RÜYA SAKİNLERİ • Iris Murdoch

Rüya Sakinleri

IRIS MURDOCH

İngilizceden çeviren:
Handan Akdemir

AYRINTI

IRIS MURDOCH

1919'da İrlanda'da doğan İngiliz romancı, oyun yazarı, şair, denemeci, felsefeci ve senaryo yazarı. Murdoch hemen her yıl hacimli birer roman yazmış olmasının yanında, *Sartre, Romantic Rationalist* (1953; *Sartre: Yazarlığı ve Felsefesi*, Çev. S. Hilav, Yazko Y., 1981), *The Fire and The Sun* (1977; *Ateş ve Güneş*, Çev. S.R. Kırkoğlu, Ayrıntı Y., 1992), *The Sovereignty of Good* (1971; İyinin Egemenliği) ve *Metaphysics as a Guide to Morals* (1992; Bir Değerler Kılavuzu Olarak Metafizik) gibi felsefi çalışmalarıyla da tanınır. Bir süre Oxford Üniversitesi'nde felsefe dersleri vermiştir. Felsefeci geçmişi, genellikle karmaşık ahlâki, dini ve etik meselelerle uğraşan kurmaca yapıtlarında hissedilir ölçüde etkindir. Romanları zekice bir mizah duygusunu içermeleri, dolambaçlı olay örgüleri ve ayrıntı zenginlikleriyle dikkati çeker. Murdoch, *The Black Prince* (1973; Kara Prens/Ayrıntı'nın yayın programına alınmıştır) romanıyla James Tait Black Anma Ödülü'nü ve *The Sea, The Sea* (1978; Deniz, Deniz) ile de Booker Mc Connel Ödülü'nü kazanmıştır.

Murdoch'ın ilk romanı, *Under The Net* (1954; Ağ) en iyi yapıtlarından biri olarak görülür ve ahlâki meseleleri işlemesi bakımından yazarın tipik yapıtlarındandır. Romanın başkişisi olan Jake Donoghue adlı bir yazar, başlangıçta hayatını belli bir düzene sokma ve kendini tasarılarına dahil olmayan rastgele olayların, "rastlantısallığın" etkisinden yalıtma kaygısındadır. Romanın gelişimi içerisinde, Jake hayatın bir parçası olarak rastlantısallığı, öteki insanların gerçekliğini ve kendisi üzerindeki etkilerini kabul ederek, sevmesini engelleyen unsurlardan kurtulur. Jake'in romanda geçirdiği değişimler, eleştirmenlerin işaret ettiği gibi Murdoch'ın daimi tematik kaygılarını temsil edici niteliktedirler: Sevgi ve özgürlük arasındaki ilişki, rastlantısallıkla tasarım arasındaki çatışma ve hakikati keşfetmek için insanın kendi benliğinden öteye bakmasının gerekliliği.

Murdoch'ın bazı romanları ısırgan komediler, bazıları ise ironik trajediler olarak sınıflandırılmıştır. Yazarın başlıca konusu genellikle sevgi ilişkilerinin içerdiği çeşitli çatışmalar ve romanlarında sık sık görülen karmaşık aşk üçgenleridir. Murdoch'ın romanlarının birçoğu modern çağda geçmelerine karşılık büyü ve gizem öğeleri, olay örgüsündeki ani, acayip kaymalar on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyılın Gotik romanlarını çağrıştırır. Murdoch'ın romanlarında çoğunlukla *The Flight From the Enchanter* (1956)'daki Mischa Fox, *A Severed Head* (1961; *Kesik Bir Baş*, çev. S.R. Kırkoğlu, Ayrıntı Y., 1988)'deki psikolog ya da *Philosopher's Pupil* (1983; Filozofun Öğrencisi)'deki filozof gibi günümüze özgü "cazibeli" biri, diğer kişilerin davranışlarını etkiler ve olayları yönlendirir. Murdoch'ın imgeci düzyazı üslubu, yapıtlarında fantastik, simgesel bir boyut yaratmasına yardımcı olur. Yazar kendisiyle yapılan bir söyleşide şöyle demiştir: "Gerçek hayatta fantastik olan ile sıradan olan, sade olan ile simgesel olan genellikle çözülmez biçimde iç içe geçmiştir. Bence en iyi romanlar da hayatı, bunları birbirinden koparmaksızın araştırıp gözler önüne serenlerdir." Murdoch'ın yapıtları hayranı olduğu on dokuzuncu yüzyıl Rus romanlarıyla, özellikle de Dostoyevski'yle karşılaştırılmıştır, zira yazar genellikle, Anglo-Amerikan edebiyatında daha yaygın olarak görüldüğü gibi bir ya da iki ana karakterin bakış açıları üzerinde odaklanmaktansa karmaşık ilişkiler içindeki çok sayıda kişiyi içeren hacimli metinler yazmıştır.

Diğer önemli romanları: *The Bell* (1958; *Çan*, Çev. H. Özdemir, İmge K., 1992); *The Unicorn* (1963; *Tek Boynuzlu At*, Çev. T. Nutku, Can Y., 1983); *The Red and The Green* (1965; Kırmızılar ve Yeşiller); *The Time of The Angels* (1966; *Melekler Zamanı*, Çev.: Nihal Yeğinobalı, Ayrıntı Y., 1995); *Nuns and Soldiers* (1980; Rahibeler ve Askerler); *The Good Apprentice* (1986; İyi Çırak).

Ayrıntı: 229
Edebiyat dizisi: 79

Rüya Sakinleri
Iris Murdoch

İngilizceden çeviren
Handan Akdemir

Yayına hazırlayan
Nedim Çatlı

Kitabın özgün adı
Bruno's Dream

Penguin Books/1970
basımından çevrilmiştir

© Kesim Ajans

Bu kitabın Türkçe yayın hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak illüstrasyonu
Sevinç Altan

Kapak düzeni
Arslan Kahraman

Düzelti
Sibel Türkmenoğlu

Basıma hazırlık
Renk Yapımevi Tel: (0 212) 516 94 15

Baskı ve cilt
Mart Matbaacılık Sanatları Ltd. Şti. Tel: (0 212) 212 03 39-40

Birinci basım *1999*

ISBN 975-539-242-4

AYRINTI YAYINLARI
Dizdariye Çeşmesi Sk. No.: 23/1 Çemberlitaş-İstanbul Tel: (0 212) 518 76 19 Faks: (0 212) 516 45 77

Iris Murdoch

Rüya Sakinleri

Scott Dunbar'a

I

Bruno uyanıyordu. Oda karanlıktı. Nefesini tutup ne karanlığı olduğunu anlamaya çalıştı; acaba gece miydi yoksa gündüz mü, sabah mıydı yoksa öğleden sonra mı? Eğer geceyse kötüydü, korkunç da olabilirdi. Çok erken uyandıysa eğer, öğleden sonra da korkunç olabilirdi. Uyuma ve uyanma oyunu artık zihnini öylesine meşgul eden korku verici bir hal almıştı ki, bilincin kendisi de çok ağır bir yük olabiliyordu. Kurnaz olmak gerekiyordu. Öğle yemeğinden sonra uyku tutmaz diye sabahları uyuklamaktan kaçınıyordu. Televizyon da sahte hüzünleri ve savaş görüntüleri yüzünden kaldırılmıştı. Belki de elinde kitap, başı öne düşüp uyuyakalmıştı. Rüyasında yine Janie, Maureen ve şapka iğnesini görmüştü. Ellerinden kuvvet alıp yastıkların üzerinde biraz doğrulmaya başladı;

çoraplı ayakları battaniyelerin ağırlığını üzerinden alan metal kafesin içinde kıpırdanıyordu. Çok gerdirilmiş yatak örtüleri de ayakları ağrıtır. Gerçi bu aşamada Bruno'nun ayakları da pek etkilenecek halde değildi ya.

Neyse ki gece değilmiş. Büzülen zihin ve beden kımıldandı, zamanla kendini buldu. Bruno öğleden sonra olduğunu hatırladı ya da bir şekilde anladı. Perdeler sıkı sıkıya kapatılmıştı ama kenarlarda soğuk, kızılımsı bir aydınlık vardı. Dışarda güneş açmış olmalıydı; günahkâr Londra'nın, taşan Thames'in ve Lots Road elektrik santralindeki kirlenmiş halkalı kulelerin üzerine kaba bir ışık saçan soğuk bahar güneşi; Adelaide saat beşte perdeleri açmaya geldiğinde pencereden görünürdü bu manzara. Gözlüğüne uzanıp saatini perdenin kenarındaki loş ışığa tuttu; dördü çeyrek geçiyordu. Acaba Adelaide'a seslensem mi, diye düşündü, ama vazgeçti. Dehşet nöbeti yaşamadan kırk beş dakika idare edebilirdi. Hem Adelaide da erken çağrılmaktan hoşlanmayan biraz asabi bir hizmetçiydi. Belki de şu son bir yılda asabi olmuştu. Acaba en iyi tabakları kasten mi kırmıştı? Tepside hep kırıntılar oluyordu. Bruno artık çok yaşlıydı ve hastalığı da bıkkınlık verecek kadar uzun sürmüştü.

Bugün mektup yoktu. Öğle postasıyla da hiçbir şey gelmezdi. Ama saat beş olduğunda, günün rahat zamanlarından biri, aslında en iyi zamanı demekti: Çay ve küçük pideler, hamsili tost, yeni çeşit reçel ve *Evening Standard* gelir, sonra da Danby matbaadan eve dönerdi. Kışın, odasında kömür yandığında ve dışarısı karanlıkken daha güzeldi. Şu parlak bahar güneşi düşmandı ona, bitmez tükenmez yaz akşamları da aklına eziyet. Şimdi bir kömür ateşi yakılsın isterdi, ama öyle çok iş çıkarıyordu ki bir sürü şeyi düşünen Nigel bile bunu düşünmemişti. Bruno çay içer, mümkün olduğunca da ağırdan alırdı; sonra karikatürlerden başlayarak *Evening Standard*'ı okur, radyoda altı haberlerini dinler, sonra da bir yarım saat Danby'yle konuşurdu; elbette iş hakkında değil, Danby'nin o gün yaşadığı komik şeyler hakkında. Danby'nin başına her gün komik bir şeyler gelirdi. Sonra belki telefonla oynar ya da pullara bakar; derken saat yedi olur ve artık şampanya içmeye başlayabilirdi; sonra da bazı örümcek kitapları ya da bir polisiye roman okurdu; Nigel akşam yemeğini getirir, konuşurlar ve Nigel onu gece için hazırlardı. Sessiz yürüyen, melek parmaklı Nigel. Danby Nigel'ın

güvenilmez biri olduğunu söylerdi ve bir keresinde onu kovmakla tehdit etti. Simla kupasını Nigel'ın kırdığını Danby duymasın. Bruno kupayı kendisinin kırdığını söylemeyi unutmamalı.

Ama tabii ki eğer Bruno istemezse Danby Nigel'ı kovmazdı. Aslında Nigel diplomalı bir hemşire değildi; sadece hademelik mi yapmıştı ne, ama yastıkları düzeltirken ve yataktan kalkmasına yardım ederken ne kadar becerikli, ne kadar nazikti. Danby Bruno'ya iyi davranan bir damattı. İhtiyarı asla bir huzurevine göndermeyecekti, Bruno bunu biliyordu. Yıllar önce Danby Bruno'nun, kendisiyle kalıp evde bakılması için diretmişti. Danby nazikti; ama şüphesiz bu tamamen bir yaratılış meselesiydi; sağlıklı oluşu, her zaman yeme ve içmeye hazır oluşuyla ilgili bir şeydi. Dünya gözünün önünde yanıyor olsa, önüne cinle patates kızartması konulduğunda neşelenecek türden bir adamdı Danby. Bruno'nun kızı Danby'de ne bulmuştu Tanrı bilir; öylesine güçlü, ciddi bir kız olan Gwen ile, o bar senin bu bar benim sürten Danby. Kadınlar anlaşılmazdı. Yine de birbirlerini seviyor gibiydiler. Zavallı Gwen öleli çok zaman olmuştu ama Bruno bu kadarını hatırlayabiliyordu.

Şimdi odanın alacakaranlığında ayak-kafesinin tümseğini, masanın üstünde pul koleksiyonunun olduğu büyük ahşap kutuyu, mermer tepeli kitaplığın üstündeki şampanya şişelerini ve duvarda yanı başında karısı Janie'nin kare çerçeveli fotoğrafını görebiliyordu. Janie Gwen'den yirmi yıl önce ölmüştü ama şimdi ikisi de aynı derecede uzak geliyordu. Gwen'in fotoğrafı hâlâ aşağıda piyanonun üzerindeydi. Fotoğrafı getirmelerini istemeye dili varmıyordu bir türlü. Üç hafta önce Adelaide'ın Nigel'a, "Artık aşağı gelemeyecektir," dediğini işitmişti. Haksızlığa uğramışlık hissiyle tüyleri diken diken olmuştu. Bu "artık"ı nasıl kabullenebilirdi? Aşağı inmeyeli bir aydan fazla olmuştu. Ama bu "artık inmeyecek" anlamına gelmezdi. Hâlâ çok zorlanmadan tuvalete gidebiliyordu. Peki ama Nigel artık neden hep lazımlıktan söz açıyor, kullanması çok kolay diyor ve bugün belli ki tuvalete gidemeyecek kadar yorgunsun, demeye getiriyordu? Yoksa Nigel onu bu zamanlara mı hazırlıyordu? Yo, daha o kadar düşmemişti. Bundan emindi, yine de Danby ile o salak doktorun merdiven aralığında fısıltıyla neler konuştuklarını artık bilmek istemiyordu. Salak doktor onun yıllarca yaşayabileceğini söylemişti. "Daha hepimizi gömersin!" diyerek

güçlü bir kahkaha atmış, sonra da saatine bakmıştı. Yıllarca kelimesi pek çok anlama gelebilir. Zaten gelir vergisinden kurtulmak için üç yıl yaşaması gerekiyordu; üç yıl daha yaşaması kanuni bir gereklilikti.

Ne zaman ölümüm aklıma gelse, veraset vergisini düşünüyorum, diye geçirdi içinden. Tam da özgecilik değildi bu. Bir mülkiyet duygusundan vazgeçmek şimdi bile daha ziyade acınası bir düşkünlük gibiydi. Her şey çok karmaşıktı. Bugün kendini oldukça sersemlemiş hissediyordu; haplardandı herhalde, gerçi ağrıyı da kesiyordu. Ya da belki de şu bromür uyku hapları yavaş yavaş zehirliyordu onu. Bazen şaşkınlaşıyor, şampanyanın yarattığı keyiften tamamen farklı, anlaşılmaz bir duygu yaşıyordu ve yüksek sesle konuştuğunu duyuyordu ama neden bahsettiğini bilmiyordu.Yirmi beş yaşından sonra günde bir milyon beyin hücresi ölüyormuş; Danby söylemişti bir keresinde, Pazar gazetesinde okumuş. Bu durumda insan sekseni çoktan aşmışken beyin hücresi mi kalır, diye düşündü Bruno. Bazı günler kafası daha netti./Artık ağrısı da daha azdı. Bilim ne harikalar yaratıyordu. Devir sözleşmesi yapmanın bir yolunu bulup pul koleksiyonunu birinin üzerine geçirmeliydi; vergi dairesinin elkoymasına izin vermemeliydi. Pul koleksiyonu yirmi bin sterlin getirirdi. Vergiden muaf yirmi bin sterlin kime giderse gitsin büyük paraydı. Babası hayatının son günlerinde koleksiyonu ona verirken nasıl da hınçlanmıştı. Maun masanın üzerinden kutuyu kendisine iten ince, beyaz elin görüntüsü, renkli küçük bir resim olarak hâlâ kafasının içinde tüm netliğiyle duruyordu. Ölüm döşeğindeki babasının ona kinle, "Aptal Bruno, satarsın sen bunları, bi güzel de kazıklanırsın," deyişi... Satmamıştı işte; hatta birkaç parça eklemiş, hiçbir zaman babası gibi gerçek bir filatelist olamasa da biraz sevmişti bile. Koleksiyonu dar günler için saklamıştı, ama şimdi hayatı sona ermek üzereydi, o dar günler de gelmemişti. İstemiş olsaydı dünya turuna çıkabilirdi. Ya da değerli sanat eserleri alıp bundan zevk alabilirdi. Her gün istiridye ve havyar da yiyebilirdi. Ya da koleksiyonu Oxfam'a verebilirdi. Şu devir sözleşmesi hakkında bilgi almalı, nasıl yapıldığını öğrenmeliydi, ama Danby'ye sormak istemiyordu. Danby çok nazikti, ama adamakıllı dünyevi bir adamdı. Pulları kimin alacağını kesin merak ediyordu. Bruno da merak ediyordu. Damadı

Danby mi, yoksa oğlu Miles mı? Ama Miles'ı görmeyeli yıllar olmuştu. Miles çok zaman önce reddetmişti Bruno'yu.

Tabii hepsi de ona acı verdi, her zaman; ellerinde değildi. Onların tahminlerini, düşüncelerini görebiliyordu; bu düşünceler hızla Bruno'nun kendisini geçip artık onun var olmayacağı o hayal edilemez zamana kaçıyorlardı. Onu bir ucube gibi görüyorlardı. Kabullenmek istemediği kadar uzun zaman önce birisinin ondan "ton-ton ihtiyar" diye söz ettiği çalınmıştı kulağına. Ya şimdi neydi? Kendi bilincine göre pek yaşlı bile sayılmazdı. Ellerinin yaşlanmış olduğunu görebiliyordu. Bükülmüş, kuruyup gitmiş, her tarafı benek benek olan bu iki şeyi yatak örtüsünün üzerinde gezdirdiğinde şaşkınlıkla fark etmişti yaşlandıklarını. Artık aynaya bakmıyordu, ama yine de zaman zaman yüzünün çok daha genç hayalini bir maske gibi hissediyordu. Kendini sadece bir anlığına Danby ve Adelaide'ın bakışlarını kaçırdıkları gözlerinde; gizleyemedikleri, titizlikten kaynaklanan gönülsüz tavırlarında görebiliyordu. Sadece kokudan da değildi, görüntüsü de kötüydü. Hayvan kafalı, boğa kafalı bir canavar, esir bir Minotaur haline geldiğini biliyordu. Artık yüzü örümceklerinden birinin yüzüne benziyordu; karakurbağası suratlı *Xysticus* ya da *Oxyptila* gibiydi. Koskoca bir başın altında ince bir beden uzanıyordu; güçsüz, bir deri bir kemik, iyice uzamış, kokmuş, insan biçimine benzemeyen bir beden. Artık bir tüpte yaşıyordu, *Atypus* gibi, kendisi bir tüp olmuştu. *Soma sema.* Aslında bedeni bir mezardı, güzellikten uzak grotesk bir mezar. Ölüm daha üç yıl önce, henüz ak saçları duruyorken göründüğünden ne kadar da farklı geliyordu şimdi. Gerçek ölümün dikilitaşlarla, meleklerle bir ilgisi yoktu. Hepsinin gözlerini kaçırmalarına şaşmamalı.

Matbaa bir tür abide olarak kalmalı. Gerçi Bruno matbaayı hâlâ sırf babasının kurduğu bir iş olarak görüyordu: Gater & Greensleave. Sorumluluk Danby'de olduğuna göre artık Greensleave & Odell olmalı; ama yaşlı Gater öleli kırk yıl olsa da Danby ismi değiştirmeyi reddetmişti. Savaştan sonra Amerikan yapımı makineler için yedek parça bulmanın çok zor olduğu kötü bir dönem yaşanmıştı, ama sonra işler bir şekilde yoluna girmişti. Acaba Danby sayesinde mi olmuştu? İşin sırrı çeşitlilikteydi ve öyle yabana atılır gibi de değildi: programlar, kataloglar, broşürler, posterler, Bingo

kartları, öğrenci dergileri, dosya kâğıtları vs... Bruno bu iş için elinden geleni yapmıştı. Bu işin içine doğmuştu; hatta bebek kulaklarında monotip makinelerinin tıkırtısıyla neredeyse bu işyerinin içinde gelmişti dünyaya. Ama hiçbir zaman matbaacıların yanında kendini rahat hissetmemişti ve onların tuhaf özel dilleri de onun için hep yabancı bir lisan olmuştu. Tıpkı çocukken babasının zorla bindirmeye çalıştığı atlardan korktuğu gibi, işlerden de hep biraz korkmuştu. Danby içinse farklıydı; onun ne doğuştan gelen eğilimleri ne de yaratıcı yetenekleri vardı, hatta entelektüel bile sayılmazdı. Gwen'le evlenince de öyle küt diye matbaa işine girmişti. Danby'nin bir aptal olduğunu düşünmekten bir türlü kendini alamayan Bruno da ondaki bu genişliğe içerlemişti. Yine de sonuçta işadamı olmayı başaran Danby'ydi.

Bruno zooloji okumayı iştemişti; matbaacılık işine girmeyi değil. Babası ise ona eski Yunan ve Latin edebiyatı okutturmuş, sonra da onu matbaacılık işine sokmuştu. Nasıl yapmıştı ki bunu? Bruno hatırlayamıyordu. Sadece iş ve para konularında babasıyla gerçek bir iletişim kurmuştu. Babasının verdiği kimi cezalar, neredeyse ona dair başka her şeyi unutturmuştu, ama o yine de hayatında bir negatif enerji kaynağı, öfke ve hıncın kökeni, bir şeyleri soğurup kurutan bir delik olarak kalmıştı. Babasını düşününce şimdi bile öfkeden kızarıyordu ve şimdi bile o eski nefret bütün tazeliği ve derinliğiyle canlanıyordu, ama görüntüler yoktu. Oysa annesini öylesine net görüyordu ki; yüzünde kocasını ikna etmeye çalışırkenki o bilinen gergin tebessüm ve sesinin tonları da seksen yıllık bir mesafeden net bir biçimde geliyordu. "George, çocuğa biraz daha iyi davran."

Bir münzevi olmalıymışım, diye düşündü Bruno, bir on sekizinci yüzyıl keşişi gibi kırlarda dini kitaplarım ve örümceklerimle yaşardım. Bütünüyle unutuvermiş olduğu, hayatının asıl mutluluğu, hep annesiyle ilgili çağrışımlarla geliyordu aklına ve de elektrik fenerinin ışığında, büyük, güzel *Dolomedes* örümceğinin zarif yumurta bırakma ritüelini izlediği on altı yaşının yaz akşamları anılarıyla. Ah örümcekler, örümcekler, örümcekler; sürünen-emekleyenler dünyasının aristokratları; onları sevmekten asla vazgeçmemişti ama başından beri de bir şekilde ihanet etmişti onlara. Bir *Eresus niger* yakalamamıştı hiç; oysa çocukken bir tane bulabilme-

si işten bile sayılmazdı. *Küresel Ağ'ın Mekaniği* üzerine tasarladığı kitap bir makaleye dönüşmüştü. Daha iddialı kitabı *Battersea Parkı'nın Örümcekleri* de küçüle küçüle bir çift makale haline gelmişti. C. A. Clerck'in yaşamı ve çalışmaları konusundaki monografisi de hiç yayımlanamamıştı. *Büyük Avcı Örümcekler* üzerine yazacağı kitap proje aşamasından öteye geçmemişti. Yıllarca, seçkin Rus böcek bilimcisi Vladimir Pook'la mektuplaşmıştı ve Pook'un *Bir İngiliz dost ve gerçek bir örümceksever B. Greensleave'e,* diye imzaladığı büyük iki ciltlik eseri *Sovyet Örümcekleri* de en kıymetli eşyaları arasındaydı. Ama hiçbir zaman Pook'un Rusya davetini kabul etmemişti; son mektubu yazan da Pook olmuştu.

Ona ne olmuştu acaba ve neydi bütün yaşananlar; hem artık neredeyse her şey sona erdiğine göre bir önemi var mıydı ki? Hepsi bir rüya, diye düşündü, insan bir rüya içinde geçiriyor hayatı, hepsi fazlasıyla *zor*. Ölüm tümevarımı yalanlıyor. Neydi bütün yaşananlar diyebileceğin bir "şey" yok. Sadece rüya var, rüyanın yapısı, özü ve son yaptıklarımızla yalnızca başka birinin rüyasında var oluyoruz; gittikçe, gittikçe gözden kaybolan bir gölgenin içindeki gölge. Janie ve Gwen'in, annesinin ve tanıdığı kadarıyla Maureen'in dünyada başka bir yerlerde olduklarından daha güçlü, daha gerçek olarak şimdi burada, onun kafasında var olduklarını düşünmek tuhaftı. Benim yaşam-rüyamın bir parçasılar, diye düşündü, formaline batırılmış örnekler gibi bilincime batmışlar. Ben Tithonus gibi yaşlanırken hepsi de ebediyen genç kalan kadınlar. Pek yakında gerçeklikleri de kalmayacak. Bu rüya meselesi, onun böylesine yoğun olan rüyası bir an gelecek sona erip bitmiş olacaktı ve hiç kimse gerçekte neler olup bittiğini asla bilemeyecekti. Kendini yetiştirmek için göstermiş olduğu bütün çabalar, artık hiçbir amaç da kalmadığına göre, şimdi beyhude görünüyordu. Almanca öğrenmek, İtalyanca öğrenmek için nasıl da çalışmıştı. Asla yaşanmamış bir anın içinde duyulan birilerini etkileme, başarma, hayran olunma arzusu; şimdi hepsi beyhude görünüyordu. Janie öyle güzel İtalyanca konuşurdu ki.

İnsan yaşlandıkça, diye düşündü Bruno, daha az ahlaklı oluyor; zamanı azalıyor, her şeyi pek dert etmiyor, dikkatsizleşiyor. Şimdi artık işin sonuna gelmişken gerçekten rüyanın dışında bir şeyler

olup olmadığının bir önemi var mıydı? Hiçbir zaman dini kendine dert etmemiş, bunu kadınlara bırakmıştı ve iyilik anlayışı da Tanrıyla değil annesiyle bağlantılıydı. Büyükannesi her gece hizmetçileri de yanına alır akşam duası yapardı. Annesi her pazar kiliseye giderdi. Janie de Noel'de ve Paskalya'da giderdi kiliseye. Gwen akılcıydı. Bruno onlara uymuş ve gelişigüzel bir bilinç içinde Tanrının yaşamını ve ölümünü görmüştü. Şimdi bütün bunları düşünmeye başlamanın bir anlamı var mıydı ki; iyi olmak konusunda bir fikir oluşturmanın, tövbe etmenin ya da başka bir şeyin? Bazen dua etmeyi isterdi, ama orada hiç kimse yoksa duanın ne anlamı vardı? Ölüm döşeğindeki tövbeye ve hemen kurtuluşa bir inanabilseydi. Araf düşüncesi bile son derece avutucuydu: tamamiyle adil bir sevginin ebedi kucağında yaşamaya devam edip acı çekmek. Hatta yargılanmak düşüncesi de; karısına, oğluna karşı acımasızlığı yüzünden. Janie'nin ölürken yağdırdığı lanetler onu cehenneme sürükleyecek bile olsa.

Miles'ı gördüğünden bu yana on yıl geçmiş olmalı; Kensington'daki evin kontratlarıyla ilgili görüşmüşlerdi, ev kiraya verilmişti ve Miles da satmak istiyordu. Ev Janie'nin üzerineydi, Janie'nin parasıyla alınmıştı ve o da elbette ki her şeyini çocuklara bırakmıştı. Miles'la bundan önce Janie'nin cenazesinde, Gwen'in cenazesinde karşılaşmışlardı ve para meseleleriyle ilgili olarak da bir iki görüşme daha olmuştu. Miles çok soğuktu ve asla affetmezdi; Noel ve doğum günlerinde düzenli olarak insana o tepeden bakan mektupları yazıyordu: *Seni hep sevgi ve saygıyla düşünüyorum.* Doğru olamazdı. Oğlunun seçkin biri olduğunu düşünürdü. Matbaa işine girmeyi reddettiği için ona gıpta etmiş, belki de kıskanmıştı. Yine de hayatında öyle çok da başarılı olamamıştı Miles. Şimdi ellinin üstünde olduğuna inanmak nasıl da zordu. Bruno'ya söylediklerine göre yetkili bir devlet memuruydu ama çok da yüksek mevkide değildi. Bir de, şu ona hiçbir şey sağlamayan şiir saçmalıkları vardı.

Keşke bazı şeyler hiç söylenmemiş olsaydı. İnsan gelişigüzel söyleyiveriyor bir sözü, gerçekte öyle kastetmeden, düşünmeden, hatta anlamadan. Böyle düşünmeden söylenmiş şeyler için affedilmeli insan. Dikkatsiz konuşmasının ahlaki yükünü yıllarca taşımak zorunda bırakılması büyük haksızlıktı; sonunda bu yük onun istem-

dışı korkunç bir parçası haline gelmişti. Miles'ın Hintli bir kızla evlenmesini istememişti. Ama gerçek kızla karşılaştığında teorilerini çabucak unutuverirdi. Keşke hepsi de onun yorumlarını göz ardı etseydi, keşke Parvati'yle tanıştırsalardı onu; kaçıp giderek Bruno'nun suçunu sürekli bir engel haline getirmektense Parvati'yle tanışmasına izin verselerdi. Ah biraz nazik olabilselerdi ona karşı, öyle katı ve kızgın olacaklarına onu ikna etmeye çalışsalardı. Her şey birdenbire oluverdi; sonra da ona rolünü vermişler ve bu rol için mahkûm etmişlerdi. Miles onun bütün o sözleri ettiğini söylemişti; oysa Bruno bu sözleri etmediğine kesinlikle emindi. Pek çok yanlış anlama olmuştu. Gwen biraz uğraştı. Ama o bile Bruno'yla uygun biçimde tartışacak anlayışa sahip değildi. Sonra evliliğin hemen ardından Parvati öldü. Onun bir resmini bile ancak çok sonraları gördü; Gwen ile Hyde Park'ta çektirdikleri bir fotoğraftı, kollarını bellerine dolamışlar, birbirlerine sarılmışlardı. Gwen Parvati'nin uzun siyah saç örgüsünü alıp dolayarak kendi omzuna koymuştu. Gülüyorlardı. Bu fotoğraf bile onu kandırabilirdi.

Miles hiçbir şeyi affetmemişti. Belki de bu bitmez küskünlüğe saplanmasına neden olan Parvati'nin ölümüydü. Sık sık hatırlatılan "kahve-renkli torunlar" sözü. Evet, bir hüküm verilmişti. Bruno'nun hiç torunu yoktu. Gwen'le Danby çocuksuzdu, Miles'la Parvati çocuksuz, Miles'la –Bruno Miles'ın ikinci karısının ismini hatırlayamadı, onunla hiç tanışmamıştı. Ha, tamam, Diana. Miles'la Diana çocuksuzdu. Şimdi bile uzlaşmaya çalışmanın –her ne demekse– bir anlamı var mıydı? Sonuçta insanın oğluyla ya da babasıyla iyi geçinmek zorunda olması bir gelenekten ibaretti. Oğullar ve babalar da bireydiler ve onlara birer birey olarak davranma inceliği gösterilmeliydi. Neden onlar da, birbiriyle akrabalık ilişkisi olmayan diğer insanlar gibi acı duymadan kopup gitme ayrıcalığına sahip olmasın? Yıllar yıllar önce, Danby onu Miles'la ilişkisi hakkında sorgulayınca da böyle bir şey söylemişti Bruno. Danby'nin derdi muhtemelen pullardı.

Elbette ki Miles'ın küskünlüğü çok daha önce, Maureen meselesiyle başlamıştı. Onlara Janie mi bahsetmişti, yoksa çocukların kendileri mi tahmin etmişti? Bunu bilmeyi isterdi. Kara gözlü, hoş, eleştiren ikili; fısıldaşıyor, gülümsemeksizin ona bakıyorlardı. Çok sonra Gwen ona dönmüştü, ama Miles asla gelmemişti ve o eski

kin daha sonra olanların içine karışmış, böylelikle iki suç birbirine geçmişti. Kimse Maureen konusunu anlayamamıştı ve şimdi her şeyi açıklamaya çalışmak için çok geçti; hem kime açıklanabilirdi ki? Danby'ye değil herhalde; o sadece gülerdi, her şeye, hayata, hatta ölüme bile güldüğü gibi. Gwen'in ölümünü komik bulduğunu söyledi, kendi karısının ölümünü komik bulduğunu. Tabii yıllar sonraydı, köprüden o korkunç, manasız atlayıştan çok sonra. Miles'a Maureen'i açıklayabilir miydi acaba, Miles dinler miydi ki? Bu konuyla ilgilenecek artık bir o kalmıştı hayatta. Gerçekte yaşandığı haliyle görmesi için zorlayabilir miydi Miles'ı? Miles onu diğerleri adına affedebilir miydi, yoksa sadece soğukluk ve acımasızlık, son bir dehşet mi yaşanırdı?

Janie, Maureen için acınası sürtüğün biri demişti. Ama maksadını aşan, özellikle de kızgın sözlerdi bunlar. Elbette Maureen ondan çok para koparmıştı. Ne kadar olduğunu hesaplaması için Janie zorlamıştı onu. Ama Maureen'le gerçek ilişkisine para girmemişti, hem sadece yatak da değildi aralarındaki, her nasılsa sevinçti. Maureen demek tatlılık, masumiyet, yumuşaklık, sevinç ve huzur demekti. Bruno ona çarşaflar, yeni perdeler, fincanlar, fincan tabakları almıştı. Maureen'le ev hayatı oyunu oynamak ona Janie'yle ev kurarken asla duymamış olduğu bir zevk vermişti. Onlarınki Janie'nin annesiyle antika mobilyalar konusunda bir münakaşa meselesi haline gelmişti. Evi Janie donatmıştı; Bruno'nun ilgilenmesini beklemiyordu. Biraz Liverpoollu İrlandalı sesiyle *Hold that tiger, hold that tiger* diye şarkı söyleyen Maureen. Yeni kısa etekleriyle kırıtarak yürüyen Maureen. Sadece boynunda mavi bir kolyeyle Çarliston yapan Maureen. Kadın şapkası işindeki öteberiyle dolu küçük dairesi egzotik bir kuşun yuvası gibiydi. Bir keresinde üstü başı tüylerle kaplı eve döndüğünde Janie fark etmiş, o da hayvanat bahçesine gittiğini söylemişti. Janie inanmıştı. Maureen saatlerce gülmüştü.

Evet, belki de masumiyet yoktu. Nasıl geçiniyordu? O şapkalardan satıyormuş gibi bir hali yoktu hiç. Bazen sinemada yer gösterici olarak çalıştığını söylerdi ve Bruno'ya sinema çağının bir perisi, aldatıcı aşkın mağarasındaki bir peri gibi görünmüştü. Ama bir sürü giysisi vardı, dairesi de çok güzeldi. Bir keresinde Bruno bir erkek mendili buldu. Erkek kardeşinin olduğunu söyledi. Yine de

kıskançlık bile onunla bir âdet, bir tür oyun, kişisel tatlı bir oyun haline gelmişti; onu ilk görüşünde Maureen'in bir kafede, geniş bir tahtanın üzerine büyük, güzel, kırmızı beyaz taşlarını dizmekle meşgul olduğu satranç oyunu gibi. Daha sonra anlaşıldı ki satranç bilmiyordu. Satranç taşları sadece baştan çıkarma aracıydı. Bu keşif Bruno'yu tam manasıyla büyüledi. On sekiz yaşında olduğunu ve Bruno'nun ilk erkeği olduğunu söyledi. Yine de dudaklarını birbirlerine kenetleyip uzun uzun öpüştüklerinde rujun tadına karışan bu yalanlar bile tatlıydı. Ah Tanrım, diye düşündü Bruno ve hepsi yeniden aklına geldi; şimdi bile bu kuru şema halindeki bedenin merkezine sıcak bir akınla geri dönebiliyorlardı. Fiziksel arzu hâlâ dolanıyor, atılıyordu; bazen belirsiz ve tuhaf, bazen Maureen'le ilgili hatıralarla geliyordu; bazen de Janie öldükten çok çok sonra caddede peşlerinden gidip Kilburn ve Notting Hill'deki alacakaranlık odalarda güçsüz bir heyecanla kucakladığı zenci kızların imgeleriyle geliyordu.

Suç nasıl da seçici, diye düşündü Bruno. Hayatımızı önemli ölçüde hatırladıklarımıza ve pişman olduklarımıza bağlayan günahlardır. Geçerken yere yıkıverdiğimiz insanlar kısa sürede hafızamızdan kaybolurlar. Ama onların yaraları da çok büyük olabilir. Sadece hayat biçimimiz yüzünden sahip olduğumuz zaaftan pişmanlık duyuyoruz. Harrods'ta dünyasını değiştiren o andan önce neredeyse hiç suçluluk hissetmiyordu. Daha sonra, Janie'yle Maureen arasında geçen o korkunç tartışmadan, Maureen'in o kapalı kapının ardında ağlayışından sonra, bu işin yükünü ve dehşetini, çirkinliği ve rezaleti hissetmişti. Hem Janie onunla niye evlenmişti ki? Şık Janie Devlin. Aşk ve ihtirasla bir anlığına onun istediği esprili ve atak gence dönüşmüştü herhalde. Janie'nin hayal kırıklığı ironik olmuştu.

Kafasındaki Janie resimlerinin hepsi ilk savaştan öncesine, kur yapma ve evlilik dönemine ait gibiydi. Savaşın kendisi anılarında pek yoktu. Savaşa katılmamıştı, zaten otuzunu geçmişti, midesinde ülser vardı ve neler olup bittiğini sanki pek fark etmemişti. Babası ölmüştü, o da devletten aldığı siparişlerle iyi çalışan matbaa işini yürütüyordu. Zeplinler yüzünden Norfolk'a giden annesi bin dokuz yüz on altıda ölmüştü. Bu onu Yahudi katliamından daha fazla sarsmıştı. Janie'nin resimleri daha parlak ama yine de daha uzaktı.

Beyaz kalın ketenden bir elbiseyle tenis oynayan Janie; etek uçları uzun yaz öğleden sonrası boyunca otlara sürtünmekten yeşillenmiş. Işıltılı cesur gözleri erkekleri imtihan ederken diplomatik bir partide İtalyanca laflayan Janie. Broad Walk'ta etrafı hayranlarla çevriliyken şemsiyesini döndüren Janie. Ona evlenme teklif ettiği gece, St. James Tiyatrosu'ndaki Janie. Nasıl da neşeli, tatlıydı ve nasıl da şimdi her şey son derece uzak geliyordu. Maureen sonraki ve daha kasvetli dünyanın daha ateşli neşesiydi. *Yolların ayrımında, Mutlu günlerimi alıp da, Bana yalnız geceleri bıraktın.*

Toplum yeni evli bir çiftin kendilerini erdemli hissetmeleri için elbirliği eder. Evlilik iyiliğin bir sembolüdür, ama sadece bir sembol. Janie ve Bruno oldukça uzun bir zaman erdemlerinin tadını çıkardılar. Janie'yle hiçbir zaman pek iyi anlaşamayan annesi, "İyi bir kadın mı?" diye sormuştu başlangıçta. Böyle bir soru sormak âdetten değildi. Bruno sorudan rahatsızlık duydu, cevabını da bilmiyordu. Janie'yle ilişkisi iki bölüme ayrılmıştı. Harrods öncesi birinci bölümde, sosyal rollerini oynamış, şık giysiler giymiş, hayranlık duyulup gıpta edilmiş, Bruno'nun konumunun ve olanaklarının üzerinde yaşamış ve iki güzel, yetenekli çocuk dünyaya getirmişlerdi. Harrods sonrası ikinci bölümdeyse tek başlarına kalmış gibiydiler, sonunda gerçekten birbirleriyle ilgiliydiler ve korkunç bir kapalı yalnızlıkta birbirlerini şeytan gibi görmeye başlamışlardı. Janie bana çok kötü davrandı, diye düşündü, ya da on birinci kez bu yargıya varmaya çalıştı, ama yapamadı. Agamemnon Truva'dan eve döndüğü ilk gece öldürüldü. Ama Agamemnon suçluydu, suçlu. Janie hemen sonra kanser oldu ve bunun için onu suçladı.

Janie'ye olan sevgisi belleğine yerleşmemişti, bunu sadece kanıtlardan biliyordu. O dehşet devri boyunca Janie bu sevgiyi sistematik olarak yıkmış olmalıydı. Bruno'ysa, şimdi öyle geliyordu ki, Janie'nin onu sevdiğini ancak Janie bu sevgiyi onun gözleri önünde yok ederken kesin olarak anlamıştı. Bütün mektuplarını saklamış olduğunu ancak o bu mektupları yırtıp oturma odasında ortalığa saçınca anladı; evlenme teklif ettiği notu sakladığını da, bu notu çığlıklar atarak ateşe fırlattığında anladı. Haftalarca, aylarca üzgün olduğunu söyledi; ağlıyor, diz çöküyor, ona çiçekler alıyor, o da bu çiçekleri pencereden dışarı fırlatıyordu. Affetmesi için yalvarıyor-

du ona; "Bana kızma Janie, buna dayanamam, affet beni, Janie, ah affet beni, Tanrı aşkına," diyordu. O zamanlar Janie'yi seviyordu herhalde. Maureen sanki hiç var olmamış gibi ortadan kaybolmuştu. Onu görmeye gitmedi bir daha. Ona elli sterlin gönderdi. Bir not bile yazamamıştı. O zamanlar Janie'yi seviyordu herhalde, ama bir cehennemdeki sevgiydi bu: Bağışlamanın korkunç, acımasızca esirgenişi vardı. Annesi onu hiçbir hatası için böylesine cezalandırmazdı. Daha sonra Bruno vahşice ve sert davranmaya başladı. Janie ona, "Dünyamı yıktın," dedi. Bruno, "Beni reddediyorsun. Beni ben yapan her şeyi reddediyorsun. Hep yaptın bunu. Beni asla sevmedin," diye bağırdı. Tartışmaya başladılar ve Janie hastalandığında bile, hatta her ikisi de Janie'nin öleceğini anladığında bile devam ettiler. Janie nasıl da kendisinden nefret ettirmişti! Buna izin vermemeliydi. Hepsinden beteri buydu.

Bruno'nun kalbi delice çarpıyordu. Yastıklarının üzerinde biraz daha doğruldu. Bu milyonlarca kez aklından geçirdiği düşünceler onu hâlâ kör ediyor, heyecandan nefes nefese bırakarak başka her şeyi tamamen unutturuyordu. Bu korkunç şeyleri düşünmenin hiç iyi bir yolu yok muydu, tevekkül ve huzur verecek bir yolu? Janie öleli neredeyse kırk yıl olmuştu. Aklının bu oradan oraya sıçrayışlarını nasıl da iyi biliyordu. Hayır, böyle altüst olmamalıydı yoksa gece uyuyamazdı ve uykusuz geceler de bir işkenceydi. Gece seslenmeyi sevmiyordu, karanlıkta çağıran kendi sesi korkutuyordu onu. Hem seslense bile Nigel her zaman duymuyor, her zaman gelmiyordu. Bir keresinde artık son noktaya gelmiş ve öyle yüksek sesle bağırmıştı ki, Nigel kesinlikle duymuştu, ama gelmedi. Belki de evde bile değildi; başka bir yerde, bir kızın kollarında yatıyordu. Aslında Nigel hakkında çok az şey biliyordu. Daha sonra Danby duyar da Nigel'ın evde olmadığını öğrenir diye seslenmeye korktu.

Kapıya asılı eski kırmızı sabahlığına gözlerini dikti; loş ışıkta gizlenmiş kocaman bir şeydi. Artık üzerine geçirdiği tek giysi buydu; bundan sonra yapacağı tek yolculuğu simgeliyordu; gardrobu artık bundan ibaretti. Neden bir şekilde ölümünün sembolü haline gelmişti? Danby yeni bir tane almayı teklif etmişti ona ama Bruno, "Artık buna değmez," diyerek istememişti. Danby bu yorumu kabul etti. Cenaze sonrası rahatlamış bir halde dönerlerken şi-

şeleri ortaya çıkarmaya başladıklarında eski sabahlık hâlâ orada duracaktı; sonra birisi, "Bruno gitti ama zavallı eski sabahlığı hâlâ kapıda asılı duruyor," diyecekti.

Nasıl bir şey olacaktı, orada biri var mıydı? Bir kız mesela? Ama kız falan yoktu. Keşke yeni birisi onu sevebilseydi. Ama imkânsızdı. Şimdi böyle bir canavara dönüşmüşken kim severdi ki onu? Belki de tek başına, durmadan birilerine seslenirken ölecekti. Janie'nin tek başına ölmesine izin vermişti. Yanında durmaya dayanamazdı. Haykırdığını, adını çağırdığını duymuştu. Yanına çıkmamıştı. Ölürken ona lanet eder diye korktu. Ama belki de onu affetmek, onunla barışmak istemişti ve o bu son değerli şeyi de almıştı elinden. İnlemeler ve çığlıklar bir süre devam etmiş, sonunda kesilmişti. Bruno'nun gözünden yaşlar dökülmeye başladı. "Zavallı Bruno," diye mırıldandı, "zavallı Bruno, zavallı Bruno..."

II

"Ah Adelaide, tatlı Adelaide,
Yıllar gelir, yıllar geçer..."

"Şişşş!"

Danby Odell hizmetçi kız Adelaide'la yataktaydı. Yaklaşık üç yıldır sevgilisiydi Adelaide. Ondan önce Linda vardı. Linda şık ve bakımlıydı; parlak siyah el çantaları derli toplu takım çantalarını andırıyordu. Rahatlamış ve *boşanmış* bir kadın olarak düzenlilik onun erdem biçimiydi ve başlattığı bu ilişkiyi de düzenli ve tertipli tuttu. Sonra bir gün Avustralya'ya geri döndü. Üç kez mektuplaştılar. Altı ay sonra da Danby Adelaide'la ilgilenmeye başladı. Adelaide tatlıydı ve yanındaydı.

Bu olanların âşık olma köleliğiyle hiçbir ilgisi yoktu. Gwen'le yaşananlarla da hiçbir ilgisi yoktu. Gwen'le yaşananlar insanın

ömründe bir kez başına gelecek türden bir delilikti. Danby acı çekmişti. Bir ruh, İlahının huzurunda, varlık biçimlerinin farklılığını kavrayarak nasıl acı çekerse o da, evliyken bile, Gwen'le acı çekmişti. Gwen derin, mağrur ve maneviyatçıydı. Danby onun ahlaki derinliğini fiziksel bir aşkla seviyordu. İkisi de ayrı olmanın acısını çekiyordu. Danby onu sık sık güldürürdü ama bazen güldürürken bile bir acı kasılması olur, ikisi de hemen gözlerini kaçırırdı. Gwen onu çok derinden sevmişti; onun farklılığını ve birbirlerine ulaşmalarının imkânsızlığını düşünür, Danby'nin ayrı oluşunu aşkının alanı içine katardı; bir azizin, hep cübbesinin kıvrımları içinde gizlediği, yoldaşlarının bilmediği çarmıh yaralarını gizlice düşünmesi gibi bu ayrılık üzerine kafa yorardı. Danby onun ölümünden sonra kendine gelemedi. Ama onun hayat enerjisi neşeli şeylerdi.

Kadınlar Danby'yi çekici bulurdu. Uzun boyluydu ama şimdilerde gittikçe şişmanlıyordu. Belinin altından kocaman bir göbek çıkmaya başlamıştı. Göğsünü ve karnını kaplayan uzun tüyler hâlâ yerinde ve altın renkliydi, oysa düz kalın saçları bembeyaz olmuştu. Yüzü pek az buruşmuş parlak bir kış elması dokusunda, gözleri berrak bir açık maviydi ve ayna karşısında sık sık hayranlıkla seyrettiği inci gibi dişleri vardı. Yemekten, içmekten ve ticaretle uğraşmaktan zevk alırdı. Gençken mükemmel bir balo dansçısı ve iyi bir tenisçiydi. Hırslı olmayan bir esnaf ailesinden geliyordu ve ona tapan anne-babasının tek çocuğu olduğu halde ne kendi ne de başka biri onun hayatıyla ilgili özel bir plan yapmıştı. Vasat bir *grammar school*'da okudu ve bir yıl kadar da bir taşra üniversitesine devam etti. Babası öldü, sonra annesi öldü ve hiç para kalmadı. Artık onu ezecek, azarlayacak kimse olmadığı için annesini ne çok sevmiş olduğunu fark ediyordu. Sigorta işine girdi. Savaş onu bu kaderden kurtardı ve Danby savaşın her anından zevk aldı. Sonra Gwen'in kişiliğinde ciddiyetle tanıştı. Matbaa işine biraz endişeyle girdiyse de bu işe yeteneği olduğunu ve gerçekten de iş konusunda Bruno'yu geçtiğini kısa sürede şaşkınlıkla fark etti. O sıralar altmışını geçmiş olan Bruno idareyi damadına bırakmaktan gayet memnundu. Danby ilerledi. Asıl zevk aldığı şey para kazanmaktan çok, ev işleri ya da evin düzenini sağlamaktı: Her şeyi derli toplu tutmak, bir şeyleri yerli yerine koymak ve her gün bir düzine küçük krizle baş etmek gibi. Old Swan'ın barında sürekli birlikte içki içti-

ği adamlar Danby'yi severdi. Onun bir ahmak olduğunu düşünen birkaç kişi olsa da aslında neredeyse herkes Danby'yi severdi. Danby de Danby'yi severdi.

Adelaide'la ilgili özellikle bir vicdan azabı duyuyor değildi. Genel olarak, insanın başkalarını mutsuz etmedikçe istediğini yapması gerektiğini düşünüyordu; Adelaide'ın onun yüzünden mutsuz olması için de bir sebep göremiyordu. Onun yaşındaki kadınlar istendikleri konusunda ikna olmak ihtiyacı duyardı. Adelaide'ın onunla sevişmekten hoşlanıp hoşlanmadığını kestiremiyordu, ama ona âşık olduğunu biliyordu; nerdeyse iş ilanı için geldiği ilk andan beri de âşıktı. Bruno yeni yeni hastalanmaya başlamıştı. Zavallı yaşlı Bruno'nun hastalığı uzun süren bir mesele olmuştu. Adelaide çok işe yarıyordu ve erkek kuzeni Hemşire Nigel da vazgeçilmez olmuştu. Adelaide'la evlenmek aklının ucundan bile geçmemişti; onun da böyle bir şey düşüneceğini tahmin etmiyordu. Bu tür bir ilişki değildi onlarınki. Ama gittikçe yaşlandığını ve dinlenme zamanının geldiğini hissetmeye başlamıştı. Adelaide ona uygundu. Yaşlandığında ona destek olacağına dair söz vermişti Danby. Her gece, hafif sarhoş, onunla yatıyordu ve son derece mutlu oluyordu.

Adelaide kilo alıyordu ve artık çok genç de değildi ama, Danby bir süre beraber olduktan sonra onu gerçekten güzel bulmaya başlamıştı. Kalçaları ve karnı büyüktü ama omuzları ve göğüsleri mükemmeldi. Yuvarlak bir suratı ve yüzünün doğal pembemsi bir teni vardı; parlak kahverengi saçları çok gür ve uzundu. (Saçı boyaydı ama Danby hiç fark etmemişti.) Şatafatlı giyinme eğilimi –Linda'dan sonra ne değişiklik– Danby'nin gözünde ona bir tür egzotik, hatta oryantal bir cazibe katıyordu. Adelaide teçhizatıyla şıkırdayıp tıngırdıyor, fırfırlarıyla hışırdıyordu. Düz gür saçlarını kıvırıp ustaca topuz yaparken birbirinden ayrık kahverengi gözleri Danby'ye tapıyordu. Güney Londralı sesi Danby için son derece seksi bir çiftleşme çağrısıydı.

Danby hıçkırdı. Dışarda yumuşak, dostane bir şırıltıyla yağmur yağıyordu. Gaskin'le birlikte Raven'de içme akşamıydı. Her zamanki gibi biraz fazla kaçırmıştı. Dizlerini kaldırmış, sırt üstü yatıyordu. Böyle sırt üstü yatmayı seviyordu; bir rahatlamışlık, mutluluk duygusu veriyordu ona. Adelaide az önce ışığı kapatmıştı;

şimdiyse Havva gibi sımsıkı yanına yapışmış duruyordu. Danby sokak lambasının avluya vuran ışığıyla hafifçe ışımış ince perdelerin karşısında dizlerinin silüetini görebiliyordu. Danby ve Adelaide, mahallenin şimdikine göre çok daha bakımlı olduğu günlerde, önceki sahiplerinden birinin Stadium Street'teki eve eklemiş olduğu yarı bodrumda uyuyorlardı. Buranın bakımsızlığı Danby'yi rahatlatıyordu. Notting Hill'deki temiz, hoş ev Gwen'in evi, Gwen'in bölgesiydi. Danby oradan kaçmış ve yıllarca pansiyonlarda kaldıktan sonra Stadium Street'teki evi almıştı, çünkü burası çok farklı, çok döküktü. Tabii bir de matbaaya yakındı. Penceresinin önünde, o yer seviyesinin altındaki her zaman karanlık, kaygan yeşil yosunla kaplı küçük avluyu seviyordu. İçinde sarı bir kurtbağrı ve bir defne, bir de yabangülüne dönmüş bir gül vardı, ama oraya "bahçe" değil de "avlu" diyorlardı hep. Toprak karaydı ve üzerinde hiç ot bitmezdi; sadece her yıl birkaç karahindiba ve cılız kadifeçiçeği ıslak yosun kabuğunun altından çıkmaya çalışırdı. Yukarıda bu karanlık kısır toprağa uygun uzantılar, Lots Road elektrik santralinin bacaları yükselirdi.

Matbaa Thames'in karşı yakasında Battersea'de, suyun hemen kenarında, elektrik santralinin yanındaki şehir rıhtımının neredeyse tam karşısındaydı; Danby her gün Battersea Köprüsü üzerinden aynı ölçüde kirli ve bakımsız başka bir bölgeye geçerdi, ama burası sığır küspesi, mayalanma ve suda yüzen şeylerin kokularıyla değişikti. Gwen'in drahoması hâlâ Danby için bir zevk kaynağıydı. İşi seviyordu, tıkırtılı sesini, kâğıt tozunu, matbaacıların kabilesel bağımsızlıklarını; bu zanaatın temel maddesini, düzgünce kesilmiş bakiremsi kâğıdı ve erkeksi saf kurşunu seviyordu. Çocukken kurşun askerlerine geçit töreni yaptırmaktan çok onları eritmeyi tercih ederdi ve kurşundan harfler üretmeyi de hep sevmişti. Makinelere, özellikle de daha eski ve basit olanlara meraklıydı; eskiliği yüzünden işin batmasını kimi zaman tekin olmayan envai çeşit yöntemler kullanarak güç bela engelleyebildikleri için gurur duyuyordu. Arada bir Chelsea'ye gidiyor, en azından King's Arms'a kadar set boyunca ilerliyordu, daha nadir olarak da Adelaide'ı Kings Road'daki şık restoranlardan birine götürüyordu; çünkü Adelaide'ın hoşuna gidiyordu; ama Danby kendini bu sınırda hiçbir zaman rahat hissetmiyordu. Fulham'daki, Battersea'deki birahane-

lerin hepsini tek tek bilirdi, gizemi üzerine düşüncelere daldığı Londra burasıydı. Bruno taşınmaları için sıkıştırmayı bıraktığında rahatlamıştı. Yaşlı adamla ters düşmek hoşuna gitmiyordu. Her zaman iyi geçinmişlerdi.

"Isındın mı Adelaide?"

"Evet."

"Saçın daha serin. Ne komik şey şu insan saçı. Beni seviyorsan hiç kestirme saçını."

"Biraz yana kayar mısın."

"Yarına temiz gömleğim var mı? Bowater'lar geliyor."

"Tabii ki var."

"Altı haberlerini duydun mu? Nehir ne durumda?"

"Yine sel uyarısı yapıldı."

"Umarım iki sene önceki gibi arka avluya kadar gelmez."

"Günün iyi geçti mi?"

"Evet, iyiydi. Seninki? Bizim ihtiyar nasıldı?"

"Her zamanki gibi. Yine durmadan Miles'dan bahsetti."

"Aa."

"Onunla görüşmekten söz ediyor."

"Konuşuyor işte."

"Şey, bana kalırsa Miles'ı görmeli. Oğlu onun."

"Saçmalama Adelaide. Bunca yıldan sonra bir anlamı olmaz. Söyleyecek bir şey bulamazlar. Sadece birbirlerinin canını sıkarlar. Aklıma gelmişken, pulları kilitledin mi?"

"Evet."

Danby gerçekten de Bruno'nun Miles'ı görmesinin bir anlamı olmadığını düşünüyordu. Pulları kendisi almayı umduğundan değildi sadece. Gerçi pullar ona kalsın istiyordu da; kim olsa isterdi.

"Sence bunamaya mı başlıyor?"

"Tabii ki hayır Adelaide. Bazen kafası karışıyor ama aslında zihni çok açık."

"Hep örümceklerden bahsediyor. Onları hayal ediyor galiba."

"Sanki örümcekleri kendine çekiyor. Fark ettin mi odası hep örümceklerle dolu?"

"Korkunç yaratıklar! Sence daha ne kadar yaşar?"

"Her gün yeni bir rahatsızlığı çıkıyor ama yine de daha çok uzun yaşayabilir."

"Artık iş konuşmadığını, bunun da kötüye işaret olduğunu söylemiştin."

"Olabilir. Ama zavallı ihtiyarın acayip bir yaşama isteği var."

"İnsan bu hale gelince artık niye yaşamak istesin hiç anlamıyorum. Dört gözle bekleyeceği ne olabilir ki?"

"Bir kadeh daha içki."

"Eh, *seninki* bu olurdu! Bence yaşlılık korkunç bir şey. Umarım asla yaşlanmam."

"Yaşlandığında, Adelaide, yaşamayı aynen şimdiki kadar istediğini göreceksin."

"Teyzem bunadı. Artık iyice kafayı yemiş. Kendini bir Rus prensesi sanıyor. Acayip laflar edip Rusça konuştuğunu zannediyor."

"Ne komik, insanlar unvan için ölüyorlar. Aklıma gelmişken diğer kuzenin hâlâ işsiz mi?"

"Will Boase! İş bulmaya çalışmıyor bile! Sadece İşsizlik Sigortası alıyor. Çok para veriyorlar."

"Şu bizim boya işini yapabilir. İşsizlik Sigortası görevlilerine söylemesi de gerekmez."

"*Grammar school*'a gitmişti. Nigel da gitti."

"Öyledir ama Adelaide maalesef şu anda ona teklif edecek entelektüel bir iş yok elimde!"

"Doğru dürüst bir işte çalışması lazım. Geçen sefer fazla bile vermiştin."

"Eh, insan yardım etmeyi seviyor. Nigel'dan nasıl da farklı değil mi. İkiz olmaları şaşırtıcı."

"Tek yumurta ikizi değiller ki. Keşke Nigel'ı burada işe almasaydın. Bana sorsan istemezdim."

"Hayırseverlikten değil ki. Bruno'yla çok iyi ilgileniyor. Böyle ilgilenmesi pek de normal değil ya."

"Durmadan ne *konuşuyorlar* acaba Bruno'yla?"

"Bilmiyorum. Ben içeri girince ağızları mengene gibi kapanıyor."

"Bence seksten, kızlardan falan bahsediyorlar."

"Kızlardan mı? Nigel mı? Hımmmm."

"Bruno'nun bu yaşta seksle ilgilendiğini düşünsene."

"Bu konu insanı her zaman heyecanlandırır Adelaide'cığım."

"Ama hiçbir şey *yapamaz* ki."

"Çoğu zaman hepimiz kendimize ait bir rüya âleminde yaşarız. Seks daha çok kafadadır."

"*Senin* böyle düşündüğünü hiç bilmiyordum! Bence Nigel bu konudaki her şeyi biliyor."

"Seks konusunda mı? Kimse bilemez canım. İnsanın uzmanlaşması gerekir. Şu bizim Nigel'ın ilginç ve sıradışı bir uzman olduğunu seziyorum."

"Hemşirelik yapmayı istemek için tuhaf bir adam olmak gerek."

"Bu çok onurlu bir meslek Adelaide."

"Saçmalama. Sence Nigel hap falan mı alıyor?"

"Biraz mistik birisi. Ama şüpheleniyorum. İnsanın kafası zaten yeterince karıncalanıyor; bir de kendisinin uğraşmasına gerek yok. Nigel'ın o kadarcık aklı vardır."

"Her neyse, ben bir şeyler kullandığına eminim. Yüzü gitgide çarpılıyor."

"Bence Nigel bayağı güzel."

"Sen delisin. Şeytanın tekidir o."

"Aslına bakarsan şeytanları çok severim."

"Beni ürpertiyor. Keşke burda olmasaydı. Birlikte olduğumuzu anlayacak diye ödüm kopuyor."

"Evin bu tarafında oldukça uzaktayız yavrucuğum. Nigel konusunda bu kadar endişelenme. O hoş biri ve tamamen zararsız."

"Değil. Ben onu tanırım. Kötüdür. İnsanlara anlatır."

"Olsun, önemi yok."

"*Var*. İnsanların öğrenmelerini istemediğimi *biliyorsun*."

"Tamam yavrum, tamam. Hadi şimdi mışıl mışıl uyu bakalım."

Danby gözlerini kapattığında Gwen'in görüntüsü önünde beliriverdi. Yavaşça başını Danby'ye doğru çeviriyordu. Kıvır kıvır koyu kahverengi saçları omzuna süründü, akik işlemeli broşuna dolaştı. İri kahverengi gözlerdeki bakışın dikkati onun üzerinde odaklandı. "Gwen, sevgilim, işte ihtiyar komik kurtarıcın geldi."

Bazen uykuda gelen korkunç bir görüntü daha vardı. Gwen Thames'de boğulmuştu. Bir mavnadan düşen küçük bir çocuğu kurtarmak için Battersea Köprüsü'nden atlamıştı. Çocuk kıyıya yüzmüştü. Gwen kalp krizi geçirmiş, bilincini yitirip boğulmuştu.

Danby onun üzerinden sular damlayan, tüyleri diken diken olmuş cesedini morgda teşhis etmişti. Sonuçta çocuk kendisi yüzebilecekken onu kurtarmak için Mart ayında Battersea Köprüsü'nden atlamak tam da Gwen'in yapacağı şey, demişti yıllar boyu kendi kendine. Tam da onun yapacağı türden bir delilikti. Tipik bir davranıştı. Aslında komikti.

"Bruno dün bana örümceklerin sineklerden yüz milyon yıl önce varolduklarını söyledi," dedi Adelaide.

"Hımmmm."

"Peki örümcekler ne yiyorlarmış ki?"

Danby uykuya dalmıştı, rüyasında Gwen'i görüyordu.

III

Danby'nin yatak odasının dışında bağdaş kurarak yere oturmuş, karanlıkta Danby ve Adelaide'ın konuşmalarını dinleyen Nigel sessiz ve zarif, hâlâ bacakları birbirine çapraz olarak ayağa kalkar. Artık bir horlama konturpuanından başka içeriden duyulacak bir şey yoktur. Merdivenlerden yukarı kendi odasına doğru kayar, içeri girip kapıyı sımsıkı kapar.

Odanın içi karanlıktır. Kapı kilitli, perdeler kürk gibi kalındır. Karanlığın derinliklerinde bir yerde tek bir mum yanmaktadır. Üzerinde siyah gömlek, siyah pantolonuyla Nigel kollarını uzatmış dönmektedir. Duvara dayalı mobilyalar sade ve düzdür. Kahverengi duvarlar Nigel'ın hiç durmadan döndüğü yerde oluşan hafif ışıltılı kürenin çevresinde geri geri kaçan yaylara doğru kıvrılır; bura-

da Nigel bir iğne, düz bir çizgi gibi ince; sert, kör edici bir ışığın içinden geçerek bulanık dünyaya çıkmaya çalıştığı bir yarık gibi ensiz döner.

Ortak merkezli evren. Kürenin içinde küre döner, gittikçe hızlanarak ve şarkı söyler. Kutsal şehir, ekvator zümrüdünün çemberi içinde, inci samanyolu çemberi içinde, uzamsız bir nokta üzerinde hareketsiz dönen, galaksilerin galaksisi laktikogalaktik çark içinde döner. Pas tanesi, toz zerresi; deride bütün bunların içine girip kayboluverdikleri görünmez yarık.

Mum, kaymak taşı ya da hindistan cevizi buzundan yapılmış kocaman aydınlık bir silindire dönüşmüştü. İçten içe solgun bir ışık saçıyor ve titreşip nefes alıyor. Nigel dizlerinin üzerine düşmüştü. Dizüstü doğrularak mumun gürültüsüz ritmine göre salınıyor. Başlangıçta Om vardı, Omphalos, Om Phallos, bilinçten ya da benlikten yoksun, kara, bölünmemiş bir yuvarlak. Rüyaların olmadığı rahimden zaman çıkıyor emekleyerek; bu anın ne kendisi bir başlangıç ne de sonunda bir son var. Zaman çatlaktır. Karanlığın üzerindeki karanlık hareket ediyor, bilinç varlıktan kayıyor. Titreşimler kanatlarını çırpıyor ve ses oluyor. Bir göz bir göze değiyor ve ışık oluyor.

O karanlıkta koskoca çömelip gök yüzünü kapatıyor. Küçük eller saç telleri gibi titriyor ama o koskocaman çömelip benliği düşünüyor. Tembelce kıpırdanan ayağı milyonlarca milyonlarcasını ezebilir; o yine de kaşınıyor, kımıldanıyor, sayısız küçük şeyi süpürüveriyor; binlerce çığlık, çömelip durmuş özü düşünürken ona, iki parmağı arasında öylesine eziverdiği bir sivrisineğin anlık vızıltısı gibi geliyor.

Vızıldayan ışık büyüyor, dağ gibi siyahlık küçülüyor, çığlık yükselip bir armoniye, görünen sesin göz kamaştırıcı bir halkasına dönüşüyor. İki belirsiz ve korkunç melek yeryüzünü kuşatıyor, kucaklıyor, sarmalıyor, dairesel uzayda yuvarlanıp bir araya gelerek manyetik bir neşeyle birleşiyorlar. Aşk ve Ölüm, kovalayan ve kovalanan.

Sesler azalıyor ve boş, soluk gök mavisinde altın halka döne döne uzaklaşıyor. Sonunda bir aydınlık noktası, bir altın benek, gittikçe solan bir parlaklık, bir lazer ışını, bütün ışığı içine çeken kör edici tek bir ışık noktası haline geldi. Renksiz sedasız sessizlik tit-

reşip dalgalanıyor. O yakında. Nigel titriyor, nefes nefese kalıyor ve ürperiyor. Koskoca açılmış gözleri hiçbir şey görmüyor; o, Nigel, her şeyi gören, rahip, tanrının kulu. Zaman ve uzay yavaşça örseleniyor. O yakında, O yakında, O yakında. Kıvrılıp örseleniyorlar. Aşk ölümdür. Her şey birdir.

Nigel kalbini tutuyor. Nefesi tıkanıyor, inliyor, sendeliyor. Yüzüstü yere doğru düşüyor, alnı zemine çarpıyor. Gözlerinin ikisi de parıldayan karanlıktan kısılmış. Varoluş bir ıstırap, ceza, kırbaç cezası, tek bir noktada işkence altında sürdürülen bir varlık. İmha. *Her şey birdir.*

Daha sonra, uzaktaki başka bir dünyada, yaşlı bir adam sesleniyor, sesleniyor, ardından da gecenin karanlık, ağır saatlerinde tek başına ağlıyor. Nigel kulağının dibindeymişçesine seslenmeyi ve ağlamayı duyuyor. Dünyanın zemini üzerine yüzükoyun yatıyor.

IV

Kiracımız öyle hoş bir genç adam,
Öyle hoş bir genç adam ki.

Danby şarkı söyleyerek Nigel'ın arkasına dostane bir şamar indirdi. Nigel uzun koyu saçlarını arkaya atarak bakışlarını yere çevirip tatlı bir tebessümle odadan çıktı.

"Danby, Miles'ı çağırtacağım," dedi Bruno.

"Aman Tanrım!"

Bruno arkası yastıklarla desteklenmiş, yataktą oturuyordu. Beyazımsı yatak örtüsü, etrafa dağılmış rengârenk pullarla kaplıydı. Pulların üzerinde Gerhardt'ın *Neue Untersuchungen zur Sexualbiologie der Spinnen* kitabı açık olarak duruyordu. Bugün zihnini açık hissediyordu Bruno. Bacaklarının ağrısı dinmek bilmiyordu; ama varlığının ortasındaki bu hasta eden *keyifsizlik* noktası, bu berbat ağrı olasılığı belirsizleşip kaybolmuştu. Tek hissettiği neredeyse

hoş bir dermansızlıktı. Hava raporunu veren adamla telefonda uzun, rahatlatıcı bir konuşma yapmıştı; adam Thames'in taşması olasılığı konusunda içini rahatlatmıştı. Bu nazik, tanımadığı, resmi görevli sesleriyle konuşmak Bruno'nun sinirlerini yatıştırıyordu. Kendisinin de bir ses, sesten ibaret bir vatandaş olduğunu hissediyordu. Sonra birkaç tane de harika yanlış numara çevirmişti.

Miles'la konuşmak gerekirdi. Oğluyla sıradan alakasız şeylerden, matbaa işlerinden, Miles'ın işinden, Danby'nin ne kadar iyi olduğundan, Nigel'ın yeteneklerinden konuşacaktı. Durmadan konuşacaklar, giderek oda kararmaya başlayacaktı, sonra sessiz, fark edilmez bir geçişle Parvati'nin, Janie'nin, Maureen'in isimlerini anmaya başlayacak, ağırbaşlı, hafiflemiş bir hüzünle birlikte bu uyandırdıkları ruhları düşüneceklerdi. Önce Miles biraz resmi davranacaktı, ama Bruno'nun kadınların isimlerini söyleyen, onlardan alçakgönüllülük ve yalınlıkla bahseden sesini duyunca boyun eğecek ve sonra büyük bir şefkatle babasına bakacaktı ve oda bir barışma ve iyileşme havasıyla dolacaktı. Daha önce tek başına kendi kendine "barışma ve iyileşme" sözlerini tekrarlayan Bruno'nun gözleri yaşarmıştı. Artık öyle kolay ağlıyordu ki. Gazetedeki kaybolmuş bir köpek ya da kedi haberi bile gözlerini yaşlarla doldurıyordu. Hatta Kraliyet Ailesiyle ilgili bir şeyler bile gözlerini yaşartabiliyordu.

Her şeyin kaynağı başlangıçtaydı. Açıklamak istediği bir şeydi bu. Babası ona "Bruno" adını vermişti ama bu ismi tutmayan annesi onu "Bruin," "Küçük Ayı," diye çağırırdı. Ahlakı nasıl bozulmuş, annesinin tek çocuğu masumiyetini nasıl yitirmişti; ve böyle bir annenin çocuğu nasıl kötü olabilmişti? Yine de çok mu kötü biri olmuştu; ne kadar kötüydü acaba? İstatistiklere göre çoğu erkek karısını hep aldatıyordu. Onun hayatına sadece Maureen girmişti. Daha sonra yaptıkları da Notting Hill'de birilerinin elini tutmaktan çok öteye gitmemişti. Gerçekten namuslu bir hayat yaşamıştı. Onu rahatsız eden suçları değil, suçlayıcılarıydı.

Şimdi hepsi çok tesadüfi görünüyordu. Yine de Shakespeare ve Londra mevsiminin tatlı çılgınlığı atmosferinde St. James Tiyatrosu'nda Janie'ye evlenme teklif ettiği o gece farklı bir şeyler olabilir miydi? Programından yırttığı bir sayfanın üzerine *Janie, benimle evlenir misin?* yazmış, kâğıdı bir ok yapıp koltuklardan onun loca-

sına fırlatmıştı. Janie havada yakalamış, antrakttan sonra ışıklar kararırken yüzünde belli belirsiz bir gülümsemeyle okumuştu. Oyun *Onikinci Gece*'ydi. Daha sonra kalabalık fuayede çılgınca aramıştı onu Bruno. Janie yanındakilerle birlikte dönüp giderken yelpazesiyle koluna dokunmuştu. "Teklifin bayağı hoşuma gitti, Bruno. Yarın gel de konuşalım."

Kumaş hışırtıları, zarif sözler ve parlak suni ışıklar devam etmişti; Harrods'taki kalabalık ucuzluk zamanı, Maureen'in o elbiseyle mücadele ettiği ana kadar her şey yolunda gitmiş gibiydi. Fermuarların yeni yeni kullanılmaya başlandığı zamanlardı. Sık sık Maureen'e giysiler alan Bruno giyinme kabini perdesinin hemen dışında duruyordu. Maureen elbiseyi başından yarıya kadar geçirmiş, ama fermuar takıldığı için daha aşağı indirememişti. Dışarı, Bruno'nun yanına çıktı, elbise yüzünü kapatıyordu; kolları havada çaresizlikle sallanıyor, süslü jüponu bir karış ortada duruyordu. "Çabuk Bruno, çıkar şunu, nefes alamıyorum." Bruno gülerek asıldı. Birden anlık bir panik yaşandı. "Maureen, *rahat* dur, boğulmazsın aptal. Elbiseyi yırtıyorsun." Elbise çıktı. Bruno, Maureen'in çıplak omuzları üzerinden Janie'yle göz göze geldi. Janie hemen dönüp diğer müşteriler arasında gözden kayboldu. Bruno arkasından atıldı; artık Maureen'i düşündüğü yoktu. Tıpkı yıllar önce tiyatronun fuayesinde aramış olduğu gibi, ümitsizce yavaş yavaş ilerleyen kalabalıkların içinde aradı onu. Ötelerde aceleyle yürüdüğünü gördü bir an, sonra gözden kaybetti. Reyona geri dönüp yırtılan elbisenin parasını tezgâhtara ödedi. Maureen de ortadan kaybolmuştu. *Bana seni sevmesini öğrettin. Şimdi de unutmayı öğret.*

Evde Janie'nin dönüşünü beklerken zamanın niteliğinin belki de ebediyen değiştiğini hissetti. Akşam geç vakte kadar dönmedi Janie. Maureen'i görmek istemiş, Bruno'ya kendini zorla götürtmüştü. Bruno'ya bunu nasıl yaptırmıştı? O korkunç cezalandırılma duygusu. Bruno'nun önünde kapıyı itip önce Maureen'in dairesine girmiş sonra da kapıyı kilitlemişti. Kapının diğer tarafından Janie'nin konuşmasını ve Maureen'in ağlayışını duyabiliyordu. Kapıya vurup içeriye almaları için seslendi. Binadaki diğer kiracılar bakmak için odalarından çıktılar. Bruno'yla alay ettiler. "Karısı sevgilisini azarlıyor!" "Yakalandınız ha?" "Talihsizlik dostum." Güldüler. Bruno eve gitti. Yine bekledi.

Maureen'i bir daha hiç görmedi. Ama Janie aylarca Maureen'i görmeye gitti. "Ne yaptığını anlamasını istiyorum." "Bu olanlardan önce birlikte mutlu olduğumuzu bilmesini istiyorum." "Ona yardım etmek istiyorum." Güçlü, intikamcı Janie ve zayıf, savunmasız Maureen. Janie öldükten yıllar sonra Bruno, *The Times*'a bir ilan verdi. *Maureen. Yolların ayrımında. Lütfen BG'ye ulaşmaya çalış. Sadece geçmişten konuşmak için.* Cevap gelmedi. Aslında gelmesini de beklemiyordu. Onun ruhunun gönlünü alma çabasıydı bu. Yine yıllar sonra gazetede korkunç bir haber gördü. Cricklewood'da yalnız yaşayan Mrs. Maureen Jenkins adında bir dul kadın komşuları tarafından evinde ölü bulunmuştu; kadın kafasından geçiremediği bir elbise yüzünden boğulmuştu. Gazetede yorgun, şişman, yaşını başını almış görünen bir kadın resmi vardı. Bruno, Maureen olup olmadığına karar veremedi.

Danby gelip yatağın ucuna oturmuştu. Pulları toplayıp bir yığın yaptı. "Şu pullara biraz daha dikkat etsen iyi olur Bruno. Geçen gün yerde bir Mauritius Postanesi pulu buldum."

"Onlara bir şey olmaz."

"Yerdeki tahtaların arasındaki yarıklardan düşebilirler."

"Hiç yarık yok ki. Oda bu kadar tozluyken yarık olmaz. Hepsi tozla dolmuş."

"Bence, Miles'ı görmenin bir anlamı yok."

"Anlamıyorsun. Sadece Miles'a anlatabileceğim şeyler var."

"Hayatının günahlarını mı çıkarmak istiyorsun?" Bruno sesini çıkarmadı. Gözlerini pullarına indirdi, neşeli, masum yüzlerini okşadı. Sonra Danby'nin iri, sağlıklı, yakışıklı yüzüne baktı. İnsanların yüzleri ne tuhaftı. Her şey bir yana, *büyüklükleri* de çok farklıydı. Danby aptal değildi. "Belki."

"Tamam, günahını bana çıkar. Ya da en iyisi Nigel'a çıkar. Onun yukarısıyla bağlantısı var."

"Niye karşısın ki?" dedi Bruno. Sesinin titrediğini duyabiliyordu. Tamamen çaresiz olduğunu anlayınca artık arada bir hissettiği küçük bir korkuya kapılmıştı. Bu eve ebediyen tutsaktı. Onu Miles'dan uzak tutmak isterlerse bunu yapabilirlerdi. Mesajları iletmezlerdi. Mektupları postalamazlardı. Telefon vardı. Ama telini kesebilirlerdi. Elbette bu düşünceler deliceydi.

"Gerçekten neler olacağını düşünmemişsin," dedi Danby. "İki-

niz için de çok büyük sıkıntı olacak sadece. Bu haliyle bile nasıl seni kara kara düşündürüyor. Talihsiz bir laf edilecek, sonra iyice perişan olacaksın."

"Onunla konuşmam gerekiyor," dedi Bruno. Pulların üzerinde kıpırdanan zavallı benekli ellerine baktı. Kocaman örümceklere benziyorlardı.

"Yıllarca onsuz idare etmişken şimdi ne diye birdenbire yaygara koparıyorsun ki? Mektuplarını bile cevapladığın yok."

"Artık çok–vakit kalmadı." Bruno gayri ihtiyari sabahlığına baktı.

"Miles gelmeyi reddedebilir," dedi Danby. "O zaman çok kötü olursun. Bunu düşündün mü?"

Bruno bunu düşünmemişti. "Elbette düşündüm. Ama gelir sanıyorum. Onu görmem lazım. *Lütfen* Danby."

Danby endişeli görünüyordu. Ayağa kalkıp pencereye doğru yürürken gür beyaz saçlarını ensesine doğru düzeltiyordu. "Bak Bruno, tabii ki istediğini yapabilirsin. Bana 'lütfen' demen gerekmiyor. Ve umarım şeyi düşünmüyorsun–doğal olarak ben de sanıyorum ki–yani ondan değil–gerçekten de sadece seni düşünüyorum. Kendine eziyet çıkarabilirsin."

"Zaten eziyet çekiyorum. Denemek istiyorum–ne olursa."

"Yani anlamıyorum," dedi Danby, "ama tamam, bildiğin gibi yap, sana engel olan yok."

"Bana kızma Danby, bana kızmana dayanamam."

"Ne kızması tanrı aşkına!"

"Gidip onu görür müsün?"

"*Ben mi?* Niye ben?"

"Bence gidip bir keşif yapmak akıllıca olur," dedi Bruno. Miles'ın şimdi ortaya çıkan, gelmeyi reddedebileceği ihtimali onu müthiş korkutuyordu. Bu bir an bile aklına gelmemişti. Belki de Danby'nin dediği gibi riski göze almaya değmezdi. Artık en çok kafasının içinde yaşıyordu. Ya ona yazdığında cevap vermezse? Ya aradığında telefonu yeni değişmiş olursa? Daha kötü eziyetler, başka manzaralar, başka tüneller de vardı. Bütün diğerleri ve tabii bu da.

"Yani gelip gelmeyeceğini mi öğreneyim? Ya da gelmesi için ikna mı edeyim?"

"Evet."

Danby gülümsedi. "Sevgili Bruno, elçilik için ben uygun kişi miyim? Miles'la ben hiçbir zaman sıkı fıkı olmadık ki. Hem yıllardır da görmüyorum onu. Kız kardeşine layık olmadığımı düşünüyordu." Danby duraksadı. "Kız kardeşine layık değilmişim."

"Başka kimse yok ki," dedi Bruno, sesi boğuklaşıyordu. Hafifçe öksürdü. "Sen ailedensin."

"Pekâlâ. Ne zaman gitmemi istiyorsun? Yarın mı?"

"Yarın olmaz." Birden kalbi delice atmaya başladı. Nasıl bir şey olacaktı?

Danby dikkatlice ona bakıyordu. "Doktor bunu onaylamaz."

"Artık doktorun ne düşündüğünün önemi yok. Belki de bir mektup yazarsın."

"Miles'a mı? Ne diyeceğim? Gel onunla görüş mü, diyeceğim?"

"Evet. Her şeyi çok yavaş yap. Yani düşünmesi için Miles'a zaman ver. Aceleci davranabilir. Eğer düşünmeye vakti olursa gelir."

"Peki, tamam. Mektubu sen ayarlar mısın? Bilirsin ben mektup yazmakta çok kötüyümdür."

"Hayır, sen yaz. Ama bugün değil."

Adelaide içeri girip *Evening Standard*'ı yatağın üzerine fırlattı. Pullardan bir nehir yere aktı. "On dakikaya kadar çayını getiririm. Pide ya da hamsili tost ister misin?"

"Pide lütfen, Adelaide."

Kapı kapandı. Danby pulları yerden toplayıp siyah ahşap kutuya koymaya başlamıştı. Bruno'nun babası pul desteklerini beğenmezdi; bunların pullara zarar verdiğini savunurdu ve aslında bütün hayatı boyunca da alternatif bir alet icat etmeye çalışarak boşuna uğraşmıştı. Hobisinin estetik yönüne çok inanır, sık sık Bruno'ya "bir insan pullarına bakmayı çok sevmiyorsa o bir esnaftır, gerçek bir filatelist değil," diye nasihat ederdi, ama buna rağmen kendisi asla pullarını albüm içine koymazdı. İçinde pek çok sayıda dar çekmecenin olduğu büyük ahşap kutuyu yapmıştı; pullar bu çekmecelerin içine yerleştirilmiş selofan kapaklar arasında duracak, çekmeceler açılınca selofan kapaklar yanlara açılacaktı. Oysa pullara karşı ilgisi babasına göre çok daha estetik ağırlıklı olan Bruno,

pulların dikkatlice etiketlendirilerek düzenlendiği sistemi uzun zaman önce karmakarışık etmeye başlamıştı. Son zamanlarda da ne pulu olduklarına bakmaksızın en sevdiği özel pulları seçer olmuştu; şimdi bunları tepedeki yedek bir çekmecede yığılı bir halde saklıyordu.

"Tamam Bruno," dedi Danby. "Bu küçük işi yapacağım. Merak etme. Bakalım. Tuvalete gitmene yardım edeyim mi?"

"Hayır, sağol. Kendim hallederim."

"Peki, ben kaçıyorum. Balloon'da bir randevum var. Hadi görüşürüz."

Yapamayacağımı sanıyor, diye düşündü Bruno; yavaş yavaş bacaklarını yatağın kenarına doğru hareket ettiriyordu, ama yapacağım. Yine de bir değişiklik, tamamen yeni bir şey olması ihtimali, yeni bir biçimde incinme tehlikesi korkutucuydu. Bacaklarını yatağın kenarına getirip dinlendi. Ya Miles gelmezse, ya düşmanca bir cevap gönderirse? Ya gelir de Bruno'ya kötü davranırsa? Ya Bruno karşı konulmaz bir istek duyup Janie'nin ölümünü anlatır, Miles da ona lanet ederse? Miles ona lanet edebilirdi. Küçükken sert, vurup kıran bir çocuktu. Şimdi Bruno'yu çok kötü incitebilirdi. Belki de Danby haklıydı. Huzur içinde ölmek daha iyiydi.

Bruno yatağın üzerinden yavaş yavaş çoraplı ayaklarını yere koydu. Her gidişgelişin arasında ayakları yürümeyi tamamen unutmuş gibi oluyordu. Yatak örtülerinin altında top gibi kıvrılıyor, yere basmak için yeniden açılmakta isteksiz oluyorlardı. Onları yeni baştan eğitme işi acı veriyordu. Bruno ayağa kalktı; hafifçe eğilip bir eliyle de yataktan destek alıyordu. Yatağa tutunmaya devam ederek kapıya doğru ayaklarını sürümeye başladı. Karyolanın direğine kadar bir ulaşsa, bir yerlere tutunmadan durmak zorunda kalmaz, uzanıp kapıdan sabahlığını alabilirdi.

Tabii artık kış olmadığı için sabahlığı giymesi hiç de gerekli değildi, ama bu bir meydan okumayı temsil ediyordu. Aslında oldukça da kolaydı. Sol eli karyola direğine tutunurken sağ eli sabahlığı askıdan alır ve aynı hareketle sağ kolun içine kaymaya çalışırdı. Sağ el yukarı kalkar, sabahlığın kolu aşağı inerdi. Sonra sağ el açık biçimde omuz hizasının biraz üzerinde kapıya dayanır, bu arada sol el karyola direğini bırakarak sol kol deliğine girmek için atılırdı. Eğer sol el yeterince çabuk hareket etmezse, sabahlık sağ omza

asılı kalmış olarak yere düşerdi. O zaman sabahlığın yavaşça yere bırakılması gerekirdi. Yerden bir şeyleri alıp kaldırmanın yolu yoktu.

Bruno giyinmeyi başarıyor, sabahlığı omuzlarından öne doğru çekiştiriyor ve sol eliyle önde iki ucunu bir araya getiriyor. Gösterdiği çaba yüzünden derin derin soluk alıyor. Sağ elini pürtüklenmiş pirinç kapı koluna kadar yavaşça indirip kapıyı açmaya başlıyor, bir taraftan da yavaş yavaş kapının etrafından yan yan dolanıyor. Bu hareketi onu odasıyla karşı karşıya getiriyor; küçük hapishanesini dışarıdan birinin gördüğü gibi görerek bir an seyrediyor. Hint keteninden, sarıya çalan beyaz yıpranmış yatak örtüsü çok eski bir mektubun üzerindeki ince bir elyazısını andıran solmuş, siyah kıvrımlarla süslenmiş. Açık kahverengi, düz başlı, ahşap dört direğin arasındaki yatak, kıvrılmış ve kirli, darmadağınık bir ine benziyor. Çarşafların hepsi düğümlenmiş gibi. Yatalak bir hastanın bir anlığına boş bıraktığı yatağının terk edilmiş eksik görüntüsü. Pencereden giren soğuk güneşsiz akşam ışığında kahverengi, ince, küçük kare halı görünüyor; tozlanmış cilalı ahşap kaplamanın ortasındaki halının yıpranmış ucu yatağın altına sıkıştırılmış. Üzerinde belli belirsiz bir sarmaşık dalı deseni olan duvar kâğıdı solup ağarmış ve çay rengi lekelerle beneklenmiş. Ufak yatak odası, yıllarca "küçük boş oda" olarak kalmıştı. Şimdi bu odada, tuvalete yakınlığından dolayı, Bruno kalıyor. Bruno'nun sağında çatlak mermer üstlü bir kitaplık var; kitaplığın tepesinde de iki boş şampanya şişesi Janie'nin fotoğrafının iki yanına dikilmiş. Üst raflarda ta eskilerden kalma karton kapaklı kitaplar duruyor. Alt raflardaysa Bruno'nun mikroskobu ve dört ahşap çerçevenin içinde örümceklerin alkolde korunduğu test tüpleri var. Bruno'nun solunda, kapı açıldığında arkasında kalan sarsak bir açılır kapanır masa var ve şimdi büyük ahşap pul kutusu da bunun üzerinde duruyor. Danby geceleri, Bruno belki bir daha sormayı unutur ümidiyle genellikle kutuyu kendi odasına götürür; o zaman kutu da bankaya nakledilebilir. Dolu şampanya şişeleri masanın altında. Doktorun yasaklarına uyarak Bruno şampanyayı soğutulmuş olarak içmez. Kitaplığa sığmayacak büyüklükteki örümcek kitapları odanın geri kalan kısmını dolduruyor: konsolun, iki sandalyenin, küçük komodinin üzerindeki lambanın etrafında yığınla kitap. Pencere çerçevesinden

ıslak kurşuni bir çatı parçası, yavaş, anlaşılmaz kargaşalı bir hareket halinde olan kahve-renkli bir gökyüzü ve Lots Road elektrik santralinin kasvetli ışıkta siyah, iki boyutlu gibi görünen üç kulesinden biri seçilebiliyor.

Bruno kendini döndürüp tuvalete doğru yolculuğuna başlıyor, bu arada sağ eli duvar boyunca ilerliyor. Duvar kâğıdının üzerindeki, daha önceki pek çok yolculuktan kalma kesintisiz koyu leke ilerleyen eline rehberlik ediyor. Şükürler olsun ki tuvaletin kapısı açık. İçerde kimse yokken kapının her zaman açık bırakılması Nigel'ın parlak fikriydi. Bruno'nun rahatını sağlamak için Nigel'ın böyle bir sürü yararlı fikirleri vardır. Bruno'nun eli duvarda ilerliyor. Bunca öfkeyi yaratan Parvati değildi şüphesiz. Miles'dı. Parvati anlardı. Brahman olan kendi anne-babası da bu evliliğe karşı çıkmıştı. Miles'ı görmeyi asla kabul etmemişlerdi. Hintli bir kız fikriyle kalmayıp, gerçek bir kızla, Parvati'yle bir tanışmış olsaydı her şey yoluna girecekti. Aslında öyle demek istememişti; sadece bir keresinde kara bir gelin istemediğini söylemişti. Şimdi olup biten hakkında hissettiği herhangi bir şeyi, neler hissetmiş olduğunu hatırlayamıyordu. Miles onun bu evliliğe "şiddetle karşı olduğunu" söylemişti. Doğru değildi. Tek hatırladığı şey karışıklık, bazı şeyleri söylediğini inkâr etmesi ve Miles'ın soğuk, katı öfkesiydi. Büyük haksızlıktı.

Bruno tuvaletin içinde, kapalı kapıya yaslanmıştı. Pijamasıyla uğraşırken, yere, ayağının dibine bir şey düştü. O anda bunun bir *Pholcus phalangioides* olduğunu gördü; kapıdaki yerinden çıkarmıştı onu, ya da belki de duvarın köşesindeki, düzensiz, neredeyse görünmez darağacını kurduğu, Adelaide'ın rahatsız etmediği yerinden. Örümcek kıpırdamadı. Acaba sabahlığının koluyla ona zarar mı vermişti? Çoraplı ayaklarıyla nazikçe dokundu ona. Yaratık hareketsiz yatmayı sürdürdü, uzun bacakları vücuduna toplandı. Ölü numarası yapıyor olabilirdi. Bruno yavaşça onun üzerinden karşıya geçti; klozet kapağını indirip üzerine oturdu. Bir parça tuvalet kâğıdı alıp öne doğru eğilerek kâğıdı minik kıvrılmış şeyin altına dikkatlice sürdü. Örümcek epey bir toz ve tüy yığınıyla birlikte kâğıdın üzerine kaydı. Hafifçe kıpırdandı. Bir şekilde onu yaralamış olmalıydı, ama mikroskop ya da bir büyüteç olmadan ne yaptığını göremezdi. Örümceğin yüzüne bakmaya çalıştı ama gözlükleri

yokken her şey bulanıktı. Artık esir örümcekleri uzun süre tutmuyordu. Bir yıl önce bir kez daha güzel bir *Micromatta vivescens* görmek için ani bir arzu duymuş, Nigel'ın eline bir fotoğraf tutuşturup Battersea Parkı'na avlanmaya göndermişti. Nigel bir *Micromatta* getirememişti ama çeşitli türde örümceklerle dolu bir reçel kavanozuyla dönmüştü; örümceklerin ikisi, zavallı bir *Ciniflo* ve *Oonops pulcher*, çoktan ölmüştü ve muhtemelen de aynı yerde esir oldukları azgın *Drassodes lapidosus* tarafından öldürülmüşlerdi. Bruno büyütecini bir kenara bırakıp Nigel'a örümceklerin hepsini derhal avluda salıvermesini söylemişti. Zaten hiçbir zaman gerçek bir âlim olmamıştı.

Pholcus phalangioides başka bir hayat belirtisi göstermiyordu. Duvara yaslandığında onu kısmen ezmişti herhalde. Örümceği yere bırakıp üzerine iki parça daha tuvalet kâğıdı koydu ve topuğunu kuvvetlice bu bohçanın üstüne bastırdı.

Bruno yine o berbat göz yaşlarının akmak üzere olduğunu hissetti. O, Tithonus gibi yaşlanırken kadınların hepsi de gençti. Ya sonunda yine de Janie onu affetmek istemişse? Ellerini ona doğru uzatmış, "Bruno, seni affediyorum. Lütfen beni affet. Seni seviyorum, canım, seni seviyorum, seni seviyorum, seni seviyorum," diyordu. Asla, asla öğrenemeyecekti. O her şeyden çok daha değerli şeyi ebediyen kaybetmişti.

V

"Saygıdeğer ikizim nasıllar?" dedi Will Boase, kuzeni Adelaide de Crecy'ye.

"Eh, iyi sayılır." Adelaide güvensizlikle baktı ona. Nigel'la ikisinin ne kadar yakın olduklarından hiçbir zaman emin olamamıştı. Çoğunlukla düşman gibiydiler ama gerçekte birbirlerine karşı ne hissettiklerini tahmin edemiyordu.

"Onun işini yapmazdım. Zavallı yaşlı aptala nasıl tahammül ediyor anlamıyorum."

"Bruno'yla çok iyi ilgileniyor," dedi Adelaide. "Böyle ilgilenmesi hayra alamet değil."

"Bana sorarsan Nigel biraz çatlak. Oyunculuğa devam etmeliydi."

"Oyunculuk seni ne hale getirdi baksana!"

"Şöyle doğru dürüst birkaç kıyafetim olsa bir rol alabilirim."

"Artık sana para falan vermem, Will!"

"İsteyen mi var?"

"Teyzenin emekli aylığına şükret!"

"Aman dırdırı kes!"

"Danby, istersen evin dışını boyayabileceğini söyledi."

"Söyle de kendi boyasın."

"Bu kadar *aptal* olmasana Will. Yaptığın o son iş için Danby sana bir sürü para ödedi. Aslına bakarsan çok bile verdi."

"Tabii canım. Danby'nin lanet sadakasını istemiyorum."

"Yani bence sen de diğer insanlar gibi çalışıp didinip para kazanmalısın."

"Bu toplumdakiler aklını paraya takmış."

"Beleşçinin tekisin sen."

"Yapma Tanrı aşkına! Çizimlerimi satacağım. Göreceksin."

"Bana baktırmadığın şu pornografik çizimleri mi diyorsun?"

"Ne varmış pornografide? İnsana iyi gelir. Politikacılar pornografiye tutunsalardı dünya böyle keşmekeş içinde olmazdı."

"Hem o korkunç şeyleri kim alır ki?"

"Onun da bir pazarı var. Yeter ki bulmasını bil."

"Keşke yararsız bir sürü iş yerine tek bir işte sebat etseydin."

"Ne yapayım her işe yatkınım Ad!"

"Hâlâ atış talim yerine gidiyor musun?"

"Bir erkeğin kendini savunabilmesi gerek."

"Hayal dünyasında yaşıyorsun. Sen de Nigel kadar kötüsün."

"Bekle bakalım Ad. Gerçekten iyi bir fotoğraf makinesi alacağım. Fotoğrafçılıkta para var."

"Önce pornografi sonra fotoğrafçılık. Gerçekten iyi bir fotoğraf makinesi almaya gücün yetmez."

"Dır, dır, dır, dır."

"*Vot serdeety molodoy*!"

"Aynen iade ederim."

"*Shto delya zadornovo malcheeka!*"

"Sanırım gittikçe kötüleşiyor."

"Saçmalamayı bırak teyze, yoksa seni kömürlüğe koyarız. Git de anılarını yaz!"

Adelaide her pazar Will ve teyze için gün ortasında yemek pişirmeye Will'e gidiyordu. Will'e "öğle yemeği" demeyecek kadar akıllıydı. Aslında burası teyzenin yeriydi, bir ara işsiz kalınca Will de taşınmıştı işte. Teyze bunaktı ama evi oldukça iyi idare ediyordu. Adelaide sade bir yemek pişirirdi çünkü Will de, teyze de ne yediklerini bile anlamazlardı; hem Will yiyeceklere ilgi göstermenin burjuvaca olduğunu düşünürdü.

Teyze, gerçek teyzeleri değildi, ikizlerin oyunculuğa başladıkları ilk günlerde kazandıkları bir hayrandı; o sıralar İngiltere'nin kuzeyinde tiyatroculara kiralık odalar veriyordu, birkaç yıldır da dünyayla bağlarını koparmaya başlamıştı. Ara ara bir Rus prensesi olduğunu, mücevherlerini bir servet karşılığı satacağını ve Çarlık sarayıyla ilgili anılarını yazmakla meşgul olduğunu ilan ediyordu. Son zamanlarda konuşma yeteneğini bile kaybediyor gibiydi. Dükkânlarda bir şeyler mırıldanıp istediği şeyi işaret ediyordu ya da Rusça'ya benzer seslerle biten bir dizi anlaşılmaz söz geveliyordu. *Da* ve *nyet* laflarını muhtemelen gazetelerden kapmıştı. Candem Town'da karanlık bir zemin katta yaşıyordu teyze. Kibar bir dairesi vardı. İçerisinde bir dolu şey, bir sürü küçük porselen eşya vardı; Will'in öfke krizleri içinde bir şeyleri kırma alışkanlığına rağmen bu porselenlerin sayısı sanki hiç azalmıyordu. Bir yerlere yaslanması gereken her eşya için bir duvar yoktu. Oturma odası uzun bir büfe ve odaya dik açıyla duran yüksek bir kitaplıkla bölünmüştü. Bunun çok önemi yoktu çünkü kimsenin girdiği yoktu oraya. Hayat mutfakta devam ediyordu. Will bir ara daireyi "modernize" etmek için geçici bir hevese kapılmıştı ama, çirkinliğiyle göze çarpan bir çelik sandalye satın almaktan öteye gidememişti; şimdi sandalye holde duruyordu ve çok şükür üzeri paltolarla örtülüydü.

Mutfak karanlıktı ve yağmur yağdığı için bugün daha da karanlık görünüyordu; bu yüzden ışığı yakmışlardı. Çıplak bir ampul mutfak masasının etrafındaki sıkışık ortamı solgun bir biçimde aydınlatıyordu; masada kuzu kızartmalarını bitirmek üzereydiler. Çoğunlukla aklını Çarlığa takmış olan teyze, kalın, çelik çerçeveli gözlüklerinin ardından dalgın dalgın gülümsüyordu. Sanki camın üzerine basılmış özel bir manzara varmış gibi gözlüklerinin *içine* doğru bakıyordu. Bir zamanlar hoş bir kadındı. Uzun boyluydu, saçları da maviye çalardı; uzun etekler ve kendi ördüğü, çok uzun,

portakal rengi hırkalar giyerdi. Yüzü macun rengine dönmüş, tombullaşmıştı ama neşeli, parlak gözleri vardı. Aklını kaybetmek onu pek mutsuz etmişe benzemiyordu.

Adelaide böylesine aristokratik havası olan bir ismi olduğu için hep sıkıntı duymuştu. Annesi Mary Boase, Maurice de Crecy adında varlıklı sayılabilecek bir marangozla evlenmişti. Daha küçükken Adelaide, "Biz bir Huguenot ailesinden geliyoruz," demesini öğrenmişti ama Huguenot'ların kim olduğunu ya da bu adın nasıl yazıldığını bile bilmiyordu. Okuldayken yoklamada Minnie Dawkins ile Doris Dobby'nin arasındaydı ve ismi yüzünden onu çok kızdırırlardı, ama kısa süre sonra küçük kızların da bu isimden etkilendiklerini anladı. Belki de Adelaide'ın statüsü ve kimliğiyle ilgili yaşadığı karmaşanın nedeni bu ismiydi. Hayatının sonraki yıllarında bu karmaşa azalmadı. Anne ve babası Croydon'da yaşayan, yemeklerini mutfakta yiyen, kendi halinde insanlardı. Adelaide'ın büyüme çağındayken onları yemek salonunda yemeye ikna etme çabası boşa çıkmıştı. Daha sonra yemek odasını kendine alıp buraya "çalışma odası" demeye başlamış, odanın içini antikacı dükkânlarından aldığı ıvır zıvırla doldurmuştu. Ama burası asla gerçek bir odaya benzememişti. Adelaide'dan on yaş büyük olan ağabeyi hiçbir zaman karmaşa yaşamamıştı. Bilgisayar işine girmiş, evlenip Manchester'a gitmişti; orada müstakil bir evde yaşıyor, örtüsüz masalarda akşamları yemek ziyafetleri veriyordu.

Adelaide zeki bir öğrenciydi ama on beş yaşındayken okulu bırakmış, bir sigorta şirketine kâtip olmuştu. Daktilo kullanmasını öğrendi; birilerinin sekreteri olmayı umuyordu. Büro Londra dışına taşındı. Adelaide kaliteli bir mağazada tezgâhtar oldu; bir müşteri olmayı umuyordu. Kimse onun yeteneklerini fark etmiyor gibiydi, o da bu işi de bırakıp postanede memur oldu. Şayet bir tren vardıysa bile artık besbelli ki onu kaçırmış olduğunu hissetmeye başlamıştı. Bir çaresizlik anında Danby'nin kurnazca kaleme aldığı, ev işlerine bakacak yatılı yardımcı arayan ilanına başvurdu. Görkemli bir ev bekliyordu. Şaşkınlığını atlattığında artık çok geçti. Danby'ye âşık olmuştu. Aslında evi idare ettiği falan yoktu, çünkü kendi de titiz bir yapıda olan Danby bütün düzenlemeleri ve yiyecek işlerini hallediyordu. Adelaide temizlik yapıyor, yemekleri pişiriyordu. O, hizmetçi kızdı. Danby ona Hizmetçi Adelaide diyor,

onunla ilgili maniler düzüyordu. Elli tane kadar vardı. Her şeye yaptığı gibi Adelaide'ı da gülmek için malzeme yapıyor, bu da onu incitiyordu. Bir keresinde ona, "Senin soyadın bir hikâyedeki ünlü bir yosmanınkiyle aynı," demişti. Adelaide da, "Eh, galiba ben de bir yosmayım," diye cevap vermişti. Danby de bunu inkâr etmek yerine, "Bütün cici kızlar öyledir," demişti. Adelaide adaşını sormamıştı, bilmek istemiyordu. "Sadece bir hikâyedeki ünlü bir yosmanın hayaletiyim ben," diye düşünmüştü acıyla.

Adelaide on iki yaşlarındayken babası öldü; bunun üzerine zavallı annesi, Will ve Nigel'ın babaları Joseph Boase'un eline bakmaya başladı. Tabii ki Adelaide da. Kendi ağabeyi çoktan Manchester'a gitmişti. Joseph'in bir zamanlar aktris olan karısı onu çok aksi olduğu için bir süre önce terk etmiş ve tekrar sahneye dönmüştü; böylece bu üç erkek kocasını kaybetmiş anne ile kızı için karşı konulmaz bir odak ve çekim noktası haline gelmişti. Aslında Adelaide çok öncelerden beri Boase ailesine hayranlık duyuyordu; küçük bir çocukken de kendisinden sadece üç yaş büyük olan ikizler ona kendi ağabeyinden daha yakın olmuşlardı. Adelaide her ikisine de âşıktı; o günlerde Nigel'ı bir parça daha fazla beğeniyordu. Aksiliğinden korksa da dayısı Joseph'e de biraz âşıktı. Dayısı kara bıyıkları ve sakalları olan son derece yakışıklı bir adamdı; bir gemicilik bürosunda çalışıyor ve kendini bir denizci sanıyordu.

İkizlerle geçirdiği çocukluğu hayatının en mutlu dönemi olmuştu; Adelaide sık sık bunun hayatındaki en gerçek dönem olduğunu hissediyordu. Oğlan gibi bir çocuktu ve ikizlerin bütün oyunlarına sanki onlardan biriymiş gibi katılırdı; bu oyunlar daha çok inşaat alanlarını keşfetmek, yapı iskelelerine tırmanmak, yeni dökülmüş betona işaretler yapmak, bekçilerden kaçmak ve tuğla çalmak gibi şeylerdi. "Will ve Nigel çaya gelebilirler mi?", "Will ve Nigel'la çaya gidebilir miyim?" Cumartesileri Boase'ların arka bahçesinde öteki çocuklarla kriket oynarlardı. Ama elbette ki diğer çocuklardan üstündüler. Küçük çapta gizli bir cemiyettiler. Bir üçlü olarak yaşadıkları günler özel zamanlardı. Sonra ikizler on dokuz yaşına geldiklerinde Joseph Dayı'dan kaçıp annelerinin yanına gittiler ve sahneye çıktılar.

O sıralar Adelaide sigorta şirketinde çalışıyordu. Kaçışları onu çok sarsmıştı. Tuğla-çalma devrini geçeli çok zaman olmuştu ama

hâlâ onlarla bayağı sık görüşüyordu. Birlikte oyunlara, filmlere gidiyorlardı ve *grammar school*'ın altıncı senesinden sonra da okula devam eden ikizler farkında olmadan genç kuzenlerini eğitiyorlardı. Adelaide onların konuşmalarını dinliyor, bahsettikleri kitapları okuyordu. Ona takılırcasına ne kadar hoş olduğundan bahsediyorlardı, ama Adelaide'ın büyüdüğünü pek fark etmiyor gibiydiler. Adelaide onların kız arkadaşlarını kıskanıyordu. Bir gün onlardan biriyle evleneceğini düşünmeye başlamıştı yeni yeni, ama hangisiyle olacağına karar veremiyordu.

Sonra uzun bir aralık oldu; ikizlerden haber geliyordu ama kendileri ortada yoktu. Kariyerlerinde önemli şeyler yapmaları bekleniyordu. Sonra Nigel'ın sahneyi bıraktığı ve Leeds'te bir işlerde çalıştığı söylendi. Bir keresinde Will küçük bir rolde televizyona çıktı, ama o sırada Adelaide çalıştığı için onu izleyemedi. Aktris anne, söylendiğine göre, içkiden öldü. Adelaide'ın annesi de öldü, o da pansiyona taşındı. Bir işten çıkıp diğerine girdi. Bir sürü erkek arkadaşı oldu; bazıları oldukça ateşliydi ama Adelaide onlarla yatmak konusunda kararsızdı. İkizlerden sonra hepsi sıradan, sönük ve sıkıcı geliyordu. Will İskoçya'da bir repertuvar tiyatrosunda çalışıyordu. Sonra birdenbire Adelaide'a aşk mektupları yazmaya başladı.

Orada tek başına, duygusallaşıp çocukluk günlerimizi düşünüyor, gerçekte bir anlamı yok, diyordu Adelaide kendi kendine. Ama ne olursa olsun çok sevinmişti. Önce tarafsız olmaya çalışan, sevgi dolu cevaplar yazdı ama kısa süre sonra onun mektupları da Will'inkiler kadar romantik olmuştu. Bu yazışmalardan ikisi de zevk alıyordu ve mektuplar gerçek birer sanat eserine dönüşmüştü. Adelaide kendi mektuplarının karbonlu kopyalarını saklıyordu. Will güneye geleceğini söyleyip duruyordu ama gelmiyordu. Joseph Dayı gemicilik bürosundan emekli olup Portsmouth'a yerleşmişti. Will, Batı Yakasında büyük bir iş çıkacağını ima ediyordu. Sonunda Londra'da ortaya çıktı, işsizdi, teyzenin yanına taşındı ve Adelaide'a evlenme teklif etti.

Adelaide ne hissettiğini bilemiyordu. Uzun zamandır onu görmemişti ve Will değişmişti. Yakışıklı bir adamdı ve Joseph Dayı'ya gittikçe daha çok benziyordu. Şişmanlamış, bıyık bırakmıştı. Will her zaman Nigel'dan daha topluydu, şimdi de Viktor-

yen dönemden bir ragbi oyuncusunu andırıyordu. İri ve toplu, hareketleri de bayağı mekanikti; yüzü pembemsiydi ve güzelce kesilmiş düz, siyaha yakın saçları epey uzundu. Will'in huyu da Joseph Dayı'ya çekiyor gibiydi; onun yanında titrediğini gizleyemeyen Adelaide kısa süre sonra bunu anladı.

Sorun şuydu ki Adelaide Will'i görür görmez istediğinin Nigel olduğuna karar vermişti. Keşke *iki* kişi olmasalardı! Yıllardır Nigel'ı ne görmüş ne de ondan haber almıştı, kimse nerelerde olduğunu bilmiyordu. Ama şimdi ince, koyu renk saçlı bir çocuğun hayali Adelaide'ın bir türlü aklından çıkmıyordu; bu görüntü Nigel'ın eski hali miydi, yoksa Will'in mi, kestiremiyordu. Will'in anlamamasını ümit ediyordu. Will anladı ve teyzenin bütün Meissen papağanlarını kırdı. Nigel Londra'da ortaya çıktı, Royal Free Hospital'da çalışıyordu. Adelaide Will'e çok içten görünen yalanlar söyleyip gizlice Nigel'ı görmeye gitti. Faydası yoktu. Nigel tamamen düşmanca değildi ama soğuk, kapalı ve dalgındı. Adelaide ne yapacağını bilmez bir haldeydi. Danby'nin ilanına başvurdu. Danby'ye âşık oldu. Will tam zamanında Doğu Grinstead'de bir filmde çalışmak için Londra'dan ayrıldı. Döndüğünde Adelaide Danby'nin sevgilisi olmuştu.

Danby'yle Will hakkında konuşurlarken Adelaide asla en bildik yorumların ötesine geçmiyor, tabii ki Danby'ye özel bir ilgisi olduğunu da Will'den saklıyordu. Nigel'la aralarında bir şey olmadığına Will'i ikna etmeyi başarmıştı; hem şimdi bu daha da kolaydı, çünkü doğruydu. Nigel onda hâlâ anlaşılmaz, güvenini sarsan duygular yaratıyordu ama artık Adelaide ona karşı sevgi dolu bir şeyler hissetmiyordu. Vakardan uzak, saf yaklaşımına Nigel'ın gösterdiği o soğuk kayıtsızlığı affedemiyordu. Nigel da değişmişti ve Adelaide ondan biraz korkuyor gibiydi. Başka bir dünyada yaşıyordu sanki Nigel. Adelaide çok büyük bir akılsızlık edip Danby'ye Nigel'ın yarı eğitilmiş bir hemşire olduğunu ve o sıralarda işsiz olduğunu söylemişti. Danby Nigel'a hemen ısındı; artık onu çağırtıp işe almasına kimse engel olamazdı. Başlangıçta Adelaide Nigel'ın evdeki varlığının kendi hayatını imkânsız hale getireceğini düşünüyordu; gerçi hâlâ biraz canı sıkılıyor ve ondan korkuyordu ama bu duruma alışmıştı. Geceleri zemin katın kapalı kapısı ardında neler olup bittiğini Nigel'ın öğrenmesi için hiçbir

neden yoktu, hem tahmin etse bile Adelaide onun Will'e hiçbir şey söylemeyeceğine emindi; Will'le bütün bağlarını koparmış gibi görünüyordu. Adelaide'ın kendisini görmeye geldiğini asla Will'e söylememişti.

Adelaide'ın Danby'ye karşı duyguları değişmişti ama bu, onun köle ruhlu âşık rolünü etkilememişti hiç. Danby'nin çekiciliğine, yakışıklılığına, gittiği her yere taşıdığı neşe atmosferine hepten tutulmuştu. Ölmüş karısıyla ilgili efsane de tuhaf bir biçimde etkiliyordu Adelaide'ı; onun oturma odasındaki piyanonun üzerinde duran fotoğrafının tozunu alırdı. İri, koyu, düşünceli gözler; kıvır kıvır koyu saçlar; solgun, gergin oval bir yüz ve dudaklarını bükmüş biçimli küçük bir ağız. Danby ne zaman karısından söz etse –ki oldukça sık yapardı bunu– sesinin tonu, gözleri değişir; sözde gülüyor olsa bile bir ciddiyet, neredeyse yabancı bir hava gelirdi üzerine. Adelaide hoşlanıyordu bundan. Çekici bir gizem havası yaratıyordu; yoksa her şey fazla rahat, fazla açık görünürdü. Adelaide Danby'yi tam anlamıyla bir ilah gibi görüyordu; başında asma yaprağından tacıyla, gülümseyen bir orman tanrısıydı sanki; neşe doluydu ama aynı zamanda kudretliydi de. Daha başından beri Adelaide'a bol bol şaplak atıp bir yerlerini sıvazlamıştı ama ona kalsa aynı şeyi matbaadaki adamlara, Balloon'daki barmaid'e, tütüncüdeki kıza, o aralar gelen gündelikçi kadına ve sütçüye de yapıyordu. Bir gün Adelaide'ın odasına gelmiş, bir süre ciddi bir tavırla suskun ona bakmış, sonra onu öpüp, "Nasıldı Adelaide?" demişti. Adelaide zevkten bayılacak gibi olmuştu.

Bir âşık olarak Danby öyle pek de ilah sayılmazdı. Adelaide onun güvenilmez olduğunu düşündüğü için değildi; daha işin başında Danby gayet ciddi biçimde niyetinin onunla sürekli bir ilişki yaşamak olduğunu ve yaşlılığında Adelaide'a bakacağını söylemişti. Yaşlanmayı pek aklından geçirmeyen ve Danby'nin teklifini her ne koşulda olursa olsun kabul edecek olan Adelaide bu taahhütleri biraz şaşkınlıkla dinledi. Daha sonrasındaysa Danby'nin söylediklerinden memnuniyet duydu. Danby için çok fazla fedakârlık yaptığı duygusuna kapıldığı anlar en azından daimi bir şeyler kazandığını düşünmek ona teselli veriyordu.

Aslında yatakta zevk almayı hiç de umursamıyor sayılmazdı. Hamilelikten korunmak konusunda endişeliydi. Danby memnun

olduğu için o da memnun oluyordu; Danby'nin sevecenliğinden ve onun ilk erkeği olduğunu öğrenince duyduğu zevkten etkilenmişti. Hangi erkek olursa olsun, onu daha yakından tanımaya başlar başlamaz bütünüyle bencil birine dönüşüveriyor işte, diye geçiriyordu aklından. Danby tam anlamıyla istediğini yapıyordu ve bunun Adelaide'ın öyle çok da hoşuna gitmeyebileceğini asla düşünmüyor gibiydi. Aslında Adelaide Danby'nin tam olarak hangi konularda onun isteğine karşı çıktığını hatırlamakta zorluk çekiyordu, ama Danby'nin onu yeterince hesaba almadığını da belli belirsiz hep hissediyordu. Belki de bütün meselenin altında yatan Danby'nin kendini sosyal açıdan Adelaide'la eşit görmemesiydi. Adelaide bazen bu bakışı çok net olmasa da yaygın ve derinden hissediyordu. Uzun gecelerde, seviştikten sonra Adelaide gözleri açık uzanır, bu kocaman, göbekli, terli, kıllı vücudun yatağında ne aradığını düşünürdü; o zaman Danby'nin bencilliğini ve kendi savunmasızlığını neredeyse fiziksel olarak hissederdi. Ama Danby'nin zaaflı yanını, hatta bayağılıklarını keşfetmek, sevgisini daha da fazla arttırmaktan başka işe yaramıyordu.

Bu arada Will amacında dehşet kararlıydı. Adelaide'ın isteksizliği karşısında hayrete düştüğü ve onun kısa zamanda teslim olacağı beklentisini taşıdığı bir konuma girdi. Adelaide hayatında başka birisi olmadığına onu ikna etmek için çok emek harcadı. Doğuştan evde kalmış bir kız resmi çizmeye başladı. Bir keresinde lezbiyen olduğunu ima etmenin faydası olabileceğini düşündü ama Will öyle kötü oldu, öyle sinirlendi ki, bu fikirden vazgeçti. Will Danby'den hiç şüphelenmiyor gibiydi; bunun sebebi, daha çok, Will'in Danby'nin büyüsüne tamamen kapalı insanlardan olmasıydı. Will'e kalırsa Danby ahmağın tekiydi. En olmadık işleri halledip bunları normal ve sıradan gösteren Zaman bu işi de üstlendi. Arada bir panik anları yaşıyordu ama Adelaide artık Will'in Danby'yi öğrenmesinden korkmuyordu. Pazar günleri uğrayıp Will'in alıngan, sinirli, elektrikli düşkünlüğünü kabul etmeye alıştı. Danby'nin giyecek alsın diye verdiği, onun ise hemen bankaya yatırdığı paralarla yaptığı küçük birikiminden Will'e para veriyordu. Öğle yemeğinden sonra genellikle bir tatsızlık olurdu; Teyze odasına çekilince Will ısrarcı davranmaya başlar, muhtemelen de sinirlenirdi. Ama Adelaide onunla baş etmeyi öğreniyordu. Hatta

bir şekilde Will'in varlığından biraz hoşlanmaya bile başlamıştı.

Adelaide Danby'de olduğu gibi Will'de de erkeğin bütünüyle bencil yanının aynı biçimde ortaya çıktığını görmüştü, ama yine de Will'in bir anlamda asil ve seçkin olduğunu düşünüyordu. Will'in sosyal hayattaki güvenine, kendini kesinlikle "işçi sınıfı"ndan biri olarak görmesine hayrandı. Aslına bakılırsa gerçekten "işçi sınıfı"ndan sayılmazdı. Çok yönlü bir bohem hayat görüşü onu sınıfsız kılmıştı. Adelaide onun işsizliği yüzünden bir kaygı duymadan yaşayabilmesine bile hayrandı. Will gerçekten de yetenekli biriydi. Yaptığı canavar çizimlerinden bazılarını yakınlarda Adelaide'a göstermişti; acayip ceninler ve yarı insan suratlı korkunç, kıllı yaratıklar onu hem korkutmuş hem de etkilemişti. Bazı pornografik çizimleri de vardı; Adelaide kazara bir tanesini görmüş ve neredeyse midesi ağzına gelmişti. Will'de onu korkutan ama aynı zamanda biraz da heyecanlandıran bir şiddet gücü vardı. Ama Adelaide onunla ilişkilerinde ihtiyatlı ve uyanık kalmayı bildi ve bir tür dırdırcı kız kardeş rolü oynamaya başladı.

Holde oyalanan teyze az sonra dinlenmeye çekilecekti. Adelaide bulaşıkları yıkıyordu. Will masada oturmuş sigara içiyordu.

"Yaşlı Bruno bütün gün ne *yapıyor*?"

"Pullarıyla oynuyor. Şu örümceklerle ilgili kitapları tekrar tekrar okuyor. Telefonda yanlış numaralar arıyor. Gazeteleri okuyor."

"O kadar yaşlı olmak berbat olmalı Ad. Umarım ben hiç yaşlanmam."

"Son derece de korkunç bir hale geldi. Senin canavarlarından birine benziyor."

"Eh, artık nasıl göründüğünün pek önemi yoktur bence, zavallı morukçuğum. Şu pulları bir servet eder herhalde."

"Danby'nin, yirmi bin sterlin eder, dediğini duydum."

"Pullar kime kalacak?"

"Danby'ye sanırım."

"Pullardan anlar mısın, Ad?"

"Hayır. Sen eskiden biriktirirdin, hatırlıyor musun?"

"Evet. Nigel en iyi pullarımı aşırırdı. Doğuştan hırsızdır Nigel."

"Sen de ona yumruk atardın. Doğuştan zorbasın sen de."

"Belki. Acaba Bruno'da hiç Burun üçgenlerinden var mı?"

"Burun üçgenleri ne?"

"Ümit Burnu üçgen pulları."

"Bazı üçgen pulları var. Gördüm. Hangi tür olduklarını bilmiyorum. Kahve fincanını alabilir miyim?"

"Ad, şu pulları çok görüyor musun sen?"

"Nasıl yani? Evet. İşim gücüm onlar; yerden topla, yerlerine koy, sonra geri çıkar–"

"Nerde duruyorlar? Albümlerde mi?"

"Bir kutunun içindeki çekmecelerde, selofan yaprakları arasında duruyorlar. Bir sürüsü de öyle dağınık bir halde kutuda. Bruno karmakarışık etmiş onları."

"Burun üçgenlerinden var mı, bi bakar mısın? Sana bir resmini göstereyim."

"Niye ilgileniyorsun? Çok önce bırakmıştın pul işini. Çocuk oyuncağı işte."

"Yirmi bin sterlin çocuk oyuncağı sayılmaz, Ad."

"Bu kadar parayı vermek için deli olmak lazım."

"Geçen hafta bir Burun üçgeni iki yüz sterline satılmış, gazetede okudum."

"Keşke bir tane de bende olsa, diyorsun herhalde."

"Olacak, Ad."

"Ne demek istiyorsun? Nerden bulacaksın ki?"

"Sen Bruno'nun koleksiyonundan getireceksin bana."

"Will!"

"Sadece bir tane."

Adelaide bulaşık yıkamayı bıraktı. Lavabodan dönüp gözlerini kuzenine dikti. Will kalın bacaklarını dümdüz açıp ileri uzatmış, oturuyordu; ağır botlarının topukları yumuşak, kahverengi muşambada artık hep kalacak bir çift oyuk daha açıyordu. Gözlerini yukarı doğru kaldırmış, Adelaide'ın çocukluğundan hatırladığı hülyalı, kurnaz bir ifadeyle ona bakıyordu.

"Yani Bruno'nun pullarından birini çalmamı istiyorsun! Ciddi olamazsın!"

"Ciddiyim Ad. Sana bahsettiğim şu fotoğraf makinesi var ya. Aslına bakarsan aldım onu. Tek sorun şu ki parasını ödemedim. İki yüz sterlin gerekiyor."

"Will, delirmişsin sen. Zaten Bruno pulun kaybolduğunu anlar."

"Hayır, anlamaz. Sen dedin, kafası çok karışıyor, bunaklaşıyor

diye. Hem pulların karmakarışık bir halde olduğunu da kendin söyledin. Ayrıca ondan başka pullara bakan da yok, değil mi?"

"Hayır. Ama bence Bruno anlar. Hem zaten yaşlı bir adamın bir şeyini çalmak da ne kadar kötü."

"Genç birinden çalmaktan çok daha az kötü. Çok hassaslaşıyorsun canım. Pulun yokluğunu hissetmeyecektir. Muhtemelen koleksiyonun toplam değerinde hiçbir değişiklik yapmaz bile. Hem benim fotoğraf makinesi sorunumu da halleder."

"Ne olursa olsun, yapmayacağım, işte o kadar!"

"Seni bencil orospu! Benim para kazanmamı istemiyor musun? O fotoğraf makinesiyle bir sürü şey yapabilirim, aklımda tonlarca fikir var!"

"Niye şu düello tabancalarını satmıyorsun?"

"Çünkü satmak istemiyorum."

"Ya da daha ucuz bir makine al. On sterlin verebilirim sana."

"Hepsini yürüt demiyorum ki Ad. Bruno pulları kendi toplamış bile sayılmaz. Miras kalmış sadece. Böyle şeylere izin verilmemeli. Mülkiyet hırsızlıktır aslında. Öyle değil mi teyze?"

Teyze odasına çekilmeden önce portakal rengi hırkasını almak için gelmişti.

"*Seezara seezaroo, boga, bogoo.*"

"Sana böööö."

"Bence çıldırmışsın Will."

"Yani sadece beni memnun etmek için bile yapmayacak mısın?"

"Hayır."

"Hep hayır diyorsun Ad. Gel de şimdi yanıma otur, teyze de gitti. Bulaşığı bırak, ben sonra yaparım."

"Birazdan gitmem gerekiyor."

"Böyle konuşmayı kes yoksa vururum bir tane. Gel de otur şuraya."

Elektrik lambasının ışığı altındaki sandalyelere yan yana rahatsız bir biçimde oturdular. Adelaide kollarını masanın kırmızı beyaz kareli örtüsü üzerine dayamış, giysisinin kolu altındaki kırıntıları ileri geri oynatıp ufalıyordu. Karanlık pencereden dışarıya doğru baktı; yağmura, yan geçidin sivri uçlu, kreozotlu çitine ve bitişikteki evin, üzerinden sular damlayan gri, kaba sıvalı duvarına baktı. Will yan oturmuş, gözlerini Adelaide'a dikmiş bakarken dizini de

sıkıca onun kalçasına bastırıyordu; bir elini Adelaide'ın omzuna koydu sonra aşağıya, koluna indirdi; elbise kolunu yukarıya doğru sıyırıp ardından da bileğe doğru çekiyordu. Kırıntılar Adelaide'ın etine batıp canını yakıyordu. Will'in diğer eli eteğini yoklamaya başlamıştı. Adelaide kolunu kurtardı. Will'in iki elini yakalayıp ritmik bir biçimde sıkmaya başladı; bu arada hâlâ dalgın dalgın pencereden dışarı bakıyordu.

"Ah Ad, beni heyecanlandırdığını biliyorsun. Engel olamıyorum. Ne zaman evet diyeceksin?"

"Will, benimle böyle dalga geçme. İstemiyorum."

"Kahretsin, dalga geçmiyorum. Bu ciddi Adelaide, gerçek. Bazen sadece hayal âleminde yaşıyorsun gibi geliyor bana. Birinin seni silkip çıkartması lazım ordan."

"Kusura bakma Will. Sırf istemeye çalışarak isteyemem ki."

"Bir denesen hayatım. Seni seviyorum ben. Hayatımın sensiz böyle sürüp gitmesine dayanamıyorum. Boşa geçip gidiyor. Ah Adelaide, neden olmasın?"

"Olmuyor işte."

"Anlamıyorum. Beni sevmek *zorundasın*."

"Biz kuzeniz. Sen benim ağabeyim gibisin."

"Saçmalama. Seni heyecanlandırdığımı biliyorum. Titriyorsun."

"Beni tedirgin ediyorsun sadece. Lütfen Will, kaba davranma, benimle tartışma. Geçen hafta tartıştık, na kadar aptalcaydı."

"Adelaide, başka biri mi var? Dürüst ol lütfen. Başka biri mi var?"

"Hayır."

"Tanrım, eğer başka biri olsaydı onu kendi ellerimle gebertirdim."

VI

İnsan neden ölü kuşları görmez hiç? Nasıl da gizlenir hepsi ölmek için?

Miles defterini kapatıp pencereye geçti. Biraz önce yağmurun pencere camına yapıştırdığı ölü bir yaprağı tasvir etmeye çalışmıştı. Geçen yılın yapraklarındandı; Miles'a kızların bacaklarını hatırlatan parlak koyu kahve tonunda, bir tür naylon çorap kahvesiydi. Yaprağın damarları bir ağaç şekli oluşturmuş, sapı da ağacın gövdesi olmuştu. Ama pencerenin Miles'ın bulunduğu tarafından bakınca sap içbükey, dar bir ağızla bölünmüş bir boru gibiydi; sapın dibinde, sarı bir ışık noktası etrafında neredeyse şeffaf, gri bir yağmur damlası asılı kalmıştı.

Bir şeyleri tasvir etmek nasıl da zordu. Nasıl da zordu bir şeyle-

ri *görmek*. Artık içkiyi de tamamen bıraktığına göre gerçekten daha fazlasını görebilmiş miydi acaba? Gerçi hiçbir zaman çok içen biri olmamıştı ama, tamamen ayık olma halinden birazcık ayrılmak algısını zayıflatıyor gibiydi. Yine de etrafını çevreleyen harikaları anlayacak kadar ayık değildi; yeterince ayık değildi. Bir güvercinin esrik uçuşu, çıkarılmış iki ayakkabının muhabbeti, ambalajlı bir peynir üzerine çıkarılmış desen. *Ayrıntılar Defteri* üçüncü cildine gelmişti ama daha hâlâ bakmayı öğrenmekle meşguldü. Şu an için bütün vazifesinin bu olduğunu biliyordu. Büyük şeyler daha sonra, onlar için hazır olduğunda gerçekleşecekti.

Miles pencerenin çerçevesini yukarı itti. Akşamdı, yeni yeni alacakaranlığa dönüşüyordu; sevdiği bir vakit. Hava nemli ve ılıktı. Bir elini dışarı uzattı; kolunu büküp çevirerek çorap kahvesi yaprağı sapından tuttu ve camdan ayırdı. Yaprak belli belirsiz bir kopuş sesiyle geldi. Bir an inceledi yaprağı, sonra da kararan havanın görünmezliğine bıraktı. Yağmur kesilmişti ve gökyüzünde, Earls Court Sergi Sarayı'nın geniş tümsekli çatısının yukarılarında erguvana çalan bir ışık vardı. Islak çatı pırıltılı ve madeniydi. Ama Miles'ın aşağısındaki dar bahçe, yaz evinin penceresinden gelen ışığın belli belirsiz yansıması dışında, duvarları arasında çoktan kararmıştı. Evin biraz ötesindeki duvara yaslanmış, kare bir kutu şeklindeki yazlık evi Miles kurmuştu; içinde oturup daha iyi şiir yazabileceğini umuyordu. Ama pek işe yaramışa benzemiyordu, hem kışları da son derece nemli oluyordu.

Titreşip zayıflayan ışıkta bahçe loş görünüyordu; Miles kaldırımdaki düzenli karelerde yetişen santolina, çördük ve sedef otlarının gri kubbelerini ancak seçebiliyordu. Kaldırımın ötesinde, merkezinde biçilmiş otlardan bir yol yapılmış minicik bir çimenlik ve uçta porsuk ağacından bir çit vardı; çitin ortasındaki açıklığın ötesinde Diana'nın alet edavat kulübesi duruyordu. Porsuk ağaçlarının yeni yeni uzun tüylü dallarıyla üzerini kapatıp bir kemeraltı haline getirmeye başladığı bu açıklık, bir şekilde minik bahçeyi bir hayal âlemi yapıyor, sanki ötelerde dahası varmış, başka başka yeni bahçeler varmış gibi, olduğundan uzun gösteriyordu. Porsuk kemeraltı artık kararmıştı ve karanlıkla koyulaşan porsuk ağaçları da neredeyse aynı renkteydi.

Ne kadar sürecek, diye düşündü Miles. Daha ne kadar sabret-

meliyim? *O* gelecek mi, sonunda gerçekten bana gelecek mi? Yaklaşık bir yıldır yakında yeniden şiir yazabileceğine, bunun şimdiye dek yaptığı her şeyden çok daha iyi olacağına, sonunda gerçek şey olacağına inancı gittikçe daha çok artıyordu. Bu arada bekliyordu. Kendini hazırlamaya çalışıyordu. İçkiyi bırakmış, zaten sınırlı olan sosyal hayatını daha da azaltmıştı. Önemli olan her şey, diyordu kendine, kişinin yerinde durmasıyla ilgili. Akşamlarını defteriyle geçiriyor ve Diana veya Lisa yanına gelirse uzaklaşsınlar diye bağırmamak için kendini zor tutuyordu. Kadınlara hiçbir şey söylemiyordu. Önceleri onun hasta olduğunu düşündüler. Sonrasında ona sessizce bakıp ardından da birbirleriyle bakışıyorlardı. Bazen bir müzik aletini deneyen bir müzisyen gibi birkaç mısra yazıyordu. Ayrı bazı güzellikler vardı. Ama henüz tanrının gelme vakti değildi.

Gençken yazdığı şiirler şimdi yavan ve zayıf geliyordu. Parvati'nin ölümünden sonra yazdığı uzun şiir de tumturaklı bir şey gibi görünüyordu sadece. Ölümün dehşetini sanata, anlama, güzelliğe dönüştürmek için o şiiri yazması gerekmişti. Bir hayatta kalma şiiriydi, kendi yaşama arzusundan doğmuştu. Bazen bu şiiri yazmak suçmuş gibi geliyordu, sanki bu şiir ölümün gerçek yüzünü görmesine engel olmuştu; önceden görmüş olması gereken bir şeydi bu, sonrasında da bunu görmek için kendine asla izin vermemişti. Ama Miles'ın öncesinde de, o günden bu yana da hissetmediği bir zorunlulukla çıkmıştı ortaya. Şiire *Parvati ve Şiva* adını vemişti.

Miles, Parvati'nin kusursuz aksanıyla Hindu dininin bir yönünü açıklarken "Tanrı Şiva" dediğini duyar gibiydi. "Şiva'ya inanıyor musun Parvati?" "Bütün dinlerde hakikat vardır." "İyi ama ona inanıyor musun, *ona*?" "Belki. İnancın ne olduğunu kim bilebilir?" Parvati'nin bir açıdan her şeyin başka bir şey olduğunu görmek konusundaki doğulu yeteneği onun Aristocu Batı mantığını şaşırtıp büyülemişti. Cambridge'de tanışmışlardı; Miles tarih, Parvati'yse iktisat okuyordu. Elbette sosyalisttiler. Parvati daha ateşliydi. Soğuk Cambridge akşamlarında bir gaz ocağının yanıbaşında, örümcek ağı gibi ince, gri kaşmir şalını omuzları ve başına dolamış, kapitalizmin son krizinden söz eden Parvati. Hindistan'a dönüp insanlığa hizmet edeceklerdi. Parvati öğretmenlik yapacaktı. Miles da ziraat mühendisliği dersi alacaktı. Köylerde halkla bera-

ber çalışacaklardı. Miles Hintçe öğrenmeye başladı. Final sınavlarından hemen sonra evlenmişlerdi. İkisi de yirmi iki yaşındaydı.

Parvati Benares'deki zengin bir Brahman ailedendi. Ailesi bu evliliğe karşı çıktı. Miles sebebini hiçbir zaman pek anlayamamıştı. Sebebi sosyal, ırksal, dinsel belki de maddiydi. Parvati'yi boş yere sorguya çekti. "Bir sürü şey var. Kabul edemezler. Annem hiçbir zaman bu dünyada yaşamadı." Bir keresinde erkek kardeşinin bir mektubunu Miles'a tercüme etmişti. Çok azametli bir mektuptu. Erkek kardeşi Parvati'nin ciddi olduğunu anlamamış gibiydi. "Doğanın böylesine akıl almaz biçimde hata yapması..." Onların cephesinden nasıl görünmüş *olabilirdi*? Parvati'nin iyiden iyiye canı sıkılmış ve evliliği ertelemek istemişti. İkisi de birbirlerine çok âşıktı. Miles ertelemek istemiyordu. Parvati'nin ailesine öfkelendi, tavırlarına hiçbir anlam veremiyordu. Duyar duymaz en kaba sözcüklerle kara bir gelin ve kahve renkli torunlar istemediğini söyleyen kendi babasına daha da çok öfkelenmişti. Miles babasıyla ilişkisini kesti. Evlendiler ve her ikisi de Benares'e yalvaran mektuplar yazdı. Bir süre sonra Parvati'nin annesinden bir mektup geldi; Parvati'nin onları görmeye gelmesini istiyordu. Miles'ın adı geçmiyordu. Parvati sevinçten havalara uçtu. Artık kesinlikle razı gelirlerdi, özellikle de Parvati onlara bir bebek beklediğini söyleyince. Miles onu Londra havaalanından yolculadı. Uçak Alpler'de düşüp parçalandı. Miles hiç kimseye, hatta Diana'ya bile Parvati'nin hamile olduğunu asla söylemedi.

Miles, Parvati'nin anne-babasını görmeye hiç gitmedi. Anlaşılacağı gibi herhalde kızlarının ölümünden onu suçluyorlardı. Çok sonra, Diana'yla evlendiğinde Miles onlara yazdı ama hiçbir cevap alamadı. Cambridge'de kaldı, yetersiz bir araştırma yaptı ve bir burs almayı başaramadı. Savaş çıktığında Miles için yedi yıllık sıkıntılı bir ıstırap dönemi başlamıştı. Hiç çarpışma görmedi. Bir kamptan diğerine geçiyor, ne bir şey okuyor ne de yazıyordu; bağırsaklarında da anlaşılmaz sorunlar çıkıyordu. Kâtiplik işine geçirildi. En sonunda yüzbaşı rütbesine kadar yükseldi. Savaş bittiğinde bir devlet dairesinde işe girdi.

Yazımı bir yılı aşkın bir zaman alan uzun şiiri, büyük kederlerde bile sevgi dolu bir yaşam duygusunu her nasılsa sürdürdü. Uçak kazasını, göz kamaştıran bir erotik imge kasırgasına dönüştürmüş-

tü. Ama şiir bir *Liebestod*'du ve sanat gözyaşı döktüğü şey için teselli vermekten fazlasını yapamasa da, şiir tamamlandığında somurtkan ve keyifsiz olmuştu ve bundan böyle sevmesinin imkânsız olduğuna tamamen inanıyordu. Diğer subayların cinselliğe karşı tavırlarındaki ahlaksız kayıtsızlığa karşı duyduğu iğrenmeyi gizleyemiyor, bu da ordudaki yalnızlığını arttırıyordu. Kadınlardan tamamen uzak duruyor, bazı türden konuşmalar başladığında da kapıyı çarpıp çıkıyordu. Kendine yalnızlık hatta düşmanlık kazandırmıştı. Bilinçli olarak ölümü istemiyordu, ama geceleri adını dahi koyamadığı bir yokluk için yas tutuyordu.

Parvati'den sonra başka hiçbir kadınla birlikte olmak mümkün değildi. Çok uzun siyah saçını ören Parvati. Hızlı, becerikli hareketlerle sarisini pileleyen Parvati. Dilini bir kedi gibi hafifçe dışarı çıkarmış, yerde oturan Parvati. İnce kıvrık yüzü, bal renkli teni; Miles'ın onunla birlikte değerli bir medeniyetin tümünü kazandığını hissedişi. Kulağındaki mücevherlerin gerçek yakut, gerçek zümrüt olduğunu öğrenince çok şaşırmıştı. Parvati onun şaşkınlığına nasıl da gülmüştü. Newnham'daki bir odada sarilerini ütüleyen Parvati. Sonra da Miles'ın gömleklerini ütülerdi. "Sen tanrıyı temsil ediyorsun." "Hangi tanrıyı?" "Tanrıyı–Şiva, Eros... Bütün şairlerin melekleri vardır. Sen de benimkisin." Minicik, becerikli, kahverengi elleri, ıslak sonbahar kaldırımları üzerinde sandaletli çıplak ayaklarının görüntüsü. Dudaklarının kırmızı-kahverengi dokusu. Bütün Batılı kadınları acemi ve katı gösteren zarafeti. Üniversitedeki arkadaşları onun yanında nasıl da kaba yapılı, bodur ve fazla pembe görünüyorlardı. Parvati'nin uzun, kalın saç örgüsünü şakadan ilk kez tutmaya cesaret edip, titreyerek elinde hissedişi. Saçını öpmüştü. Sonra da sarisinin ince kolunun üzerine kayan kenarını. Parvati gülüp itmişti onu. Akıllı bir kızdı, ekonomiyi birincilikle bitirecekti ama annesinin kapalı avluda putların üzerine koymak için çelenkler dokuduğu Benares'teki evden çıkalı daha çok olmamıştı. Parvati'nin *swaraj* ve tarımsal ekonominin temel problemlerinden bahsedişi.

Parvati için yüzlerce aşk şiiri yazmıştı. Savaştan sonra başka pek çok şey gibi şiirlerin de sonu gelmiş gibiydi. Eros Thanatos'a dönüşmüştü ve şimdi Thanatos'un yüzü bile maskeliydi. Sadece Gwen'le gerçek bir bağlantısı vardı. Çocukken Gwen'le çok yakın

değildi. Gwen ondan birkaç yaş küçüktü ve okuldayken de Miles başka bir yerdeydi. Babası evliliğine karşı çıktığında Gwen'in çok sert bir biçimde onu savunmasıyla ilk kez gerçekten ondan hoşlanmaya başlamış, doğrusu onu ilk kez gerçekten fark etmişti. Gwen Parvati'yi seviyordu ve ona hayrandı. Çok partizandı Gwen, uzun söylevler çekmeye düşkündü. Çok sonra, Miles babasıyla aralarında geçen kavgadan biraz pişmanlık duymaya başlayınca Gwen'in belki de faydadan çok zararı olduğunu düşündü. Bruno'nun tatlı dille kandırılması gerekiyordu, farklı yapıda bir kız evlat, ona ders vermek yerine onun gönlünü alabilirdi. Miles'ın Bruno'nun gönlünü yapmak gibi bir niyeti yoktu. Ona lanetler okuyordu.

Parvati'nin ölümünden sonra hiç kimseyi, hatta Gwen'i bile görmek istemedi. Gwen Cambridge'e gidip Tinsel Bilimler okudu ve Frege üzerine doktora tezine başladı. Savaş çıktığında Londra'da hava hücum muhafızı oldu. Daha sonra savaş sırasında Miles Londra'ya geldi; üniforması hâlâ üzerindeydi ve bir büroda çalışıyordu, bir süre Gwen'le aralarında tuhaf, samimi bir ilişki oldu. Gwen genellikle düşüp bayılacak kadar yorgun oluyordu. Miles onun hayatıyla karşılaştırınca kendisinin ne kadar rahat bir hayat sürdüğünü suçlulukla hissediyordu. Hiç aynı evde kalmadılar, ama Miles çoğu akşam Gwen'den önce onun Baker Street'in biraz uzağındaki küçük dairesine uğrar ve ona sıcak bir yemek hazırlardı. Bazen Gwen çok geç kaldığında kaygıyla oturup bombaların sesini dinler, aklına korkunç şeyler getirmemeye uğraşırdı. Kimi zaman geceleri çalıştığında, Miles onu pek göremezdi. Birbirleriyle çok konuşurlardı, ama asla kendilerinden ya da Parvati'den bahsetmezlerdi; şiir, felsefe, sanat gibi yatıştırıcı, kişisel olmayan şeylerden söz ederlerdi. Sonunda asıl olarak felsefe ve teolojiden konuşmaya başladılar: Karl Barth, Wittgenstein.

Savaşın bitimine doğru bu yakınlıkları Danby yüzünden sona erdi. Miles, Gwen ile Danby'nin aralarındakini hiçbir zaman anlayamadı. Her şey çok çabuk oldu. Metroda karşılaşmışlar. Inner Circle hattında; ikisi de buna çok önem veriyor gibiydi ve ahmak bir ritüel ağırbaşlılığıyla bunu yapmayı tekrarladılar. Birbirleriyle konuşmaya başlamışlar. Savaş zamanı insanlar böyle şeyleri daha kolay yapıyordu. Danby sözde yanlışlıkla ineceği istasyonu kaçırmıştı. Gwen de aynı şeyi yapmıştı. Yolun tamamını gidip daireyi

tamamladıklarında bir şeyler olduğunu birbirlerine itiraf etmek zorunda kalmışlardı. Böylece iş bir tür absürdlükle başlamıştı; Miles bu absürdlüğün bir şekilde hep sürdüğünü hissediyordu. Esasen Danby çok absürd, uçarı biriydi; Miles hiçbir şekilde uçarı biri olmayan, muhafazakâr kız kardeşinin bu laçka ve gevşek organizmanın içine çekilişine içerliyordu.

Gwen'in onu aldattığını hissediyordu. Her şeyin bu kadar çabuk olmasına izin vermemeliydi, ona danışmış olmalıydı. Adeta damdan düşer gibi Danby'yi nişanlısı olarak tanıştırıvermişti, sadece hafiften özür diler gibiydi. Miles bu topçu subayı üniforması giymiş, etine dolgun, mülayim, sürekli gülümseyen ve belli ki kendinden hoşnut kişiye nazikçe kaşlarını çatarak bakmıştı. O zamanlar Danby'nin saçları altın renkliydi ve yüzü de pembeydi. Bir harp okulu öğrencisi gibi görünüyordu. Miles onu kökeni ve eğitimi konusunda sıkı bir sorguya çekti. Babası'nın Didcot'ta küçük bir dükkânı vardı. Danby civardaki bir *grammar school*'a gitmişti, ardından Reading Üniversitesi'ne bir yıl devam ederek İngiliz Edebiyatı okumuş, sonra da bırakmıştı. Bir sigorta bürosunda çalışmış sonra da savaşa katılıp topçu sınıfında hizmet vermişti, ama ne önemli bir olay görmüş ne de paye kazanmıştı; daha sonra Miles'a söylediğine göre savaşı baştan sona sevmişti. Hiçbir entelektüel ilgisi yok gibiydi. Evlenince Miles'ı daha da kızdıran bir lakayıtlıkla matbaa işine girmişti. Miles Danby'nin hiçbir şekilde doğru dürüst bir *raison d'être*'e sahip olduğunu düşünmüyordu. Bir keresinde kız kardeşine, "Şu Danby meselesini anlayamıyorum bir türlü," demişti. Gwen de "Aa, ama Danby çok *esprili*," diye cevap vermişti. Bu cevap Miles'a bir şey açıklamıyordu.

O zamana kadar Gwen, Bruno'yla ilişkilerini yeniden kurmuştu ve Bruno'nun Danby'den hoşlandığı söyleniyordu; bir süre sonra Miles da eniştesine tahammül göstermeye başladı. Danby insanları memnun etmeye hevesliydi, Miles Danby'nin başlangıçta suç ortaklığı oluşturmak için yaptığı erkek şakaları konusunda ne düşündüğünü ortaya koyduktan sonra bir tür anlaşma sağlamayı başarmışlardı; bu anlaşma Danby'nin kendi rolünü kontrollü ve sansürlü bir soytarı olarak yorumlayışına dayanıyordu. Bütünüyle de duyarsız biri olmayan Danby bir tür gönül alıcı duyarga gibi Gwen'le ilgili olarak gerçekten hissettiği aşağılık duygusunu Miles'a doğru

yaymayı başardı. Miles'ın kendisinden üstün olduğunu kabul ediyordu. Miles'a göre Danby inanılmaz ve oldukça da hak edilmemiş şansı sayesinde kız kardeşini elde etmişti; Danby bu görüşü kabul ediyor, paylaşıyordu. Böyle böyle bir şeyler yerine oturdu, ama Miles onları gittikçe daha az gördü. Derken Gwen'in ölümünden sonra artık Danby'yle görüşmesi için bir neden kalmamıştı.

Diana daha sonra, bir sürpriz, neredeyse bir mucize gibi gelmişti. Gwen'in ölümünün korkunç acısı Miles'ı bir kez daha uzun şiirinin onu koruduğu şeyin karşısına getirdi. Ama bakmamayı, hissetmemeyi öğrendi ve tam bir inziva hayatı, tatsız tuzsuz denebilecek bir hayatı yaşamaya başladı. Yazmayı hayal bile edemiyordu. Bir rutin halinde bir sürü kitap, çoğunlukla da tarih ve biyografi kitapları okuyordu ama tutku duymuyordu. İşini yapıyor, meslektaşlarından uzak duruyordu; onu egzantrik biri olarak görüyorlardı ve terfi dönemlerinde sessiz sedasız es geçiyorlardı. Üstleri onu bir parça dengesiz buluyorlardı, ama genel olarak pek az dikkat çekiyordu. Arada bir şiddetli depresyon krizlerine tutuluyordu, ama çok sık olmuyordu.

Derken bir gün, haftada iki kez büyük bir sepetle erzağını almaya gittiği Earls Court Road'daki dükkânda bir kız ona, "Bu kadar hüzünlü durma," dedi. Bir kadının kendisine seslenmesi Miles'ın tüylerini diken diken etti, hemen dükkândan çıktı. Kadın arkasından geldi. "Çok afedersiniz. Sizi burda sık görüyorum. Sizinle yürüyebilir miyim?" Daha sonra, "Tek başınıza mı yaşıyorsunuz?" Ardından da, "Evli miydiniz?" Bütün işi Diana yaptı. Daha sonra Miles'a onu birkaç kez dükkânda kendi içine kapanmış ve melankolik bir halde nasıl gördüğünü ve her şeyin aynen şimdi olduğu gibi gerçekleşmesini nasıl hayal ettiğini anlattı; Miles yalnız yaşıyor olacaktı, büyük bir acı geçirmişti, toplumdan kaçıyordu ve kadınlarla da hiç alakası olmayacaktı. Diana için bu, olağanüstü biçimde bir hayalin tam anlamıyla gerçekleşmesiydi. Hep Miles'ı aramıştı. Görür görmez tanımıştı onu. İkisini de alıp götüren Diana'nın bu kader duygusu olmuştu.

Diana'nın, kadın olarak kendi rolüne çok olumlu bir bakışı vardı. Aslında bu onun tek rolüydü ve okuldan ayrılışından itibaren onu içine alan bir roldü. Leicester'da büyümüştü, babası bir banka memuruydu. Anne-babası silik insanlardı ve Diana ile kız kardeşi

istedikleri gibi davranırlardı. Diana burslu olarak Londra'nın banliyölerinde bir sanat okuluna gitti ama iki yıl sonra bıraktı. Başarısız bir reklam yıldızı oldu, bir reklam ajansında çalıştı. Ama asıl olarak sadece yaşıyordu. Earls Court'a taşındı. Maceraları oldu. Erkeklerle birlikte yaşadı; bazıları zengindi, onu şaşırtıcı bulur, pahalı hediyeler verirlerdi; bazıları da fakirdi ve onun parasını alır, sarhoş olur, ağlarlardı. Bütün olanları daha sonra Miles'a aktardı; Miles'ın bunlara akıl erdiremeyişi, onaylamadığını gösteren tamamen istemdışı anlık tikleri Diana'yı eğlendiriyordu. Diana bütün bu zaman boyunca onu aradığını söyledi. Yalnız bir adam hayal etmişti, hüzünlü, sade, başkalarından uzak bir adam, büyük bir acı yaşamış biri, bir münzevi. Buz gibi bir alevle yanmak isteyen bir pervaneydi o.

Diana Miles'ı çok seviyordu, gerçi daha başından Miles ona içinin boş olduğunu, bir hiç olduğunu, Diana'nın sevgisinin de onun için bir anlam taşımadığını söylemişti ama sonunda Diana onun dikkatini çekmeyi başardı. Miles otuz beş yaşındaydı. Diana yirmi sekiz. Miles onun güzel olduğunun farkına vardı. Açık saçlı, kahverengi gözlü bir kızdı; düz, iddialı bir burnu, büyük, yerli yerinde bir ağzı, geniş düz bir alnı, fildişi bir teni ve sakin, muammalı bir yüz ifadesi vardı. Saçlarını güzelce kulaklarının arkasına sıkıştırır ve solgun, pürüzsüz iri gözlü yüzünü cesurca dünyaya doğru uzatırdı. Miles'a başlangıçta arsızlık gibi görünen bu özelliği, sonrasında daha çok cesaret gibi gelmeye başladı. İlgilenmeye başladığı ilk günlerde Diana'yı kibar bir fahişe gibi algılıyordu ve bundan belli bir haz duyuyordu; daha sonra onun kendisini sevdiğinden emin olunca, Diana'nın "maceracılığının" sunacağı sevgiyi azaltmayıp güçlendirdiğini hissetti. Evlendiğinde onu hâlâ sevgilisi olarak hissediyordu; bu her ikisini de memnun ediyordu.

Tabii ki Diana Parvati'nin yerini anladı. Bunun Miles için yüce bir şey olduğunu, sadece bu dünyaya ait bir sevgi olmadığını biliyordu. Diana'nın kronolojik sıralamanın dışında da ikinci olmaya boyun eğişi Miles'ın yüreğine dokunmuş ve sevgisine tamamen inanmasını sağlamıştı. Aslına bakılırsa bir yarışmanın söz konusu bile olmadığı gerçeğini kabul etti. Miles'ın hayatındaki bir yer, kendinden bir parça, belki de en iyi parçası Diana'nın ulaşamayacağı bir yerdeydi sadece. Henüz Diana'yı aşkından vazgeçirmeye

uğraşırken Miles bunu ona açıklamaya çalışmıştı. Kısa süre sonra, hatta belki o zaman, Diana'nın üzerine bütün sıkıntıları yıkıp bütün üzücü gerçekleri söylediği halde onun hiçbir şekilde vazgeçmediğini gördüğünde rahatlamıştı. Sonunda mücadele etmeyi bıraktı ve Diana'nın kadınca doğasının bütün muazzam gücünü kullanarak onu teselli etmesine, içinde yaşadığı karanlık kutudan çıkması için ayartmasına izin verdi. Diana'nın neşesinden aldığı haz yıllardır yaşadığı en güzel şeydi.

Kempsford Gardens'daki eve taşındılar; bir süre sonra, Diana bu konuda hiçbir şey söylemese de Miles onun bir çocuk sahibi olmayı ümit ettiğini anladı. Miles çocuk konusunda hissettiklerinden emin değildi. Onun çocuğu, *tek* çocuğu Alpler'de ölmüştü. Başka bir çocuğu olabilir miydi? Belli belirsiz, bir oğul istemeye başladı. Ama yıllar geçti ve hiçbir şey olmadı. Evin alanları içinde birbirlerine sorgulayan gözlerle baktılar. Hayatları basitti. Miles hiçbir zaman yanında birileri olsun diye can atmamıştı. Şimdiyse Diana'yla olduğu için son derece hoşnuttu. Görmekten mutlu olacağı başka kimse yoktu. Diana arkadaşlarıyla öğle yemeği vakti buluşurdu. Hemen hemen hiç misafirleri olmazdı.

Ortak yaşamlarının formalitelerini Diana hallediyor, hatta icat ediyordu. Kempsford Gardens'daki küçük evi eski moda bir malikane kadar merasimli bir yer yapmıştı. Yemekler vaktinde, titizlikle servis ediliyordu. Miles'ın mutfağa girmesi yasaktı. Ev her zaman çiçeklerle doluydu, bir taçyaprak bile eksik olmazdı. Miles zorlama ve saçma bulduğu bir düzenlilik standardı benimsemek zorunda kaldı; sonrasındaysa buna tamamen alıştı. Sanki Diana Miles'ın çok görkemli yaşadığını hissetmesini sağlamaya kararlıydı ve bir süre sonra Miles gerçekten böyle hissetmeye başladı. Diana küçük şeylere büyük havası vermek konusunda yetenekliydi; aynı şekilde bahçenin de esrarengiz bir biçimde daha geniş, bir masaldaki büyülü bir bahçe gibi sonu gelmez görünmesini sağlamıştı. Miles Diana'nın bütün bunları yaparken Leicester'daki çocukluğuna karşı savaştığını tahmin ediyordu. Bir keresinde düşüncelere dalarak ona, "Sen benim bütün taliplerim arasında en *seçkiniydin*," demişti. Diana'nın kendi katı rutinleri, kendi icat ettiği kişisel formaliteleri vardı. Başka hiçbir işi olmaksızın zamanını ev işleriyle ve eğlenceli şeylerle dolduruyordu. Bahçede çalışma

saati vardı, çiçekleri düzenleme saati, nakış işleme, oturma odasında oturup deri ciltli bir kitabı okuma, gramofonda Miles'ın hoşlanmadığı ama aynı zamanda alıştığı eski moda popüler müzikleri çalma saatleri. Huzurlu can sıkıntısı, resmi monotonluğu ve iş güç sıkıntısı olmayan uzun ziyaretleriyle bir on sekizinci yüzyıl kır evi hayatı Diana'nın hoşuna giderdi. Londra'nın oldukça döküntü bölgelerinden birinin ortasında neredeyse bunu yaratmayı başardı.

Diana ile Miles'ın hayatında bir değişiklik oldu. Başlangıçta her ikisini de epeyce endişelendirdi, ama belki de bu değişikliği bir şekilde hoş karşıladılar. Diana'nın küçük kız kardeşi Lisa hayatına farklı bir biçimde başlamıştı. Oxford'da klasik dönem okuyup birincilik aldı. Yorkshire'da bir okulda öğretmenlik yapmaya gitti ve Komünist Parti'ye katıldı. Kız kardeşine çok düşkün olan Diana bir ara onunla haberleşemedi. Lisa Diana'nın düğünü için güneye geldi ve Miles ile tanıştı. Sonra yine ortadan kayboldu ve ondan yeniden haber alındığında katolik olmuş ve Poor Clares'in mezhebine katılmıştı. "Eminim sadece ismine kapılmıştır," dedi Diana Miles'a. "O her zaman edebiyatla ilgilenmiş bir kızdı." Birkaç yıl sonra Lisa, Poor Clares'ten ve Katolik Kilisesi'nden çıktı ve Paris'te yaşamaya başladı. İngiltere'ye tüberkülozla döndü ve nekaheti sırasında Miles ve Diana'yla kaldı. East End'deki bir okulda öğretmenlik işi buldu. Miles ve Diana'yla birlikte kalıp onlarla yaşayabileceği fikri belli belirsiz ortaya çıkmaya başladı. Lisa yanlarında kaldı.

Bunun iyi bir fikir olduğuna inanmak üçü için de çok zor oldu, ama sonunda tamamen ikna oldular ve kısa zamanda da her şey oldukça doğal gelmeye başladı. Belki de Lisa evli çiftin hayatlarında bir çocuğun eksikliğinin yarattığı boşluğu doldurmuş gibiydi. Kız kardeşler birbirlerine fazlasıyla bağlıydılar ve Miles da baldızını sevmeye, onun varlığına güvenmeye başladı. İki kadının kız kardeşliği, belli belirsiz benzerlikleri hoşuna gidiyordu. Akşamları onları oturmuş dikiş dikerken bulmayı seviyordu. Yaradılış olarak düzenli biri olmayan Lisa Miles'dan daha da çabuk Diana'nın ev içindeki zorba idaresine teslim olmuştu. Bunca yıllık *à deux*'den sonra evin içinde birinin daha olması, iki kadının da kendilerini onun rahatına adamaları hoştu. Belki de Diana'yla biraz fazla yalnız kalmıştı. Ev ahalisinin genişlemesi bir canlılık kattı ve Miles'ın

karısını yeni bir ışıkta görmesini sağladı.

Belli belirsiz de olsa Lisa'nın bakılmaya ihtiyacı olduğu ortadaydı. Diana hep kız kardeşiyle ilgili genellemeler yapardı. "O bir anlamda hayat trenini kaçırdı." "Düştü mü kemiklerini kıracak birisi gibidir." "Mutluluk içgüdüsünü kaybetti." "Kanadı kırık bir kuştur o." Lisa, Diana'dan daha ağırbaşlı, sıska ve esmerdi; genellikle de onu abla sanırlardı. Sinirli, ketum, sessiz ve yalnızdı; gerçi bazen Miles'la felsefeden bahsederlerdi ama Lisa tartışmayı kapatmak için ondan daha istekli olurdu. Bazen de birbirlerine oldukça öfkelenirler, Diana'nın onları ayırması gerekirdi. Lisa okuldaki işinden hoşnut görünüyordu, tatillerde de yerel göz hapsi memuru olarak gönüllü çalışıyordu. Miles onun arkadaşlığından zevk alıyordu. Lisa onu şaşırtıyor, Miles ona acıyordu. Lisa soğuk, üzerine çiğ düşmüş ama solmakta olan bir çiçek gibiydi. Bazen gerçekten de Miles'a sadece bir hayalet, ablasının sağlam gerçekliğinin yanında bir gölge gibi görünürdü. Diana'yla ikisi onun için kaygı duyuyorlardı ama onları rahatsız eden bir kaygı değildi bu.

Artık gökyüzü neredeyse kararmıştı; pırıl pırıl bir akşam yıldızı ve çevresinde diğer yıldızların minik noktacıkları vardı. Old Brompton Road'daki trafiğin tekdüze uğultusu geliyordu. Hep son ışıklarla ötmeye başlayan bir karatavuk yakındaki bir ağaçta yardım dileyen duasının içe işleyen, ısrarlı melodisini seslendiriyordu. Nemli hava karanlıkta soğuğa dönüşüyordu. Aşağıda soluk bir şey hareket ediyordu. Soluk elbiseli bir kadın yavaş yavaş kaldırım taşlarının üzerinden karşıya geçip biçilmiş otların olduğu yoldan kemere doğru yürüyordu. Hangisiydi acaba? Hareket eden figürü sessizce izlerken belirsizlik gözlerini bozguna uğrattı.

Aniden odadaki ışık açıldı.

Miles sertçe döndü, sonra aynı hareketle pencereyi kapatıp perdeyi çekti.

"Diana, keşke açmasaydın."

"Çok afedersin."

Diana mavi, nakışlı eski moda bir kimono giymişti. Düz saçları henüz ağarmamış, parlaklığını kaybetmeden rengi açılarak bir tür incimsi kum sarısına dönmüştü. Fildişi yüzü bir minyatürdeki gibi kırışıksızdı.

"Afedersin, burda olduğundan emin olamadım."

"Bu vakitte başka nerde olacaktım tanrı aşkına? Keşke böyle dikkatimi dağıtmasan. Çalışmaya uğraşıyorum. O elindeki de ne?"

"Bir mektup, elden geldi. 'Acil' diyordu, ben de hemen getireyim dedim."

"Gitme tatlım. Afedersin. Kimden olabilir ki, bu yazıyı tanımıyorum." Miles zarfı yırtıp mektubu açtı.

Sevgili Miles,

Sanırım benden böyle damdan düşer gibi bir mektup almak seni şaşırtacaktır. Mesele şu ki, bildiğin gibi baban hasta, gerçi meraklanmak için acil bir neden yok ama, doğal olarak bazı şeyleri ayarlamayı falan düşünüyor. Seni görmek istiyor. Kafasında özellikle hiçbir şey olmadığını belirtmemi istedi, sadece oğlunu görmek istiyormuş. Senin de onu görmek için kendini hazır hissetmeni gerçekten diliyorum, çünkü seni görmek için sabırsızlanıyor. Çok uzun zamandır görüşmediğiniz için önce ikimizin bir ön konuşma yapması iyi bir fikir olabilir diye düşündüm, böylelikle bir anlamda sana durum hakkında bilgi veririm. Bunu kabul etmeni gönülden diliyorum. Eğer mümkün olursa yarın sabah seni bürodan arar, seni ziyarete gelmem için hangi vakit uygun olur öğrenirim. Her şeyin dostane bir şekilde halledilebilmesini diliyorum. Baban yaşlı bir adam ve durumu hiç de iyi değil.

Saygılarımla,
Danby Odell

"Aman Tanrım," dedi Miles.

"Ne ki o?"

"Danby'den bir mektup."

"Danby? Ha, Danby Odell. Ne istiyor?"

"Gidip babamı görmemi istiyor."

"Tuhaf değil mi," dedi Diana saçlarını kulaklarının gerisine iterek, "bunca yıldır babanla da, Danby Odell'le de hiç tanışmadım. Durum acil miymiş, yani ihtiyar ölmek üzere mi?"

"Anlaşıldığı kadarıyla değil."

"Gideceksin herhalde? Bir süredir bu konuda bir şeyler yapman gerektiğini düşünüyorum."

Miles mektubu masanın üzerine fırlattı. Öfke ve daha ziyade korku gibi rahatsız edici bir duygu hissetti. "İyi yani, kahrolası, se-

nelerdir o moruğa nazik mektuplar yazıp duruyorum, asla yanıt vermedi. Şimdi de şu salak Danby sanki hepsinin benim hatam olduğunu söylemek ister gibi mektup yazıyor."

Diana mektubu eline almıştı. "Bence bu oldukça güzel bir mektup. Senin hatan olduğunu ima etmiyor."

"Evet, ediyor. Of Tanrım." Miles şu anda bunu istemiyordu. Heyecanları, anıları, yaşanacak sahneleri, kontrol edilemeyecek, önceden tahmin edilemeyecek durumları istemiyordu. Affetme, affedilme saçmalıklarını yaşamak istemiyordu. Hepsi rol kesmek olacaktı. Saflıktan tamamen uzak bir şey olacaktı. Hem tanrının o pek yakındaki, değerli ziyaretini erteleyebilir, kötü etkileyebilir, ebediyen engelleyebilirdi.

VII

Danby kravatını düzeltip zili çaldı.

Kapıyı Miles açtı.

"Umarım çok erken gelmedim?"

"İçeri buyur."

Miles arkasını dönüp merdivenlerden yukarı yürüdü; kapıyı kapatma işini Danby'ye bırakmıştı. Bir an ne yapacağına karar veremeyen Danby kapıyı kapatıp ev sahibinin peşinden merdivenlerden yukarı çıktı. Miles çoktan odalardan birine girip gözden kaybolmuştu. Danby açık kapılardan birine yaklaştı ve pencerenin yanında ayakta duran Miles'ı gördü; hafifçe sırtını dönmüştü. Danby odaya girip kapıyı kapadı.

Danby görüşme için akşam altı buçuğu seçmişti; Miles kesin bir içki ikram eder diye tahmin ediyordu, görüşme sırasında faydası olurdu. Yine de Kempsford Gardens'a dönmeden önce Lord Clarence'da iki büyük cin içmeyi ihmal etmemişti. Oda karanlıktı. Dışarıda gökyüzü parlak bir griydi.

Vakit yaklaştıkça Miles'la gerçekten karşılaşmak fikri Danby'yi epeyce korkutmuştu. Pullar için endişelendiğinden değildi. Bruno Miles'ı ister görsün ister görmesin, muhtemelen pulların gideceği yer aynı olacaktı. Danby Bruno'nun, oğluyla görüşmek konusunda ciddi olduğuna gerçekten inanmamıştı. Bruno daha önce de bu konuyu kafasında tartmıştı ama bundan bir şey çıkmamıştı; şimdikinden çok daha fazla girişken ve kararlı olduğu zamanlarda da aynı şeyleri geçirmişti kafasından. Danby Bruno'nun huzur içinde hayatının son evresine girdiğini düşünmeye başlamıştı; onun tek istediği pulları, telefonu ve akşam gazeteleriyle rahat bırakılmaktı, gözlerini ebediyete ve kıyamet gününe değilse de en azından sürprizlere, sözlü saldırılara ve önceden tahmin edilemeyen şeylere son verecek bir büyük dinginlik ve gelecekteki yokluğa dikmişti. Danby Bruno'yu hafife almıştı ve bu koca baş ve kurumuş vücudun içinde hâlâ var olan irade gücünü aniden fark edince bir şok yaşamış ve çarçabuk Miles'la ilgili görüşünü yeniden gözden geçirmek zorunda kalmıştı.

Miles meselesi yıllardır rafa kaldırılmıştı. Bu konuda düşünmemişti ama Danby Miles'ı yeniden göreceğini sanmıyordu. Muhtemelen Bruno'nun cenazesi dışında başka bir vesile olamazdı. Danby arada bir Bruno'nun cenazesini, nasıl bir şey olacağını hayal ederdi. Kendi şefkat, pişmanlık ve rahatlama duygularını, sahnenin ciddiyetini, sessizce Miles'a selam verişini canlandırırdı. Şimdiyse birdenbire bu tuhaf biçimde açık, sinir bozucu ve oldukça plansız karşılaşma yaşanıyordu; karşısındaki adam ona hem yabancı hem de öte yandan her nasılsa Danby'nin hayatıyla epeyce derinden alakalıydı; Danby bunu Bruno'nun kararından sonra geçen kısa zamanda fark etmişti. Miles'a ancak uzaktayken kayıtsız kalabiliyordu. Yakınına gelince Miles ilginç, rahatsız edici, hatta tehditkâr bir nesneydi.

Gerçi Miles'la Danby aynı yaşta sayılırlardı, ama Danby Miles'ı hep kendinden büyükmüş gibi hissederdi. Bu tavrı abisine

saygı duyan ve onu bir bilge gibi gören Gwen'den devralmıştı. Danby çok önce Miles'ın dikkate değer bir şey olduğu görüşünü kabul etmişti; şimdiyse kendi kendine Miles'ın gerçekte çok sıradan bir insan, hatta bazı açılardan başarısız biri olduğunu hatırlatması gerekiyordu. Daha Miles'la tanışmadan önce bile ondan biraz korkuyordu, mantıklı olarak düşündüğünde onun Gwen üzerindeki gücünden korkuyordu. Miles Danby hakkındaki düşüncesini gizlememişti ve bu da Danby'ye büyük acı vermişti; hatta abisinin evlenmelerine itirazına Gwen'in aldırmayacağını kesin olarak anladıktan sonra bile. Danby hakikaten geçmiş günlerde Miles'a hayranlık duymuştu; karanlık odada ayakta durmuş Miles'ın sırtına bakarken şimdi bunu fark ediyordu ya da aslında sadece unutmuş olduğunu anlıyordu. Ve Miles'ın varlığının şoku yeniden Danby'de korku, hayranlık ve içerleme karışımı o eski, tanıdık, aşağılayıcı hissi uyandırdı.

Miles dönüp şöminenin yanındaki bir koltuğu işaret etti; Danby de oturdu.

"Baksana," dedi Miles. Pencerenin yanında kolçaksız bir sandalyeye oturdu. "Nedir bütün bunlar?"

"Bence oldukça açık," dedi Danby. "Bruno seni görmek istiyor."

"*Gerçekten* istiyor mu?"

"Yani öyle diyor, sürekli de tekrarlıyor. Kimsenin düşüncelerini okuyamam."

Danby, öncesinde bu görüşme üzerine çok kafa yormuştu ama hangi tonda olacağına karar verememişti. Tonun o anda belirlenmesi gerekecekti. Buradaysa şimdiden saldırganlaşmaya başlamıştı.

"Bunca yıldan sonra biraz anlamsız geliyor," dedi Miles. Bir kâğıt katlıyor, Danby'ye bakmıyordu. Oda gittikçe kararıyordu.

"Ölüyor," dedi Danby. Bir heyecan akını, Bruno'yu, Gwen'i ve ışıyan koyu gri pencerenin önündeki Miles'ın profilini birbirine bağlayan belirsiz bir duygu hissetti.

"Evet, evet," dedi Miles sinirli bir sesle. "Ama çocuklarla annebabaların ille de birbirlerine söyleyecek bir şeyleri olması gerekmez. Ben bu konuda geleneksel biri değilim ve Peder de öyle değil bence."

Miles'ın böyle "Peder" deyişi Gwen'i, hatta onun sesinin tonlarını yeniden canlandırmıştı. Danby, "Seni görmek istiyor. Bu konuda tartışmaya girmek tamamen saçma," dedi. Miles sertleşti ve kâğıdı fırlatıp attı; Danby için Miles'a saçmaladığını söylemek biraz acayip ve harika bir şeydi. Miles'ın geriye yatırdığı saçlarının yanlara düşüp kelleşmiş bir bölgeyi ortaya çıkardığını memnuniyetle fark ettti.

"Maalesef pek kafan almıyor galiba," dedi Miles. "Ben babamın iyiliğini düşünüyorum. Benimle bir görüşme yapmak onu ciddi biçimde üzebilir. Yani, durumu *düşünmek* lazım. Peder her gün falan mı görüşmemizi istiyor?"

Tanrım, seni duygusuz bürokrat, diye düşündü Danby. "Bruno'nun sadece seni bir kez görme fikrinin ötesinde bir şey düşündüğünü sanmıyorum."

"Bir kere görüşmemizin hiçbir anlamı yok bence."

"Yani, bir kere görüştükten sonra ikiniz de neler hissettiğinize bakarsınız işte."

"Bunun babama gerçekten de çok acı verebileceğini düşünüyorum, hem onu vazgeçirmediğine şaşırdım. Şimdiye kadar onu avcunun içine almışsındır."

Pullarla ilgili bir ima mıydı bu? "Bruno kendi kendini kontrol ediyor, onu ben yönetmiyorum."

"İster tekrarı olsun ister olmasın bir kez görüşmek aynı derecede korkunç olabilir."

İlk kez Danby'nin aklına gerçekten de bu açıdan bir sorun çıkabileceği geldi. Bruno gibi o da ilk görüşmeden ötesini düşünmemişti. "Meseleyi zorlaştırıyorsun," dedi Danby. "Sonuçta onun tek çocuğusun; ölümü yakın ve seni görmek istiyor. Bana tamamen bir görev meselesi gibi görünüyor, sonuçları ne olursa olsun."

"Görevi sonuçlarından ayrı düşünemezsin."

"Peki tamam," dedi Danby; birdenbire ayağa kalkıp sandalyesini geriye itti. "Gidip ona gelmeyeceğini söyleyeyim mi?"

"Otur Danby."

Danby duraksadı, biraz ayak sürüyüp yavaşça oturdu.

"Afedersin," dedi Miles. "Herhalde söylediklerim çok katı geliyordur, ama ne yapmak gerektiğini anlamak istiyorum. Sanırım ışığı açabiliriz." Perdeyi çekip elektrik düğmesine doğru gitti.

Danby dişlerini gıcırdattı.

Aslında Miles Gwen'e çok benzemiyordu; yine de Gwen'in yüzünün detayları Danby'nin kafasında anılarla ve hatta fotoğraflarla sadece belli belirsiz genel bir biçimde korunmuşken şimdi birdenbire aynı kanı taşıyan birinde açıkça ortaya çıkmıştı: üzerindeki derin oyukla sert bir biçimde belirgin ağız, dikkatli gözlerin üzerine doğru inen alın ve koyu renk saçların kalın yapısı.

Danby bakışlarını çevirip şimdi yeşil abajurlu iki lambanın ortaya çıkardığı odayı hızla gözden geçirdi. Kitaplarla dolu bir oda, belli ki çalışma odasıydı. Bir masa bir parça pencerenin altına doğru çekilmişti; üzerinde güzelce yerleştirilmiş kâğıt ve defter kümeleri ve düzgünce sıralanmış bir dizi tükenmez kalem vardı. Temiz, açık şöminenin içinde çam kozalaklarından bir piramit vardı; şöminenin etrafı mavilerin, morların insanın başını döndüren çokluğuyla parıldayan William Morris çinileriyle çevriliydi. Gwen olsaydı bu çinileri severdi herhalde. Çam kozalakları toplamak da hoşuna giderdi. Beyaza boyanmış şömine rafının üzerinde içinde fulyalar olan bir vazo vardı, üzerinde de küçük, yaldızlı kare bir ayna. Bir iki yerde kitap raflarında yer açılıp parlak Çin porselenleri, lacivert ördekler, köpekler ve ejderhalar konmuştu. Her şey korkutucu derecede düzenli ve temiz görünüyordu. Titiz bir öğretmenin odası gibiydi; yine de çiçekler, ördekler ve çam kozalakları pek Miles'ın işine benzemiyordu. Danby belli belirsiz Miles'ın evli olduğunu hatırladı ve bu düşünce her nasılsa onu rahatsız etti.

"Dürüst olmak gerekirse," diye devam ediyordu Miles. Yeniden oturmuştu ve ciddi ciddi kâğıt parçalarını katlayıp keskin bir bıçakla dikkatlice kesiyordu. "Dürüst olmak gerekirse, bu işten sadece onda yapabileceği etkiler yüzünden değil, daha çok bende yapacağı etkiler yüzünden korkuyorum. Benim hislerle öyle pek işim yok, ya da öyle sayılır ve yapacak başka şeylerim var. Yoksa para meselesi yüzünden mi bütün bunlar?"

"Para mı?" dedi Danby. "Aman tanrım, hayır!" Yoksa o yüzden miydi? Belki de sonuçta Bruno sadece pulların akıbeti konusunda karar vermek istemişti. Kahrolası pullar, bütün işleri karıştırıyorlardı.

"Yani," dedi Miles, dikkatini katlanmış bir yaprağı düzgün ve temiz bir biçimde kesmeye vermişti. "Yani, bunu biliyor muydun

emin değilim ama yıllardır babama düzenli olarak yazıyorum ve asla bir cevap almadım. Daha çok beni gözden çıkardığını sanıyordum. Bu beni görme isteği biraz şaşırtıcı. Yoksa bunadı mı?"

"Hayır!" dedi Danby. "Çeşitli haplar alması gerekiyor; bazı günler biraz dalgınlaşıyor ve konuşurken ordan oraya atlıyor ama genel olarak tamamen aklı başında. Kesinlikle hâlâ mantıklı bir insan."

"Çok–değişti mi?"

"Fiziksel olarak, evet. Diğer açılardan değil. Sanırım nesi olduğunu biliyorsun?"

"Şaşırtıcı ama biliyorum," dedi Miles yavaşça ve düşünceli gözlerini Gwen'i çok hatırlatan, anlamlı bir biçimde kaldırdı. "Şaşırtıcı ama biliyorum. On sekiz ay kadar önce doktoruna yazmıştım. Sanırım yeni bir gelişme yok?"

"Hayır. Sadece ilerliyor –şeyi."

İkisi de sustu, Danby Miles'ı izliyordu, Miles ise dikkatlice kesilmiş bir kâğıt parçasını inceliyordu. "Tamam. Gelip onu göreceğim. Ama bence çok kötü olacak. *Çok kötü.*"

Danby ayağa kalktı. Bruno için tuhaf koruyucu bir şefkat hissetti; bu duyguyla birlikte Miles'ın ona bir içki ikram etmesi için şiddetli bir istek duydu. Kal denmesini istiyordu, bir içki verilmesini, Miles'ın onu avutmasını. Geçmişten konuşmuş olmak isterdi. "Bruno çok cesur davrandı."

"Bundan şüphem yok, şüphem yok. Ne zaman geleyim?" Miles da ayağa kalkmıştı.

"Tabii geleceğini öğrenince fikrini değiştirebilir. Çekinebilir."

"Yani o da mı endişeli?"

"Evet."

"Komik," dedi Miles. "*Onun* bu konuda hisleri olabileceğini *gerçekten* düşünmemiştim, hele *şimdi* hiç," sonra da gülümsedi. Miles'ın dişleri keskin ve çarpıktı; çenesine sığmıyorlardı ve ağzının ön kısmında yığılmışlardı; Danby'nin tamamen unuttuğu gülümsemesi bir kurdunki gibi tatlı sertti. Danby genelde dişleri düzgün olmayan erkeklerden hiç hoşlanmazdı ama Miles'ın dişleri epeyce etkileyiciydi.

"Her neyse sana bildiririm," dedi Danby. "Ararım seni." Beceriksizce ayağa kalktı. Danby Miles'dan uzundu. Her nasılsa bunu

da unutmuştu. Şimdi mis gibi bir kadeh cinin tam vaktiydi. Eğer Bruno Miles'la görüşmemeye karar verirse, Miles'ı cenaze dışında bir daha görmeyeceğim, diye düşündü Danby. Sandalyesini geriye doğru biraz itti; gitmeden ya da tekrar oturmadan önceki bir hareket olabilirdi bu. Bunu yaparken koltuğun oturağı ile arkalığı arasındaki girintiye sıkışmış mavi renkte küçük toparlak bir şey gördü. Bir kadın mendiliydi.

"Karınla tanışmadım," dedi Danby.

Miles ona düşünceli bir bakış fırlatıp elini kapıya koydu.

Danby, ona engel olmalıyım, Gwen hakkında onunla konuşmak istiyorum, diye düşündü. Şimdi çabucak Gwen hakkında söyleyecek bir şeyler bulabilsem. Aklına hiçbir şey gelmiyordu. "Bruno karınla tanışmak istiyor," dedi. Bruno böyle bir isteği olduğunu dile getirmemişti.

"Hisler," dedi Miles. "Hisler. Hepsi faydasız, faydasız." Merdivenlerden aşağı doğru önden yürüdü.

"Demek benden *bahsettiniz*?" dedi Bruno şüpheyle ve gözlerini Danby'ye doğru kaldırdı.

"Evet," dedi Danby öfkeli bir sesle. "Elbette ki bahsettik!" Danby Miles'ın evinden son derece sinirli dönmüştü, Bruno sebebini çıkaramıyordu.

Danby perdeleri açık pencerenin yanında durmuş dışarıya, Londra gecesinin donuk karanlığına bakıyordu. Bruno güzelce yastıklarına dayanıp doğrulmuştu. İkisi de şampanya yudumluyorlardı. Üzerinde karalamalar gibi şekiller olan beyazımsı yatak örtüsünün üzeri pullar ve *Evening Stardard*'ın ayrılmış sayfalarıyla kaplıydı; bunların üzerinde de *Sovyet Örümcekleri*'nin ilk cildi, "Baltık Kıyısının Liphistiusları" bölümünde açık duruyordu.

"Benim hakkımda ne söyledin?"

"Nasıl olduğunu sordu, ben de anlattım; onunla görüşmeyi çok istediğini söyledim–"

"Bunu söylememeliydin."

"Aman Tanrım–"

"Onunla görüşmeyi çok *istediğime* emin değilim," dedi Bruno mantıklı bir şekilde.

"Yani tanrı aşkına kararını ver artık."

"*Sen* niye bu kadar kızdın anlamıyorum."

"Kahretsin, kızmadım."

Miles'ı görme fikri ortaya çıktığından, ya da her nasılsa Danby'yi elçi olarak Miles'a gönderme düşüncesi gerçek bir plan haline geldiğinden bu yana Bruno karmakarışık duygular yaşamıştı. Kısmen, oğluyla gerçekten görüşme olasılığı karşısında hayvani bir korku duyuyordu. Kısmen de eğer Miles gelmeyi reddederse hissedebileceklerinden korkuyordu. Burada bir çılgınlık var gibiydi. Danby döner dönmez hemen onu rahatlatmıştı. Biraz da Danby ile Miles'ın onunla ilgili konuşmaları, belki de ona karşı işbirliği etmeleri düşüncesiyle tamamen anlık bir kızgınlık duymuştu. Kafasında canlandırmıştı, "İhtiyar budala seni görmek istiyor. Bence suyuna gitmeli." "Çok mu bunadı?" Ve "Daha ne kadar yaşar?" Ondan böyle mi bahsedeceklerdi? Gençtiler, kafesin dışında, sağlıklıların tarafındaydılar. Bruno bu kadar yaşlı bir adam olarak hâlâ böylesine karmaşık duygular hissedebildiği için de heyecanlı, dokunaklı bir şaşkınlık yaşamıştı. "Bu kadar *yaşlı* bir adam," diye geçirdi aklından ve sonunda gözünden yaşlar gelmeye başladı. Böyle anlarda yaşlılık ve hastalığın onu basitleştirmediğini hissedince memnun oluyordu. O her zaman olduğu gibi karmaşık, dört bir yana uzanan bir şeydi; aslında şimdi daha da fazla, çok daha fazla öyleydi. Duygularının ağını içine geri çekmiş, tek bir iplikçik bile kaybolmamıştı. Tamam, Miles'ı görecekti. Ama olacakları kestirmek mümkün değildi ve bu da korkutucuydu.

"Tabii ki onu görmeyi çok istiyorum," dedi Bruno mantıklı bir şekilde, "ama bu konuda oldukça tarafsız hissediyorum. Benim kafayı bozduğumu ima etmemeliydin."

"Bunu ima etmedim. Çok açık bir konuşma yaptık."

"Ne demek çok açık? Miles şimdi nasıl görünüyor?"

"Kelleşiyor."

"Sen onu asla sevmedin Danby."

"O beni asla sevmedi. Ben onu pekâlâ severdim. Korkunç derecede Gwen'e benziyordu. Hâlâ da öyle."

"O yüzden böyle kızdın."

"Evet. Biraz daha şampanya?"

"Sağol. İyi ama nasıl *görünüyor*?"

"Gayet yabani ve düşünceli. Ama *sana* karşı iyi davranacaktır."

"Ne bulup da konuşacağız hiç düşünemiyorum," dedi Bruno. Sol eli yatak örtüsünün üstündekilerde öylesine dolaşırken sağ eli titreyen kadehi dudaklarına götürdü. Şampanya hâlâ keyiflendiriyordu.

"En iyisi bir sabah görüş onunla. En iyi sabahları oluyorsun."

"Evet. Öyleyse cumartesi ya da pazar olmalı. Ona bildirir misin?"

"Evet. Artık gidebilir miyim Bruno? Birahanede bekleyen bir adam var. Şimdi Hemşire Nigel devralıyor."

Sessiz ayaklı Nigel içeri giriyor, Danby çıkıyor. Nigel'ın düz, koyu renkli saçları solgun, bir yana eğilmiş yüzünün çevresinden aşağı iniyor ve çenesinin altında gevşek bir yay oluşturuyor. Koyu gözleri hülyalı ve Bruno'yu akşam yemeğine hazırlarken nazik; sanki bir sürü eli var. Pullar yerine kondu, *Evening Standard* düzgünce katlandı, Bruno'nun altın benekli şampanya kadehi ağzına kadar dolduruldu. Benekli sakat eli titreyip sallanınca şampanyanın birazı arkası çevrilmiş beyaz çarşafın üzerine dökülüyor.

"Tuvalete gitmek ister misin?"

"Hayır, sağol Nigel, iyiyim."

"Artık kramp olmuyor değil mi?"

"Hayır olmuyor."

Nigel bir pervane gibi çırpınıyor. Bir pijama düğmesi iliklenıyor, bir yastık kabartılırken kürek kemiklerinin arasına sıkıca destek olunuyor, lamba ve telefon biraz öteye çekiliyor, *Sovyet Örümcekleri* kapatılıp yerine konuyor. Nigel'ın elinin tersi Bruno'nun yanağını okşuyor. Bu şefkat inanılmaz. Yine Bruno'nun gözleri yaşarıyor.

"Oğlumu göreceğim Nigel."

"Ne güzel."

"Sence affetmek diye bir şey var mı, Nigel? Bir şeyler *olur* mu? Yoksa sadece bir kelime midir bu? Artık uykum geliyor. Akşam yemeğimi birazdan yiyebilir miyim?"

Fazla şampanyadan. Nigel Danby'nin kadehinden içiyor. Nigel bir pervane gibi çırpınıyor, odayı kocaman kanatların yumuşak, tozlu hışırtısıyla dolduruyor.

VIII

Danby kravatını düzeltip zili çaldı.

Kapıyı geniş alınlı, iyice açılmış kumral saçlarını güzelce kulaklarının arkasına sıkıştırmış bir kadın açtı.

Miles'ın imgesi kayboldu.

"Şey– Merhaba– Ben–"

"Sen Danby'sin."

"Evet. Sen de Diana."

"Evet. Ne iyi. Sizinle tanışmayı çok istiyordum. İçeri girin. Maalesef Miles dışarda."

Fonda hafif bir müzik çalıyordu.

Danby onun peşinden karanlık bir holden geçerek son akşam

güneşinin solgun bir biçimde aydınlattığı bir odaya girdi. Dışarıda uzun pencerelerden görünen, az önceki yağmurla ıslanmış bir kaldırım vardı; üzerine gri ve mavimsi otların çalı yığınları serpilmişti. Güneşle ısınan kaldırımdan çok zayıf bir buhar yükseliyordu. Ama Danby gözlerini kadından alamamıştı.

Danby'nin şimdi farkına vardığı müzik, dans müziği; Danby'nin gençliğine kadar uzanan ve hatıralardan gölgeli fiziksel bir şema uyandıran eski moda bir dans müziği, bir fokstrottu. Yavaş bir fokstrottu bu. Diana sesi kıstı; müzik fondaki bir mırıltı haline dönüştü.

"Bizi ziyaret etmen ne hoş."

"Yani telefon edebilirdim ama, geçiyordum ve uğrayabileceğimi düşündüm." Aslında Miles'ı yeniden görmek için duyduğu güçlü arzu Danby'nin peşini bırakmamıştı.

"Miles'ın Bruno'yu görmeye gitmesiyle ilgili herhalde? Ben gideceğine çok memnunum, ya sen?"

"Evet. Cumartesi sabahı uygun olur mu acaba? Miles cumartesileri çalışmıyor ya?"

"Bazen çalışıyor ama, istediği zaman çalışmayabilir."

"Öyleyse on bir civarında olsun."

"Biliyor musun, hiç de umduğum gibi değilsin."

"Ne umuyordun?"

"A, şey – yani söylemesi zor–"

"Miles'ın beni tarifi pek ümit verici değil miydi?"

"Yok, yok öyle değil. Daha yaşlı olacağını sanıyordum, bir de bu kadar şey olmadığını–"

"Yakışıklı mı?"

İkisi de güldüler.

Alacalı bulacalı, parlak renkli bir odaydı ve basmayla kaplı tombul, küçük yuvarlak koltuklarla doluydu. Yüksek beyaz bir *art nouveau* şömine rafının üzerine parıldayan porselenler saçılmıştı. Sarı beyaz çizgili duvarlar geç Viktoryen dönem küçük yağlı boya resimler, silüetler ve minyatürlerden bir derlemeyle kaplanmıştı. Seçme şeylerden oluşmuş, devşirilmiş bir odaydı burası; bataklıklardan yansıyan soğuk ışığı ve çok katı bir hedonizm atmosferiyle on dokuzuncu yüzyılda Cambridge'de bulunacak türden bir odaydı.

Kızın üzerinde –Danby hemen onu bir kız gibi görmeye başladı– çok kısa, kemersiz, mavi yünlü bir elbise vardı. Elbisenin sınırları içinde tombuldu; göğüslerin yuvarlaklığı, karın, kalçalar iyice belirgin ve düzgündü. Gözleri parlak, lekesiz bir kahveydi ve şimdi üzerine güneş vuran uzunca düz saçları metalik gümüşsü altın rengiyle parıldıyordu. Düz, kararlı bir burnu ve dikkatli, hafifçe istekli, muammalı bir ifadesi vardı. Danby hemen bir dram havası, Diana'nın girişkenliğiyle ilgili bir duygu hissetti. Onun gibi ürkek, çekici kızlara artık pek sık rastlamıyordu. Gayet keskin bir hedonist.

"Peki ben senin umduğun gibi miyim?"

"Maalesef ben senin hakkında aslında pek de düşünmedim. Ama artık düşüneceğim."

"Çok naziksin."

İkisi de yeniden güldü.

"Bir içki alır mısın," dedi Diana. "Miles bıraktı. Çok kötü, değil mi?" Beyaz bir dolaptan cin, vermut ve *sherry* şişeleri ve küçük kristal su bardakları çıkardı.

Danby minnettarlıkla içkiyi aldı. İçki içme ritüeli, günün o vakti, akşamın ilk içkisinin sarmalanmış anı hep damarlarında hissettiği saf bir mutluluk akını yaratırdı. Bu fırsat da sürpriz yanıyla özellikle mükemmel görünüyordu.

"Günün bu vaktinde bir içki içmeyi severim, ama tek içmeyi sevmiyorum."

"Uğrayıp sana içki arkadaşı olduğuma sevindim öyleyse!"

"Ben de sevindim uğramana! Miles ailesi konusunda çok ketumdur."

"Ailesi mi, evet, sanırım ben de aileden biri sayılıyorum."

"Bence aile bağları *çok* önemli."

"Aslında aileye göre değişir. Sen ne iş yapıyorsun Diana?"

"Ne demek ne iş yapıyorsun? Ben bir ev kadınıyım. Ben senin ne iş yaptığını biliyorum."

"Bir iş adamıyım herhalde. Ya da matbaacı. Aslında ne olduğumu hiç düşünmem."

"Aslında ben de hiç düşünmem ne olduğumu. Ama sanırım hiçbir şey olmadığım için böyle."

"Yani işe gitmiyorsun?"

"Aman tanrım hayır. Ben işe girecek türde biri değilim."

"Toz mu alıyorsun?"

"Tozu gündelikçi alıyor. Ben bahçeyle uğraşıyorum, yemek pişiriyorum, süs eşyalarını düzenliyorum."

"Yaratıcı şeyler."

"Saçmalama. Bir içki daha al."

"Miles ne zaman geliyor?"

"Geç vakitte. Büroda kaçamadığı bir toplantıdadır. Bundan nefret ediyor."

"Miles'ın çok sosyal biri olduğunu düşünemiyorum."

"Değildir. İnsanlardan *nefret* eder."

"Anlaşılan sen bayağı seviyorsun."

"Eh, Miles'dan çok daha fazla arkadaş canlısıyımdır. Ben de Bruno'yu görmeye gelebilir miyim?"

"Elbette ki. Seni görmeyi çok istiyor."

"Öyle mi? Benim varlığımdan haberdar olduğunu sanmıyordum."

"Elbette ki haberdar. Görmek için sabırsızlanıyor."

"Beni oldukça telaşlandırıyorsun. İlk ziyareti Miles'a bırakacağım. Seninle ve Bruno'yla tanışmayı her zaman çok istiyordum. Bruno çok mu hasta?"

"Hem evet hem hayır. Acı çekmiyor ve oldukça da aklı başında. Senden hoşlanır."

"Ben de ondan."

Ne kadar aptalım, diye düşündü Danby. Bir kız olacağı, bunun gibi, hiç aklıma gelmemişti. Bruno için ne şans. İhtiyarla nasıl ilgileneceğini bilir. Kızlar çok daha anlayışlıdır. Yeniden odaya göz gezdirdi. Hiçbir şey yapmayan bir kız. Tombul, basmalı sandalyelerde oturup okuyan biri. Sandalyelerden birinin üzerinde bir kitap gördü. Jane Austen. Belki de biraz sıkılmış bir kadın. Bekleyen bir kadın.

"Sonunda tanıştığımıza öyle sevindim ki," dedi Danby.

Sonra, aman Tanrım, diye düşündü, ne kadar da seksi bir müzik. Neydi *ki* bu? Tanıdık bir şeydi. "Gramofonda çalan şey *nedir*?"

Diana sesi açtı. Yavaş bir fokstrottu; resmi, asil, çok hoş ve yine beraberinde o kesin ama bir yerlere konulamayan geçmiş duy-

gusunu getiriyordu. Danby'nin ayakları sık örülmüş halı döşeli zeminin üzerinde bir kayma, yakalama hareketi yaptı.

Derken bir an sonra öne doğru sokuldu, kolunu onun beline doladı; sessizce dans ediyor, ileri geri gidiyor, daireler çiziyorlardı, yavaş, dikkatli ayakları zeminde şekiller çiziyor, birbirine girmiş gölgeleri arkalarından mobilyalara tırmanıyordu.

Müzik kesildi ve birbirlerinden ayrıldılar. Mavi gözler kahverengi gözlere dikildi, kahverengi gözler bakışlarını indirdi.

"Güzel dans ediyorsun Diana."

"Sen de."

"Bence yavaş fokstrot bütün dansların en iyisi."

"Evet. Ve de en zoru."

"Yıllardır dans etmemiştim."

"Ben de. Miles dans etmekten nefret eder."

"Bir keresinde bir dans yarışması kazanmıştım."

"Ben de."

"Diana, bir öğleden sonra gelip benimle dans eder misin, şu dans salonlarından birinde, biliyorsun öğlenleri dans ediliyor oralarda."

"Hayır, tabii ki olmaz."

"Miles bir şey der mi?"

"Danby saçmalama."

"Diana, yavaş fokstrot."

"Hayır."

"Yavaş fokstrot."

"Hayır."

"Yavaş foks?"

"Hayır."

IX

Çıplak ayaklı Nigel bir parmaklığın yanı başında çömelmiş aşağı bakıyor. Ayakları çamurlu, elleri pastan kırmızı. Karanlıkta bir adam, kaldırımda yanından geçiyor, dönüp duraksıyor, gözlerini dikip ona bakıyor. Nigel kıpırdamadan gülümsüyor, uzaktaki bir sokak lambasından bir ışık demeti yakalayıp yarı karanlıkta beyaz dişlerini gösteriyor. Adam ne yapacağını bilemiyor, geri çekilip kaçıyor. Hâlâ gülümseyen Nigel dönüp gözlerini bir yerlere dikiyor. Aralık bir perdeden bodrum kattaki bir adamın yatmaya gittiğini görüyor. Adam pantolonunu indiriyor. Pantolonu yerde kıvrılmış bir yığın halinde bırakıp işemek için lavaboya gidiyor. Gömleğinin eteği sökülmüş. Gömleğini çekip çıkarıyor ve bir süre kollarının altını kaşıyor; ellerinin her biri öteki koltukaltını kaşımakla meşgul.

Durup özenle parmaklarını kokluyor. Rahat, kirli yeleği daha üzerindeyken buruşmuş pijamalarını giyiyor ve ağır bir şekilde emekleyerek yatağın içine giriyor. Bir ara yatağa uzanıp boş boş bakıyor, kaşınıyor, gözlerini tavana dikiyor sonra da ışığı söndürüyor. Nigel kalkıyor.

Bunlar O'nun gece şehrinin medarı iftiharları; hac yeri, günah yeri, günah çıkarma yeri. Nigel çıplak ayakla süzülüyor, uzun adımlar atıyor, geçerken her sokak lambasına dokunuyor. Secde etmiş adamlar görmüştü, kıvranan, lanetler yağdıran, dua eden. Bir adamın yere bir minder koyup üzerine diz çöktüğünü, gözlerini kapatıp avuçlarını birleştirdiğini görmüştü. Kutsal şehrin dört bir yanında insan-kutularında sevgi ve nefret duaları ediyor insanlar. Gözardı edilmiş Nigel uzun sessiz ayaklarıyla onların arasında yürüyor ve dualar çevresinde belli belirsiz bir ıslık halinde buhar gibi yükseliyor. İnsan herhangi bir dine tutunup yükselebilir. Karartılmış geçitler boyunca beyazlara bürünmüş kara derili ibadet edenler, büyük Şiva'nın yağlı lingasına koymak için sessizce güzel kokulu beyaz çelenkler taşıyorlar.

Nigel ses çıkarmadan uzun adımlar atıyor, bir adımda yolları geçiyor, çıplak ayakları yere değmiyor; manevi sahnelerin bir seyircisi o. Kutsal nehre ulaştı. Nehir kara ve dolu dolu, ayaklarının üzerinden dalgalanıyor; insanoğlunun cesetlerini taşıyan göz yaşlarından bir nehir. Burada ağlama var ama ağlayan o değil. Geniş nehir ileri doğru akıyor, mabet çanlarının kararmış kızıl havada yarasalar gibi uçuşan eski çatlak seslerinin altında engin ve kara. Nehir koyu, damarlı, kıvrımlı, dışbükey ve kıyıların üzerine taşmış. Nigel hediyeler sunuyor. Çiçekler. Bu çiçekleri topladığı gece bahçesi neredeydi? Çiçekleri kabarık nehrin üzerine atıyor, sonra bunların ardından ceplerinde bulduğu bütün nesneleri, bir çakıyı, bir mendili, bir avuç parayı fırlatıyor. Nehir alıyor ve iç çekiyor; çiçekler ve beyaz mendil gecenin tüneline doğru kayıp gidiyor. Nigel, bir tanrı, bir kul, dimdik duruyor, hasta şehrin günahları için bedeninde acı çeken biri.

Yükselen suların bir yüzen evin penceresini teleskopik gözlerinin yakınına kaldırdığı kaldırıma boylu boyunca uzanıyor. Bir adamla kadın bir yatakta oturuyorlar; adam tamamen giyinik, kadın çıplak. Adam kadına kızarak bir şeyler söylüyor ve yumru-

ğunu onun gözüne doğru tutuyor. Kadın başını sallıyor, tedirgince geri çekiyor, yüzü kaçmaktan ve korkudan çirkinleşmiş. Adam giysilerini çıkarmaya başlıyor, yırtıp çıkarıyor, soyunurken lanetler yağdırıyor. Yatağın battaniyelerini açıyor; kadın bir hayvanın inine girişi gibi battaniyelerin arasına girip gizleniyor, battaniyeleri gözlerine kadar çekip gözetliyor. Adam battaniyeleri kadının üzerinden çekip ışığı kapatıyor. Nigel ıslak kaldırımda uzanmış dünyanın günahları için iç çekiyor.

Perdesiz bir pencereden içerisini görmek için eşiğin üzerinden kendini biraz kaldırıyor. Darmadağınık bir mutfak masasının yanında Will ile Adelaide tartışıyorlar. Will Adelaide'ın elini tutuyor, o da hızla geri çekmeye çalışıyor. Will Adelaide'ın elini ona geri itiyor. Teyze portakal rengi bir hırka örüyor. "Demek bir Burun Üçgeni pulu var?" "Evet, birkaç tane var." "Doğru pulu almalısın, sana resmini gösteririm." "Ben pul mul almayacağım." "Çok da güzel alacaksın Ad." "Hayır işte, almayacağım." "Bazen seni öldürecek gibi oluyorum Adelaide." "Bırak kolumu, acıyor." "Ben de acıtmaya çalışıyorum." "Bana kalırsa sen nefret dolusun." "Niye buraya gelip bana işkence ediyorsun?" "Bırak." "Bana işkence etmek hoşuna gidiyor." "*Bırak.*" Teyze, Nigel'ın yüzünün pencere eşiğinin üzerinden ay gibi yükseldiğini fark ediyor, ilk değil bu; sonra esrarengiz bir biçimde gülümseyip örmeye devam ediyor.

Tamamen başka bir yerde cam bir kapının yanında tüylü gri otların arasına yüzüstü yatıyor. Burada perdelerde sadece ince bir aralık var; buradan ince yüzlü, soluk benizli bir adam görüyor, adamın kısık gözleri ve koyu gür saçları var; yanında, değnek gibi kolları olan ince ve kuru yüzlü zayıf bir kadınla münakaşa ediyor. Kadının kahverengi saçları vahşi, öne çıkardığı yüzünün etrafında kara bir bulut gibi şekilsiz.

"Dünya benim irademden bağımsız."

"Onun mantığı kendi dışında olmalı. Dünyada her şey olduğu gibidir ve olduğu gibi gerçekleşir. İçinde hiçbir değer yoktur."

"Hem olsaydı da bunun bir değeri olmazdı."

"Eğer iyi ve kötü niyet dünyayı değiştirse sadece dünyanın sınırlarını değiştirebilir. Dünya bir bütün olarak büyüyüp küçülür."

"Mutluların dünyası mutsuzların dünyasından tamamen başkadır."

"Ölümde de olduğu gibi, dünya değişmez, son bulur."

"Ölüm yaşamdaki bir olay değildir. Ölüm görüp geçirilmez."

"Eğer ebediyetten anlaşılan, zamanın sonsuz sürekliliği değil de zamanın olmayışı ise, bugünde yaşayan ebedi yaşar."

"Mistik olan dünyanın nasıl olduğu değil, olmasıdır."

"Konuşamayacağımız konularda."

"Susmalıyız."

Alnı şafak gibi açık ve yumuşak güzel bir kadın odaya girdi. Gece mavisi geceliği yerleri süpürüyor. Önlerine bir tepsi yerleştiriyor, sonra da aralarına oturup elleriyle ikisine de hafifçe vuruyor. İkisi ona sevgiyle bakarken, sıcak sütte erimiş Ovaltine yudumlayıp kremalı bisküvilerden ısırıyorlar.

Nigel eve gidiyor. Nemli yapışkan yosunun üzerine diz çöküyor, bu arada Danby bir aynada kendine bakıyor. Danby kendine gülümsüyor, düzgün beyaz dişlerinin ikili sırasına hayranlıkla bakıyor. Ona, bu kadar yakında diz çökmüş, görünmeyen Nigel da gülümsüyor; her şeye kadir Tanrı'nın şefkatli, bağışlayıcı, ebedi hüzünlü gülümseyişi.

X

Yavaş fokstrot.

Danby ile Diana gözleri yarı kapalı, rüyadaymışçasına birbirlerinin kollarında dönüyorlardı. Dans pisti, uykudaymış gibi sessizce kayıp giden orta yaşlı çiftlerle doluydu; hepsi de çok iyi dans ediyordu. Işıklar kızılımsı ve zayıftı. Dans salonunun mermer sütunları yükseldikçe sigara dumanları içinde görünmez oluyorlardı. Altın renkli mozaik duvarların üzeri turkuaz mavisi mozaik çiçeklerle süslenmişti. Sütunların üzerine kurnazca yerleştirilmiş yaldızlı kornikopyalar mor kadifeden fistolu saçakların üzerinden dans salonunun içine başlarını uzatmışlardı. Eğreltiotu ve palmiyelerin oluşturduğu sık yeşillikler bütün köşeleri kaplıyor, girişi maskeliyorlardı. İçerde yoğun, tatlı, pudramsı ucuz parfüm ve kozmetik kokusu

vardı. Kenarda birkaç kişi masalarda oturuyordu ama orada bulunanların çoğu gözleri yarı kapalı, yanakları birbirlerine yapışmış durumda dans ediyorlardı. Birkaçı sessiz fısıltılarla sohbet ediyordu. Çoğu suskundu. Vakit ikindiydi.

"Danby."

"Evet."

"Buradaki en genç insanlar biziz."

"Evet."

"Sence bütün bu kadınlar kocalarıyla mı dans ediyorlar?"

"Hayır, tabii ki değil."

"Kocalarına söylerler mi?"

"Hayır, tabii ki söylemezler. Sen kocana söyleyecek misin?"

"Düşününce ne tuhaf değil mi, ikindi olmuş ama dışarda güneş var."

"Evet."

"İkindi kötücül bir zaman. Bence cehennemde vakit hep ikindidir."

Diana sanki uykudaymış gibi zar zor duyulan bir mırıltıyla konuşuyordu. Neredeyse bütün dikkati yanağındaki sıcaklıkla, sırtında Danby'nin sağ eliyle yaptığı hafif, kararlı, hassas yönlendirici hareketlerde toplanmıştı.

Diana nasıl ya da neden Danby ile birlikte dans pistinde olduğundan emin değildi. Danby aramıştı. Bir kader duygusu yaşamıştı; o otoriter, viyolonselci parmaklarının yeniden sırtına dokunduğunu hissetmek için son derece şiddetli ve kesin bir özlem. Her şey çok olağandışıydı. Diana onca yılı çocuk bekleyerek geçirmişti ve daha yeni yeni bilinçli bir şekilde kendi kendine bu bekleyişin bittiğini söylüyordu. Onca yılı doldurmuştu–nasıl doldurmuştu ki bu yılları? Miles onun işi olmuştu: Miles'ın yalnızlığı, Miles'ın çekingenliği, onun asabi animizmi, bazı açılardan hayatı hiç yakalayamayışı. Kısa süre sonra Miles'ın işi konusunda onun adına duyduğu hırsı bırakmıştı. Onu koruduğu, ona hayatı sevdirdiği duygusunu elinde tutmak ve sürdürmek istiyordu sadece. Bu arada her iki cinsten arkadaşlarıyla da biraz kurlaşıyordu. Kendi kendine doğuştan tekeşli olmadığını söylüyordu ama aynı zamanda tekeşliliğini kesinlikle sürdürüyordu. Kurduğu belli belirsiz erotik hayallerin her zaman kocasıyla ilgili olmadığı gerçeğini fark etti. Yine

de Miles'la ilgilendiği gibi sürekli, sabit ve tutkulu bir biçimde ilgilenebileceği hiç kimse yoktu. Ona olan aşkının ilk günlerinde oluşan göbek bağı hiç kopmamıştı. Kendini hâlâ şanslı sayıyordu. Ama daha sonraları, belki de kehanetimsi bir biçimde, geceleri mutfakta sakince düşüncelerine hâkim durduğunda bir şeylere az da olsa yeni gözlerle baktığını görmüş, belli belirsiz bir değişiklik ihtiyacı duymuş ve hatta sıkılma olasılığını sezmişti.

Miles'a duyduğu tükenmek bilmeyen aşkıyla beslenmişti. Onu besleyen başka bir şey de hayalindeki kendi resmiydi ve belki de bu tükenebilecek bir şeydi. Evi düzenlemek yıllarını almıştı ve Diana bu evin içinde pozlar vererek yıllarını doldurmuştu. Oturma odasında ipek bir öğle giysisiyle, yatak odasında naylon bir gecelikle poz veriyordu. Çiçekleri düzenlerken verdiği poz, çiçekleri düzenleyen bir leydininki gibiydi.Yalnız geçen ikindiler boyunca yüzüne makyaj yapıyordu. Miles sosyal hayattan nefret ederdi ve neredeyse hiç misafiri olmazdı. İşinin oyuncakları, süsleri arasında bekleyen bir fahişe gibiydi; ne ki beklediği adam kocasıydı.

Bir dindar gibi yıllarca Miles'ı elde etmesini sağlayan şansı üzerine düşüncelere dalmıştı. Böylesine seçkin, böylesine aristokrat bir kısmeti hayal etmemişti hiç. Hatta çok daha azına bile razıydı. Babası ölmüştü ama Diana hâlâ yaşlı annesini ziyaret için doğup büyüdüğü eve gidiyordu ve ihtiyar kadına nazik davranıyordu, ama annesinin hayatıyla kendininki arasındaki uçurumu düşünürken bir tatmin duygusu hissetmeden edemiyordu. Miles farkına bile varmadan onu yukarılara kaldırmıştı. Diana da kendini her ikisi için de güzel ve şık bir yuva kurmaya vermişti; yıllar geçtikçe bu yuvanın içinde telepatik tek bir kişilik geliştirecek iki hayvan gibi birlikte büyüdüler.

Diana Miles'a karşı daha bilinçli bir kendini verişle tutkulu, titiz sevgili rolünü oynamıştı, çünkü onun için ikinci en iyi olduğunu biliyordu. Parvati düşüncesi onu üzmüyordu, aksine tam tersini hissediyordu. Diana kendi iyileştirici rolünden büyüleniyordu. O, kaledeki genç kız kahraman değil, gezgin şövalyenin başka hiçbir dokunuşu kabul etmeyen yarasını iyileştiren pınardaki gizemli leydiydi. Bu rol daha güzeldi çünkü genç kız kahraman çok önce ölmüştü; unutulmamıştı ama ne iyi ki ortada yoktu. Artık sadece pınarın leydisi vardı. Ve ölmüş olanın hatırası da kocasının

sadakatinin bir güvencesi olarak duruyordu. Ölmüş Parvati uygun bir biçimde evliliklerine egemendi.

Lisa, zavallı Lisa da bir iş olmuştu; çok önce, Diana'nın çocukluğunda da yine Lisa'nın idealizmi ve sağduyusuzluğu sürekli başını belalara sokar, bunlarla Diana başetmek zorunda kalırdı. Diana kız kardeşine bağlıydı, hem ona hayranlık duymaktan, hem de onu himaye etmekten hoşlanıyordu; karşılığında Lisa'nın kayıtsız şartsız sevgisi ona yardımcı oluyor, destekliyordu. Miles'la yıllardan sonra sağladığı o tensel yakınlığı ve özdeşliğini Lisa'yla doğuştan yaşamıştı.Yetişkin olunca hayat onları ayırmıştı; gerçi hâlâ o eski yakınlıktan bir şeyler vardı ama nadir görüşmelerinde de birbirlerine söyleyecek şeyleri gittikçe azalmıştı. Miles'ın Lisa'dan hoşlanmasına memnun olmuştu Diana; Lisa'nın hastalığından sonra da evli çiftin, en azından o sıralar, Lisa'nın onlarla kalmasını istemesi doğal göründü. Miles'la nasıl da tartışmışlardı! Hepsi bir yenilikti ve bir şekilde yerinde bir yenilik.

Diana Lisa için fazlasıyla üzülüyordu; ona duyduğu şefkat, kız kardeşinin bütünüyle yabancı olduğunu hissedişiyle kendi değişken şansı hakkındaki hislerinin arasına giriyordu. Diana neşeli, kaygısız biriydi; hoş bir görüntü ve kendinden hoşnutluk havası bahşedilmişti ona. Yerleşik bir aşk meleği gibi dudaklarının etrafında kanat çırpan belli belirsiz gizemli gülümsemesi gerçekten de çok sade bir hoşnutluk gülümsemesiydi ve dolgun, sağlıklı, memnun, başarıyla vücut bulmuş bir varlığın bütünlüğünün parıltılı bir dışavurumuydu. Lisa güzel değildi, bir zamanlar olan hoşluğu da hastalığıyla gitmişti. Tabii akıllıydı ve göründüğünden daha dayanıklı olduğu da anlaşılmıştı. East End'deki bir okulda öğretmenlik yapıyordu; bu okulu bir kez ziyaret etmek Diana'yı hasta etmişti. Ama buna rağmen Diana Lisa'yı kötü yazgılı bir kız gibi görüyordu. Diana kız kardeşinin iyileşmesine şaşırmıştı. "Lisa ölümü istiyor," demişti Miles'a. "Acı çekmek istediği kesin," diye cevap vermişti Miles. "Ama bu aynı şey sayılmaz." "O bir mistik," dedi Diana. "Yok sayılmak istiyor." "Kesinlikle bir mazoşist o," diyerek katılmıştı Miles da.

Gözlerini dans salonunda gezdirerek yaşını almış hülyalı çiftlere bakan Diana, ben orta yaşlıyım, diye düşündü. Bu insanlardan biriyim ben. Lisa'nın getirdiği yenilik yok olup gitmişti. Sonunda

artık durmadan yeni bir şeylerin olmasının gerektiği bir yaşa mı gelmişti Diana? Bir çeşit günahkârlık mıydı bu? Böyle hissedemiyordu. Tek hissettiği Danby'nin beklenmedik ortaya çıkışıyla heyecanlı bir gençleşme duygusu ve *komiklikti*. Elbette ki Bruno hakkında, Danby hakkında düşünmüştü ama Danby'yi tamamen öylesine, Miles'ın çizdiği resme göre hayal etmişti. Miles'ın Danby'yle kısa zaman önce yaptığı görüşmeden sonra bile, Miles'ın o şişman budala, o sırıtık soytarı diye bağırıp çağırışlarını tam bir saf yüreklilikle dinlemişti. Bir anda tutulacağını ummamıştı. Sırf bunun şaşkınlığı bile hayat vericiydi. Danby'nin pürüzsüz, buğday tenli, muzip yüzü, ak saçının eğik tepesi, güçlü, kendinden emin tebessümü, Miles'a Danby'nin ziyaretinden kısaca bahsettiğinde ve Miles'ın ettiği bir sürü iğneleyici sözü sessizce dinlerken aklında takılıp kalmıştı. Bu imgeler yatmaya giderken de peşini bırakmadı.

"Bedenlerin teması beyinlerin temasıdır."

"Sen bir filozofsun Danby."

"Birbirimizi tanımadan geçen bütün o anlamsız yılları düşünsene."

"Sanki seni asırlardır tanıyor gibiyim."

"Ben de öyle hissediyorum. Bence biz birbirimizin tipiyiz. Değil mi?"

"Belki. Sen benim yanında endişelenmeden, tamamen neşeli olabileceğim birisin. Benim yaşımdaki bir kadın için bu tür bir –tatil yapmak çok kolay değil."

"Neşeli. Uçarı, alaycı demek istemiyorsun değil mi?"

"Hayır, neşeli. Sen beni güldürüyorsun."

"Peki, tamam öyleyse. Hadi bir aşk macerası yaşayalım."

"Hayır, Danby, böyle bir şey olmaz. Ben kocamı seviyorum. Tamamen bağlıyım yani."

"Aaa. Bence bir kadının başka bir erkekle kaçamak dans ederken bunu söylemesi hiç de uygun değil."

"Maalesef doğru canım."

"Sana şunu ifade etmek isterim ki bu sözün bana acı verdi."

"Sana şunu ifade etmek isterim ki acını zevkle izliyorum."

"Bu temelden bir yerlere varabiliriz."

"Hayır, hayır–"

"Geçen sefer de önce hayır, sonra evet dedin, bu yüzden ümit etmeye devam edeceğim."

"Etme. Benimle dans etmek istediğin için sevindim, hepsi bu."

"Hepsi bu değil, çünkü bu müthiş, nefis günahkâr yerde birlikteyiz."

"Burası daha çok bir günah imgesi, değil mi?"

"O halde bu imgeye biraz varlık katalım."

"Hayatında kimse var mı Danby?"

"Bir kız mı, hayır."

"O tür değilsin, di mi?"

"Aman tanrım, hayır! Diana nerdeyse bayıltacaksın beni!"

"Tamamen yalnız mısın?"

"Tamamen yalnızım. Biri vardı ama Avustralya'ya gitti. Ben de sıkılıyorum işte."

"Zavallı Danby. Ama gerçekten de bence insanın düşünce ve duyguları o kadar da önemli değil."

"Benimkiler önemli. Seni istediğimi düşünüyor ve hissediyorum. Bu konuda ne yapacaksın? Beni teşvik ettiğinin farkındasın herhalde?"

"Neredeyse elli yaşındayım. Benden geçti artık."

"Ben ellinin üstündeyim. Benden geçmedi."

"Zorluk çıkarmasana. Sadece şu an için gerçekten kendimi yeniden genç hissediyorum."

"Müzikten. Bu yer geçmişe ait. Hareketle, tekrarla bir ilgisi var. Ben de genç hissediyorum, daha doğrusu zamanın dışında."

"Evet, zamanın dışında. Çok çekicisin."

"Peki ne diyorsun?"

"Hayır, hayır."

"Miles'a açıklayıp ardından da beni bir daha görmeyeceğini söyleyen bir not yazmayacaksın, değil mi? Eğer bunu yaparsan gerçekten zorluk çıkarırım."

"Hayır, elbette ki hayır. Ama her şey sessiz, usule uygun ve romantik olmalı."

"Bunlar çelişkili şartlar gibi görünüyor bana.Yani çikolatalar, çiçekler–"

"Demek istediğim bir tür romantik arkadaşlık."

"Erkekler romantik arkadaşlık konusunda iyi değillerdir. Ben

seni yatakta istiyorum."

"Bana gerçekten âşık değilsin, ben sana gerçekten âşık değilim. Sadece tutulduk."

"Henüz âşık olmaktan bahsedemeyiz. Hem her ne olursa olsun, tutulmanın nesi kötü? Ben hiç de sık tutulmadığımı söyleyebilirim sana!"

"Pek de iyi olmayan bir parçamızla hoşlanıyoruz birbirimizden."

"Şimdi de sen felsefi konuşuyorsun. Seni eve bırakabilir miyim?"

"Hayır."

"Miles evde değildir, daha çok erken."

"Hayır."

"Diana, seninle sadece bir dakika yalnız kalmam gerek. Seni öpmek istiyorum."

"Hayır."

XI

"Nigel!"

Saat sabahın üçüydü; gece vaktinin korkunç bataklığı. Bruno rüya görmüştü. Rüyasında birini, bir kadını öldürmüştü, ama kim olduğunu hatırlayamıyordu, sonra da cesedi çocukken yaşadığı Twickenham'daki bir evin ön bahçesine gömmüştü. Durmadan insanlar geliyor ve cesedin gömülü olduğu yere bakıp duruyor, orayı gösteriyorlardı; derken Bruno dehşet içinde cesedin şeklinin topraktan açıkça göründüğünü fark etti, ana hatları kırmızımsı ışıltılı bir aydınlıkla belirginleşmişti. Sonra bir duruşmadaydı ve hâkim, o da Miles'dı, onu ölüme mahkûm ediyordu. Uyandığında kalbi deli gibi atıyordu. Rüya olduğunu anlayınca aniden içgüdüsel bir rahatlama duydu ama bir an sonra bunun gerçek olduğunu fark etti.

Ölüme mahkûm edilmişti.

Perdeleri sımsıkı kapatılmış oda zifiri karanlıktı, ama kol saatinin ışıltılı kadranında güç bela saati görebiliyordu. Bruno ışığı yakmaya çalışmak için uzandı ama lambayı bulamadı. Başucu masasından pencerenin yanındaki masanın yanına kaldırılmış olmalıydı. Bazen Adelaide toz alırken bunu yapıyordu ve sonra da yerine koymayı unutuyordu. Işığını saat on birde Nigel söndürmüştü. Bruno bir elini kalbinin üzerine bastırmış yatıyordu. Kalbi zıplıyor, çok hızlı koşan ve sürekli tökezleyen bir koşucu gibi atışları kaçırıyordu. Göğsünde, kalbinin olduğu bölgede keskin bir ağrı ve sanki göğsünün etrafına dolanmış bir tel gittikçe sıkıştırılıyormuş gibi bir daralma vardı. Ayaklarını kafeslerinin içinde hafifçe oynattı, bu arada kalkıp ışığı bulabileceğini düşündü ama hareket etmek için kendini çok güçsüz hissetti. Ardından sol ayağına çok acı veren bir kramp girdi. Bu ayağını diğerine sürterek acıyı dindirmeye çalıştı. Geldi diye düşündü; takatsizliğin, bezdiren güçsüzlüğün, lazımlıkların vakti geldi. Sabahlığın vakti. Fakat, ne tuhaftı, artık sabahlığa ihtiyacı olmayacaktı. Sabahlık kendi saatini bekleyen bir izleyici olacaktı. Ama bu saçmaydı. Daha önce de sık sık kendini güçsüz hissettiği olmuş, sonra geçmişti. Hayat, geçip giden bir dizi tatsız şeydi. Sadece bir şey, son bir şey vardı geçip gitmeyen.

Bruno gözyaşlarını tutabilmek için çabalıyordu. Gözyaşlarını tutmaya çalışmak tuhaf iş, dedi güçlükle kendi kendine. İnsanın gözlerinin gerisinde bir yerlerde yaşıyorlar, orada bir hayvan gibi kıpırdadıklarını hissedebiliyorsun. Sonra yükselen sıcak kabarmanın, yanağın üzerinden akan suyun güçsüz, yenilmiş zevki vardır. Gözyaşları biraz rahatlatıyordu. Elini zorlukla hareket ettirip yanağına dokundu ve tuzlu parmağını dudaklarına götürdü. Belki de Miles'ı hiç görmem, diye düşündü. Oğlu şimdi ona ölüm imgesi gibi görünüyordu. Kalbi hâlâ tekliyordu. Bu ses de neyin nesiydi; ara ara duyulan bir vızıltı sesi, bir motor gibi. Sese kulak veren Bruno bunun uzaktan gelen güçlü bir ses mi, yoksa yakındaki zayıf bir ses mi olduğuna karar veremedi. Sonra sesi tanıdı. Bir örümceğin ağında çırpınan sineğin sesiydi bu. Muhtemelen büyük bir *Tegenaria atrica*'nın ağındaydı; Bruno bir süredir örümceğin yukarıda, tavanın köşesindeki dostane varlığından haberdardı. Ümitsiz vızıltılı çırpınışlar devam etti, azaldı, durdu. Bruno'yu yeniden

dehşet sardı. Sabahlığın vakti. Ardından tekrar seslenmeye başladı.

"NIGEL!"

Kapı yavaşça açıldı. "Şş, şş, Danby'yi uyandıracaksın." Nigel kapıda ışığı açtı, pencerenin yanındaki masaya gitti, koyu yeşil abajurlu lambayı açtıktan sonra ortadaki ışığı kapattı.

Bruno güçsüz, rahatlamış bir biçimde yatıyordu. "Lambayı benim yanıma koyabilir misin, Nigel? Aman tanrım galiba suyumu devirdim. Silebilir misin? Umarım kitaplara gitmemiştir."

"Rahatsız mısın?"

"Bir şeyim yok. Sadece korktum. Sol ayağıma korkunç bir kramp girdi. Acaba ayağımı tutabilir misin, sıkıca tut, iyi böyle."

Nigel'ın sıcak güçlü elleri, ağrılı ayağı kavrayınca ağrı çabucak kayboldu.

"Teşekkür ederim, geçti. Seni uyandırdığım için kusura bakma."

"Zaten uyanıktım."

"Nigel, beni biraz doğrultabilir misin, ayaklarımı hâlâ çıkarabildiğimden emin olmak istiyorum."

Bruno ellerine iyice dayanarak yatakta yavaş yavaş doğruldu, Nigel da kollarının altından tutarak kaldırdı. Nigel yatak örtülerini kaldırırken Bruno da çok yavaş bir biçimde bacaklarını yatağın kıyısına doğru çeviriyordu. Sonuçta her şey yolunda görünüyordu.

"Gitmek mi istiyorsun?"

"Hayır. Sadece yapabileceğimi görmek istedim. Az önce kendimi öyle güçsüz hissettim ki. Kötü bir rüya gördüm. Tamam, şimdi biraz kendime geleyim. Nigel, ben kendimi daha iyi hissedene kadar, sadece kısa bir süre kalmanın bir mahsuru var mı? Yanımda oturur musun?"

"Elbette."

Nigel sandalyeyi Bruno'nun yatağının yanına çekti. Bruno'nun yatak örtüsünün üzerinde örümcek gibi dolanan iki elini alıp okşamaya başladı. Parmakların uçlarına doğru yaptığı bu yatıştırıcı okşama hareketi Bruno'yu hep rahatlàtıyordu. Belki de eklemlerdeki romatizma ağrısını dindiriyordu.

Alçak sesle konuşuyorlardı.

"Bana karşı neden bu kadar naziksin Nigel? Korkunç olduğumu biliyorum. Başka hiç kimse bana dokunmazdı. Nefsini mi köreltiyorsun?"

"Saçmalama."

"Sana yük oluyorum."

"Ne demek! Görevim."

"Sen komik bir çocuksun Nigel. İbadet de ediyorsun değil mi, O'na inanıyorsun?"

"O'na mı? Evet."

"O'nun zamanla değişmesi ne tuhaf. Ben daha çok küçükken," dedi Bruno, "Tanrı'yı büyük, boş bir şey olarak düşünürdüm, daha çok gökyüzü gibiydi, aslında belki de O *gökyüzüydü*, küçük çocuklara karşı tamamen bir iyilikseverlik, koruma, şefkat demekti. Annemin yukarıyı gösterdiğini, parmağıyla yukarıyı işaret ettiğini hatırlıyorum, muhteşem bir güvenlik ve mutluluk hissi duyardım. Hiçbir zaman İsa hakkında fazla düşünmedim, sanırım *onu* öylece kabul ettim. Benim sevdiğim, kendimi öylesine güvende ve mutlu hissetmemi sağlayan şey gökyüzünün yumurta şeklindeki o büyük boşluğuydu. Bir tür kıvrılma duygusu da veriyordu. Belki de yumurtanın içinde olduğumu hissediyordum. Daha sonraları, örümceklere bakmaya yeni başladığımda değişmişti. Biliyor musun Nigel, *Amaurobius* isminde bir örümcek vardır, bir oyukta yaşar ve yaz sonunda yavruları olur, derken donlar başlayınca ölür ve yavrular soğuklar geçene kadar annelerinin ölü vücudunu yiyerek yaşarlar. İnsan bunun rastlantı olduğuna inanamıyor. Bütün bunları Tanrı'nın düşündüğünü hayal ettim mi bilmiyorum, ama her nasılsa bu modelle bir ilgisi vardı, O, modelin kendisiydi, yaz geceleri el fenerimin ışığında izlediğim *örümceklerdi* O. Bir fevkaladelik, bir ayrılık vardı; bu örümceklerin olağanüstü hayatlarını yaşayışlarını görmek ilahi bir şeydi. Daha sonra büyüme çağında her şey duygularla karmakarışık oldu. Tanrı'nın Sevgi olduğunu düşünüyordum, dünyayı kocaman ıslak öpücüklerle sırılsıklam edip her şeyi yoluna koyan fazla hissi kocaman bir sevgi. Kendimi dönüşmüş, arınmış, yücelmiş hissediyordum. Daha önce masumiyet hakkında hiç düşünmemiştim ama o zaman bunu yaşadım. Parlak bir gençtim. Kendimden çok fazla etkileniyordum. Tanrı'yı çok seviyordum, Tanrı'ya âşıktım ve dünya da sevginin gücüyle doluydu. O zamanlar Tanrı çoktu. Sonra azaldı, kurulaştı, önemsizleşti ve daha çok kurallar yapan bir memura dönüştü. O'na bakarak ayağımı denk almam gerekiyordu. Kontroller yapan, sonra bir daha

kontrol eden bir tür bürokrat gibiydi. O zamanlar ne parlaklık ne de masumiyet vardı. O'nu sevmeyi bıraktım ve O'nu iç karartıcı bulmaya başladım. Derken O büsbütün geri çekildi, kadınların yaptığı bir şey, bir tür kadın işi haline geldi, yine de nadir de olsa karşılaşıyordum O'nunla, çoğunlukla taşra kiliselerinde tek başımayken oluyordu, birdenbire ortaya çıkıyordu. Bu karşılaşmalarda yine farklıydı. Artık bir memur değildi, epeyce kafası karışmış, dokunaklı bir şeydi, belki de bir parça çıldırmıştı ve küçüktü. O'nun için üzüldüm. Eğer O'nun elini tutabilseydim, küçük bir çocuğa yol göstermek gibi bir şey olacaktı. Ama O'nun kendi yerleri vardı, kendi delikleri ve yuvaları ve O'nu oralarda bulmak hâlâ bir tür şaşkınlık veriyordu. Daha sonrasına gelince, yok oluvermişti; entelektüel bir kurgudan, eski bir hipotezden, bir edebiyat eserinden başka bir şey değildi."

Odada sessizlik vardı. Yeşil abajurlu lamba loş bir ışık veriyordu. Nigel Bruno'nun ellerine masaj yapmayı bırakmıştı; gözlerini Bruno'ya dikmiş oturuyordu, uzun bacakları sandalyenin kenarından bükülmüştü. Nigel'ın gözleri yuvarlak ve dalgındı; koyu saçının bir lülesinin düz ucunu kemiren ince dudaklı ağzı açık kalmıştı. Bir insan dilimi gibi görünüyordu. Bruno'nun söylediklerini anladığını göstermek için belli belirsiz inledi.

"Tuhaf," dedi Bruno. "İnsanın birlikteyken hep seksten bahsettiği insanlar var. Sonra insanın hep Tanrı'dan bahsettiği insanlar var. Ben seninle hep Tanrı'dan bahsediyorum. Diğerleri anlamazdı."

Nigel inledi.

"Tanrı neyden yapılmıştır Nigel?"

"Örümceklere ne dersin? Örümcekler iyi bir fikirdi."

"Örümcekler iyi bir fikir*di*. Ama onlara tutunacak kuvvetim, cesaretim yoktu işte. Belki de her şey orada başladı."

"O'nun neyden yapıldığı önemli değil."

"Belki de Tanrı bütünüyle sekstir. Bütün enerji sekstir. Ne düşünüyorsun Nigel?"

"O bütünüyle seks olsaydı da önemi olmazdı."

"Eğer bütünüyle seksse nasıl kurtuluşa erebiliriz?"

"Erip eremeyeceğimizin bir önemi yok."

"Elimde değil," dedi Bruno. "Ben ermek istiyorum. O'nu sevi-

yor musun Nigel?"

"Evet, O'nu seviyorum."

"Neden?"

"Bana acı çektiriyor."

"O'nu bu yüzden neden sevesin ki?"

"Acıya bayılırım."

Yeni bir sessizlikten sonra Bruno, "Sanırım insan sevdiği şey gibi oluyor," dedi. "Ya da insan kendi gibi olan şeyi seviyor. Bütün tanrılar kişiye özel tanrı. Sen dua eder misin Nigel?"

"Ben ibadet ederim. Dua ibadettir. Tanrı tarafından yok edilmektir."

"Sence insan bir şeye ibadet etmeli mi?"

"Evet. Ama gerçek ibadet beklemeyi gerektirir. Eğer beklersen O gelir, O seni bulur."

"Ben hiçbir zaman acı çekmeye çok meraklı olmadım," diye devam etti Bruno. "Ama şimdi bir anlamı olduğunu hissetseydim, insanın hatalarını geri alması gibi bir şey olduğunu, acı çekmeye aldırmazdım. Ne zaman olursa olsun ölüm yerine sonsuza kadar acı çekmeyi kabul ederdim."

"Bence ölüm güzel bir şey olmalı, insanın âşık olabileceği bir şey."

"Sen gençsin Nigel. Ölümü anlayamazsın."

"Ölümü düşününce aklıma simsiyah bir orgazm geliyor."

"Ölüm öyle bir şey değil, hiç değil." Bruno acaba Nigel'a sabahlıktan söz etsem mi diye düşündü sonra söylememeye karar verdi. "Oğlumu göreceğim. Birbirimizi affedeceğiz," diye ekledi.

"Bu güzel işte."

Güzel olacak mıydı, parlak bir şey, eksiksiz ve başarılmış bir şey? Hâlâ bir başarı olabilir miydi ki?

"Neredeyse her şeyi anlıyorsun Nigel."

"Her şeyi seviyorum."

"Ama ölümü anlamıyorsun. Biliyor musun ne düşünüyorum?" dedi Bruno, loş ışıkta gözlerini öylece sabahlığa dikip kalmıştı. "Bence Tanrı ölümdür. Evet öyle. Tanrı ölümdür."

XII

Danby oturma odasının yelpaze pencereli kapısını arkasından kapatıp sırtını kapıya dayadı. Kalbi buharlı varyos gibi atıyordu.

Diana camlı sürgülü kapının yanında gergin ve dimdik ayakta duruyordu. Gözlerini birbirlerine dikmiş, gülümsemeden bakışıyorlardı.

Aralarındaki mesafe büyük, havadar, manyetik bir alandı. Danby bu alanın içine doğru yavaşça hareket etmeye başladı, basma döşemeli küçük yuvarlak sandalyeleri ayaklarıyla kenara itiyordu. Diana kaskatıydı. Danby bir metre kadar yakınına geldiğinde yeniden durdu.

Sonra da çok yavaşça yaklaştı; ellerini bir kavrama hareketinden ziyade dua eder gibi ya da belki de takdis eder gibi açtı. Kutsa-

yan eller bir adım ötesinde Diana'nın vücudunun dış hatlarını çizerek aşağıya indi. Çok derin bir iç çekişle Danby ellerini arkasına koydu. Öne bir adım daha attığında ceketinin kumaşı hafifçe Diana'nın göğsüne dokunuyordu. Diana yavaşça başını geriye dayadı ve elleri hâlâ arkasında duran Danby onu dudaklarından öptü. Bir süre öyle kaldılar; kıpırdamadan, gözleri kapalı, dudak dudağa.

"Öpücüklerin metafiziği," dedi Danby. Bu defa kollarını ona doladı ve narin boynunu okşayarak ellerini çok yavaşça sırtından aşağıya doğru indirdi. İnsan boynunun kırılganlığı, esnekliği. Diana'nın kendi kalbi üzerinde şiddetli biçimde atan kalbinin acısını hissedebiliyordu.

"Bunu tam bir törene dönüştürdün."

"Seni ilk öpüşüm bir törene değer. Binlerce öpücüğün ilki bu."

"Ya da bir iki taneden ilki. Kim bilir?"

"Neler söylüyorum? Milyonlarcasının."

Diana'nın elleri hâlâ iki yanında duruyordu.

"Ben çok kararlı ve tescilli bir hedonistim Diana."

"Biz âşık değiliz."

"Evet âşığız. İlerlemiş yaşımıza uygun biçimde."

" 'Senin yaşında, deli akmaz artık insanın kanı' öyle mi?"

"Ben hiç de öyle hissetmiyorum canım. Buna ne dersin?"

"Söyledim sana. Ben kocamı seviyorum."

"Yani bu kocasını seven bir kadın için fazla iyi bir öpücüktü. Hadi, mızıkçılık etme de dola kollarını. Eğer bunu yapamıyorsan da en azından gül bana!"

"Sevgili, sevgili Danby. Tanrım, ne tatlısın!" Diana güldü. Sonra da kollarını ona dolayıp başını sertçe Danby'nin ceketinin omzuna yasladı.

Danby onun başını kaldırmaya çalıştı. Saçını tutup geriye doğru çekerek yeniden öptü. "İşte ikincisi. Oturalım mı?"

Duvara dayalı küçük, tombul, püsküllü bir kanepe vardı. İki kişinin ancak sığacağı kadardı. Soğuk, parlak öğle güneşi odanın içine doğru eğik bir biçimde girmeye başlıyordu. "Üçüncüsü."

"Buraya gelmene izin vermemeliydim," dedi Diana. Kendini onun kollarına bırakmış, Danby'nin beyaz saçlarını yüzünden geriye doğru itiyordu.

"Ama izin verdin çünkü beni görmek istiyordun."

"Maalesef seni görmeyi çok istiyordum."

"Ah çok iyi!"

"Ama bütün bunlar saçma Danby. Bu yatakta sona erecek türden bir tartışma–"

"Çok iyi, çok iyi!"

"Yalnız biz yatağa gitmeyeceğiz."

"Göreceğiz. Acele etmek yok. Daha seni sadece üç kez öptüm. Dördüncüsü de geliyor."

Danby Diana'nın elbisesinin önünü açmaya başladı. Diana'nın eli bir an engel olmak için kıpırdandı sonra vazgeçti. Danby'nin eli beyaz dantelden içeri kayıp onun sol göğsünün üzerinde durdu. Hareketsiz kaldılar, kocaman açılmış, boş gözlerle birbirlerine bakıyorlardı.

Bir an sonra Diana doğrularak oturmaya çabaladı. Ama elbisesini iliklemeyip öylece açık bırakmıştı. "Mantıklı bir biçimde konuşmaya çalışalım. Bana kendinden bahset. Demek bir kız vardı ve Avustralya'ya gitti. Ne kadar önceydi bu?"

"Dört yıl kadar önce."

"Peki ne kadar birlikte oldunuz?"

"Üç yıl."

"Adı neydi?"

"Linda."

"Onunla evlenmeyi düşünmedin mi?"

"Hayır."

"Niye ki?"

Danby düşündü. Elini o ilk harika pozisyonundan çekmiş Diana'nın eteğinin altından yukarı doğru biraz biraz sokmaya başlıyordu. Bugün üzerinde farklı bir elbise vardı; çok daha şık, aşağıya kadar inen düğmeleriyle pürtüklü bir ipek işiydi. Kullanışlıydı. "Evlenmeyi istemedi. Hem sanırım ben de yeniden evlenemezdim."

"Yani–Gwen'den sonra mı?"

"Gwen'den sonra."

Diana iç çekti. "Linda Gwen konusundan rahatsız oluyor muydu?"

"Linda hiçbir şeyden rahatsız olmazdı. Neşeli bir kızdı."

"Acaba ben de öyle miyim? Demek o zamandan beri yalnızsın?"

"O zamandan beri yalnızım." Danby tam da yalan söylüyormuş gibi hissetmiyordu. Evet, belki bir anlamda yalandı. Diana dans salonunda o soruyu sorduğunda Adelaide'ı oracıkta işinden atmıştı, o anlık tabii. Muhtemelen Adelaide'a bakma işini bir şekilde halledebilirdi. Diana büyüleyici bir sürprizdi. Ne olup bittiğine bakmalıydı; bu arada dert etmemek lazımdı. Daha işin en başında Diana'yı soğutmanın hiç anlamı yoktu.

Danby kendi kararlı baştançıkarıcı rolünü biraz rüyada gibi oynuyordu. Aslında Diana'dan tam olarak ne istediğinden hiç de emin değildi. Onunla yatmak istiyordu. Bu kadarı, hiç de metafiziksel olmayan açılardan apaçıktı. Ama bu işin tam olarak nasıl gelişeceğini düşünüp bir sonuca varmış değildi. Dalgın, neredeyse kayıtsız duruyordu; her bir adımı karşı konulmaz bir istek duyduğunda atıyordu, o sabah da öyle olmuş, Diana'ya telefon etmek ve onunla görüşmeyi istemek için karşı konulmaz bir istek duymuştu.

Danby, bunu nadiren yapmış da olsa, başkalarının karılarıyla yatmak konusunda genelde vicdani bir rahatsızlık duymuyordu. İnsanın acıya sebep olmaması gerektiğini düşünüyordu ama ihtiyatlıca idare edilen bir ilişki hiçbir acıya sebep olmaz ve büyük bir mutluluk, taze, bedavadan, *ekstra* bir mutluluk yaratabilirdi. Onu böylesine memnun eden, kendini gerçekten iyiliksever biri gibi hissetmesine neden olan şey bu ekstra duygusu, sıkıcı, köhne hayatı atlatmaktı. Linda'ya da, Adelaide'a da iyilikte bulunmuştu. Neden Diana'ya da iyilikte bulunmasındı ki; yapacak işi olmayan, epeyce sıkılmış orta yaşlı bir evli kadın olduğunu her haliyle gösteriyordu? Danby'yi tekrar görmeyi fazlasıyla istemiş olduğu da açıktı. Adelaide'a gelince; yani ikisiyle de ilgilenmenin bir yolunu bulabilirdi, hem zaten böyle düşünceler için erkendi. Diana'yı yatağa atamayabilirdi sonuçta. Hem atsa da kendini ona şimdikinden çok daha fazla âşık bir halde bulabilirdi. Bu sorunları ortaya çıktıkça ele alacaktı. Bu arada Miles'ı boynuzlama düşüncesi aklından geçmiyor değildi ve epeyce hoş bir fikirdi bu. Miles'la bir yerlere varacağı yoktu. Miles'ın bilgisi dışında, onun nazik işbirliğini sağlamanın hoş bir yolu vardı işte.

"Bir aşk macerasının bir başı, bir ortası, bir de sonu vardır," dedi Diana. Danby'nin aranan elini yakalamıştı.

"İyi, hadi bu ilişkiyi başlatalım öyleyse."

"Kadınlar her şeyin ebedi olmasını ister."

"Kadınların genellemelerle konuşmak gibi insanın tepesini attıran bir huyu vardır. Ne zaman ve nerede başlayalım?" Tabii ki burada bir güçlük vardı. Danby Miles'ın evinde iş görmeyi tercih etmezdi. Ama kendi evinde de hep Adelaide vardı.

"Seninle kafamın karışmasını istemiyorum Danby. Senden çok hoşlandım. Seninleyken mutlu oluyorum–"

"Ne güzel söyledin!"

"Ve bu mutluluğun sürmesini istiyorum. Bozulmamasını–seni tutabilirim–romantik bir arkadaşlık içinde bozulmamasını–dır da tutayım."

"Senin arkadaşlık deyip durduğun şey bana çok feci bir kayıp ve tanrılara saygısızlık gibi geliyor. Kendini şaşırttığını itiraf et Diana. Çok güzel anlaşıyoruz, değil mi? Bilirsin, bu çok sık olmaz."

Danby görüşmelerinin özellikle tatlı rahatlığından gerçekten etkilenmişti; kusursuz bir suretle oynanan hazırlıksız bir oyun gibiydi. Tartışmalarından fazlasıyla zevk alıyordu. Zeki bir kadınla kurlaşmanın ne kadar hoş olduğunu tamamen unutmuştu.

"Yani seni bir arkadaş, hayatımdaki değerli bir şey olarak istiyorum, kötü olaylar yaşamadan, hep orada olacak biri–"

"Sevgilin olsam da pekâlâ hayatındaki değerli bir şey olabilirim. Bana kalırsa daha da iyi olur."

"Hayır. Bu kötü olaylara yol açar. Ve seni kaybederim."

"En azından şart kipinden gelecek zamana geçtiğini fark ediyorum!"

"Hayır, hayır, demek istediğim o değil–"

"Ne olursa olsun, şimdi yaptığımızla yatağa gitmek arasında çok fark görmüyorum ben."

"Erkekler hep bunu söyler. Fark olduğunu biliyorsun."

"Görüşelim ama birbirimize dokunmayalım, demiyorsun herhalde?"

"Hayır. Sana dokunmayı, seni öpmeyi istiyorum. Ama daha fazlasını değil. Yani daha fazlasını istiyorum ama bence bu çılgınlık olur."

"Çılgın olalım öyleyse. Ben ne istediğimi biliyorum. Bütün bu dokunmalar ve okşamalar beni duvarlara tırmandırır sadece."

"Aman Tanrım. Bence seni hiç görmemeliyim belki de–"

"Hadi hadi. Zaten çok ileri gittin Diana. Tıpkı benim gibi sen de bir hedonistsin. Şimdi ben varken kendini benden mahrum *edemezsin*. Edebilir misin şimdi?"

Diana gözlerini soğuk güneşli pencereye dikti sonra da yavaşça ona baktı. "Hayır." Kollarını Danby'nin kolları altından sokup sıkıca sarıldı. Danby aşağıya doğru, kolunun üzerine dağılmış gümüşi altın rengi saçlara baktı. Diana'yı sıkıca tutup çenesiyle aranmaya başladı, ağzını bulmaya çalışıyordu. "Bu da–"

Danby Diana'nın kendini kaybetmiş başının üzerinden zayıf, koyu saçlı bir kızın gözlerinin taa içine bakmakta olduğunu fark etti; kız kapı ağzında durmuştu ve epeyce şaşkına dönmüş gibiydi.

Diana'yı serbest bıraktı, hafifçe kollarını çimdikleyip öksürdü. Diana yavaşça başını kaldırıp arkasına baktı, sonra da oldukça sakin elbisesini iliklemeye başladı; gözleri hâlâ dalgın, biraz da çaresizdi.

"Çok afedersiniz!" dedi kapı ağzındaki kız; heceleri yutarak, pek resmi bir sesle konuşmuştu. Sanki gidecekmiş gibi döndü, hâlâ kararsızdı.

"Gitme," dedi Diana. Ayağa kalktı, Danby de kalktı.

"Danby, bu benim kız kardeşim Lisa Watkin. Bu da Danby Odell."

"Aa merhaba–" Kız duraksadı, elini uzatıp Danby'nin elini ezercesine sıktı.

"Merhaba. Bir kız kardeşin olduğunu bilmiyordum," dedi Diana'ya, sohbet havası yaratmaya çalışarak.

Elini kalbine bastırmış olan Lisa, bu karşılaşmadan Diana'ya göre çok daha fazla afallamış ve canı sıkılmış görünüyordu. Endişeli bir biçimde ablasına bakıyordu. Sonra birdenbire her ikisi de gülümsedi ve bu gülümseme belli belirsiz bir benzerliği ortaya çıkardı. Fakat Diana'nın gülümsemesi tembel ve içsel bir gülümsemeyken Lisa'nınki daha çok dışta, basit bir yüz gülümsemesiydi.

"Peki, öyleyse, ben yukarı çıkıyorum." Lisa daha ziyade bir sineği vurmaya çalışan biri gibi hızlı, beceriksiz bir hareket yaptı ve

Danby'ye bakmaksızın kapıdan dışarı çıkıverdi. Kapı kapandı ve ayak sesleri uzaklaştı.

"Aman tanrım!" dedi Danby.

"Bir şey yok," dedi Diana, belli belirsiz gülümseyerek. Birbirlerinden ayrı ve gergin duruyorlardı; bir an ümitleri kırılmış gibiydi.

"Miles'a söyler mi?"

"Hayır. Ben Miles'a senin uğradığını söylerim."

"Umarım detaylara girmeden?"

"Detaylara girmeden."

"Bir mazeret bulsak iyi olur. Yarın on birde değil on bir otuzda demek için geldiğimi söyle. Miles'a söylemeyeceğine emin misin?"

"Tabii ki eminim. Ağzı çok sıkıdır. Mükemmeldir."

"Pek senin gibi değil. Hasta mı?"

"Hayır. Hastaydı. Şimdi iyi."

"Güzel kız kardeş ile çirkin kız kardeş."

"Aslında Lisa oldukça hoştur ama onu tanıman lazım."

"Senden ne kadar büyük?"

"Dört yaş küçük."

"Öyle görünmüyor. Ziyarete mi geldi?"

"Hayır. Burada oturuyor."

"Of kahretsin, Diana, işleri nasıl ayarlayacağız?"

"Bir şeylerin ayarlanacağını kim söyledi?"

"Yine başlama. Bak hayatım, ben artık gideyim. Kız kardeşin Lisa'nın ortaya çıkışı keyfimi kaçırdı. Ama yakında görüşeceğiz değil mi? Hiçbir karar verme ve endişelenme. İşlerin nasıl gittiğine bakarız. Ama buluşacağız, değil mi?"

"Evet Danby, sanırım buluşacağız." Diana gözlerini aşağıya çevirip, akşam ışığında biraz biraz titreşmeye başlayan dar yeşil bahçeye baktı.

"Hadi, bu kadar üzülme tatlım. Pazartesi beni işten ararsın. Eğer aramazsan ben ararım."

"Ben ararım."

"Bu da– kaçıncıydı? Çoktan sayısını unuttum."

Diana Danby'nin onu ilk gördüğündeki gibi sürgülü cam kapının yanında, kolları iki yana sarkmış kaldı, sonra da yavaşça bahçeye doğru dönerek başını cama yasladı. Danby ön kapıdan kendi-

ni dışarı bıraktı. Old Brompton Road'a doğru yürümek için döndüğünde yukarı doğru baktı ve bir üst kat penceresinde birini gördü; solgun bir yüz aşağıya, ona doğru bakıyordu. Sonra da çabucak geri çekildi. Danby yeniden ürperme hissini, keyfini kaçıran şeyi düşündü. Kadın ona birini hatırlatıyordu.

XIII

*"Il est COCU, le chef de gare!"**

Miles evin dışında öfkeyle durakladı. İçerden Danby'nin şarkı söylediğini duyuyordu. Miles bütün sabah sanki bir cenazeye gidiyormuş gibi hissetmişti. Bir cenazeye gider gibi giyinmişti. Epeyce keyifsizdi. Babasını görmeye gidişindeki ciddiyeti içine sindire sindire yaşıyordu ve ilgili herkesin de bu ciddiyeti fark edip saygı göstermesini istiyordu. Yüzündeki asıklığı yumuşatıp zili çaldı.

"Il est COCU, le chef de gare!"

Danby kapıyı açarken hâlâ şarkı söylüyordu.

"Oo, demek geldin, iyi, girsene. Adelaide genç beyefendiyle tanış. Bu Miles Greensleave. Adelaide de Crecy."

* Boynuzludur istasyon şefi!

Üzerinde yeşil mavi ekose önlüğü olan, gür, kahverengi saçlarını toplamış dalgın genç bir kadın Miles'a başıyla selam verip merdivenlerin ötesinde gözden kayboldu.

"Hizmetçi Adelaide," diye açıkladı Danby. "Hemen yukarı çıkmak istemezsin sanırım? Bana kalırsa önce biraz konuşsak iyi olur. Bir kahve ister misin? Adelaide! Kahve!"

"Kahve falan istemiyorum, teşekkür ederim," dedi Miles.

"Adelaide! Kahve kalsın!"

Danby Miles'ın önünden giderek birkaç basamak aşağı inmiş ve bir bağlantı kapısından geçerek kendi yatak odası olduğu anlaşılan bir yere girmişti. "Bir içki ister miydin? Cesaret verir?"

"Hayır, teşekkür ederim."

Stadium Street'teki eve daha önce hiç gelmemiş olan Miles, rutubetin yarattığı koku ve ortama burnunu kıvırdı. Merdivenin üzeri toprak ya da yosunla kabuk tutmuş gibiydi. Belki de sadece eski döşemedendi. Danby'nin odası, oldukça geniş olsa da, bir erkek odasıydı, dağınık ve epeyce karanlıktı: başları ahşap tirizli bir karyola, epeyce tozlu fildişi sırtlı fırçalar ve tıraş takımlarıyla kaplanmış bir tuvalet masası, karton ciltli polisiye romanlarla dolu bir kitap rafı. Kalitesiz, çiçekli kreton perdeler eskilikten tül gibi olmuştu. Büyük çerçeveli pencereden birazı beton, birazı kara topraktan, ara ara üzerinde kara hindibalar bitmiş küçük bir bahçe görünüyordu. Koyu tuğlalı bir duvarın yukarısında elektrik santralinin siyah, biçimsiz bacalarından biri bulutlu, hareketli bir gökyüzüne doğru yükseliyordu. Yağmur çiseliyordu ve ufak çukurlarla dolu beton, koyu gri bir renkteydi. Miles aniden keskin bir sıkıntı, tamamen yeni bir tür kimsesizlik hissetti. Bundan korktu; bu tecrübenin zihnini dağıtmasından, takıntı olmasından ve alçaltmasından korkuyordu. Kirlenmekten korkuyordu.

"Yağmurluğunu çıkarsana. Adelaide mutfakta kurutur."

"Hayır, teşekkür ederim. Bak, konuşacak bir şey yok herhalde, değil mi? İyisi mi onu göreyim de bu iş olup bitsin artık."

"Sana şunu söylemek istedim," dedi Danby alçak sesle, "onu çok değişmiş bulacaksın. Seni uyarmam iyi olur diye düşündüm. Görüntüsü hiç de eskisi gibi değil."

"Doğal olarak yaşlanmıştır tabii."

"Sadece yaş değil. İşte, göreceksin. Onu üzme olur mu?"

"Elbette üzmem!"

"Zavallı ihtiyarın biri o. Sadece herkesle barış içinde olmak istiyor."

"Beni bekliyor değil mi?"

"Hem de nasıl. Sabırsızlıktan yerinde duramıyordu. Dün gece uyuyamadı. Ne de olsa–"

"Artık onu görebilir miyim lütfen? Sohbet edecek havada değilim."

"Peki peki, gel öyleyse, afedersin–"

Danby Miles'ı bağlantı kapısından geri çıkarıp iki kat merdiven yukarı götürdü. Ayak altında ufalanan şey dağılan döşemeydi. Küçük karanlık merdiven aralığında Danby bir kapıyı vurmadan açıp içeri girdi. "Geldi Bruno." Miles peşinden girdi.

Miles arkasından Danby'nin yavaşça çıkıp kapıyı kapattığını belli belirsiz hissetti. Gözlerini dikti. Sonra da şok ve dehşetin birdenbire yarattığı kavurucu sıcaklıkla nefesini tutup elini ağzına koydu. Bu şok ve utançtan yüzünün kızardığını hissedebiliyordu. Bruno gerçekten de değişmişti.

Miles kafasında babasıyla ilgili bir resim oluşturmuştu. Gümüşi saçların seyrekleştiğini, sırtının biraz büküldüğünü, yüzünün biraz daha içe çöktüğünü hayal etmişti. Onu karşılayan bir kafatası değildi. Kupkuru bir değneye dönüşmüş bir vücuda tutunmuş kocaman, şişmiş bir hayvan kafasıydı bu. Bruno'nun kafası genişlemiş görünüyordu; tamamen saçsız tepesi şişmiş, çiçek gibi kocaman açılmış kulakların üzerinden taşmıştı. Aşağıda yüzü, içe çökmediği gibi dolgunlaşmış görünüyordu. Geniş burnu, etli yumrulardan biçimsiz bir yığındı. Burnun ve yanakların üzerinde insan kılına benzemeyen kıllar çıkmıştı ve mantar gibi lekeler ve çıkıntılar vardı. Yüzün şişkin tarafları kırışıksızdı ve neredeyse bir çocuğunki gibi tuhaf biçimde pürüzsüz ve pembeydi. İçinden birkaç tane daha uzun ve kalın kılın hortum gibi uzadığı gür kaşların altında göz yuvaları vardı; gözler garip şekilde parlak ve berraktı. İnce boyun sapının altında zayıf, sıska vücudu yatakta yayılıp uzanmıştı; üzerindeki pijamalar bir direğe geçirilmiş giysiler gibi duruyordu. Kemikleri tek tek sayılan, lekelenmiş kolları, büzülüp incelmiş iki eli yatak örtüsü üzerinde gezdiriyordu.

"Miles!" Sesi bir tiyatro oyunundaki yaşlı bir adamın sesi gibi titredi. "Oğlum!"

"Merhaba baba."

"Yanıma otur, şuraya."

Miles'ın midesi bulandı; aynı zamanda bir ağlama dürtüsüydü bu, sanki gözyaşı kusacaktı. Yaşadığı şok halini belli etmediğini umuyordu. Yatağın yanı başındaki sandalyeye dimdik oturdu. Belki de şans eseri nasıl göründüğünü bilmiyordu Bruno. Kirlenmiş çarşaflardan ve yaşlı adamdan gelen mide bulandırıcı, in kokusu gibi bir koku vardı.

"Nasılsın baba?"

"Sabahları kendimi iyi hissediyorum, en iyi saatler. Bazen akşamları altıdan sonra da rahat oluyor. Ama bir daha hiç iyileşemeyeceğim Miles. Biliyorsun değil mi? Sana söylemişlerdir."

"Aa, yapma baba. Havalar ısınınca kalkıp dolaşacaksın."

"Böyle söyleme. Doğru olmadığını biliyorsun. Çok zalimce–"

İki damla kocaman billur gibi gözyaşının ıslak göz yuvalarından çıkıp yüzün koyakları arasında yol alışı Miles'ı dehşete düşürdü.

Miles babasının kendisini o eski, her zamanki şekilde sinirlendireceğini, her şeyin sıkıntılı ve acı veren bir biçimde tanıdık geleceğini sanmıştı. Rol yapmaya karar vermişti; kendini eski rolünün biraz nazik, daha soyut bir versiyonunu oynarken tasavvur etmişti. Hadi olsa olsa toplantı masasının çevresinde eski düşmanların yaptığı bir tür barış görüşmesi gibi olurdu. Bütün o eski duygular ve çelişkiler olacaktı ama, kontrol altında ve yumuşatılmış olarak. Duygulardan korkuyordu ama tanıdık bir korkuyla. Bu çetin sınav onun hayal etmediği bir şeydi. Şüphesiz hâlâ babası olan ve şefkat ile acıma istiyormuş gibi görünen bu korkunç şeyle başetmek için dayanacağı hiçbir şey yoktu. Onun tanıdığı babası asla acınmak istemezdi. Miles paniğe kapıldı. Asalete bel bağlamıştı ve daha ilk anda asalet ortadan kayboluyor gibiydi; ardından bir insanın, tamamen hazırlıksız olan başka bir insandan dehşet verici, örtüsüz talebi ortaya çıkıyordu. Bruno korkunç değişmişti. Aklı başında olamaz, diye düşündü Miles, bu haliyle, olamaz.

"Ben–üzgünüm, baba. Lütfen–kendini yorma. Çok kalmayacağım."

"Hayır, gidemezsin, gidemezsin!" Şişmiş, yamru yumru eklemleriyle benekli pençe gibi eller kasılarak ona doğru emekledi.

Eller ona dokunmak istiyordu. Miles sandalyesini hafifçe geri itti. Büzülüp çekildi; bu gözleri yaşlı, iri hayvan yüzüne bakamıyordu bir türlü.

"Hayır, ama seni–yormak istemiyorum baba–"

"Miles, sana her şeyi açıklamak istiyorum. Çok zamanım kalmadı, senin de nazik davranıp beni dinleyeceğini biliyorum. Hepsini, hepsini, hepsini söylemeliyim. Janie anlamadı, hiçbir zaman anlamadı, her şeyi kötü bir hale soktu. Yani, o kız, Maureen, bir kafede satranç oynuyordu–"

"Neden bahsediyorsun, en ufak bir fikrim yok baba."

"*Satranç* oynuyordu–"

"Evet, evet, elbette. Sanırım heyecanlanmaya başladın. Birini çağırsam iyi–"

"Bunu biliyor muydun Miles? Gwen biliyor muydu? Janie sana Maureen ile benden bahsetti mi? Ah Janie, bana karşı çok zalimdi–sonuçta o kadar da, gerçekten de–"

"Bu konuda hiçbir şey bilmiyorum baba."

"Janie söylemedi mi? Söylemiştir sanıyordum. Çok emindim. Sen çok–katıydın bana karşı–Gwen de. Ah Tanrım. Affet beni Miles–"

"Baba gerçekten–"

"Affet beni, affet beni. Beni affettiğini söyle."

"Evet, doğal olarak, elbette ama–"

"Sana hepsini söylemeliyim, sana *her şeyi* söylemek istiyorum, şu kız, Maureen'le bir aşk macerası yaşadım–"

"Gerçekten baba, bunu bana söylemen gerektiğini sanmıyorum–"

"Onun dairesine giderdim–"

"Dinlemek istemiyorum–"

"Janie'ye yalan söyledim–"

"Dinlemek istemiyorum!"

"Parvati'yi sevebilirdim Miles, onu kabul ederdim, severdim, keşke birisi beni onunla tanıştırsaydı, keşke hepiniz bana bir şans verseydiniz, her şey çok çabuk oldu, düşünmeden, aptalca bir şey söyleyiverdim, sonra bu söylediğim, bir şekilde öylece kaldı, bana biraz daha zaman verebilseydiniz keşke, o kadar *öfkelenmeseydiniz*–"

"Lütfen baba, bütün bunlara hiç gerek yok. Parvati'den bahsetmek istemiyorum."

"Ama ben istiyorum, Miles. Yıllar yılı bunu düşündüğümü, bunun bana eziyet verdiğini anlamıyor musun?"

"Bunu duyduğuma üzüldüm ama bence bir anlamı–"

"Senin affını kazanmam gerek. *Anlaman* gerek."

"Hiçbir anlamı yok baba. Çok zaman önce bitti, geçti."

"Geçmedi, burada, *burada*–"

"Heyecana kapılmamaya çalış lütfen."

"Parvati'yi sevebilirdim. Onu severdim, hepimiz mutlu olurduk, çocuklarını severdim. Ah Miles, senin çocuklarını–"

"Bırak artık lütfen."

"Beni affetmelisin Miles, hepsini anladığında beni tam manasıyla affetmelisin. Keşke Parvati–"

"*Parvati'den bahsetmek istemiyorum.* Onun senle hiçbir ilgisi yok. Lütfen."

Bir sessizlik oldu. Bruno yastıklarının arasına geri çekildi. Elleri boynunun etrafında dolandı. Kısık, parlak gözleri ışıldadı. Gözlerini oğluna dikti.

"Yıllardır beni görmeye gelmedin."

"Mektuplarımı hiç cevaplamadın."

"Yalan söyleyen mektuplardı."

"Peki baba, eğer böyle hissediyorsan bence pek bir anlamı–"

Bruno'nun sivri dizleri göğsüne doğru kıvrılmıştı. Kendini yukarı kaldırmak için bir eline dayanırken koca kafası yastıkların üzerinde sallanıp yanlara devrildi. Büyük şişkin suratı titredi. Titreşen sesi buhar gibi püskürdü.

"Yaşlı bir adama böylesine zalim davranacaksan niye geldin ki buraya? Beni hiçbir zaman sevmedin, hep annenin tarafını tuttun, hiç yaklaşmadın bana, başka çocuklar gibi hiç sevgi dolu ve bağışlayıcı olmadın, bana karşı soğuktun ve şimdi de hâlâ nefret ediyorsun benden, ölmemi diliyorsun, artık var olmadıklarını söylediğin bütün o şeyler gibi ölüp gitmemi. Tamam, yakında ölmüş olacağım, sen de beni unutabilirsin, gömersin ve ebediyen ortalıktan kaldırırsın. Şimdi bile gerçekten nasıl olduğumu görmeye çalışmak zahmetine katlanamıyorsun. Sadece öleceğimi düşünüyorsun, ölüm koktuğumu, aklımı kaybettiğimi ve dokunmaya cesaret ede-

mediğin kokuşmuş, çürüyen bir et yığınından ibaret olduğumu, ama sana bela okuyacak kadar canım var hâlâ–"

"Baba, lütfen–"

"Defol, defol, *defol*!" Bruno'nun titreyen eli başucu masasının üzerinde duran bir bardak suyu yakalamaya çalıştı. Bardağı savuracakmış gibi yaptı ama kaldıracak gücü yoktu; su yatak örtüsünün kenarından aşağıya aktı ve bardak yerde paramparça oldu. "Aah– Danby! Danby!"

Miles geri geri kaçtı, kapıdan geçerken tökezledi ve sağa sola çarparak karanlık merdiven aralığından geçip merdivenlerden aşağı koşmaya başladı. Merdivenlerin dibinde Danby'yle çarpıştı. Bir an Danby onun bileğini yakaladı. "Kahrolası onu çok üzdün! Sana üzme demiştim!"

Miles kendini çekip kurtardı ve ön kapıdan çıktığında yukarıdan gelen bağırışları duyuyordu. "Pulları da alamayacaksın! Pulları alamayacaksın!"

Yağmurda caddeden aşağı doğru koşmaya başladı. Hiç gitmemeliydi. Kıyamet gibiydi, hayal edebileceğinden daha korkunçtu. O berbat aptallık, şiddet ve kargaşa dünyasına geri dönmüştü. Kendini tamamen tamamen kirlenmiş hissediyordu.

XIV

"Lütfen onu görebilir miyiz? Hayır dersin diye telefon etmedik."

Danby gözlerini iki kadına dikti. Yağmur durmuş, kurşuni gökyüzünden bir doğu rüzgârı esiyordu. Kadınların üzerinde yağmurluk, başlarında eşarp vardı. Soluk ışıkta olduklarından daha büyük görünen yüzleri endişeli, geniş ve solgundu. Diana'nın yağmurluğu pembe beyaz palyaço desenliydi ve elinde bir demet nergis vardı. Arkalarındaki cadde rüzgâra açık ve boştu.

"İçeri girin," dedi Danby, "ama bana kalırsa– bakın, en iyisi benim odama gelin."

Onları karanlık holden geçirip aşağıya, yatak odasına götürdü ve ara kapıyı da kapattı. "Evin diğer tarafında her şeyi duyuyor. Keşke duymasaydı– Buraya gelmeniz büyük incelik."

Diana eşarbını geriye iterek alnını ve parıldayan saçının arkaya taranmış bir şeridini ortaya çıkardı. "Miles dün için *çok* üzgün."

"Kusura bakmayın ama lanet olsun Miles'a."

"Evet, biliyorum, çok kötü, düşüncesiz falan davrandığına eminim. Öylece donup kaldığını söylüyor. Bruno da bir hayli duygusalmış ve Miles duygusallıktan nefret eder."

"Pek de duygusallaşmayacak bir durum değildi. Miles'ın çaba göstermesi lazımdı."

"Gerçekten çaba göstermeye niyetliydi, ben biliyorum bunu. Bruno'nun biraz–pek aklı başında olmadığı izlenimine kapılmış."

"Bruno'nun aklı başında. Miles iflah olmaz bir salak."

"Şaşkınlığa düşüvermiş–"

"Acelesinden geberecekti. Önceden ona biraz anlatmak istedim ama dinlemedi. Israr etmeliydim."

"Peki, Bruno'yu görebilir miyiz?"

"Bugün pek görülecek gibi değil Bruno."

"O da çok mu üzgün?"

"Sadece üzgün değil adamakıllı hasta. Bruno kadar hasta biri belli şeyleri sineye çekemez. Miles'la yaşadığı o aptalca olaydan sonra tamamen yıkıldı. Çiçekleri yukarı götürürüm. Ama maalesef–"

"Girip bir anlığına olsun göremez miyiz?" Konuşan Lisa'ydı, kafası hâlâ örtülü, ellerı ceplerinde kapıya yaslanmıştı.

"Şey–" Danby ilk kez Lisa'ya dikkat etti. Ablasından çok daha esmerdi ve yüzü de çok zayıftı. Koyu kahverengi saç tutamları, diken gibi, sımsıkı düğümlenmiş nemli, sarı eşarbının altından çıkmıştı. Epeyce uzun burnu doğu rüzgârıyla kızarmıştı.

"Yani," diye devam etti Lisa, "bence her ikisi de birbirlerine ulaşamayacaklarına kanaat getirmeden önce çabucak bir şeyler yapmak çok önemli."

"Lisa kesinlikle haklı," dedi Diana. "Buraya bir anlamda elçi olarak ziyarete gelmek onun fikriydi. Bence belki de Bruno–Ona Miles'ın üzgün olduğunu söyleriz–İki kadın olarak–"

"İki kadın!" Danby güldü. "Siz kızlar her şeye gücünüzün yettiğini sanıyorsunuz. Karşınızdaki çok hasta ve adamakıllı aksi bir ihtiyar. Bir dediğinizi iki etmeyeceğini sanmayın!"

"Sadece bir an durup çıkacaktık," dedi Lisa, "çiçekleri verip iki

kelime edeceğiz. Bu daha sonra aklına gelebilir. Hem düşüneceği daha güzel bir şey olur, *olanlarla* şimdi arasında bir rahatlama sağlardı.

Danby tereddüt etti. "Peki, gidip ona geldiğinizi söyleyeceğim. Ama sizinle görüşeceğinden çok şüpheliyim. Kendini gerçekten öfke dolu bir ıstırap içine soktu ve maalesef biraz da kafası karışık, pek iyi gününde değil."

"Lütfen–"

"Tamam, bir bakayım. Yukarı gelip merdiven aralığında bekleyebilirsiniz. A, merhaba Adelaide. Bu hizmetçimiz Adelaide. Mrs. Greensleave. Miss Watkin."

Danby iki kat merdiveni çıkıp başını Bruno'nun kapısından içeri soktu. Işıkları kapalı oda pencereden asılı duran minik gri bir kutuydu; dışarıda birbirini kovalayan parlak gri bulutlar elektrik santralinin parmaklığına bir süzülme hareketi veriyordu. Bruno yatakta dimdik oturuyordu; bu onun için alışılmadık bir pozisyondu, genelde battaniyelere iyice sarınarak yatardı. Kırmızı beyaz çizgili pijamaları boğazına kadar düğümlenmişti. İki yanında kaskatı duran kolları battaniyelerin içine doğru iniyordu. Yüzü öylesine burulmuştu ki gözünü kaşını ayırt etmek ya da bu öne fırlamış, buruşmuş et yığınını bir insanın parçası olarak görmek zordu. Artık "yarıklara girmenin çok zorlaştığını" söyleyen Nigel iki gündür tıraş etmemişti onu ve yüzünün aşağısı ve boynu gri bir mantarla kaplanmıştı. Danby gözlerini kaçırdı. "Bruno, Miles'ın karısı ve baldızı geldi."

Bruno'nun kafası hafifçe döndü, Danby üzerindeki bakışları sezdi.

"Lütfen, biz sadece–" Danby arkasındaki kapının dışında bir kıpırdanma hissetti ve pembe beyaz yağmurluk hışırdayıp koluna dokundu.

Bruno hiçbir şey söylemedi.

Danby dönüp kapıyı biraz daha açarak, "Çiçekleri çabucak yatağa koyun ve gidin," dedi. Kadınların girişiyle canı sıkılıp şaşkınlaşmıştı; sanki birdenbire onlar adına Bruno'dan ürkmüştü. Bruno'nun görünüşü hakkında onları uyarmalıydı.

Diana odanın içine kadar girdi sonra kaskatı kesildi. Danby onun bir an soluksuz kaldığını fark etti. Lisa sarı eşarbını geriye

iterek Diana'nın omzuna doğru yanaştı. Danby ikisinin yan yana duran yüzlerini gördü; açık kahverengi gözler ve koyu kahverengi gözler kocaman açılmış, öylece bakıyorlardı. Diana ürkekçe öne eğilip bir kolunu uzatarak kundaktaki cılız bir bebek gibi sarılmış nergis destesini tümsek ayak kafesinin tepesine doğru bıraktı. Bir anıta yapılan resmi bir ziyaret gibiydi. Ama bu anıtmezarın içi boş değildi.

Yüzü hâlâ yatağa dönük, gözlerini nereye çevireceğini bilemeyen Diana, kenara çekilmiş olan Lisa'nın yanından yavaşça geçerek kapıya doğru gerilemeye başladı.

"Bu kızlar kim dedin?" dedi Bruno. Titrek sesinde kafasının daha karışık olduğu günlerdeki o boğuk çağıldama tonu vardı ama sorusunun gücü ve şiddeti şaşırtıcı bir etkiye sahipti.

"Sana çiçek getirmişler sadece. Onlar–"

"Onlar kim?"

"Miles'ın karısıyla baldızı."

"Karısıyla–"

"Baldızı. Bu iki hanım kardeş."

"Kardeş." Bu kelime Bruno'nun ağzından çıkınca ağır, esrarengiz ve anlamsız göründü.

Diana kapıya ulaşmıştı.

"Ne istiyorlar?" dedi Bruno. Hâlâ dimdik, hareketsiz oturuyordu ve nereye baktığını görmek zordu.

"Miles'dan geldik, canınızı sıktığı için çok üzgün olduğunu söylemek için," dedi Lisa, alçak, net bir sesle ağır ağır konuşuyordu.

Büyük, çentiklenmiş kafa hafifçe kıpırdadı. "Ne?"

"Miles üzgün olduğunu söylüyor."

Bruno gözlerini dosdoğru Lisa'ya dikmişti. Yüzü biraz açılır gibi oldu, ağız ve gözler daha belirginleşti.

"Kimsin sen?"

"Ben–"

"Bana kalırsa bu kadarı yeter, bir ziyaret için yeterli sayılır," dedi Danby. "Ne güzel, iki hoş kız ziyaretine geldi. Bu her gün olmuyor değil mi Bruno? Sana çiçek falan getirdiler. Ama seni fazla yormamalıyız değil mi? Artık hoşça kal de. Çıkıyoruz."

İki kadının yatak odasına girişinden itibaren Danby neredeyse

hastalık derecesine varan yoğun bir fiziksel sıkıntı yaşamıştı. Bir arada oluşlarıyla ilgili bir şey aniden ona çok kötü geldi. Belki de sadece acıma, neredeyse utanç duygularının bir hücumuydu bu; Bruno'ya bu onu tanımayan gözlerle bakış; gri, dökük, karışık odayı, lekeli duvar kâğıdını ve kirli çarşafları, kötü kokulu bu yarı karanlık kutuya hapsolmuş bu canavar kafalı, ölmek üzere olan yaşlı adamı görmek. Danby Bruno'ya çok alışkındı. Onun gördüğü, zamanın kıstıramadığı bir insandı. Ama artık kadınları dışarı çıkarmak, kendi de çıkmak istiyordu. Kapı kolunu tutmaya çalışırken elini Diana'ya doğru korur ve yol gösterircesine uzattı.

"Danby, Tanrı aşkına kes sesini!" Kapı aralığında durdular. "Mızıldayan bir bebekmişim gibi konuşma benimle! Bunağın teki olduğumu düşünmelerini mi istiyorsun? Hâlâ mantıklı bir varlığım ben, sen de ona göre davranma inceliğini göster. Siz buraya oturun, *siz*. Lütfen."

Bruno hâlâ Lisa'ya bakıyordu. Güç bela bir kolunu yatak takımlarının içinden çıkarıp yatak örtüsünün üzerinden yatağın yanı başındaki bir sandalyeyi işaret etti. Lisa oturdu.

Danby arkadan Diana'nın dürttüğünü hissetti. Bu dokunuştan sıçrayıp yana doğru çekildi. Diana ona bir şeyler mırıldanırken kapıdan dışarıya süzülüyordu. Danby'nin elini tutmaya çalışırken bir parmağını yakalayıp çekti. Danby bir ara Diana'nın peşinden çıkacakmış gibi oldu, kararsızlıkla ayak sürüdü, Diana merdivenlerin başına doğru ilerlerken ona tamam der gibi bir hareket yaptı, sonra da yeniden odaya girip kapıyı ardından kapattı. Nergislerin kokusu ihtiyarın kokusuna karışıyordu. Lisa Bruno'nun elini tutmuştu.

Danby kapıya yaslandı; hâlâ o tuhaf korku dolu sersemliği hissediyordu. Neydi ki korktuğu? Şimdi de Lisa'nın profilini gördü, yüzü Bruno'nunkinin hemen yanındaydı. Lisa için mi korkuyordu ihtiyardan? Tam da bu yüzden şayılmazdı.

"Benden rahatsız olmuyorsun, değil mi canım?"

"Hayır, tabii ki hayır. Sizi gördüğüme çok memnun oldum."

"Demek bana çiçek getirdin."

"İkimiz getirdik. Çiçekler aynı zamanda Miles'dan."

"Miles–sen–ha tabii ki–Miles çok acımasızdı, bu ihtiyara karşı çok acımasız davrandı."

"Çok üzgün. Çok canı sıkıldı ve kafası karmakarışık. Tekrar gelmesine izin vermenizi umuyor."

"Danby Miles'la görüşmenin hata olduğunu söyledi, tamamen bir hata. İnsan sonunda artık bir parça huzura ihtiyaç duyuyor. Miles'ın bana bağırması, korkunçtu. Yani ona bazı şeyleri söylemeye çalıştım ama dinlemedi, bilmek istemediğini söyledi." Bruno sesini alçaltmış, gizli bir şeyler söyler gibi mırıldanmaya başlamıştı. Lisa'nın ona gösterdiği yoğun ilgi odayı sakinleştirmiş gibiydi. İkisi kafa kafaya vermişlerdi; çok tuhaftı.

"Miles'a çok kızmamalısın. Gerçekten sadece bir karışıklık olmuş."

"Geçmiş artık yok, dedi; ama var, değil mi?"

"Elbette ki bizi etkiliyor."

"Kesinlikle. İşte *sen* anlıyorsun."

"Miles'ı yeniden tanıman gerekecek. Daha sıradan şeylerden konuş onunla. Bu biraz vakit alacaktır."

"Çok vakit kalmadı canım. Sıradan bir şey de yok. Sadece son şeyler kaldı. Danby."

"Evet Bruno."

"Bize biraz şampanya doldur."

Danby yere küçük bir sıra halinde dizilmiş tozlu şişelerin arasından bir şampanya şişesi aldı. Masanın üzerinde iki kadeh vardı. Tıpayı gevşeterek çıkarmaya başladı. Mantar neşeyle odanın en üst köşesine fırlayıp orada uyuklayan bir *Tegenaria atrica*'yı korkuttu ve köpüklü şampanya kadehin içine doğru çağladı. Bu hareketin sertliği bir rahatlama sağladı. Danby kadehi Lisa'ya uzattı, o da Bruno'ya verdi. Diğer kadehi de doldurup yatağın üzerinden Lisa'ya uzattı.

"Siz ikiniz–kadehi paylaşın–benimle için." Bruno şampanyayı yudumladı.

Hâlâ Bruno'nun elini tutan Lisa gülümseyerek kadehi Danby'ye verdi. O da içti. Her şey çok tuhaftı.

"Lambayı yakar mısın Danby."

Pencere ve koşuşturan gökyüzü artık görünmüyordu. Işık, Bruno'nun yüzünde Nigel'ın jiletini pes ettiren onca yarıktan güç bela uzayan gri sakallarının üzerinde asılı duran koca burnunu ve

Lisa'nın epeyce uzun ellerini aydınlattı; Lisa bir elini kaldırmış, boynuna indirdiği eşarbından koyu renk saçının kalın bir tutamını kurtarmaya çalışıyordu.

"Yani canım, insan benim yaşıma gelince sevilmekten başka isteyecek pek bir şey kalmıyor."

"Ama siz seviliyorsunuz." Lisa yatağın karşısındaki Danby'ye baktı. Lisa'nın yüzü abajurun gölgesinde kalmıştı.

"İnsan benim yaşımda kafasında yaşıyor, bir çeşit rüya içinde."

"Sanırım hepimiz öyle."

"Sonunda yapacak hiçbir şey kalmıyor. Hepsi sadece düşünce."

"Düşünmek de bir şey yapmaktır."

"En sonunda insan bir canavara dönüşüyor. Artık insanları korkutuyorum; canlarını sıkıyor, onları dehşete düşürüyorum, farkındayım. Bundan böyle dünyadaki hiçbir şeyi değiştiremem."

"Evet değiştirebilirsiniz. İyi şeyler düşünebilirsiniz, Miles'a güzel bir mesaj gönderebilirsiniz. Miles'a bir mesaj gönderin hadi."

"Bir mesaj mı–o zaman, ona de ki–son söylediğimi–aslında kastetmemiştim."

"Çok memnun oldum."

"Sence birinin insana lanet okumasının bir önemi var mı? Ben korkunç bir şey yaptım–karım ölüyordu ve ben yanına gitmedim–sanırım bana lanet etti–bunu Miles'a söylemek istedim–yani o kız vardı–hatta örümcekler de–"

"Aman Bruno, bırak artık bunları," dedi Danby. "Yani çok heyecanlanıyorsun. Bence bir ziyaret için bu kadarı yeter. Bana da kızma."

Bruno gevşedi, yastıkların arasında bir parça geriye bıraktı kendini, ışık yüzünün kaosu içinde koyu, saydam, capcanlı göz yuvalarını aydınlatıyordu; gri, uzamış sakalının ortasında dudaksız ağzı açıldı. "Tamam."

"Genelde şampanyasını günün erken saatinde içmez."

"Yine geleceksin değil mi canım, ihtiyarı görmek için yine gelecek ve sana bir şeyler anlatmasına izin vereceksin?"

"Evet, tabii," dedi Lisa. "Hem Miles da gelir. Söylediğinizi ileteceğim."

"Ne söyledim ki? Neyse, önemi yok. Bir daha için, ikiniz de."

Danby şampanyadan bir yudum alıp kadehi Lisa'ya verdi. Lisa yukarı, ona doğru bakarak içti, kadehi geri verdi, sonra da tekrar Bruno'ya doğru eğilip yamru yumru elini ve ince, değnek gibi, lekeli kolunu okşadı.

"Ah ne güzel elleriniz var–ve şu hilaller, tıpkı birer–"

Lisa öne doğru eğilip Bruno'yu hâlâ kıpırdanan ağzının hemen kenarından öptü, sonra da çabucak kalktı. Sanki takdis eder gibi bir hareket yapıp kapıya doğru çekildi.

"Ona yolu göstereyim–geliyorum–" diye bir şeyler geveledi Danby. Lisa'nın peşi sıra kapıdan çıktı. Merdiven aralığının gri, loş aydınlığında gözlerini Lisa'ya dikti, sonra da epeyce ürkek ve temkinli bir hareketle kahverengi yağmurluğunun kolundan tutarak Lisa'yı merdiven aralığından geçirip Nigel'ın boş olan odasına çekti. Danby gözlerini aşağı, ona doğru dikmişti.

"Bakın, ona karşı çok nazik, çok iyiydiniz–"

"Yaşlı insanlara alışkınımdır."

"Onu görmek için yine gelir misiniz gerçekten?"

"Elbette, eğer isterse. Ama yarına unutmuş olabilir." Çabucak ve sertçe, sanki mesleki bir rolü sürdürüyormuş gibi konuşmuştu. Sarı eşarbını yukarı, başının üzerine çekti ve koyu kahverengi saçının kalın tutamlarını yeniden kabanının yukarı kaldırılmış yakası içine soktu.

"Unutmaz. Bir sabah, vaktiniz olur herhalde?"

"Haftasonu dışında sabahları imkânsız. Poplar'da bir göz hapsi memurunun bürosunda çalışıyorum. Eve her gün beş buçuk civarında metroyla geliyorum. O saatten sonra gelebilirim."

"Yarın gelebilir misiniz?"

"Önce telefon etsem iyi olur. İşten çıkarken ararım. Evde kimse olur mu?"

"Evet, evet, ben evde olmaya çalışırım. Anlatamam ne kadar minnettar–"

Danby merdivenlerden onun peşi sıra koşarak indi. Hol kapısı açıktı. Şimdi dışarısı daha aydınlıktı; parıldayan bulutlardan gri, nemli, metalik bir ışık süzülüyordu. Diana'nın evin önündeki demir parmaklıkları boyayan Will Boase'la konuşmakta olduğunu gördü bir an. Diana Danby'ye doğru dönüp el salladı, pembe beyaz

palyaço desenli kolu, ışıl ışıl boş sokakta bir işaret gibi havaya kalktı. Danby bir an ne yapacağını bilemedi, o da el salladı, sonra da Lisa'nın arkasından kapıyı kapattı. Evin hüzünlü, kahverengi karanlığına geri dönüp merdivenlere oturdu. Birdenbire gözünden yaşlar süzülmeye başladı.

XV

Adelaide açık kapıdan birisinin merdivenlerden aşağı inmekte olduğunu duyunca Will'in sımsıkı tuttuğu elini ondan kurtarmaya çalıştı. Will karşı koydu, Adelaide'ın parmaklarını canını yakacak derecede sıkıp iri vücuduyla Adelaide'ı sıkıştırdı. Adelaide var gücüyle Will'in ayak bileğini tekmeleyerek kendini çekip kurtardı. Kapı aralığında bu mücadelenin son bölümünü keyifle izleyen Mrs. Greensleave ile karşılaştı.

"Aşağıya indiğinde Mr. Odell'a hemen dışarda olduğumu söyleyebilir misiniz acaba?"

Adelaide hiçbir şey söylemedi; dosdoğru merdivenlerden aşağı inip yol seviyesinin altındaki mutfağa gitti. Mutfak daha ziyade bir sığınak gibiydi ve rutubet kokuyordu. Adelaide buradan Mrs. Gre-

ensleave ile Will'i hem görüyor hem de duyabiliyordu; parmaklıkların yanında durmuşlar, bulutların ardındaki güneşin belli belirsiz parlaklığında sohbet ediyorlardı. Adelaide Mrs. Greensleave'in bacaklarını inceledi.

"Ne hoş bir maviyle boyuyorsunuz parmaklıkları," dedi Mrs. Greensleave.

"Evet, bayağı güzel. Bir tür Cézanne mavisi."

"Aa, Cézanne'ı biliyorsunuz! Ne güzel. Rengi siz mi seçtiniz, yoksa Mr. Odell mı?"

"Ben seçtim. Mr. Odell bir rengi diğerinden ayırt edemez."

"Buna şaşırmadım! Burada mı çalışıyorsunuz?"

"Burada çalışıyorum ama işim bu değil."

"Ne kâmil bir çocuk!"

"Shakespeare. Ben ne iş olsa yapan çocuğum."

"Çok da bilgili bir çocuk! Bir firmaya mı çalışıyorsun yoksa serbest misin?"

"Kendi işinin patronu dediklerindenim. Çok titiz bir patron olmadığım için de genellikle işsizim. İşsizlik Sigortası alıyorum."

"Aa, ne kötü."

"Karşılığında hiçbir iş yapmadığını düşününce, şahane."

"Aynı zamanda filozofsun da! Adın nedir?"

"Will."

"Gelip bizim evimizi boyar mısın Will?"

"Neden?"

"Sana yardım etmek isterim. Hem evimizin de boyanması gerekiyor."

"Belki. Bunu düşüneyim."

"Bir Cézanne hayranı olarak boya işinde iyi olduğunu görebiliyorum!"

"Boyacılıktan daha iyi olduğum işler var."

"Başka hangi konularda iyisindir?"

"Çizim, fotoğrafçılık, oyunculuk–"

"Oyunculuk mu? Shakespeare bilginin nerden geldiği anlaşılıyor."

"Shakespeare bilgim genel kültürümden geliyor."

"Afedersin Will! Evet, seni bir aktör olarak canlandırabiliyorum. Hoş bir yüzün var. Ayrıca bıyıklarının kesimini beğendiğimi

de söyleyebilirim."

"Senin de hoş bir yüzün var. Fotoğrafını çekebilirim. Seni çok daha çekici gösterebilirim."

"Belki. Düşüneyim! Sen iyi bir çocuksun Will. Sen, neydi adı, şu hizmetçinin erkek arkadaşı mısın, neydi onun adı?"

"Adelaide. Adelaide de Crecy."

"Ey tanrım, ne havalı bir isim."

"Ne havalı bir kız."

"Eh, mutluluklar dilerim."

"Eviniz nerede?"

"Kempsford Gardens'da, West Brompton metro istasyonunun yakınında. Yerini yazarım."

"Belki sizi ararım. Belki de aramam."

"Lütfen ara! Kıpırdama bir dakika Will, saçında biraz mavi boya var. Şu kâğıt parçasıyla silmeye çalışayım. Saçın öyle güzel ki, maviye boyamak yazık olur!"

Adelaide mutfak penceresini her yeri çınlatan bir gürültüyle yeniden kapatabilmek için bir parça açtı. Eski Wedgwood takımından en son kalan tek çay fincanını seçip taş zeminin üzerine düşürdü. Sonra da arkasından kapıyı çarparak mutfaktan çıktı ve kendi odasına gitti. Danby'nin evde olduğu gün için giydiği fırfırlı şifon elbisesinin eteğinde mavi boyadan uzun bir çizgi olduğunu gördü. Elbiseyi çıkarıp köşedeki bir yığının içine fırlattı. İrlanda minesi kolyesini ve ona uyan bileziğini çıkardı. En eski önlüğünü giyip yatağa uzandı. Gözlerinden birkaç yaş aktı.

Danby dün gece de, bir önceki gece de yatağına gelmemişti. Bunda tuhaf bir şey yoktu ama Adelaide'ın hep canının sıkılmasına neden oluyordu. Önceki gece çok geç döneceğini söyleyen bir not bırakmıştı. Dün gece, "Bu gece gelmeyeceğim sanırım Adelaide– Bu gece kendi yerime gideceğim. Biraz okumak istiyorum," derken de halinde bir parça rahatsızlığını gösteren bir şeyler vardı. Danby'nin asla okumadığını Adelaide çok iyi biliyordu; çünkü eve geldiğinde fazlasıyla yorgun ve çakırkeyif olur, sevişmekten ve uykuya dalmaktan başka bir şey yapamazdı; aslında sık sık da sevişmenin ortasında uyuyup kalırdı ve Adelaide onu üstünden kaldırmak için vahşice dürtükleyip iteklemek zorunda kalır yine de onu uyandırmayı başaramazdı. Dün gece Adelaide'ın yanından ayrıl-

dıktan hemen sonra ışığı sönmüş ve horlamaları duyulmaya başlamıştı.

Adelaide önemli işaretlerle dolu bir dünyada, sürekli bir kaygı halinde yaşıyordu; bu işaretlerin tam anlamlarını ise hiç yakalayamıyordu. Bir hayvan gibi yaşıyordu, hemen çevresinin ötesindeki hiçbir şeyi net bir biçimde göremiyor, bir hareket olunca saklanıyor, kokluyor, dinliyor, bekliyordu. Mutfağı, elbisesindeki boyayı, kırık Wedgwood fincanını görebiliyordu. Ama Stadium Street bile onun için bir muammaydı zaten; hayatındaki iki, en büyük işaret olan Danby ve Will de neredeyse bütünüyle muammalı ve korkutucuydular. Will'le ilgili olarak duyduğu korku hissi öyle büsbütün kötü değildi, yani tabii ki Will'i çok uzun zamandır tanıyordu. Will'in onu korkutması, ona bağırması, kolunu bükmesi, bunlar anlaşılmaz olsa da en azından bildik şeylerdi. Gerçi Adelaide'ın şimdiye dek bunlara alışmış olması gerekirdi ama Danby'nin oldukça tembel davranışlarını, dalgın gülümsemelerini ve sebebi anlaşılamayan gidişlerini korkuyla anlamaya çalışıyordu; tıpkı insanın yabancı bir dilde yazılmış kendi ölüm hükmünü okumaya çalışması gibi.

Acaba hayat diğer insanlar için de böyle midir, diye düşünüyor ve böyle olamaz diyordu. Danby için olmadığı açıktı. Hem ebediyen birlikte olacaklarını, kötü ya da karmaşık bir şeyler olsa da bunun sadece geçici olduğunu *bilen* evli insanlar vardı. Sonra önemli işler yapan, resmi listelerde isimleri yazılı insanlar vardı. Asil aileleri ve varlıkları olan insanlar. Bu insanlar dünyanın yapısına aittiler; Adelaide kendisini hiçbir şekilde bu yapıya bağlı hissetmiyordu. O kendini dibe yakın bir yerlerde tıkırdayan çok küçük bir şey gibi hissediyordu; bir delikten kolayca düşüverebilirdi ve kimse de farkına bile varmazdı. Onun için en büyük kesinlik Danby'ydi; nasıl bir kesinlikti bu peki? Danby Adelaide'ın yaşlanacağı zamanlardan bahsetmişti ama bunun anlamı neydi ki? Herkes hizmetçisini işten çıkarıp aylık bağlayabilirdi. Danby Adelaide'ın statüsü ve varlığı üzerinde mutlak bir güce sahipti. Hem Adelaide aslında onu ne kadar da az tanıyordu. Danby'nin "Bu gece olmaz sanırım," deyişiyle aynı rasgele tonda, "Artık yapmayalım, ne dersin Adelaide?" deyişini ya da çok önceki "Nasıldı?" sözünü duyar gibiydi.

Adelaide gittikçe daha fazla sinirli ve endişeli olmaya başladığını biliyordu. Wedgwood fincanını kırmaması gerektiğini de biliyordu, hatta kırdığına pişman bile olmuştu. Will yanlış bir hareket yapar da Danby görür diye parmaklıkları boyarken Will'le konuşmamaya karar vermişti, ama sabahın ilerleyen saatlerinde birdenbire ona ihtiyaç duymuştu; gerçi bu ihtiyacını da sadece ona karşı kötü davranarak ifade etmişti. Sonra da o korkunç sahne yaşanmıştı: Mrs. Greensleave Will'e hem yukardan bakan bir tavırla davranmış hem de ona kur yapmıştı, bu arada Will de pişmiş kelle gibi sırıtmış ve yılışık bir uşak gibi karşılık vererek kadının ellerini saçlarında gezdirmesine izin vermişti. Bu temasla Adelaide elinde olmadan bir kıskançlık şoku yaşamış ve daha bilinçli olarak da Will'de özellikle güvendiği bir şeylerin, asaletinin yetersiz kalışı karşısında iğrenme duymuştu; ya da belki de yetersiz kalan, Will'i her şeyden çok Adelaide'ın eskiden tanıdığı o çocukla aynı kişi yapan özgüveni, kendine özgü gururuydu sadece. Artık Adelaide için Will hem bir sıkıntı hem de tehdit olmuştu, ama bir zamanlar var olan gerçek Adelaide'la son bağıydı o; altıncı sınıf öğrencisi, zeki iki kuzenin kitaplar ödünç verip iltifatlar ettiği, mutlu bir biçimde, içten içe hangisiyle evlenmeye yazgılı olduğunu merak eden o hoş kızla son bağı.

Adelaide doğrulup oturdu ve bacaklarını yatağın kenarına koydu. Çorabının dizinde bir delik vardı; pembe etinden bir parça dışarı fırlamıştı. Öne eğilip saçını çözdü; gür saçlarını yüzünün iki yanından aşağıya doğru bıraktı. Yaşlanmak hissi, geri dönüşün olmadığı hissi olarak tarif ettiği o ağır, nahoş, dolu dolu duyguyu hissediyordu. Hayati bir hata yapmış gibiydi; her şey daha kötüye gidecek, asla düzelmeyecekti. Yapabileceği hiçbir hareket yok muydu; peri masallarındaki o sihirli ritüel gibi her şeyi tersine döndürüp onun gizli kimliğini ortaya çıkaracak bir şey? Ama onun gizli kimliği falan yoktu. Yavaşça kalkıp saçını, ya da saçlarının büyük kısmını önlüğünün arkasından içeri soktu. Kendi yatak odasının kapısını açtı.

Karşıda Danby'nin odasının kapısı açık duruyordu; yatak yapılmamıştı ve yerde sürünen çarşaflarıyla karmakarışık bir haldeydi. Yatağı kendisi yapsın, diye düşündü Adelaide, sonra fikrini değiştirip odaya girdi. Yatağı toparlamaya başladı. Pul koleksiyonunun

en önemli kısmını barındıran, içindeki bütün o minik çekmecelerıyle büyük siyah kutu Danby'nin tuvalet masasının üzerinde duruyordu. O sabah Bruno'nun canı fazlasıyla sıkkın olduğundan kutuyu getirmelerini istememişti. Adelaide aşırı solmuş yatak örtüsünü çekti. Odada, yatakta Danby'nin kokusu vardı; tütün, ter ve erkek kokusunun karışımı, ona özgü, tatlımsı bir koku. Adelaide gözlerini siyah kutuya dikti. Geceleri koleksiyonu yerine koymadan önce Danby genellikle pulları belli bir düzene göre yerleştirirdi; bazen "güzel olanları" bulmak için yaprakların arasına göz atan Adelaide, çekmecelerin nasıl düzenlendiğini kabaca biliyordu. İlerledi ve kutunun aşağıya doğru ortalarındaki bir çekmecesini açıp şeffaf selofan yapraklarından oluşan desteyi yana çekti. Burun Üçgeni pulları takımı işte orada duruyordu. Gelişigüzel birini seçerek çabucak çekip aldı ve önlüğünün cebine indirdi.

"Hoşça kal, Will. Beni aramayı unutma! Hem saçına da başka boya bulaştırma."

Lisa ile Diana caddeden aşağıya doğru, Cremorne Road yönünde yürümeye başladılar. Diana Danby'nin yanları sıra yürüyebileceğini ümit etmişti ama herhalde Lisa da orada olduğu için Danby bunun bir anlamı olmadığına karar vermişti.

Diana, kasvetli küçük odayı ve odanın korkunç sakinini görünce şok geçirmiş, midesi bulanmıştı. Görmüş olduğu şey bir insandan ziyade, beden, insanın pek nadir gördüğü şekliyle, *ölüm halindeki* canlı bir bedendi sanki. Tamamiyle başka bir şey ummuştu: Miles'la belirgin, etkileyici benzerlikleri olan, yumuşatacağı, büyüleyip kendisine iltifat ettireceği gümüşi saçlı, yaşlı bir centilmen. Biraz huysuz, zor, aynı zamanda zayıf biri olacağını düşünmüştü ama, pekâlâ konuşabileceğini ummuştu. Lisa teklif eder etmez elçilik fikrinden etkilenmiş ve kendini o bayağı dokunaklı rolde; barıştırıcı, elinde çiçekler kocasının yaptığı zararı nezaketiyle ortadan kaldıran kişi olarak görmüştü. Ama oraya gittiğinde hemen bunun bir uzman işi, profesyonel işi olduğunu anlamıştı. "Yaşlı centilmen" gibi bildik sözler bu gerçeğin kıyısından bile geçemezdi. Lisa böyle uç meselelerde iyiydi, bu konuda becerikliydi. Lisa'nın East End'deki uğrak yerlerine yaptığı bir iki ziyarette hissettiği gibi burada da Diana allak bullak olmuş, sıkılıp korkuya kapılmıştı.

Diana bu dokunaklı et parçasının korkunç etkisinden kaçmak için doğruca dışarı, caddeye çıkmıştı ve mekanik sayılacak bir şekilde yakışıklı, koyu saçlı boyacı çocukla kurlaşırken de düşünceleri çoktan Danby'ye dönmüştü. O günlerde Danby sakin bir biçimde düşüncelerini dolduruyordu ve Diana bundan korkuya kapılmamaya karar vermişti. Bu sevgili adamın kendi kaygısızlığı ve rahatlığı Diana'nın sinirlerini yatıştırıyor ve Diana bu rahatlığı hoppalık gibi değil, daha ziyade bir tür samimiyet gibi görüyordu. Danby gibi biriyle insan nerede olduğunu tam anlamıyla biliyordu. Kesin olan bir şeyleri parçalama şiddetine sahip olduğunu iddia etmiyordu. Neşeli bir biçimde bir macera istemesi Diana'yı canlandırmıştı. Bunu reddetmek kolaydı, hem zaten insan bir iltifata kanacak değildi ya. Diana Danby'nin ne yapacağını şaşırıp "çirkinleşmeye başlayacağını" da sanmıyordu. Elbette, Diana'yı ikna etmek için, belki de uzun bir süre, uğraşacaktı. Ama Diana düşününce gerçekten de bu tartışmanın yatakta son bulacağını zannetmiyordu. Bu konuda kötü, korkutucu hiçbir şey olmamalıydı. Bu tartışmanın yapılması gerekecekti, hem Diana da bunu neredeyse iple çekiyordu. Ama Diana'nın şimdi Danby'yle kurmayı fazlasıyla istediği, ihtiyaç duyduğu uzun ömürlü hissi bir arkadaşlığın oluşması için gerekli şeyler bu tartışmanın yaşanma sürecinde olacaktı. Zaten Danby her şeyden önce mutluluk yaratan bir adam olduğu için Diana'nın yapması gereken tek şey, Danby'yi kendisi için mutluluğun nerede yattığı konusunda ikna etmekti. Bu düşünceyle Diana, son birkaç gündür, evliliği ne kadar mükemmel olursa olsun, öyle tamamiyle de mutlu olmadığını fark etmeye başlamıştı.

Danby'nin her iki ziyaretinden de Miles'a bahsetmişti ama, dans meselesinden söz açmamıştı. Bu bölüm, hafızasında gerçekten de öylesine rüya gibi, öylesine tuhaf bir şekilde biçimsel ve romantik bir yer etmişti ki, bunu örtbas etmekteki yanlışlık yüzünden hiç de suçluluk duymuyordu. Bir daha olmayacaktı bu; bir yanlışlığa yer vermeyecek bazı ayarlamalarla her şeyi halledebilirdi. Aslına bakılırsa gerçeği bilse bile, Miles şu anda pekâlâ yanlış yönlendirilmiş olacaktı, çünkü Danby'nin arkadaşlığından zevk alacak birilerinin olabileceğini aklı almazdı. Kayınbiraderinin ziyaretleriyle ilgili olarak karısının sıkıntısını paylaşmıştı. "Ahmak herif!"

Diana gülümsemişti; bu gülümsemede iki erkek için de şefkat vardı. Miles'ı aldatmak istemiyordu. Zamanla ona ilişkilerin gerçek durumuyla ilgili gerekli imalarda bulunacaktı. "Ben ondan hoşlanıyorum, gerçekten." "Bayağı tatlı birisi." "Tahmin et, öğle yemeğinde kiminleydim? Danby'yle!" Miles buna alışacaktı; eğer Diana'nın dikkatli, gerçeklere dayanan sözlerine rağmen Danby'den hoşlandığına tam anlamıyla asla inanamazsa da belki böylesi daha da iyi olurdu. Böylelikle Diana durumu biraz Danby'nin tarafından, biraz Miles'ın tarafından zorlayacak ve şimdi bütün her şeyiyle özlemini duyduğu şeyi, başka bir zararsız aşkı kazanabilecekti. Danby'yi sevecekti, hem bunun kimseye bir zararı dokunmayacaktı. Kafasında bunu hallettiğinde kalbi yeniden acil bir aşk gereksinimiyle dolup taştı ve Diana derinden iç çekti.

"Ne oldu Di?"

Yağmur çiselemeye başlamıştı; iki kadın eşarplarını iyice öne doğru çekmiş Edith Grove boyunca hızlı hızlı yürüyorlardı.

"Şu ihtiyar adamcağız–"

"Zavallı Bruno, evet."

"Böyle bir durumda ne kadar–iğrenç ve korkutucu oluyorlar. İnsan olup da bilinci yerinde ve düpedüz iğrenç olmak korkunç olmalı. Umarım nasıl göründüğünü bilmiyordur."

"Hepimiz yüzlerimize bir anlam verip idealize ederiz. Bence Bruno'nun görünüşüyle ilgili bizim gördüğümüzden tamamen farklı bir fikri vardır."

"Umarım öyledir. Danby nasıl başa çıkıyor aklım almıyor. İnsan gibi davranmak–artık insanlıktan çıkmış birine."

"Bruno'nunki o kadar da ileri değil. Sen çıktıktan sonra mantıklı şeyler söyledi."

"Ne kadar iyisin, keşke ben de senin gibi becerikli olsaydım."

"Buna daha fazla alışkınım ben."

"Ne söyledi?"

"O en son söylediği şeyi kastetmediğini Miles'a söylememizi."

"Biliyor musun, bence seni Miles'ın karısı sandı!"

"Beni kim sandı bilmiyorum."

"Senin önemli biri olduğunu düşünüyor gibiydi, sana ısındığı belliydi."

"Keşke onu daha önceden tanısaydık."

"Yani bu Miles'ın hatası. Tanrım, umarım asla o hale gelmem, ölmeyi tercih ederim. Sence de ötenazi meselesini tartışmak gerekmez mi?"

"Ben emin değilim. Çok yaşlı bir insanın kafasının içinde neler olup bittiğini bilmek çok zor."

"Miles'ın donup kalmasına şaşırmamalı."

"Miles'ın yeniden denemesi gerekecek."

"İyi, bunu Miles'a sen söyle. Ona karşı sert olmayı biliyorsun sen. Bu sabah huysuzdu değil mi?"

"Vicdan azabı!"

"Danby Miles'dan iyice bıkmıştı."

"Evet."

İki kadın dönüp Fulham Road'a girdi, çiseleyen yağmur altında başları eğilmişti.

"Lisa."

"Evet."

"Danby'yle aramızda özel bir şey olduğu yok, biliyorsun."

"Ben de olduğunu düşünmemiştim."

"Kaygısız, tez canlı bir adam ama gerçekten çok tatlı. Ona karşı sert olmamalısın."

"Ben onun hakkında hiçbir şey bilmiyorum."

"Sen de Miles gibisin, çok uzlaşmaz birisin. Bence bu bazen seni biraz fazla sert yapıyor işte."

"Afedersin!"

"Danby çok sevgi dolu birisi ve sanırım bir parça yalnız. Bana öyle geliyor ki bir kadınla asırlardır gerçekten konuşmamış. Benden biraz hoşlandığını sanıyor ama onu idare edebilirim. Bu ilk şok sadece! Biraz soytarıyı oynuyor ama aptal değil. Dramatik bir durum yok."

"Ben de olduğunu düşünmedim Di."

"Tamam öyleyse. Sen çok kaygılanıyorsun Lisa, hem aptallara da pek gelemediğini biliyorum. Miles'la birbirinize öyle çok benziyorsunuz ki. Siz ikiniz niye *bana* bu kadar düşkünsünüz anlamıyorum!"

Lisa güldü, kolunu ablasının kolundan geçirip bir anlığına sıktı. Kısa bir süre sonra, Brompton Mezarlığı'nın içinden geçen kestirme yola girerlerken Lisa, "Bruno'yu böyle görmek bana babamı

hatırlattı," dedi.

"Ah Tanrım. Lisa, bazen bunu ben de düşünüyorum ama sana sormak istemedim hiç. Öldüğünde gerçekten yanında mıydın?"

"Evet."

"Böyle şeyleri düşünmek insanın hiç hoşuna gitmiyor. Öyle korkağım ki, ben uzaktayken olduğu için çok rahatlamıştım. Çok mu berbattı?"

"Evet."

"Nasıldı?"

"Sanırım insan böyle sahnelerin *özelliğini* neredeyse tamamen unutuyor."

"Acaba–korkuyor muydu?"

"Evet."

"Senin için çok kötüydü herhalde."

"Başka hiçbir korkuya benzemiyor. Öylesine *derin.* Kişisel bir şey olmaktan çıkıyor neredeyse. Filozoflar biz kendi ölümlerimizin sahibiyiz diyorlar. Ben böyle düşünmüyorum. Ölüm sahiplenmeyi ve benliği yalanlıyor. Keşke insan bunu en başından beri bilebilse."

"Sanırım insan o zamanlar bir hayvandan ibaret oluyor."

"İnsan o zamanlar bir hayvanla birlikte oluyor. İkisi tam da aynı şey değil."

"Hastalığının başlarında ne kadar iyiydi."

"Daha başlarında inanmamıştı; şimdi biz nasıl inanmıyorsak öyle."

"Onu kandırmaya çalışmıştık."

"Kendimizi kandırmaya çalışıyorduk. Onun fark edişini görmek korkunçtu–gerçeği fark edişini."

"Aman Tanrım. Sen ne yaptın?"

"Elini tuttum, onu sevdiğimi söyledim–"

"Sanırım insanın bilmek isteyeceği tek şey bu."

"Berbat olan şu ki bilmek istemiyordu. Sevginin teselli ettiği düşüncesine çok alışıyoruz. Ama işte orada insan hissediyor ki sevgi bile–bir hiçmiş."

"Bu doğru olamaz."

"Ne demek istediğini anlıyorum. Bu doğru olamaz. Belki de insan aniden sevginin ne olması gerektiğinin boyutlarını görüyor

işte–başının üzerinde açılmaya başlayan koca bir kemer gibi–"

"Gidişi–zor oldu mu"

"Evet. Fiziksel bir mücadele gibiydi. Yani fiziksel bir mücadeleydi, bir şeyler yapmaya çalışması."

"Bence ölüm bir tür eylem. Ama sonunda gerçekten farkında değildir bana kalırsa."

"Bilmiyorum. Sonunda ne olduğunu kim bilebilir ki?"

"Ne kasvetli bir konuşma. Lisa, n'oldu, ağlıyorsun sen! Aa bırak ağlamayı, canım, ağlamayı bırak, tanrı aşkına!"

XVI

Danby Brompton Mezarlığı'nda, uzun otların içinde dikiliyordu. Çarşamba öğleden sonraydı.

Gün boyunca, daha doğrusu son birkaç gündür, çalışırken bir tür rüyada gibiydi. Normalde bayağı zevk aldığı olağan küçük krizler dizisi yaşanmıştı. Küçük afişleri basmak için kullandıkları büyük Columbia matbaa makinesi bozulmuştu ve çıraklardan biri onarmaya çalışınca sonuç korkunç olmuştu. Kartlar çoktan basıma girmişken Bingo'cular format konusunda fikirlerini değiştirmişlerdi. Kâğıt kesme aletinin güvenlik ibresi bozulmuştu, bu yüzden aleti her kullandıklarında kanunsuz bir şey yapıyorlardı. Kurşunu getiren kamyon geri geri giderken bir kâğıt balyasına girmiş ve kâğıdı mahvetmişti. Modern bir resmin yerel bir dergideki repro-

düksiyonu başaşağı basılmıştı. Dizgi makinelerinden biri için yeni, pahalı matbaa harfleri gelmişti ve fatura tahmin ettiklerinin tam iki katıydı. Paketleme bölümündeki kızlardan biri merdivenden ambara yuvarlanıp bileğini kırmıştı. Kendisine tahta kalıp basımları yaptıkları ihtiyar egzantrik adam, Japon kâğıtları için beş kez aramıştı. Danby'nin eski bir Albion almaya çalıştığı sanat okulu, satışı konuşmak için bir temsilci göndermişti. Danby Gaskin'i şaşırtarak dalgın ve kayıtsız bir şekilde her şeyi ona bırakıp erkenden çıkmıştı. Gaskin Danby'nin uzun süredir göz dikmiş olduğu ilk modellerden olan bu çok güzel Albion'ı elde etme ümidiyle sevindirik olmasını beklemişti.

Danby daha önce, kapılarını yeni açmış olan Tournament ya da Lord Ranelagh'da cesaret için bir tek atmaya teşebbüs etmişti, ama ayık kalmakta fayda vardı ve hayatında ilk defa bunda zorlanmadı. Sarhoş ya da ayık artık pek fark etmiyordu. Yağmur yağmıştı ve soluk ikindi güneşi her şeyi ışıl ışıl ediyordu. Uzun demir parmaklıkların öteki tarafında yoğun trafik Old Brompton Road boyunca uyku getirici bir monotonlukta ilerliyordu. Parmaklıkların iç kısmındaki biçilmemiş otlar, mezarlığa bir tarla, daha da çok, cadde ve meydanları ot bağlamış yıkık bir şehir havası veriyordu: Ostia, Pompei, Miken. Ölülerin meskeni, kocaman, ev gibi kabirler soğuk güneşin altında uzaktaki sütunları gösteren ortadaki geniş yürüyüş alanını çevreliyordu. Daha tenha kenar yollarda mütevazı kabirler otlarla kaplanmıştı; yer yer temizlenmiş bölgeler, zincirle çevrelenmiş alanlar, kesik mezar taşları, bir insan boyunda granit bir kaplama, bir ismin yanında solmakta olan yakınlarda bırakılmış birkaç çiçek vardı. Tomurcuklanmış puslu yeşil ıhlamur ağaçları sırasının üzerinden çok uzakta Lots Road elektrik santralinin üç büyük kara kulesi yükseliyordu. *Sion dağına geldiniz, yaşayan Tanrının şehrine.*

Kız gittikten sonra Bruno'nun, "O kız Gwen'i andırıyor," demesi Danby'yi hiç şaşırtmamıştı. Danby bu benzerliği daha önce, Lisa'nın başını Bruno'nun baş ucunda gördüğünde anlamıştı. Sık, koyu saçları, uzun yüzündeki hüznü, pürdikkat açık gözleri, derin oluklu düşünceli, biçimli ağzı fark etmişti. Sonraki akşamlar o yüze bakıp uzun uzun düşünmüştü. Lisa Bruno'ya gelir, Danby de suskun, fark edilmeden bir köşede oturur, arada bir şampanya dol-

durmak için kalkardı. Bu sırada Lisa Danby'nin daha önce hiç duymadığı ve de pek anlamadığı bir sohbetle Bruno'yu kendini ortaya çıkaracağı labirentlere sürerdi. Gitmesini isteyeceklerini düşünmüştü. Ama kimse böyle bir şey istemediğinden o da kalırdı. Lisa gittikten sonra Bruno'yla şaşkınlık içinde birbirlerine bakarlardı. Bruno bazen bir soru soracakmış gibi olurdu. Belki de kadının kim olduğunu soracaktı. Belki de Miles'ın karısı olduğunu sanıyordu. Belki de büsbütün başka bir soruydu. İkisi de ağzını açıp bir şey demezdi.

Danby bu tedirgin edici benzerliği fark edince aklına hemen Lisa'nın Kempsford Gardens'da yukarıdaki pencereden kendisine baktığında hissettiği o tuhaf ürpertici duygu geldi; o zaman neden korkmuş olduğunu anladı. Korktuğu sadece güzel ağızlı, karşı konulmaz bir dikkatle bakan bir kız değildi. Artık işine gittiğinde her gün düşüncelerini dağıtmak, mekanik hareket etmek, düşünmemek, özlememek için büyük gayret gösteriyordu. Artan bir bilinçle kendi varlığını kutsuyordu. Adelaide'la dikkatli bir şekilde sohbet ediyor ama ona hasta olduğunu söylüyordu. Diana telefon ettiğinde önce bir randevu verdi, sonra da iptal etti. Bruno'nun, kabuğuna çekilmiş olması ve fikrini söylediği o konuda tartışmak istediğine dair hiçbir işaret göstermemesi Danby'yi memnun ediyordu. Bütün bunların bir şekilde silinip, uçup gideceğini umuyor, ama öte yandan öyle olmayacağını da biliyordu.

Danby'nin Gwen'le ilişkisi, o zaman bile, ona kendisi dışında bir şeymiş gibi, dışardan bir ziyaretmiş gibi geliyordu. Miles'ın anlamayan, şaşkın bakışlarını kesinlikle fark etmişti. Böyle bir birleşme hiç mümkün görünmüyordu. Gwen tipi değildi, kendisi de Gwen'in tipi değildi. Gwen onun üzerinde bir tür otorite kurmuştu, ama bu otorite rasyonel bir iknanın sonucundan çok Gwen'in müthiş yabancılığının bir özelliğiydi. Belki de korkunç şiddetteki bir aşkın otoritesiydi bu. Danby geriye dönüp baktığında evliliğini aşk tanrısına bir kutlama olarak görüyordu; tesadüfi denebilecek ama kesinlikle de gerekli olan, doğadaki hiçbir dünyevi temelden yardım almadan o ilahın kaprisiyle icat edilip yürütülen bir şey. Hayatında hiçbir psikoloji kitabının kapağını açmadıysa da, Danby elbette doğanın işleme biçiminin çoğu zaman gizli olduğunu ve Gwen'le kendisini böyle güçlü bir şekilde yan yana getiren şeyin

pekâlâ da doğal bir şey olabileceğini biliyordu, ama bilmeyi istemiyordu. Hayatındaki tanrının eylemine inanmayı tercih ediyordu, tamamen *sui generis** ve eşsiz olarak gördüğü eylemine.

Gwen'in ölümünden sonra kendini ağır ağır toparlarken tekrar eski haline, çok daha kolay, daha doğal, Danbyvari varoluş modeline döndüğünü hissediyordu. Bu, rahatlama getirmedi. Gwen öylesine kesintisiz bir neşe ve sürpriz kaynağı olmuştu ki Danby'nin mizacı üzerine yaptığı, onun da sonradan farkına vardığı baskı o zaman bir rahatsızlık olarak algılanamazdı. Fakat tekrar kendisi olmaya başlarken Danby bunun adeta, yıllar sonra, güven veren bir yanı olan yerçekimi gibi bir şey olduğunu hissetmişti. Danby bu meseleyi Linda'ya kadar götürmüş, ikisinin onun hakkında birlikte vardığı sonuçlar olumlu bir teselli getirmişti. Gwen'in bir rüya gibi görünmeye başlamış olması değildi mesele. Danby Gwen'in gerçek; ondan sonraki hayatının da bir rüya olduğunu en büyük hakikat gibi kabul ediyordu. Fakat, özellikle Linda'nın da yardımıyla, pek çok insan gibi kendisinin gerçeklik için yaratılmadığına karar vermişti. Zaten başka alternatifi de yoktu. Artık Gwen olmadan kendisine, tepeden tırnağa iyi bir örneği olduğu *homme moyen sensuel*'in** rüya hayatı dışında bir hayat biçmeyi aklına dahi getiremezdi.

Gerçekten de yıllar sonra, ona pek çok iyilik etmiş olan Linda'nın ardından Adelaide'la sessiz sakin dostluk kurduğunda ve tamamen kendi mizacı içinde yoğrulmuş birinin davranışlarındaki rahat, hatırı sayılır gücü hissetiğinde hiç nankörlük ediyormuş duygusuna kapılmadan Gwen'in bile gerçekten kendisini uyandırıp uyandırmadığı konusunda kuşkulanmaya başlamıştı. Gwen onun hayatında doğasını asla tam olarak anlayamayacağı bir mucize olmuştu. Böyle şeyler sadece bir defa olurdu ve bu ona ömrünün sonuna kadar yararlanıp düşüneceği bir mukaddes emanet bıraktı. Fakat Gwen'e olan aşkının ipuçlarını verdiği o dünyada gerçekten yaşamış mıydı? Zaman geçtikçe bundan kuşku duymaya başlıyordu. Gwen'in değerinden kuşku duyuyor değildi. Fakat orta yaşla birlikte kendi doğası üzerinde yaptığı araştırmasından emin oldukça kendi gibi bir insanın böyle bir aşk şölenine gerçekten ne ölçüde

* Kendine özgü. (ç.n.)
** Ten zevklerine düşkün, sıradan kişi. (ç.n.)

katıldığını merak etmeye başlamıştı. İnsan unutuyordu; Danby bunun farkındaydı. Fakat genel olarak tanrının ondan, heyecanından gelen bütün çılgınlığa rağmen, düş kırıklığına uğramış olduğunu hissediyordu. Bütün kalbiyle sevmişti, ama çok sıradan bir kalple.

Diana'nın ortaya çıkışı Danby'yi hiçbir şekilde şaşırtmamıştı. Diana, Linda ile Adelaide'ın bir tür karışımıydı ve bir şekilde ona ikisinden de daha çekici geliyordu. Linda'nın kendine güvenini, Adelaide'ın da o kendine özgü tensel tatlılık ve çekiciliğini taşıyordu. Ona dokunmak kadar konuşmaktan da büyük zevk alıyordu. Onun şirinliği Danby'ye son zamanlarda kadınlarla ilgili ne kadar isteksiz olduğunu ve ne kadar azıyla tanışma zahmetine girdiğini hatırlattı. Aynı zamanda kadınları nasıl cezbettiğini de hatırlatmıştı. Yıllardır hiçbir şey onunla dans etmekten aldığı zevki vermemişti. Doğal olarak onunla yatmak isterdi. Ne var ki o Miles'la evliydi. İlk önce Miles'ı boynuzlamak hoş bir fikir gibi görünmüşse de daha sonra enine boyuna düşününce engeller çıktı ortaya.

Danby Miles'dan korktuğunu itiraf etmek istemezdiyse de Miles'ın gizemini saygı duyulması gereken, karşı konulmaz bir şey olarak görüyordu. Ne de olsa Miles Gwen'in kardeşiydi, işleri karıştırıp riske sokulacak bir yer değildi yani. Danby Diana'nın sözde tereddüdünün üstesinden kolaylıkla geleceğinden kuşku duymuyordu. Fakat daha sonra üzerinde uzun uzun düşününce Diana'nın istemiş olduğu duygusal arkadaşlığı keşfetmenin daha güzel olacağını hissetmeye başladı. O da gerçekten kendisi gibi "kayıtsızca kendini beğenmeye düşkündü", zorluk çıkacaktı ama müttefik hedonizmleri risk olmadan birbirlerinden zevk alma şansı bırakmazdı. Diana'yla tanışma Danby'yi tekrar ava çıkma zamanının geldiği sonucuna götürdü. Daha az sorunlu, ama onun kadar harika bir kız bulup yatacaktı. Adelaide'la da ilgilenecekti. Her şey yoluna girecek, herkes mutlu olacaktı. Fakat bu düşünceler geçen cumartesinden önceki döneme aitti. Şimdi gerçekte olup bitenlerle hiç ilgisi yoktu.

Danby merhum Chelsea emeklilerinin bulunduğu kısmın yanında duruyordu, demir parmaklıklara doğru yaklaşırken otlara saklanmış taşlara ayağı takıldı. Gözleri yorgundu ve West Brompton metro istasyonundan akın akın çıkan insanları parlak ışık altında izlemek gözlerini kamaştırdı. Bugün Bruno'yu görmeyeceğini söy-

lemişti, çünkü Bruno onun ziyaretlerine çok da fazla tâbi olmamalıydı. Öğleden sonra, Danby onun gelmiyor oluşunun ne kadar kötü olduğunu anladığında, ancak geçmişte olup bitenlerle ilgili olarak kendini kandırmaktan vazgeçmişti. Eve genellikle saat beş buçukta geldiğini söylemişti. Danby beşten beri yerini almıştı, şimdiyse saat altıyı geçiyordu. Onu kaçırmış olabilirdi, akşamı başka bir yerde geçiriyor olabilirdi, eve başka bir yoldan gelip Kempsford Gardens'a Warwick Road'dan girmiş olabilirdi. Danby sanki hava alamıyormuş gibi sersemlemeye, hafif bir baş dönmesi hissetmeye başladı. Arabaların dışı hareketliydi, insanlar cılız, parlak, kalpsiz güneşin altında bitip tükenmeden art arda sıralanıyorlardı. Mezarlığın içinde boşluk ve uzaklık ve yeşil gölgelerin uzantısı vardı. Danby'nin kafasında hiçbir net plan yoktu, olmasından da kaçınıyordu. Burada olup onu görmek gerekiyordu, o kadar.

Danby mezarlığın kapısına bir ok gibi fırlayıp dışarı çıktı. Demir parmaklıkların yanından yeni geçmiş olan Lisa yolun karşısına geçmek için bekliyordu. Danby yanına paldır küldür yaklaşınca dönüp kaşlarını çattı, güneşten bir parça gözleri kamaşmıştı.

"Şey, afedersiniz–"

"Aa, merhaba."

Yoldan başını çevirip Danby'ye tam karşıdan bakınca Danby yüreğinde bir sıkışma, bir çeşit patlama hissetti.

"Sizi, eee, sizi gördüm de, şey istedim, vaktiniz varsa, iki kelime ederiz dedim–"

"Elbette. Her şey yolunda mı? Bruno kötüleşmemiştir umarım."

"Bruno–yoo–aynı. İşte, sizi müthiş özlüyor–"

"Yarın geleceğimi biliyor değil mi?"

"Evet, evet."

"Her zaman gelemiyorum, bazen toplantılar oluyor, işler oluyor–zaten çok sabit bir program olmaması daha iyi."

"Çok iyi anlıyorum–"

"Ne isteyecektiniz?"

"Şey, Bruno'yla ilgili, onu görmenizle ilgili, acaba– Bakın, acaba bir dakikalığına mezarlığa kadar gelebilir misiniz, burası çok kalabalık."

Danby Lisa'nın ceketinin kolundan tuttu. O aynı kahverengi yağmurluktu, ama tutmak için parmaklarını birleştiremedi. Mezar-

lığın kapısına doğru yöneldi, arkasından onun geldiğini hissediyordu. Mezarlığa girdiklerinde Danby yan yollardan birine girip uzun, dört köşe, likenle kaplı, üstünde bir vazo bulunan bir kabirin yanındaki ıhlamur ağacının altında durdu.

Lisa arkasından gelip bir elini kabire uzattı. Parmakları mezarın ufalanan yüzeyine doğru uzandı. Danby Bruno'nun söylediği gibi hilalli uzun eli gördü.

"Umarım Bruno'yu çok yormuyorumdur?"

"Hayır, ona çok iyi geliyorsunuz."

"İnsanlar yürekten konuştukları zaman bazen sonrasında pişmanlık duyarlar."

"Siz tam da Bruno'nun ihtiyacı olan şeysiniz. Bütün o saçmalıkları içinden atmak istiyor."

"Çok geçmeden sıradan şeylerden konuşmaya başlayacağız. Sadece bir geçiş yapmak gerekiyor."

"Ona çok iyi hâkim oluyorsunuz! Onu istediğiniz her konuda konuşturabilirsiniz."

"Eğer bütün bunları bana söylerse belki de Miles'a söyleme ihtiyacı duymayacaktır!" Sarı eşarbını geriye çekip saçlarını yine dışarı çıkarıyordu. Yorgun görünüyordu.

"Yorgun görünüyorsunuz."

"Bir şeyim yok. Bakın, Miles'ın Bruno'yla görüşmesine gelince–"

"Zor bir gün müydü?"

"Her zamanki kadar. Miles pazar günü yine gideceğini söylüyor, eğer Bruno'nun gerçekten onu görmeye hazır olduğunu düşünüyorsanız."

"Siz de geleceksiniz, değil mi?"

"Belki–"

"Miles'ı odaya siz getirirseniz belki daha iyi olur."

"Olabilir. Düşüneyim. Pazar sabahı aynı saat Miles'ın gelişi için de uygun mu?"

"Evet, gayet iyi."

"Güzel. Eğer hepsi buysa ben kaçayım."

"Şey, bi dakika bekleyin, Lisa, acaba–"

Dönmüştü ama durup tekrar dikkatle baktı. Arkasında çocukların mezarları vardı; otlakvari yeşilliklerin içinde yarısı kaybolmuş

minik, zavallı taşlar. Suskun uyuyanlar sessizlikten bir kubbe yapmışlardı. Trafik ve insanlar başka yerlerdeydi.

Danby uzun ıslak otların içinde tökezleyip Lisa ile geçit arasında durdu. Gitmesine engel olmak için neredeyse ellerini uzatmıştı.

"Ne oldu?"

"Yarın geleceksin, değil mi?"

"Evet, tabii. Söyledim ya."

"Sen diye hitap etmemde bir sakınca var mı?"

"Hayır, tabii ki yok."

Danby'ye o ürkütücü dikkatiyle bakıyordu, dudakları biraz büzülmüş, gözlerini güneşten kısmıştı.

"Lisa, yarın Bruno'yu görmeye gelince sonrasında biraz benimle kalır mısın, yani bir şey içerdik?"

"Özel olarak konuşmak istediğiniz bir şey mi vardı?"

"Yoo, evet, yani–"

"Miles'la Bruno hakkında mı?"

"Yok, pek değil. Afedersin, açıklaması güç–"

"Bruno yoksa aniden çok mu fenalaştı?"

"Yok, yok, Bruno iyi."

"O halde ne konuda konuşmak istiyordunuz?"

"Öyle özel bir şey değil canım, sadece, belki dedim–yani belki bir şeyler içer, birlikte öğle yemeği yerdik– Yarın benimle öğle yemeği yer misin?"

Lisa gülümsedi. "Böyle minnettar olmanız gerekmiyor. Bruno'yu ziyaret etmek hoşuma gidiyor. Yemeğe davet etmeniz gerekmiyor."

Danby inledi. Ayakları otların arasında birbirine dolanmış gibiydi. "Anlamıyorsun–Bruno'yla ilgisi yok–benimle ilgili–"

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Bir sorunum var–"

"Üzüldüm."

"Benim hafiften delirdiğimi düşüneceksin–"

Lisa kaşlarını çatmış yere bakıyordu, elleriyle yağmurluğunun düğmelerini yokluyordu. Bir adım uzağa ve bir adım da yana attı, bir gözüyle de geçide bakıyordu. "Sizinle ablam hakkında herhangi bir şeyi tartışmak istemiyorum."

"Hay allah–"

"Gerçekten–böyle bir şey–beni ilgilendirmez diye düşünüyo-

rum. O yüzden, eğer izin verirseniz–"

"*Ablanız hakkında değil.* Aman tanrım!"

"Doğrusu sizi anlamıyorum. Her neyse, gitmem gerek."

"Lisa, yarın benimle öğle yemeği yer misin?"

"Öğlenleri hep meşgul oluyorum."

"Lisa, anlamıyor musun, ben sadece *seni* görmek istiyorum."

"Sorunlarınız için yardımcı olabileceğimi sanmıyorum."

"Mesele o değil. Yarın Bruno'dan sonra benimle kalıp konuşur musun?"

"Bir anlamı yok." Yağmurluğunun yakasını kahverengi bir sorguç gibi kaldırıp gözlerini bu defa hasmane bir biçimde dikmişti.

"Senin için olmayabilir. Ama benim için–"

"Gitmem gerek."

"Lütfen görüşelim, lütfen–" Ellerini yalvarırcasına uzatıp önünü kesmeye çalıştı.

"Ablamla aranızda neler geçtiğini bilmiyorum, emin olun bilmek de istemiyorum. Şimdi lütfen yolumdan çekilin."

"Sakın benim şey–hiç ilgisi yok– Diana'yla sadece–şeyden öte–"

"Sizin şeylerinizi tartışacak değilim. Eve gitmem gerekiyor."

"Lütfen Lisa, bir düşün, sana yazacağım, o kadar zalim olma–"

"Zalim olduğum falan yok. Böyle bir tartışmanın yararını göremiyorum. Görebildiğim kadarıyla tuhaf bir görüşe sahip olduğunuz–"

"Yeterince iyi açıklayamadım. Dur açıklayım. Lütfen görüşüp konuşalım, lütfen–"

"Ben çok meşgul biriyim ve kendime ait bir hayatım var, eminim sizin de öyle. Şimdi yolumdan çekilir misiniz?"

"Senin böyle gitmene izin veremem, yazacağım, yarın geleceksin, değil mi?" Danby önünde ezilip büzüldü, sonra Lisa çevik adımlarla giderken bir elini uzattı ama eli sadece kolunu sıyırabildi. "Lisa!"

Lisa kapıya doğru hızlı hızlı yürüyordu. Bir anda dışarıdaki düzenli bir şekilde ilerleyen kalabalığa karışıp gözden kayboldu. Danby bir an arkasından bakakaldı. Sonra geri dönüp kabirlerin oluşturduğu uzun sokaklar boyunca ağır ağır yürümeye başladı.

XVII

Miles Greensleave bürodan dönüşte mezarlığın parmaklıkları arkasında Lisa ile Danby Odell'ı güneşin altında derin bir sohbete dalmış şekilde görünce Old Brompton Road'da aniden durdu.

Parmaklıkların ardındaki sütunlu manzarasıyla bu yeşil gölgeli çayırlık benzeri alanda duran iki kişi büyük, sarih ve önemli görünüyorlardı. Tavırlarında, dikkatlerinde ciddi bir durumun, önemli bir meselenin olduğunu gösteren bir şeyler vardı. Miles rahatsız edici bir şok hissetti, korku şoku gibi bir şeydi. Durup seyretti. O seyrederken Danby ellerini Lisa'nın geçmesine engel olmak istermişçesine aniden teatral bir jestle kaldırdı. Miles hayretle bakakaldı. Gözlerini onlardan ayırmadan kapıya doğru hızlı adımlarla ilerledi. Fakat kapıya ulaşmadan Lisa'nın bir hamle yapmakta olan

Danby'nin yanından fırlayıp geçtiğini ve kaldırıma çıktığını gördü. Yayaların arasından itişe kakışa sıyrılıp Miles yetişemeden yolun karşısına geçmişti.

Miles arkasından koşarak yolun öteki tarafına geçip Lisa Eardley Crescent'ın köşesine ulaştığında ona yetişti.

"Lisa!"

"Aa, Miles, ne hoş, merhaba."

"Lisa, tanrı aşkına neler oluyordu orada? O salak Danby'yi gördüm–ne yapıyordu?"

"Hiç, sadece– Bruno hakkında konuşuyorduk."

"Sana mı asılıyordu yoksa?"

"Yok, yok, bir sorunu falan varmış. Benimle–benimle öğle yemeği yemek istedi."

"Onunla *öğle yemeği* mi?"

"Beni görmek istediğini söyledi–"

"Seni *görmek* mi? Umarım defetmişsindir. Öyle önüne geçip tutmaya çalışması falan ne küstahca bir davranıştı–"

"Bir şey yok Miles, canını sıkma."

"Sıkarım. Yemeyeceğini söyledin, değil mi?"

"Hayır, söylemedim."

"Tabii, o zavallı budala, herkesin önünde yaptığı şeye bak."

"Çok ciddi olduğunu sanmıyorum."

"Büyük ihtimal kör kütük sarhoştu. Seninle öğle yemeği yemek istemesini düşünebiliyor musun!"

"Bir erkeğin benimle öğle yemeği yemek istemesi çok mu tuhaf bir şey?"

"Hayır, Lisa, hayır, tabii ki değil. Yani, sen– Danby salağın teki. Senin gibi birine yaklaşma cesareti göstereceğini düşünmez insan. Su gibi içki içer. Muhtemelen kızlara sürekli asılıyordur."

"Belki. Herhalde bu her şeyi açıklıyor."

"Eğer bir daha canını sıkarsa haberim olsun."

"Bak Miles, ben Viktorya dönemi bakirelerinden değilim. Kendi başımın çaresine bakabilirim."

"Umarım bir daha o eve, Stadium Street'e uğramazsın."

"Gidip Bruno'yu göreceğimi söyledim."

"Tamam, Danby'nin işte olduğu bir ara gidersin. Herhalde çalı-

şıyordur. Ya da Diana gitsin. İhtiyar muhtemelen ikinizi ayırt edemez."

"Diana, şey–"

Kempsford Gardens'daki evin basamaklarını çıkmaya yöneldiler. Diana, sıklıkla olduğu gibi, onları ön pencerede bekliyordu. Hızla ön kapıyı açtı. "Buyurun, buyurun zavallıcıklar, yoruldunuz. Üstünüzdekileri alayım. Lisa yağmurluğun sırılsıklam olmuş, bu sabah iyi kurutmamışsın, kötü olmuşsun. Oo, Miles *Evening Standard*'ını almışsın, güzel, ben de hatırlatacaktım, hadi girin, salona ateş yaktım ama güneş söndürtmek için elinden geleni yapıyor. Yeni bir *sherry* sürahisi satın aldım, on sekizinci yüzyıl, Fulham Road'daki o dükkândan, her şeyden önce bir yudum *sherry* içmelisiniz. Bakın kristal, çok güzel değil mi? Bayağı ucuzdu da. Otursanıza, bitkin görünüyorsunuz, trende mi karşılaştınız?

"Yoo, istasyonun hemen dışında," dedi Miles. Oturdu. Diana'nın hastalık derecesinde düzenli tuttuğu küçük, nezih, rengârenk salona güneş vuruyordu. Şöminede küçük bir ateş neşeli neşeli yanıyordu. Fayanslı, cilalı bir İskandinav masasının üzerinde *sherry* sürahisiyle üç kadeh duruyordu. Burası Miles'ın eviydi.

Diana *sherry*'leri doldurup hâlâ holde eşarbını çıkarmakta olan Lisa'ya uzattı.

"Dramatik herhangi bir şey oldu mu?" Diana eve akşam geldiklerinde hep bu soruyu sorardı.

"Hayır, dramatik bir şey yok," dedi Lisa. Kadehi aldı.

Miles kafasını kaldırıp ona doğru baktı, ama o çoktan kadehiyle birlikte kapıdan uzaklaşmıştı.

Aslında Lisa'nın verdiği ipucu olmasa da, Danby'yle yaşanan sahneden Diana'ya söz etmemenin daha yerinde olacağını biliyordu Miles. Neden?

"İncilerle süslü kırılgan çubuk, masanın üzerine, belli belirsiz kırmızı bir lekenin, gölgelenmiş kırmızımsı bir çiçeğin yansısına yerleşti. Yukarı ama bayağı yukarı zengin çizgili kahverengi ahşabın yüzeydeki dokusuna uzanıyordu. Kelimelerin kıpkızıllığı. Kahverengi şehvetli karamela kelime. Aynı zamanda renklerin en yalnızı, spektrumdan sürülmüş, kelime rengi, ahşap rengi, toprağın, ağacın, ekmeğin, saçın rengi."

Miles, *Ayrıntılar Defteri*'ni kapatıp karısının çalışma masasına koyduğu eflatun kırmızı anemon çiçeklerine gözlerini dikti. Yırtıp buruşturduğu bir defter yaprağı çöp sepetinde fare gibi bir ses çıkararak açılıyordu. Akşamın geç bir vaktiydi, perdeler çekiliydi. Kadınlar bu saatte çat kapı gelmeyecek kadar zekiydi. Upuzun karanlık saatlerse önundu.

Ne var ki çalışamıyordu. Önceki akşam yazmış olduklarına gün ışığında devam etmek, anemon çiçeklerini tasvir etmek istemişti. Cilalı ahşaptaki o kendine özgü sulu solgunluğu kelimelerle yakalamak istemişti. Ama şimdi birden anlamsız göründü. Anemonların kalın saplarının *kuvveti* dün onu etkilemişti, şimdiyse bir demet kaba saba çiçek olarak görünüyordu, süslü yakalı, yılışık suratlar. Diana onları küçük, ucuz bir çin vazosuna koymuş, bu da onların kaba sabalığını arttırmıştı. Onları artık iyi göremiyordu. Zaten bakmaya da değmezdi. Canı sıkıldı, incindi.

Mezarlıkta Lisa'yla Danby arasında geçen o salak tartışma rahatını kaçırmış, savaş zamanlarından kalma o çok iyi hatırladığı anlamsızlık duygusuna kapılmıştı. Gücünün yıkılabilirliğini biliyordu. Bruno'yu gördüğünde her şeyin ters gitmesine bu sebep olmuştu, kendini suçlu hissetmiş, bu suçlulukla da o ölümcül zayıflık gelmişti. Miles kafa karışıklığından ve kendisini kötü düşünmekten nefret ederdi. Keşke Bruno'nun yanında sakin olsaydı, heyecanlanmayıp sinirlenmeseydi. Sonrasında bunu anlamak ne kadar kolaydı, başka türlü davranmanın ne kadar basit olduğunu anlamak da öyle. Fakat şoke olmuş ve Bruno'yu tekrar görünce etkilenmiş ve kendini toparlayacak zamanı olmamıştı. Artık biliyordu ki, nasıl bir şey olacağı konusunda bilerek bir tahminde bulunmaya çalışmamış, hayal gücünü kullanmamıştı. Yılda iki defa saygı dolu mektuplar yazdığı babası uzun süredir hayatının geri planında yerini almıştı; bir nişe yerleştirilmiş, Blake'in temsil ettiği bir bilge görünümündeki kutsal bir resim gibiydi daha çok. Hatası hiç görüşmemiş olmalarıydı. Stadium Street'teki döküntü odadaki korkunç hasta ihtiyar tamamen başka bir şeydi, düşünme gerektiren, talep eden, korkutan bir şeydi.

Onu tekrar göreceğim diye düşünmüştü Miles, Lisa daha uzlaşma mesajını iletmeden bile önce. Meseleler böyle karman çorman bırakılamazdı. İşini mahveder, rüyalarına girerdi. Bütün bunların

zavallılığı Miles'ı nefret ettirmişti. Bruno'nun itiraflarını duymak istemiyordu. Onun açısından Bruno'nun bir geçmişi yoktu. Bruno'yu çoktan affetmişti, yani aklından ve yüreğinden Bruno'nun başka hakaretlerini düşünmeyi kesip atmıştı. Babasının eşliğinde geçmişi düşünmek istemiyordu. Geçmiş korkunçtu, kutsaldı, *ona aitti*. Eğer ağırbaşlı bir şekilde, kişiselleştirmeden yapılabilseydi vefalı evlat rolünü oynamaya hazırdı. Ya da, faydası olacaksa, Bruno'yla sohbet edebilirdi, ne var ki ölmekte olan bir yabancıyla ne konuda sohbet edilebilirdi? Yapamayacağı şey babasıyla, geçmişin yeniden açılacağı canlı bir ilişkiye tekrar girmek olurdu. Şimdi bu iki durumun ikisinde de bulunmaya, babasıyla birlikte bunları görmeye tahammül edemezdi. Bu düşüncesi iğrençti, maraziydi. Elbette kimseden bunu anlaması beklenemezdi. Açıklanamaz ama mutlaktı. Bruno'yla bir yoğunluk yaşayamazdı. Danby'den de kesinlikle brifing kabul edemezdi. Oraya yine gitmesi gerekecek ve bu işin bir parçası olacaktı. Şimdiyse bunu nasıl yapması gerektiğini düşünürken kendi kendine, benim tanrılarım bu tür şeyleri bilmez, diyordu.

Aklı yine mezarlıktaki sahneye gitti. Bu da aynı meselenin bir parçasıydı, buna her nasılsa Stadium Street'teki o korkunç odadan çıkan bir şeyin sebep olduğunu hissediyordu. Tabii ki Danby soytarının tekiydi, ama o sahne bir şekilde korkunçtu. Bütün bunlar kısmen Danby'nin hatasıydı gerçi. Kendisini Bruno'ya Danby'nin çağırttığını düşünüyor değildi. Miles'ın sahneye sonradan çıkışı muhtemelen Danby'nin cesaretini bayağı kırmıştı. Miles Bruno'nun Lisa'yla gönderdiği mesajdaki kelimeleri hatırlıyordu: "Ona son söylediklerimi gerçekte kastetmemiştim." Bunun anlamı neydi? Bir ihtiyar adamın lanetlerini geri alması mıydı, yoksa pulları Miles mı alacaktı? Miles yıllardır pul koleksiyonunu düşünmüyordu. Danby'nin alacağını varsaymıştı sonunda. Tabii Miles alacak olursa da fena olmazdı. O zaman bürodan ayrılıp bütün zamanını şiir yazarak geçirebilirdi.

Miles aklından pulların düşüncesini silip atmıştı. Yerinde duramaz olup odada bir o yana bir bu yana yürümeye başladı. Üç adımda sonunu buldu, sonra üç adım geriye; ışığı yanan damarlı, cilalı masasının yanından geçip gidiyordu. Masasını çok düzenli tutardı, *Ayrıntılar Defteri*, karışık renkli kurşun kalemleri, Diana'nın ver-

miş olduğu dolmakalemi ve gümüş okkası, özenle dizilmiş mavi kurutma kâğıtları ve kırmızı eflatun anemonların bulunduğu küçük çin vazosu tertipli duruyordu. Durup küçük kare aynada yüzüne baktı. Eskiden Yeats'in gençliğine benzediğini düşünürdü. Şimdi yaldızlı karede gördüğüyse Cézanne'ın küçük bir tablosundaki gibi biraz buğulu, uzun zayıf çarpık bir yüz, eğri titrek bir ağız, sivri, uzun bir burun, çatılmış kaşlar, kaygılı bir yüz ifadesi, etrafında gri saç telleriyle dolu koyu donuk saçlar. Gülümsemeden kurt dişlerini gösterdi. Nasıl göründüğünün artık önemi yoktu. Yine adımlamaya başladı. Mezarlıktaki Lisa'yı düşünüyordu.

Tepkisi gerçekten de, Lisa'nın deyimiyle, Viktorya dönemine aitti! Elbette Lisa kendi başının çaresine bakabilirdi. Danby gibi sarhoş dalgacıdan yüz kat daha güçlüydü. Lisa'yı Diana'nın gözleriyle "kanadı kırılmış bir kuş" olarak görmeye öylesine alışmış olmasına rağmen, şimdi öyle görünüyordu ki onu aynı zamanda başlangıçtan beri güçlü bir kişi olarak da algılamıştı. Lisa önemli biriydi. O okulda öğretmen olmak kolay değildi. Miles bir kere ziyarete gitmiş ve gördüğü pislik, yoksulluk ve karmaşa atmosferinden dehşete düşmüştü; koku, iskelet yüzlü anneler, sokaklarda kavga eden çocuklar. Lisa, Miles'ın şiirlerinde ulaşmaya çalıştığı gerçekliğe hiç benzemeyen gerçek bir dünyada yaşıyordu. Bu onun göreviydi, Miles saygı ve hayranlık duyuyordu.

Madem Lisa Danby'nin salaklıklarıyla rahatlıkla başedebilecek güçteydi, o halde neden canı bu kadar çok sıkılmıştı? Ve bundan Diana'ya söz edilmemesi gerektiği neden çok açık görünmüştü? Lisa evin bir parçası, hayatının bir parçasıydı. Miles ile Diana Lisa'nın asla evlenmeyip onlarla kalacağına çok önceleri karar vermişlerdi. Diana Miles'a onun için sakıncası olup olmadığını sormuştu. Hayır, sakıncası yoktu, Lisa'nın yanlarında olacağına memnundu, çok memnun. Lisa memnuniyetinin bir parçası olmuştu. Diana'nın veremediği bir tür arkadaşlık sunuyordu, Diana'nın anlamadığı konulardan konuşuyordu. Miles onu münzevi, tecrit edilmiş, içine kapanık bir kişi olarak düşünmeye başlamıştı. İşini yapıyor ve Miles ile Diana'yla birlikte yaşıyordu. Öteki kadınlar gibi değildi, dindar sayılırdı. Zaten birkaç sene bilfiil rahibelik yapmış, bu deneyimi ona biraz soğukluk ve uzaklık katmıştı. O halde şoke olmasının sebebi bu muydu; kaba bir adamı bir rahibeye hakaret

edip elbisesinden sürüklerken görmüş gibi olmak mıydı?

"Bir erkeğin benimle öğle yemeği yemek istemesi çok mu tuhaf bir şey?" Hayır, hiç tuhaf değildi. Lisa Diana kadar hoş değildi. Aslında cazibesini görmek için onu iyi tanımak gerekirdi. Miles görebiliyordu. Hatta, şimdi hissettiğine göre, güzelliğini, o gizli güzelliğini de görebiliyordu, gözlerin ve ağzın o koyu yoğunluğunu. Dışarıdan biri için bu görünmez olmalıydı. Lisa'nın dışarıdaki birine nasıl göründüğünü tahmin edebiliyordu: zayıf yüzlü, dağınık, orta yaşlı bir öğretmen. Ama böyle insanlar bile arada bir yemek davetleri alabiliyordu herhalde. Ama Lisa almazdı. Danby'nin debelenmeleri elbette anlamsızdı, muhtemelen içkinin etkisiydi, ama bir soruyu çıkarıyordu ortaya, Miles da bu sorunun farkına varmaya başlıyordu. Lisa'nın bir talibi olursa ne hissedecekti?

Bir bakıma Lisa hakkında çok az şey biliyordu. Bir bakıma kanadı kırık kuş kavramı onu saklamaya yaramıştı. Onun geçmişi hakkında hiç konuşmadılar. Şimdi nedeni pek açık gelmese de o zamanlar Lisa'nın konuşmamayı tercih ettiğini düşünmüştü. Onun seks hayatı hakkında, tabii varsa, hiçbir şey bilmiyordu. Diana Lisa'nın erkeklerle ilgilenmediğine dair bir teori ileri sürmüş, Miles da bunu belli belirsiz kabullenmişti. Lisa'nın "gün"üne dair rutin sorularını sorarken bu günün içinde bir erkeğin olup olmadığı hiç aklına gelmemişti. Aslında Lisa'nın gizli bir hayatı olacağını hiç aklından geçirmemişti. Fakat Brompton Mezarlığı'ndaki o küçük oyundan edindiği izlenim ve şimdi düşünmekten kendini alamadığını bildiği düşünce, Lisa'ya *kur yapılabileceğiydi*. Kaybedilebilirdi. Serbestti.

Miles odasında volta atıp bir uçta şömine rafını, öteki uçtaysa kapı koluna değip geçerken mezarlığın demir parmaklıkları yanında hissettiği kehanetimsi dehşetin önemini yavaş yavaş anlamaya başlıyordu. Yeni, dehşet verici, artık beraber yaşamak zorunda olduğu büyüyen bir şey keşfetmişti; huzurunu tehdit eden güçlü, tahmin edilemez bir şey. Dünyasının ta kalbinde uyumakta olan bir şey artık feci şekilde uyanıktı. Lisa, Kempsford Gardens'a aitti. Lisa'yı seviyordu. Lisa onundu.

XVIII

"Danby!"

Lisa'ya yazdığı mektubu yeni bitirip bir zarfa koyan Danby küfredip elindeki elektrikli tıraş makinesini zarfın üzerine koydu. Odasında masa olmadığı için mektubu konsolun yanında dikilerek yazmıştı.

"DANBY!"

"Geldim, Bruno, geldim!"

Danby merdivenleri ikişer ikişer çıktı.

"Öyle bağırma Bruno."

"Danby, pullardan biri gitmiş."

"Herhalde ortalığa saçtığın içindir."

"Ama *gitmiş*, kutusundaydı, son baktığımda eminim onu çıkar-

mamıştım."

"Çıkarmışsındır yine. Yataktan çıkma Bruno. Lanet şeye ben bakarım."

"Burun üçgenlerinden biri, iki yüz sterlin eder."

"Yataktan çıkma! Mızmızlanıp da durma. Ben ararım, Adelaide arar, büyük ihtimal buralarda döşemenin üzerinde bir yerdedir."

"*Olamaz–*"

"Adelaide! ADELAIDE!"

Akşamın ilerleyen saatleriydi, Bruno'nun yatma vakti yaklaşıyordu. Yağmur pencere camlarını dövüyordu. Lamba, solgun, karalama desenli yatak örtüsüne, Bruno'nun yarım bıraktığı kızarmış ekmekli fasulyenin bulunduğu yemek tepsisine, her zamanki pul karmaşasına, *East Anglia'nın Örümcek Popülasyonu* ve *Evening Standard*'ın üzerine ışık vuruyordu. Danby geceyi cinnet içinde geçirmişti. Lisa öğleden sonra Bruno'yu görmeye gelmiş, ama Danby onu kaçırmıştı.

Yataktan yere bir şampanya kadehi yuvarlanıp kırıldı. Adelaide kızgın ve yorgun içeri girdi ve cam parçalarını toplamaya başladı.

"Adelaide, Bruno bir pulunu kaybetmiş, üçgen bir pul. Buralarda, döşemenin üzerinde bir yerde olmalı. Sen odanın o tarafına bak, ben de bu tarafına."

"Odada olamaz. Kutusundaydı, eminim–"

"Kapa çeneni Bruno. Halının uçlarını kaldır, Adelaide. Kitapları kaldırmana yardım ederim. Dikkat et dizini cam kırığına basma. Oo, Nigel, merhaba, Bruno bir pulunu kaybetmiş, üçgen pullardan. Aramamıza yardım edebilir misin? Döşemede olmalı."

Nigel hülyalı bir şekilde kapıda durup onlara bakarken Danby ile Adelaide iki yandan birbirlerine doğru ağır ağır emeklediler.

"Yatağın altına bakacağım, Adelaide. Halıda o delik var ya, oradan alta geçmiş olabilir."

"Aramanızın bir yararı yok Danby, bu odada olmadığını *biliyorum.*"

"Peki, bu odada değilse o zaman nerede?"

"Bilmiyorum ama bildiğim–"

"Amaan, zırvalamayı bırak. Ne güzel yardım ediyorsun be Nigel! Bruno, *yatağına* dön. Pekâlâ, döşemede olmadığı anlaşılıyor, çekmecelere ve raflara bakacağım. Sen bırakabilirsin Adelai-

de, şu lanet kadehi götür yeter, kâğıt sepetine bırakma yalnız. Tepsiyi de. O lanet kapıyı da öyle çarpma!"

Adelaide'ın gürültüyle merdivenlerden indiği duyuldu. Nigel hâlâ seyrediyordu, Danby konsolu aradı, duvardan geriye çekti, arkasına baktı, kitaplığın arkasına baktı, kitaplıktaki kitapların arkasına baktı.

"Bir kitabın *içine* girmiş olabilir. Eğer öyleyse ne zaman ortaya çıkar tanrı bilir. Öneıni yok nasılsa. Bruno, salak bir pul için giden gitmiş diyemez misin!"

"Takımın en iyisiydi. İki yüz sterlin eder."

"*Senin* için önemi yok, değil mi? Hay allah, Bruno, öyle canını sıkma, berbat bir gün geçirdim. Bir pul için koparılan gürültüye tahammül edemem. Nigel ya bana yardım et ya da defol git. Bruno, üzgünüm, öyle kötü bakma."

"Biliyorum, sadece benim gitmemi bekliyorsun, sadece benim gitmemi–"

"BRUNO, kes artık! Bak, merdivenleri ve sahanlığı arayacağım, ta odama kadar. Yolda bir yerlerde düşmüş olabilir. Toparlanmaya çalış. Daha *Evening Standard*'ını açmadın bile."

"Ben *o* pulu istiyorum–"

"Çocukluk etme. Bakmaya gidiyorum. Tanrı aşkına gazeteni oku. Thames'in taşma tehlikesini oku. Kafanı pullardan uzaklaştırır."

Danby arkasında Nigel'la dışarı çıkıp kapıyı kapattı. Sahanlıkta döşemenin üzerindeki muşambayı incelerken omzunda yumuşak bir dokunuş hissetti.

"Çek git Nigel. Hülyalı günlerinden birindesin."

"Bir dakika konuşabilir miyim?"

"Hayır."

"Pul hakkında."

Danby doğruldu. Nigel kendi odasına geçmişti, Danby arkasından gitti.

Nigel'ın odası çıplak ve kasvetli bir görüntü sergiliyordu. Bütün mobilyalar duvara yaslanmış ve komodin de merdiven sahanlığına çıkarılmıştı. Tepedeki lamba odanın ortasında kare biçiminde dökük, kahverengi bir halıyı gösteriyordu, etrafında verniksiz tahtalar, daha ilerisinde iyice yıpranmış ucuz vernikli ahşap

döşeme vardı. Konsolun üzerinde kızılderili usulü boyanmış tahta hayvanlar ve içinde anemonla nergis bulunan iki reçel kavanozu vardı. Nergisin rengi ve dokusu eskimiş ince kâğıda benzemişti. Nigel halının ortasında tek ayağı üzerinde durmuş, saçlarının uzun yan perçemlerini okşuyor, çenesinin altında buluşturuyordu. Danby'ye kapıyı kapatması için işaret etti.

"Burada ne yapıyorsun?" dedi Danby. "Dans mı?"

"O pulun nerede olduğunu biliyorum."

"Yaa. Neredeymiş?"

"Söylersem benim için ne yapacaksın?"

"Hiçbir şey."

"Bana borcun olacak."

"Saçmalamayı bırak, Nigel. Pul nerede?"

"Adelaide aldı."

"*Adelaide mı?*"

"Evet."

"Doğru olamaz," dedi Danby. "Hayal görüyorsun, o aldığın her ne haltsa, fazla kaçırmışsın."

"Gerçekten. Kendisi için almadı. Will Boase için aldı. Onun fikriydi."

"Will Boase için mi? Ne demeye–?"

"Fotoğraf makinesi istiyordu."

"Tanrım. Ama Adelaide Will Boase için bunu neden yapsın?"

"Ona sor."

"Nigel, doğru mu bu?"

"Evet, evet, evet. Yemin ederim."

Danby odadan ayrılıp merdivenlerden aşağıya doğru fırladı. "Adelaide!"

Adelaide odasında yatağına oturmuş öylece önüne bakıyordu. Ağlamış gibi görünüyordu.

"Adelaide, Nigel pulu senin aldığını söylüyor, ama bu çok saçma–"

"Doğru."

Danby yatağa yanına oturdu. "Will Boase için aldığını söylüyor."

"Evet."

"Ama neden?"

Adelaide yavaşça kafasını iki yana sallarken gözlerinden yaşlar

boşanmaya başladı. Yüzü hâlâ önüne dönüktü, Danby'ye bakmıyordu. Hiçbir şey söylemedi.

"Pekâlâ," dedi Danby bir süre sonra, "sebebi her ne ise onu geri alabilirsin ve eğer o beş para etmez, hırsız kuzenin onu sattıysa ya parasını verir ya da karşısında polisi bulur. Ona bir mektup yazacağım, sen de hemen götürürsün. Bruno o pulu istiyor. Ona bir yerde bulduğumuzu söylerim. İhtiyara bu kötülüğü nasıl edebildin?"

Adelaide hıçkırmaya başladı.

"Bırak ağlamayı Adelaide. Bugün canıma yetti zaten. Kusura bakma, biraz serttim ama bu da biraz fazla."

Adelaide haykırmaya başladı. Oturduğu yerde kaskatı kesilmiş gözlerini kapıya dikmiş, anlaşılmaz tiz çığlıklar gırtlağına hücum ediyordu. Çenesine tükürükler aktı.

Danby onu kendisine doğru çevirip tokatladı.

Çığlıklar kesildi, ama hemen sonra Danby omuzlarından kavranıp yataktan fırlatıldığını hissetti. Adelaide Danby'nin bedenine kendini boylu boyunca yapıştırmış yumruk atıyor, tekmeliyor, ısırıyordu. Danby dengesini kaybetmiş ellerini aralarından kurtaramıyordu. Adelaide'ın dişlerini boynunda hissetti. Akabinde ikisi de paldır küldür yere düştüler.

Danby yerden kalktı. Adelaide bir dirseğinin üzerinde, saçları dolanmış, yüzü buruşmuş düştüğü yerde uzanmış ona bakıyordu.

"Adelaide–lütfen–ne oluyor–çıldırdın mı–"

"Beni küçük görüyorsun," dedi Adelaide. "Bana hizmetçiymişim gibi bakıyorsun. Köle gibi davranıyorsun. Benimle evlenmek aklının ucundan bile geçmez, asla. Ben süprüntünün tekiyim. Bir süreliğine yatmaya yararım ancak. Sorun çıkarmam, kolayım. Senin hiç umurunda değilim. *Senden nefret ediyorum, senden nefret ediyorum, senden nefret ediyorum.*"

Danby titriyordu. "Adelaide, lütfen öyle konuşma. Pulu dert etme. Onu yarın hallederiz. Artık yatsan iyi olur. Sana içecek sıcak bir şey getireyim mi, ya da aspirin falan?"

"*Senden nefret ediyorum.*"

Danby kapıda tereddüt etti. Sonra çıkıp arkasından kapadı. Doğru hole çıkıp oradan da hafif hafif yağan yağmurun karanlığına daldı.

Adelaide yatağından kalktı. Her tarafı ezilmiş, kaskatı olmuştu. Yüzü ağlamaktan ağrıyordu. Kendimi öldüreceğim, diye düşündü. Aynaya baktı, yüzünün feci halini görünce yine ağlamaya başladı. Duvara dayanıp hıçkırıklara boğuldu.

Sabahın neredeyse üçüydü ve Danby geri dönmemişti. Belki de dönüp tekrar çıkmıştı. Onun ayrılışını takip eden iki üç saat boyunca Adelaide yastığına kapanıp çevresini fark etmeyecek kadar kendinden geçerek ağlamıştı. Daha sonra Bruno sesleniyor sandı. Şimdiyse sadece yağmur vardı.

Neler olduğunu ya da bunun neden olduğunu henüz anlayamıyordu. Pulu almakla delilik etmişti. Hatta Will'e vermeden önce bile bunu biliyordu. Pulu el çantasına koyup Camden Town'a kadar gittiğinde verip vermeme konusunda hâlâ kararsız kalmıştı. Teyze yattıktan sonra her zamanki gibi kavga etmeye başlamışlardı. Adelaide Will'in Mrs. Greensleave'le kurlaşması hakkında birkaç aşağılayıcı söz etmişti. Bu sahnenin anısı Adelaide'a acı vermeye başlamıştı. Mrs. Greensleave'in Will'le o rahatlıkta konuşmasına içerlemişti en çok. Adelaide için Will'le konuşmak zordu, hatta Will'e kur yapmak münasebetsizce, açıklanamaz, tehlikeliydi. Mrs. Greensleave'e bütün bunlar çok kolay gelmişe benziyordu. Adelaide Will'e şımartılmış bir uşak gibi davrandığını ve okşanan bir çocuk gibi sırıttığını söyledi. Will buna son derece hiddetlendi. Adelaide, eğer Will Mrs. Greensleave'e telefon ederse onu bir daha görmeyeceğini ilan etti. Will bu tehditten etkilenmemiş gibi yapıp Mrs. Greensleave'i hemen arama niyetinde olduğunu söyledi. Adelaide en sonunda öfke ve çaresizlikle göz yaşlarına boğularak pulu masanın üzerine atmıştı. Sahnenin kapanışı Will'in neşelenmesi, dikkat kesilmesi, sevecen tavırlarıyla bir daha Mrs. Greensleave'le görüşmeyeceğine söz vermesiyle oldu.

Dönüp bakmaya değmezdi, korkunç, karmakarışık ve pisti her şey. Şu son günlerde ne kadar çok ağlamıştı. Ve Danby'nin ona olan aşkını belki de yok etmiş olan bu salaklıkla son buldu her şey. Şimdi ona iyi davrandıysa bile deli olduğunu düşündüğü içindir. Hep tetikte olacaktır, bir daha ne zaman çıldırır diye bekleyecektir. Aslında kendini bile korkutmuştu. Ama Adelaide kendisinin deli olmadığını biliyordu, sadece dayanma sınırını geçmişti, o kadar.

Odasının kapısını açtı. Karşıda Danby'nin kapısı açıktı ve içeri-

si karanlıktı. Adelaide karşıya geçip ışığı yaktı. Yatak bozulmamıştı, siyah, parlayan yağmurlu pencerenin perdeleri çekili değildi, oda kimsesizdi. Adelaide yeniden ağlamaya başladı. Gidip perdeleri çekti. Sonra yatak örtüsünü kaldırdı, battaniyeleri düzenlice açtı, göz yaşları çarşafa düştü. Odanın etrafına bakınmaya başladı.

Sonra konsolun üzerinde bir mektup durduğunu gördü. Aklına gelen ilk düşünce, o histerik bir şekilde ağlarken Danby'nin dönüp ona bir not bıraktığı oldu. Gidip Danby'nin elektrikli tıraş bıçağını kenara çekti. Zarfın üzerinde Miss Lisa Watkin yazıyordu. Ağzı yapıştırılmamıştı.

Adelaide bir an kulak kesildi. Sadece yağmur. Bir an daha tereddüt ettikten sonra mektubu zarftan çıkardı.

Sevgili Lisa'cığım,

Brompton Mezarlığı'ndaki o çok kötü davranışım için beni affet, belki de seni korkuttum. İyi mektup yazamam ama bunu yazmam gerekiyor. Ciddi olduğumu bilmeni istiyorum. Ümidim olduğundan değil, zaten niye olsun ki? Ama basit bir mesele değil bu. Anlaşılmaz bulabilirsin. Seni sadece birkaç defa gördüm. Ama, ne olur inan Lisa, çok ciddi, korkunç bir şey. Seni seviyorum ve seni görmek istiyorum ve seni tanımak istiyorum ve bunu ciddi bir ihtimal olarak görmeni *rica* ediyorum. Çok iyi davranacağım ve istediğin her şeyi yapacağım. Hiç düşünmeden anlamı yok deme. Denemeden anlamı olup olmadığını nasıl bilebilirsin? Senin yanında bir hiç olduğumu biliyorum, ama seni çok seviyorum ve *insan böyle bir konuda yanılmaz.* Böyle sadece bir kere daha sevmiştim. Sıradan sevgi zırvalıklarından ve sadece birileriyle yatma arzusundan çok farklı bir şey. Burada kaderi hissediyorum. Beni dinlemek *zorundasın* Lisa. Hakkımda kötü düşünmenin (örneğin beni ilk öyle gördüğün için) ve beni uçarı biri gibi görmenin önemi yok. Uçarı biriyim ama seninle ilgili değil, eğer beni dinleyecek olursan beni affedebilirsin ve beni çoktan değiştirdin bile. Bütün bunlara sarhoş zırvaları gibi bakma. Burada konuşan yüreğim ve insan böyle olunca bunu anlar. Lütfen kabul et ve seni sevmeme *saygı göster* ve *benimle tekrar görüş*, Lisa. Görmek zorundasın. Bundan kaçış yok. Yine yazıp buluşmayı önereceğim. Lütfen hakkımda ciddi düşün. Seni seviyorum Lisa, başka hiçbir şey yok gözümde.

Kölen,
Danby

Adelaide mektubu tekrar zarfın içine, zarfı da tıraş makinesinin altına koydu. Işığı söndürüp odasına döndü, kapısını kilitledi. Pencere şafakla aydınlanana kadar gözyaşı dökmeden kaskatı kaldı.

XIX

Miles karanlıkta Lisa'nın kapısını çok yavaşça açtı.

Cumartesi sabahı saat ikiye geliyordu. Önceki iki gün Miles yemeklerini vaktinde yemiş, büroya gitmiş, işini yapmış, bu iki kadınla sıradan bir şekilde konuşmuştu. Sabah gazeteleri üzerine her zamanki az ve öz yorumlarını yapmış, akşam tam vaktinde dönen trene yetişebilmek için tam saatinde işten ayrılmıştı. Fakat hayatının eski makineleri içinde yüreğinin içi kaynayıp duruyordu. Lisa'yı yakından seyretmişti. Aralarındaki fiziksel mesafe yeni ve korkutucu bir önem kazanmıştı. Kahvaltı masasında yaklaşan eller, bir kitap alış verişi, bir fincanın hareketi, merdivenlerdeki bir karşılaşma, bunlar büyük ıstırap anlarıydı. Yuvam dediği o aşina ev kaybolmuştu. Onun yerini bedenini bir işkence aleti gibi geren ha-

reketler, görüntüler ve mesafeler almıştı.

Bakmak da bakmamak da imkânsızdı. Kendini alamadan gözlerini ona dikiyor, onun da karşılık verdiğini sanıyordu. Karşı konulması acı getirecek bir çekim gözlerini onun gözlerine doğru götürüyor, Lisa'nın gözlerini kendi gözlerine bakmaya zorluyordu. Öylesine anlam yüklü bu bakışlardan artık vazgeçemezdi. Günlük rutinlerinde herhangi bir değişiklik yapmaktan kaçınıyordu. Onunla yalnız kalmak için hiçbir girişimde bulunmuyordu; evden farklı saatlerde çıkıp dönmeleri, Diana'nın daima evde bulunması ve kapıların çağrılmak ve içeri bakmak için hep açık kalması yüzünden de onunla hiç yalnız kalmamıştı.

Yine de, konuşmadan iletişim kurmak mümkündür ve kesinlikle de kurulur. Cuma akşamı olduğunda Miles Lisa'nın bildiğini biliyordu ve bunu bildiğini Lisa'nın bildiğini de biliyordu. Bu konuda onun ne düşündüğü hakkında hâlâ kesinlikle bir fikri yoktu, aslında kendisini duygularının gelişimine kaptırdığı için bunu pek düşünmemişti. Dahası, felaket getirecek bir durum içinde olduğunu itiraf etmek için hazır da değildi. Âşık olmak, ya da burada Miles'ın sandığı gibi, âşık olduğunu fark etmek, ne kadar acı verirse versin insanı meşgul eden bir hazdır. Canlılığı ve benlik duygusunu geliştirir. Ve bu karanlık haz Miles'ın ileri bakmasına ya da herhangi bir plan yapmasına hâlâ engel oluyordu. Düşünüyordu: Lisa Danby'den Diana'ya söz etmek istemedi. Ama bunun sebebi belki de, hatta kuşkusuz, genel ketumluğunun, incelikli davranışının bir sonucuydu, çünkü o kısa sahneye şahit olmanın enişteşinin aklında nelere yol açacağını kestirmiş olamazdı.

Cuma akşamı geç vakit Miles'dan önce yatmaya giden kızlar odalarına çekilmek üzereyken bir şey oldu. Diana merdivenlerin başında Lisa'yla konuşuyordu. Miles hâlâ salondaydı, yeni kapattığı pencerenin yanında duruyordu. Lisa bir kitap almak için tekrar salona girdi, bir aralığına ikisi de holden görülmeyecek bir biçimde durdular. Miles gözlerini ona dikti. Lisa kitabı alıp bakışıyla ona karşılık vermek için hareketini sadece bir saniye geciktirdi. Miles elleriyle bir hareket yaptı, anlamı kuşku götürmeyen bir anlaşma, teslimiyet hareketi. Lisa ona boş gözlerle bakıp hole dönerek Diana'nın bir sorusuna cevap verdi.

Miles her zaman olduğu gibi yukarı çalışma odasına çıktı.

Zaman geçti. Istırap daha da büyüdü. Sonunda çok yavaş adımlarla Lisa'nın odasına gitti. Miles ile Diana'nın yattığı oda Miles'ın çalışma odasıyla aynı sahanlıktaydı. Lisa'nın yattığı odaysa daha aşağıdaki başka bir sahanlıkta. Miles hemen ve çok derin uyuyan Diana'yı uyandırmaktan korkmuyordu.

Kapıyı çalmadan kolu çok sessizce çevirdi, sonra gürültü yapmadan odanın karanlığına doğru adımladı.

Her tarafı kaplayan karanlık ve sessizlik onu bir an boğacakmış gibi oldu, elini boğazına götürdü. Kalbinin hızla çarpması canını sıkıyor, bayılacakmış gibi oluyordu. Kapı kolunu bırakarak hareketsiz durdu, normal bir şekilde soluk alıp vermeye çalıştı. Hiçbir şey göremiyordu, ama bir süre sonra Lisa'nın uyurkenki sessiz nefes alış verişlerini duymaya başladı. Ellerini öne doğru uzatıp çok sessizce ilerledi, ayakları dikkatle engelleri kontrol ediyordu. Artık yatağın beyazlığını görebiliyordu, Lisa'nın başını ve yastığa dökülmüş saçlarının biçimini belli belirsiz seçebiliyordu. Sırtüstü yatıyordu, bir eli yatak örtüsünün üzerine uzanmıştı. Miles bir elini yatağa koydu. O kadar şiddetli titriyordu ki tırnakları çarşafı yırtarcasına ses çıkardı. Derin bir iç çekerek yatağın yanında diz çöktü. Onun pencereye yansıyan profilinin dış hatlarını görebiliyordu. Saçlarına dokundu.

"Ay! Miles!" Çabucak yarı oturur duruma geldi.

Miles kollarını açıp uzandı. Lisa hemen ardından kollarını Miles'ın boynuna dolayıp hızla başını göğsüne çekip bastırdı.

Miles sonrasında öyle hareketsiz ne kadar kaldıklarını bilemedi. Belki çok uzun bir süreydi. Kara saadet dolu bir ölüm anıydı. Aynı zamanda mutlak bir kesinlik anı.

"Aman Tanrım," dedi Lisa.

"Seni seviyorum Lisa."

"Biliyorum. Ben de seni seviyorum."

"Ah, sevgilim–"

"Üzgünüm Miles."

"Üzülme. Harika bir şey."

"Hiç aklıma gelmezdi senin– Neden birdenbire şimdi, Miles, ne oldu?"

"Bilmiyorum. Seni yıllardır sevmiş olduğumu hissediyorum, ne var ki körmüşüm. Öylesine gerekliydin ki."

"Evet, belki. Ama bu şekilde değildi."

"Biliyorum. Ani oldu. Ve de tanrım çok şiddetli, Lisa. Bu yüzden öleceğimi hissediyorum."

"Danby'yle mi ilgiliydi?"

"Ben salağım, Lisa, salak. Yıllarca o kadar yakınımdaydın ki. Hep orda olacak gibi gördüm. Kendi ihtiyaçlarımı göremedim–"

"Peki onunla bir ilgisi var mıydı?"

"Evet, galiba. O embesilin seni –böyle düşündüğümden değil– Fakat birden senin ne kadar serbest olduğunu görmeme neden oldu."

"Ama serbest değilim, Miles. Hiç serbest olmadım. Seninle tanıştıktan sonra."

"Lisa, yani–"

"Evet. Evlendiğin gün, ilk tanıştığımız gün âşık oldum sana."

"Ah kalbim–"

"Üzgünüm. Bunu söylemek rahatlatıyor. Ama aynı zamanda– bir çeşit idam hükmü. Hep benim hatam, Miles. Burada yaşamaya hiç gelmemeliydim. Felsefe konuşmak dışında bana herhangi bir şekilde ilgi duyabileceğin hiç aklıma gelmemişti. Geldim çünkü şimdi açıkladığım şeyi açıklamam gerekeceğini tasavvur edemezdim."

"Ah, Lisa, n'olur affet beni."

"Saçmalama."

"Boşa giden onca yıl. Ah sevgilim–"

"O şekilde düşünmemelisin–"

"Işığı açabilir miyim?"

"Aman sakın ha, ışık olmaz. Diana uyanık değil, di mi?"

"Hayır."

"Miles, ucunda ölüm varsa da harika bir şey bu. En akıl almaz rüyalarımda bile sana bu şekilde dokunabileceğimi düşünmemiştim."

"Ah, Lisa. Sana anlatamam– Senin acı çektiğini düşünmek– Hiç bilemeyebilirdim de–"

"Artık biliyorsun, onun için de gitmem gerekecek."

"Öyle söyleme. *Gitmeyeceksin.* Seni bırakmam. Beni öldürmek mi istiyorsun?"

"Miles, ümit yok, görmüyor musun? Aman tanrım, seni böyle

bulmak, seni böyle tutmak ve bunun aynı zamanda ölüm olduğunu bilmek–"

"Lisa, ağlama, ağlama canım. Bu durumu korumamız gerek, çünkü buna *mecburuz*. Bir yol var. Bu daha ilk an–"

"Aynı zamanda son an, Miles. Beni düşünme. Bunun için sana sonsuza dek minnettar kalacağım, bütün ömrüm boyunca hayatımın mücevheri olacak ve çok daha, çok daha zengin biri olacağım. Gece yanıma böyle geldiğin için çok memnun ve minnettarım. Eğer böyle gelmemiş olsaydın bunu sana hiç söylemeyebilirdim. Büyük acı verse de öğrendiğin için çok *mutluyum*. Ama bundan başkası yok, yapacak ya da planlayacak bir şey yok, hepsi bu kadar."

"Seni anlamıyorum Lisa. Seni dinlemeyeceğim. İkimize de sürpriz oldu. Bunu *düşünmemiz* gerekiyor."

"Düşünmek ölümcül olabilir. Hiç düşünmemeli. Düşünmenin bizi nereye götüreceğini biliyorsun."

"Ah tanrım."

"Anlıyorsun Miles."

"Lisa, seni çok az tanıyorum."

"Böylesi daha iyi."

"Ani bir fırtına diyorsun. Pek de ani değil. Ani şeylere hazırlanılır. Çok önceleri dikkatimi ne çekti biliyor musun, birbirimize benziyoruz, fiziksel olarak yani."

"Evet. Ben de birbirimize benzediğimizi fark ettim. Seni çok düşündüğüm için."

"Hayır, benim için yaratıldığın için. *O* sensin."

"Hayır, hayır, Miles. Duygulandın, bir de gece vakti olduğundan. Sen ne dediğini bilmiyorsun. Söylediğin şey kutsal değerlere küfür olur."

"Parvati."

"Ya Diana."

"Diana farklıydı. Biliyorsun Diana hiç böyle olmadı."

"Demek şimdi inanıyorsun, ama–"

"Parvati hakkında seninle konuşmak istiyorum. Sanırım konuşabilirim. Başka kimseye konuşamadım."

"Parvati'yi çok düşündüm. Onun bir resmini görmeyi istedim ama yalnızca sana sormayı istemedim hiç."

"Öldüğünde hamileydi."

"Oo, Miles–"

"Kimseye söylemedim, Diana'ya bile."

"Hâlâ çok yakın mı geliyor?"

"Evet. Bazen sanki daha gerçekte hiç ayılamamışım gibi oluyorum. Geriye bakıp, dünmüş gibi olmasını istiyorum ama olmuyor. Hiç bitmeyen bir kabûs, gerçek bir şey değil. Arkasından uzun bir şiir yazdım."

"Yardımı oldu mu?"

"Evet. Gerekliydi–ölümünü kutlamak. Anlıyor musun bilmiyorum."

"Sanırım evet."

"Bazen, Lisa, sanki onun ölümünü hiç *yaşamamışım* gibi hissediyorum. Ölümünü şiirselleştirdim, gerçek olmayan bir şeye dönüştürdüm, güzel bir şeye. Mecburdum."

"Elimizden gelse hepimiz ölüme bunu yapardık."

"Belki. Ama yine de bir tür engel, bir yanlış gibi kalıyor. Galiba beni yazmaktan alıkoyuyor. Bir tür lanet gibi. Bunu yaşamak– şu an bile–korkunç olurdu."

"Belki yaşayacaksın–vakti gelince."

"Bana yardım edebilirsin. Bunu seninle yeniden yaşayabilirim."

"Hayır, olmaz, ben son kişiyim–Buna dokunmamalıyım– Bu da başka bir sebep–"

"Lisa, Parvati'yle ilişkilendirebileceğim tek insansın–Bu her şeye anlam verebilirdi."

"Hayır, yalnız yapmalısın."

"Lisa, beni bulduğun anda terk edemezsin, anlaşılır gibi değil. Biz zeki insanlarız. Bunu *halledebiliriz*. Gitmeyeceğine söz verir misin?"

"Hayır. Buna söz veremem, Miles."

"O zaman yarın gitmeyeceğine söz ver."

"Söz veriyorum yarın gitmeyeceğim."

"Şükürler olsun. Yarın enine boyuna konuşuruz. Bu durumu koruyacağız Lisa. *Mecburuz*."

"Artık git lütfen, Miles. Diana uyanacak."

"Tamam. Dur öpeyim. Tanrım, seni daha önce hiç öpmemiştim!"

Bir an karanlıkta birbirlerinin dudağını ararken beceriksizce debelendiler.

"Git, git."

"Tatlım, bu ana ihanet etme, bu anı terk etme."

"Lütfen git."

"Deneyeceğine söz ver: İkimiz de deneyeceğiz. Başaracağız."

"Miles git."

"Yarın, Lisa. 'Yarın' de."

"Yarın."

Miles odadan tökezleyerek çıktı. Coşku diğer bütün duyguları alt etti. İki sahanlık arasındaki basamaklarda yere diz çöktü, gözlerini kapadı, sevinçten başı dönüyor, boğulacak gibi oluyordu.

Birkaç dakika sonra ayak uçlarında yukarıya çıkıp kendi yatak odasının kapısını açtı.

Perde çekilmiş, sokak lambası içeriyi loş bir ışıkla aydınlatıyordu. Diana sırtüstü yatmış, kolları yatak örtüsünün dışında iki yanında uzanıyordu. Miles içeri girerken Diana'nın açık gözlerinden bir parıldama yakaladı. Yatağa yaklaşıp ona baktı. Sonra elini yanağına götürdü. Gözyaşlarıyla ıslanmıştı.

"Merhaba."

"Merhaba."

"Miles, artık hiçbir şey asla eskisi gibi olmayacak. Asla, asla, asla."

Miles soyunup yatağa girdi, karısı gibi sırtüstü, kollarını uzatıp, kaskatı yanına uzandı. Asla, asla, asla. Karanlık sevinç geri gelip uzanmış bedenini coşkuyla sardı.

XX

Bruno Lisa'nın elini tutuyordu. Perdeler göz kamaştırıcı ikindi güneşine karşı çekilmişti, odanın içi hafif karanlıktı.

"Bilmek istiyorum işte, neye *benzediğimi*."

"Belki de böyle bir şey yoktur, Bruno."

"Bunun hakkında gerçekten ne hissettiğimi ortaya çıkarmak istiyorum."

"İnsanın geçmişle ilgili net duygularının olması şart değil. İnsanın kendisi karmakarışık bir şey."

"Ben karmakarışık bir şeyim canım, ihtiyar, karmakarışık, kirletilmiş, yerinden edilmiş bir şey."

"Hepimiz öyleyiz. İnsan anılarını net olarak hatırlamaya çalıştığında bunu belli bir amaçla yapar, ya intikam ya da teselli falan için."

"Her şey kaybolup gidiyor–"

"Bırak gitsin."

"Ama gerçekte ne oldu? Janie Maureen'e ne yaptı?"

"Bilemezsin. Maureen'in hayatında çok kısa bir araydın belki de."

"Aa. Galiba öyle."

"Düş kırıklığına uğramış gibisin! Ama pek çok kişi için insan sadece kör bir güçtür."

"Fakat ben Janie'nin hayatındaki kısa bir ara değildim. Ben Janie'nin hayatını mahvettim."

"Dünyada her şey gibi olur. Ne kadarının tesadüfi olduğunu bir düşünsene."

"Yani–kendimi bırakayım mı?"

"Buna gerek yok. Bazı şeyler oldu. Günahkârlığı düşünmek genellikle rahatlamaya yarar."

"Ona karşı şeytan gibi davrandım."

"İnsanlar şeytan değildir. Çok daha karmaşıktır."

"Ölüm döşeğindeyken yanına gitmeliydim."

"İnsanın yapamayacağı şeyler vardır. O durumun etrafına bir tür sessiz daire çizmeye çalış."

"Etrafına bir daire çizemem. Çünkü o, kendim. Burada. Ben'im."

"Çok fazla kendinde yaşıyorsun."

"Başka nerede yaşayabilirim, çocuğum?"

"Dışarıda. Kendini bırak. Benliğin sadece tahrikçi bir kukla. Başka şeyleri düşün. Güzel şeyleri düşün."

"Tahrik eden bir kukla. Evet, kollarımı sağa sola sallamaktan bıktım usandım."

"Geçmişin üzerinde durmak genellikle insanın nasıl kazanmış olabileceğinin fantezisidir, kazanamamış olmasına içerlemedir. İşte bu içerlemeyi insan çoğu kez nedametle karıştırır."

"Beni Janie'ye gitmemiş olmamdan daha çok üzen ne biliyor musun?"

"Nedir?"

"Apartman sakinlerinin benimle sahanlıkta dalga geçmesi."

"Yani–?"

"Janie Maureen'in dairesine girip kapıyı kilitlediğinde, hatırlıyor musun anlatmıştım– Tamam, sana anlatmadım, onu atlamış-

tım, fazla can sıkıcıydı. Janie kendisini Maureen'i görmeye götürttüğünde, içeri girip kapıyı kilitledi, içeride Maureen'in ağladığını duyuyordum, kapıyı çalıyordum, apartmandaki diğer sakinler aşağıya gelip benimle alay ettiler."

"Zavallı Bruno."

"Önemsiz olması gereken bir şey, her şeyden önemli hale geliyor."

"Şeytan işte bunu hissetmez. Görmüyor musun, kurtulamıyorsun?"

"Tanrı olsaydı ona bırakırdık."

"Tanrı olsaydı ona bırakırdık."

"Tanrıya inanır mısın?"

"Hayır. Dinle. Miles seni görmeye gelecek. Ona karşı çok sakin ol ve ondan senin için bir şey yapmasını bekleme."

"Galiba ondan bir çeşit törenden geçmesini istedim, cin kovma töreni gibi bir şey. Komik şey, unutmuştum, aklımdan çıkmıştı, beni nasıl deli etmişti!" İkisi de güldü.

"Her neyse, ona karşı nazik ol."

"Miles'ı seviyorsun, değil mi?"

"Evet."

"O şanslı. Daha önce gelen kız, kardeşindi değil mi?"

"Evet."

"Sizinle mi yaşıyor?"

"Evet."

"Miles bir şey demiyor mu?"

"Hayır."

Lisa soğuk yüzüksüz elini Bruno'nun kırışık alnındaki yumuşak, nemli, etli kıvrımların üzerinden çekip kafatasının parlak kemikli tepesinden cılız kadifemsi saçların çemberine götürdü.

"Seni korkutmuyorum ya canım?"

"Tabii ki hayır."

"Aynaya bakmaya cesaret edemiyorum. Biliyor musun? Çok da kötü kokuyordur."

"Hayır."

"Çok yaşlı insanlar hâlâ cinselliği hissederler."

"Biliyorum."

"Elini tutmak bana büyük bir haz veriyor."

"Sevindim. İnanmayacağın bir şey söyleyeyim."

"Ne?"

"Hâlâ çekicisin."

Yaşlar Bruno'nun tombul yanaklarından aşağıya, büyük bir kürek gibi görünen gri kılların alanına gömüldü; Kılları yeni yeni iğne ucu olmaktan çıkmış, kürk gibi görünmeye başlamıştı. Kılların büyümesi acı veriyordu çünkü örselenmiş yüzün etli kırışık ve buruşuklarından zorlayarak çıkıyorlardı. Fakat Bruno Nigel'ın onu tıraş etmek konusundaki fikrini değiştirmeye çalışmamıştı bile. Çok geçmeden önemsiz hale gelmişti.

"Artık gitmem gerekiyor, Bruno."

"Danby'yi kaçıracaksın. Yarım saat sonra evde olur."

"Boşver. Habersiz gelmeme kızmadın ya?"

"Hayır, çok güzel bir sürprizdi. Bir tür–hayaldi."

"Evet, bir hayalet."

"Cennetten bir hayalet."

Kız gittikten sonra Bruno tekrar yastıklarının üzerine yatıp sakallı yüzünü okşamaya başladı. Çok çok önceleri Janie'yle flört ederken bıyığı vardı. Hiç sakal bırakmamıştı. Nasıl batar ve kaşındırırdı. Ama yine de fena fikir değildi. Yüzünün içine gömüldüğü o et yığınını saklıyordu. Daha bir insan kılığında gösteriyor olabilirdi. Kız herhalde ciddi değildi onu söylerken, ama söylemesi ne müthiş şeydi. Mutlu bir sürpriz olmuştu ziyareti ve şimdi birden düşünülecek bir sürü yeni ve hoş şey çıktı ortaya. Hâlâ güzel sürprizlerin ve tamamen yeni düşüncelerin olabileceğini görmek güzeldi. Bruno kendi kendine belki de doktor ciddiydi, dedi, belki de daha çok yıl yaşayacağım. Elini *Sovyet Örümcekleri*'ne uzattı.

"Nigel'ı öldüreceğim."

"Ama burada değil."

"O Danby domuzuna söyle Nigel'ın işini bitirdikten sonra onunla da hesaplaşacağım."

"Öyle bağırma, Will."

"Bana yazdığı şu lütufkâr mektuba bak, pulu lütfen iade edermiymişim ve eğer cüzi bir borç söz konusuysa seve seve yardım edermiş!"

"Bana hâlâ pulu vermedin."

"İşte canına yandığımın pulu. Keşke hiç yürütmeseydin."

"İyi de, senin fikrindi!"

"Bunu söyleyip durma!"

"Fotoğraf makinesine dikkat et, mutfak masasına vurup duruyorsun."

"Makinenin içine edeyim. Hepsi bu lanet makinenin yüzünden."

"Hiç senin hatan yok galiba."

"Kapa çeneni, Ad, eğer kafanı kırmamı istemiyorsan."

"Will, bağırmayı bırak ve n'olur *git buradan*. Seni bu evde istemediğimi biliyorsun."

"Böyle gidersen beni hiçbir evde istemeyeceksin."

"Eh, hiç de fena olmazdı!"

"Ya, demek öyle–tamam, *elveda*."

Will fotoğraf makinesini boynundan çıkarıp şiddetle mutfağın taş zeminine çaldı. Kapıdan hızla fırlayıp yukarı çıktı ve ön kapıyı arkasından çarparak kapattı. Adelaide gözyaşlarına boğuldu.

Bir süre sonra lavabo tezgâhındaki bir kadehi kurulayıp mutfak dolabına gitti. O sabah Balloon Tavern'a gidip kendine bir şişe cin almıştı. Biraz faydası oldu.

Danby'yi görmemişti. Kendi yatak odasını ve mutfak kapısını kapatıp hep kilitli tutmuştu. Onun girip çıktığını duymuştu. Danby iki kere kapıya vurup seslenmiş, ama o cevap vermemişti. Onunla konuşmak için dayanılmaz bir istek duymaya başlıyordu, ama yüzündeki o korkutucu, acıyan bakışı tekrar görmeye dayanamazdı. Onu görmeden önce karşısına koyabileceği bir şey olması gerektiğini, bir plan, bir tavır geliştirmesi gerektiğini hissediyordu, ama ne planı, ne tavrı vardı, sadece göz yaşları ve sefalet. Will'i gördüğüne sevinmişti, ama sonra tabii ki kavga etmişlerdi.

Bir süre, cinle gözyaşı karışımından yudumladıktan sonra fotoğraf makinesini yerden aldı. Vücudunu hamlamış, hantal ve yaşlı buldu. Makinenin kırılıp kırılmadığını merak etti. Kırılmış olmalıydı. Fakat sallayınca ses çıkarmadı, belki de bir şey olmamıştı. Boynuna asıp birkaç tane daha göz yaşı döktü.

Biraz sonra birisinin merdivenlerden aşağıya indiğini duydu. Öğleden sonra birisinin merdivenleri çıkıp Bruno'nun odasına girdiğini duymuştu, ama gelenin, her ne kadar Will'e ihtiyatla orada

olmadığını söylediyse de Nigel olduğunu sanmıştı. Dışarı, merdivenlerin başına gitti. Nigel'ı Will konusunda uyarmalı mıydı?

Lisa Watkin holden ön kapıya geçip dışarı çıktı. Adelaide bir an bile tereddüt etmeden arkasından fırladı.

Lisa tam Ashburnham Road'a dönecekken yetişti.

"Miss Watkin–"

"Aa, merhaba."

"Biraz konuşabilir miyiz?"

"Evet, elbette. Umarım dosdoğru Bruno'nun yanına çıkmamda bir sakınca yoktu? Uyuyor olabilir diye zili çalmak istemedim."

"Zararı yok. Bakın, size bir şey söylemek istiyorum."

"Aa, tabii. Bruno hakkında mı?"

"Hayır. Danby hakkında."

"Danby–hakkında mı?"

"Danby'yle sizin aranızdaki her şeyi biliyorum."

Lisa adımlarını hafifçe hızlandırdı, yüzü Adelaide'ı kızdıran soğuk, hareketsiz, hafif eğlenmiş bir tavır aldı. "Danby'yle benim aramda bilinmesi gerekecek bir şey olduğundan haberim yoktu."

"Bana hikâye okuma. Asıldığını biliyorsun. Sana bir mektup yazmış."

"Gerçekten."

"Yoksa inkâr mı ediyorsun?"

"Kaba ve saldırgan ses tonunu hiç sevmedim."

"Eh, katlanman gerekecek."

"Katlanmaya hiç niyetim yok. Bir yanlış anlamayla karşı karşıya olduğun anlaşılıyor. Ama bunu seninle kesinlikle tartışacak değilim."

"Havalara girebilirsin, ama sana söyleyeceğim şeyi öğrenmeye can attığına eminim."

"Söyleyeceksen söyle."

"İşte gördün mü! Danby'yle işleri ilerletmeden önce onun hakkında bilmen gereken bir şey var."

"Benim, senin söylediğin gibi, Danby'yle ilerletecek bir işim yok. Danby'yi doğru dürüst tanımam bile."

"Kuyruklu yalan. Her neyse, Danby'den uzak dur. Danby benim sevgilim. Birlikte yaşıyoruz. Yıllardır sevgiliyiz."

"Bu bilgiyi bana söylemek için neden zahmete girdiğini anlaya-

mıyorum. Bana hiçbir yararı yok ve de beni ilgilendirmiyor. Canının sıkılmış olduğunu görüyorum ve eğer ben de şimdi sana kaba davranmışsam özür dilerim. Artık döner misin lütfen. Bruno'nun sana ihtiyacı olabilir."

"Ben senin hizmetçin değilim, madam. Bana inanıyor musun? İnanmıyorsan Danby'ye sor, sor bak."

"Danby'yi görmek gibi bir planım yok. Canını gereksiz yere sıkıyorsun. Sizin işlerinize karışmak gibi en ufak bir niyetim yok. Artık beni bu saçmalıkla daha fazla yorma lütfen. Hoşçakal."

King's Road'a varmışlardı. Lisa hızla trafiğe atılıp Adelaide'ı kaldırımda bırakarak karşıya geçti. Adelaide bir an kalakaldı, sonra yavaşça geri döndü. Daha sonra durup boynunda asılı duran fotoğraf makinesini çıkararak hızla kaldırıma çaldı. Bu defa makinenin iç kısmındaki bütün parçalar dışarı fırlayıp yol kenarındaki ızgaralara dağıldı. Onları orada bırakıp ayrıldı.

XXI

Günlerden pazardı. Miles Fulham Road'un kalabalık kaldırımı boyunca yağmurun altında yürüyordu. Karşısına çıkan kalabalıkları göz ucuyla görüp kenara geçiyordu. Saçı başına yapışmış, yağmur damlaları gözyaşı gibi yanaklarından aşağıya süzülüyordu. Servite kilisesinin tenha girişine gelip mekanik bir biçimde içeri girdi. Oturup düşünecek bir yere ihtiyacı vardı.

Miles Bruno'yu ziyaretten geliyordu. İyi geçmişti. Üzgün olduğunu söylemişti, üzgün sayılırdı da. Bruno oradan oraya atlayarak kaybolan bir pulu ve Danby'nin onu merdivenin halısı altına sıkıştırmış olarak buluşunu anlatmıştı. Kızlardan hiç söz edilmemişti. Bruno'nun oldukça doğal bulduğu bir şekilde konudan konuya geçerek gelişigüzel sohbet etmişlerdi. Eskiden Fawcett Street'de

oturdukları evden söz etmişlerdi, Miles da şimdi oranın hep daire olarak kiraya verildiğini söylemişti. Matbaadan, Miles'ın işinden ve ekonomik durumdan konuşmuşlardı. Miles çocukken aileden biri olan Sambo adındaki bir köpeği hatırlamışlardı. Miles Bruno'nun bir kedi sahibi olmak isteyip istemeyeceğini sordu, çünkü tanıdığı birisinin kedisi daha yeni çok şirin yavrular doğurmuştu, Bruno hayır demişti, kediye kesinlikle bağlanırdı, o da ya kaçar ya da araba altında kalırdı. Kediyle köpek arasındaki farklılıkları tartışmışlardı. Örümceklerden konuşmuşlardı. Her şey bayağı kolay olmuştu. Bruno oldukça makûl ve çok daha sakindi, korkunçluğu da epey azalmıştı. Öyle korkunç anılar ortalığı altüst etmiyordu, sadece masum ve hüzünlü olanlar vardı. Miles yıllardır Sambo'yu düşünmemişti. İhtiyar adamdan ayrıldığında içlenmiş, kendini yeni ve tuhaf biçimde acınası görmüştü.

Ama artık Bruno'yu düşünmeyi çoktan bırakmıştı. Koridordan kilisenin soğuk iç ışığına doğru yürüdü. Acil yakarışların melankolik sesleri duyuluyordu, fakat tam kapının içerisinde durduğunda ayin olmadığını gördü. İlahiyi söyleyenler koro olmalıydı, onun göremediği uçtaki yan odada pratik yapıyorlardı. Kilisenin içi neredeyse boştu, sadece yan duvarlar boyunca kemerler gibi dizilmiş kahverengi granit sütunların arasındaki türbelerde diz çökmüş tek tük insan görüyordu. İlahi, arkasından derin bir sessizlik bırakarak bitti. Miles burasını biliyordu. Düşünmek için eskiden buraya gelmişti. Yere damlayan yağmurluğunu çıkarıp öndeki sıranın arkasına astı. Oturup mendiliyle yüzünü ve saçını kurutmaya başladı.

Lisa meselesini ne yapacaktı? Lisa cumartesi günü işe erken gidip, geç dönerek ondan kaçmıştı. Bu sabah erkenden bahçede bir anlığına onu görmeyi başarmıştı, ona tüm dediği, "Gitmem gerekiyor. Başlamasına izin verme, *başlamasına* izin verme." olmuştu. Ama bu imkânsızdı. Zaten başlamıştı. Lisa cumartesi akşamı kararlı bir şekilde kendisini Diana'yla oturma odasına bağladığında, Miles çalışma odasına çıkmıştı. O ayrıldıktan sonra kızlar birbirlerine ne söylemişlerdi? Belki de hiçbir şey. Yatmadan önce Lisa'nın kapısını denemişti, ama kilitliydi.

Cumartesi sabahının ilk saatlerinde yatmaya geldiğinde konuştukları o iki kelimenin ardından meseleyi Diana'yla da konuşamamıştı. Diana elbette Lisa'yla arasında neler geçtiğini *görmüştü*. Her

şey açıktı herhalde: o bakışlar, o iç geçirmeler, o titremeler, o önemli temasa yaklaşmalar. "Bir gün olacağını biliyordum," dedi. Miles inanmadı. Bir an bile Diana'nın aklına gelmiş olmasına inanmadı. "O sana benden çok daha uygun. Birlikte gitmelisiniz," dedi. Miles, "Saçmalama, Diana. Ben seninle evliyim. Kapa çeneni." Gün ışıyıncaya kadar uyumadan yan yana kaskatı yattılar.

Miles önce şu şekilde düşünmüştü: İkisinden birinden ayrılmamın imkânı ve anlaşılır bir yanı olmadığı için sorun yok. Tek sorun bunu nasıl başaracağım, nasıl bir cambazlık yapacağım. Olmalı mı ya da başarılabilir mi diye bir sorun söz konusu değil. Ve neyse ki saklama sorunu diye de bir şey yok. Bu son derece basit, ve ona göründüğü haliyle soruna radikal yaklaşan görüş, çılgınca yaşadığı sevinçle cumartesi gününün büyük bir kısmında Miles'ı bırakmadı. Büroda olup sıradan zorunlu işleri yapmak, herhangi somut bir plan yapmaksızın Lisa'yla ilgili hülyalara dalmak iyi gelmişti. Cumartesi gecesi için iyi bir sınav olmuştu, özellikle iki kadını kitaplarını okurken oturma odasında yalnız bırakmak. Kapıda oyalanırken ikisinin de gözleri ona yönelmemişti. Açık renkli ve koyu renkli başların ikisi de eğik durmakta kararlıydı. Üç adım genişliğindeki çalışma odasını yaklaşık bir kilometre dolaştıktan sonra aşağıya inip konuşup konuşmadıklarını görmeyi düşündü, ama sonra bu fikri kâbus gibi buldu.

Olayın bir bütün olarak kâbusvari yanı o zaman bir parça daha belirgin olmaya başlamıştı. O ana kadar sorunu sadece kendisiyle ilgili olarak düşünmüş olduğunu fark etti, sanki her şey onun içinde olup bitiyordu. Bu iki kadınla ne yapacağına karar vermeli ve bir şekilde ikisini de idare etmeliydi: İşin bu kısmı muğlak görünüyordu, ama görünürde alternatif olmadığı için bir şeyler ayarlanabilirdi. Durumu *koruyacaktı*: Lisa'ya kullandığı bu söz biçimi bir rahatlamayla birlikte tekrar aklına geldi; durumu tutacak, dağılmasına izin vermeyecekti ve bu tutuş hem Lisa'yı hem de Diana'yı saracak bir kucaklama olacaktı.

Ama şimdi durumun diğer ikisi için ne korkunç olduğunu görmeye yeni başlamıştı ve bu kadarı bile acı ve dehşetten tüylerini diken diken etmeye yetmişti. Diana onu seviyordu, derinden, tam olarak, karısıydı, yıllarca aynı yatağı paylaşmıştı. Onunla Lisa hakkında, sanki kızlarıymış gibi, pek çok kez konuşmuşlardı. Başarı-

sız rahibe, kanadı kırık kuş hakkında esirgeyen bağışlayan bir yüce gönüllülükle konuşmuşlardı. Onun için birlikte endişelenmişler, cinsel hayatı hakkında tahminlerde bulunmuşlar, lezbiyen olup olmadığını merak edip onu korumak ve bağırlarına basmak için her tür planı yapmışlardı. Diana kardeşinin statüsündeki bu ani feci değişikliği nasıl hoş karşılayabilirdi? Kardeşler birbirini seviyordu. Şimdi ne olacaktı? Ve Lisa, görev duygusu hakkındaki katı görüşleri ve uzlaşmaz hayat tarzıyla ablasının evliliğini bozmaya alet olmayı nasıl kabullenecekti? Miles'ın durumu koruma fikri Diana'nın iddialarını ve Lisa'nın vicdanını göz ardı etmişti. Ah ne kadar da mutluymuşum, diye düşündü birden, o evde ikisiyle farkında olmadan yaşayıp gidiyordu. Ama bütün bu süre boyunca Lisa acı çekiyordu.

Kesinlikle olmayacak bazı şeyler vardı. Diana'yı terk edemezdi. Diana'yı terk etmeyi aklına bile getiremezdi. Diana'yı seviyor ve ona ihtiyaç duyuyordu, onu yalnızlıktan o kurtarmıştı, ona sadık kalmış, hizmet etmişti, Diana'ya görev duygusuyla ve kesinlikle derin bir hayat arkadaşlığı sevgisiyle bağlıydı. Bu iki kadın birbirinden çok farklıydı. İkisini de seviyordu, ama başka şekillerde. Böyle, yaygın olduğunu sandığı durumlar için neden bir istisna olmuyordu? Lisa'ya, "*O* sensin" dediğinde, her ne demek istemişse, yine söylüyordu aynı şeyi. Parvati'ye karşı bir hakaret değildi bu. Parvati yirmi üç yaşındaydı. Miles elli beş. Parvati anlardı. Lisa'nın ona uymuş olduğu, ruhuna uymuş olduğu doğruydu işte, Diana'nın uyamadığı bir şekilde. Yeni, korkunç bir acıyla şunu da anladı ki eğer önce Lisa'yla tanışmış olsaydı, evlenirdi.

Diyelim ki Lisa için Londra'nın başka bölgelerinde bir yer tuttu? Haftasını ikiye bölebilirdi. Önceleri tuhaf gelirdi, ama çok geçmeden her şey yoluna girer, doğal görünürdü. Fakat Miles ayrıntıları tasarlarken bunun iğrenç bir fikir olduğunu gördü. Bütün hayatı ona bakmakla geçmiş olan Diana'dan onu beklemesini, neler olduğunu bilmek istemeyeceği yokluk günlerine katlanmasını isteyemezdi. Ve bundan daha şiddetli hissettiğiyse, Lisa'ya herhangi bir şey sunacaksa bu her şey olmalıydı, yoksa korkunç olurdu. Ama bu, ne yapamayacağı konusunda başlangıçta vermiş olduğu karardı. Kafasının içinde korkunç ve dayanılmaz ihtimaller şekillenmeye başlıyordu. Bunları öngöremeyince kendinden geçmiş bir

şekilde, Lisa'yla kaçıp gitsem n'olacak? dedi kendi kendine.

Kyrie eleison, Kyrie eleison, Kyrie eleison. Koro yine müziğe başlamıştı. Bir kuş çığlığına benziyordu, kulakları delen, tekrarlarla dolu, ısrarlı, Tanrıyı dileklerle usandıran bir çığlık. Ya da aslında bir tür iş gibiydi, çok özen gerektiren, incelikli, zahmetli bir iş. Dua edilebileceğine, yardım gelebileceğine, hatta yardım olmasa bile seslerini duyurabileceklerine inananlara ne mutlu. Bu düğümü önüne koyabileceği, her şeyi bilen bir zekâ gerçekten var olsaydı, o zekâ konuşmasa bile doğru çözümün bir yerlerde var olduğunu bilmek sinirleri yatıştırırdı. Aslında bunun tam tersi yönündeki varsayım, gerçekte çözümün olmadığı, insanın ne yaparsa yapsın bir şey fark etmediği gerçeği, arabası ters dönmüş dehşet içindeki bir at gibi bir debelenme güdüsü yaratıyordu. Miles'ın gözü önüne bir kaos gelip oturdu: sıradan yükümlülüklerin sıradan dünyasının yok oluşu. Belki bütün sıradan yükümlülükler sahteydi, belki bütün o kılı kırk yaran hayatlar yanılsama üzerine kuruluydu.

Miles ileri uzandı, ellerini gözlerine kapattı. Parvati'nin ölüm haberini aldığı an, bir anı olarak değil bir halüsinasyon olarak geri geldi. Gazetede ölenlerin ismini görmüş bir tanıdık eve uğramıştı. Miles adamı hemen geri göndermişti. Holde tek başına elinde gazete kalakalmıştı. Hemen inanmıştı. Ümit etmek çok büyük bir ıstırap olurdu. Şimdi baktığında görünen oydu ki gerçekte olanları kabul etmemek için o ilk saniyelerde bile kendini aldatacak *planlar* kurmaya başlamıştı. Mazereti gerçekten inandırıcıydı: Tamamen kabullenirse aklına zarar gelebilirdi. O da diğer insanlar gibi davrandı, ne var ki biraz farklı ve de incelikli bir şekildeydi. Şiiri yazmaya üç gün içinde başladı. Bir yılı aşkın süre devam etti. Acısı neredeyse daha hamken şiire girdi.

Miles düşününce, hayatının büyük kısmı sıradan bir şekilde silinip giderken şairliğine olan derin inancını hâlâ koruması tuhafına gitti. Parvati ölmeden hemen önce genç adamın bir şiir kitabını yayımlamıştı. Dergilerde zaman zaman şiirlerini yayımlamaya devam etti. Bir küçük derleme daha basmıştı. Eserleri birkaç antolojide bulunuyordu. Ama o hep bunların zayıf başlangıçlar olduğunu hissediyordu. Duino'ya gidişi, büyük melekleri hâlâ ufuktaydı. İnancını hiç yitirmemişti. Ama verilere bakılırsa pek de muhtemel görünmüyordu. Yıllar geçtikçe körelmiş, daha çok zevk peşinde,

daha az bilinçli olmuştu. Diana'yla geçen bütün o yıllar, metrodan *sherry* ve akşam yemeğine ve Diana'nın yaptığı en son çiçek düzenlemelerine eve gelmek. Lisa'nın gelişi bile gözünü açamamıştı. Ancak daha sonraları, *Ayrıntılar Defteri*'ne başladığında belli belirsiz olan inancı keskin bir umuda dönüşmüştü, acaba burada da mı olanları yanlış yorumlamıştı? Bu keskin hayat anlayışı, varoluşun bu korkutucu algılanışı Lisa'nın evdeki varlığı yüzünden değil miydi, ona âşık olduğunun farkına varamadığı uyuyan bilinci yüzünden? Yazgısını tamamlayacak olan belki de şiir değil Lisa'ydı.

Kyrie eleison, Kyrie eleison, Kyrie eleison. Christe eleison, Christe eleison, Christe eleison. Kendimi bu muammadan kurtaramaz mıyım, diye düşündü Miles. Âşık olmak, *l'amour fou* tıpkı tinsel bir durum gibi. Platon herhangi bir sevginin bizi tinler dünyasına götürmeye gücü yettiğini düşünüyordu: Belki âşık olmak sıkıcı hayatın, bu hayata yabancı olan aşkın kendi gerçekliğini ve gücünü ortaya koyuyor. Fakat âşık olmak aynı zamanda açgözlü tutkulu benliğin canlanması ve büyümesini de içeriyor. Böyle bir aşk acı çekmeyi, yokluğu, ayrılığı öngörüyor, hatta bunlarla coşuyor: Fakat öngöremediği şey ölümdür, en büyük kayıp. Âşık olmanın hiçbir şekilde katlanmayacağı imgelem budur, her ne pahasına olursa olsun yolunu bulup çıkacak, dönüştürecek, gizleyecektir. Miles düşünceleriyle boğuşuyordu: Anahtar buralarda bir yerde, dedi kendi kendine, ama nerede? Bu parçalar gerçekten birbirini tutuyor mu? Pek anlamlı konuşmuyorum, saçmalıyorum, çıldırıyorum.

Omzundaki bir basınca boyun eğermişçesine öne çıkıp yere diz çöktü. Son yıllarda ara sıra kilisede diz çöktüğü olmuştu, daima ne yaptığının biraz farkında oluyordu, bir erdemden çok cinsellikle ilgili duygusal bir ihtiyacı giderdiğinin bilincinde olurdu. Ama şimdi ne yaptığının farkında olduğu pek söylenemezdi. Eros ve Thanatos: bir yanlış çift ile bir doğru çift. Parvati'nin ölümünü, düşünmeyi kaldırabileceği bir şeye dönüştürürken, bu amaçla kutsal saydığı bir yeteneğini kullanırken insanca, affedici davranmıştı; ama şimdi ona öyle geliyordu ki, bu neredeyse kaçınılmaz suç bütün hayatını yanlış yöne götürüyordu. Elbette Parvati'yi gerçekten sevmişti, onu bir genç adamın bütün kalbiyle ama henüz olgunlaşmamış tutkusuyla sevmişti. Ama böyle bir aşktan ölümle müca-

dele etmesi beklenemezdi, yenilgi de sorun olmuştu. Neden şimdi birdenbire öylesine canlı, öylesine yakın, öylesine önemli oluvermişti? Ona ikinci bir şans mı veriliyordu? Çıldırıyorum, diye düşündü Miles, çıldırıyorum.

Korku ve titremeyle biliyordu ki iyi sanat cesaret, alçakgönüllülük ve erdemden çıkıyordu: Uzun, uykusuz gecelerinin cesaret kırıcı anlarında, süregiden başarısızlığının aslında genel vasatlığının, dünyevi mizacının ve rahata düşkünlüğünün zorunlu bir sonucu olduğunu hissetmişti. Aşılması gereken ama aşamadığı bir engel vardı, bu engel ahlaki bir engeldi. Kalbini ikiye bölüp kötü kısmını atması hâlâ mümkün müydü? Miles böyle bir şeyin asla basit olmadığını, akla da pek yatkın olmadığını biliyordu. İnsan bir bataklık, bir vahşi ormandır. Gerçek aşkın, ölümü kabul eden aşkın, ölümle yaşayan aşkın o imgesi ancak çok uzaklardan gelebilir, bir rüya gibi, insanın karşısına çıkan bir hayal gibi.

Lisa, diye düşündü, Lisa, seni bırakamam, bırakmayacağım da. Ama nasıl, ah nasıl yaşanacaktı bütün bunlar, o hayal imdadına yetişecek miydi, ihtiyacının en son çarpık aşırılığına uzanabilir miydi? *Kyrie eleison, Kyrie eleison, Kyrie eleison.* Bana yardım et, bana yardım et, diye ellerini çaresizce gözlerine bastırmış dua ediyordu Miles. O anda yakarışının duyulmadığını hissetmiyordu. Ama derin bir ümitsizlikle biliyordu ki dua ettiği ilah kendi şiir meleğiydi ve o meleğin ona şimdi yardım edecek gücü yoktu.

XXII

Danby, Kempsford Gardens'dan aşağıya yürüyordu. Pazar akşamı saat ona geliyordu. Gökyüzünden yağmur boşalıyordu, ışığın altında yoğun, ışıl ışıl, gramofon iğneleri gibi cızırdıyordu.

Danby avare gibi yürüyordu, yağmurluğu açık, sular saçlarından boynuna dökülüyordu. Günü artan bir cinnetle geçmişti, hiçbir şey yiyememiş, hasta olmak istemiş, olamamıştı. Lisa'nın son ziyaretini kaçırmış olmak onu deliye çevirmiş, ihtiyar adamın onun hakkında gürlemeden sakin biçimde söylediklerini pek duymamıştı. Ona iki mektup daha göndermişti. Adelaide'ı görmemişti, onu düşününce suçluluk ve korku duyuyordu. Kapısını çalınca açılmaması onu rahatlatmıştı. Ona iyileşmesi dileğinde bulunan bir not yazmış, daha sonra o notu parçalanmış olarak merdivende bulmuş-

tu. Lisa Bruno'ya gelmeyeceğini söylediğinden beri hem cumartesi hem pazar hemen hemen bütün gün eve gelmemiş, erken çıkıp geç dönmüş, amaçsızca sağda solda dolaşmış, her fırsatta zamanını birahanelerde geçirmişti. Artık zil zurna sarhoştu.

King's Road'daki Six Bells'de oturup Diana'ya bir mektup yazmaya çalışmıştı.

> Sevgili Diana,
>
> Deli olduğumu düşüneceksin ama ben kız kardeşine âşığım. Bunu açıklayamam. Ama kesin bir şey. Gönül eğlendirdiğim için lütfen beni affet. Ciddi değildi ve olmaması gerekirdi. Ama bu ötekisi ciddi. Beni affet ve unut.
>
> Danby

Bir süre gözlerini mektuba dikti, kadehiyle üzerinde halkalar çizdi. Sonra yırtıp attı. Diana'ya böyle yazamazdı. Ondan unutmasını isteyemezdi, salaklıktı bu. Sonra daha önemli bir şey geldi aklına. Ya Miles mektubu görürse? Zaten onun hakkında pek iyi düşünmüyordu, bir de Danby'nin bu gönül eğlendirme niyetini öğrenirse, üstelik de karısıyla? Bir aksilik olmazsa Miles'ın bu maceradan hiç haberi olmayabilirdi. Miles Lisa'yı şüphesiz kardeşi gibi görüyordu, o yüzden de bu bağlamda Danby'nin girişimine öncekine olduğu gibi aynı gerekçeyle karşı koyardı. Haksız da sayılmaz, diye düşündü Danby, haksız da sayılmaz; ama onu seviyorum, işte bu her şeyi değiştiriyor.

Neyi değiştiriyordu? Aşkı Danby'yi daha uygun, daha hoş görünümlü, daha ayık yapamazdı. Bu aşkın onu hoppalığından kurtardığını nasıl gösterebilirdi? Diana'yı öperken Lisa keşke görmemiş olsaydı! Ama aslında Diana'ya yazdığı mektup adiceydi, çünkü içindeki bilgiler adiceydi. Danby kendini küçük görme acısıyla akşam birahanelerinin açılmasını rüzgârlı, yağmurlu sokaklarda yürüyüp beklerken kendisini inceledi. Bu kızı sevmesindeki küstahlık akıl alır gibi değildi. Onun ilgisini çekebilecek hiçbir özelliği yoktu. Daha sıradan çekici yanlarının silinip gitmeye başlamasından çok sonraları bile cezbetme yeteneğine olan güveni absürd ve muğlak bir şekilde kaybolmamıştı. Zavallı Adelaide onu sevmiş olduğu için parmağını oynatsa bütün kadınları elde edebile-

ceğini sanmıştı. Çok kilolu, ak saçlı, içkiyle bozulmuş bir yüzü olan yaşlı bir adamdı. Gülünçtü, acınasıydı, hiç şansı yoktu, girişimi anlamsızdı ve hemen yenilgiyi kabul etmediğinden gereksiz bir acıyı uzatacaktı.

Ama aşk hiçbir zaman bu tür argümanlara bir an bile kulak asmamıştır, Danby'nin kendini küçük görüşü de garip bir şekilde şehvetli bir güvenle yan yana gidiyordu. Danby, özellikle akşam birahaneleri açıldıktan birkaç saat sonra, kendisini harika ve ümit vaat eden bir serüvenin başlangıcında hissediyordu. Artan içkiyle de yükselen bu serüven duygusu şimdi ayaklarını Kempsford Gardens'a götürüyordu.

Danby yağmurda hafif sendeleyerek durdu, evin numarasını bir daha bir daha kontrol etti. Önde ışıklar yanmıyordu. Yatmış olamazlardı. Saatten pek emin değildi ama birahaneler hâlâ açık olduğuna göre vakit geç olamazdı. Basamaklardan çıkıp kapıya elini dayadı. Artık gerçekten orada olduğu için korku ve duygu biraz ayılttı onu. Ne yaptığını sanıyordu? Eğilip dikkatle posta deliğinden içeriye göz attı. İleride ışığı yanan kapısı kapalı bir odadan bir ışık çizgisi görünüyordu. Danby doğrulup kapının boyalı pürüzsüz yüzeyini okşamaya başladı. Elini kaldırdı ama bir türlü tokmağı çalamadı.

Onunla konuşmaya kalkmayım, diye düşündü. Çok sarhoşum. Bu halimle benden ancak iğrenir. Ayrıca Miles'la Diana da var. Daha derin düşündü: Benim hakkımda düşünmesi için biraz daha zaman tanıyım ona. Mektuplarıma cevap verene kadar beklerim. Daha da derin düşündü: Bu haliyle yine ümit edip hayal kurabilirim. Onu görürsem ümidimi kırabilir. Kapıdan döndü. Fakat yaklaşmışlık hissi onu mıknatıs gibi tutuyordu. Onunla konuşmayacaktı. Ama gidemiyordu. Bir saniye şaşkınlık içinde kaldı. Ah görülmeden onu bir görebilseydi.

Kempsford Gardens'daki evler aralarında boşluk olmaksızın bir site oluşturuyorlardı. Danby'nin ayakları tekrar Old Brompton Road'un yolunu tutmaya başladı. Arka taraftan bir çıkış olmalıydı. Birkaç garajın yanından aşağıya yürüyüp, orda burda ışığı yanan pencerelerin olduğu, yağmurlu karanlığa kıvrılan sitenin arka tarafını inceledi. Duvarlı bahçeler Eardley Crescent'daki karşı hanelerinkiyle birleşiyordu. Hiç yürüyüş yolu yoktu, arka kapı yoktu.

Danby en yakın duvarın yüksekliğini gözünde biçti, akabinde de tepesine çıktı. O an St. Paul'e tırmanabileceğini hissettti. Aşağıya kayıp karanlık bir bahçeyi arşınladı ve sonraki duvara ulaştı. Bir süre ata biner gibi üzerinde oturdu. Acaba ne yapması lazımdı? Aa tabii. Ama evleri saymalıydı herhalde. Ama sayıyı çoktan kaçırmıştı. Arkasından birisi pencere açtı, bunun üzerine yandaki bahçenin son derece sıkı, dikenli bir yerine düştü. Kendisini çekip kurtarırken pantolonunun sessizce yırtıldığını duydu. Kalçasının yumuşak, etli kısmına uzun bir diken girmiş görünüyordu. Debelenip kurtulduktan sonra bir an yön tayini için durdu. Tam ileride, perdesiz bir pencerenin yağmurla yatmış bir yeşilliği aydınlattığı yerde bir duvar daha vardı, yoksa iki duvar mı, üç duvar mı?

Duvarların üstünden başına gittikçe daha çok miktarda tuğla ve moloz düşüp onu aşağıya çekiyor gibiydi. İleri doğru hareket ettiğinde bacağına bir şey geldi, sonra devrilip kırıldı, bunun yan gözle bakan, kırmızı başlıklı bir yercücesi rölyefi olduğunu anladı. Burası Miles'ın bahçesi olamazdı. Acaba neredeydi? Biraz nefes nefese kalıp sonraki duvarı gözüne kestirdi. Kalın bir salkım dalından sıçrayınca dal çatırdadı. Birden zayıf ve yorgun hissetti kendini, St. Paul havası kalmamıştı. Sol dizinde zonklayan bir ağrı vardı, farkında olmadan bir yere çok kötü vurmuştu herhalde. Çimenlerin ortasında durdu, derin derin nefes alıp hâlâ kalçasında olduğu anlaşılan dikeni çıkarmak için türlü şekillerde kıvrandı. Yandaki evden gelen loş ışık altında porsuk ağacı kemerini gördü, bodur çalılıkların oluşturduğu tepeler ve ıslak kaldırımın ışıldayan uzantısı. Diken çıkmıştı.

İçeriden gelen ışıkla çizgileri belli olan sürgülü cam kapının perdesi iyi örtülmüştü. Bir süredir bayağı bir gürültü yapmış olduğunu düşünen Danby elinden geldiğince sessiz hareket ederek çimenlerden kaldırıma çıktı. Ayakkabılarının tabanları ıslak kaldırıma yapışmış gibiydi, hafif bir emiş sesiyle kendilerini kurtardılar. Ama yağmurun kararlı şırıltısı bu sesi bastırdı. Pencerenin iki yanında hiç açık yoktu, ama ortada, iki perdenin kavuşmadığı yerde küçük bir boşluk vardı. Danby'nin araştırıcı eli cama dokundu ve kırılganlığından içi ürperdi, bacaklarını geniş açıp kendini sağlama aldı. Belini büküp öne doğru eğilerek, gözleri yerinden çıkacak şekilde boşluktan içeriye bakmaya çalıştı. İleri doğru dikkatli bir

hamle daha yapınca içerisini gördü. Sessiz bir sahneydi. Miles, Lisa ve Diana hep birlikte kitaplara gömülmüşlerdi. Miles ile Diana küçük bir odun ateşinin yandığı şöminenin iki yanındaki koltuklarda oturuyorlardı. Lisa kanepede, biraz daha geride, yüzü pencereye dönük oturuyordu. Danby nefes alışını kotrol edip çoktandır güm güm atan kalbini eliyle zapt etti.

Sırtı Danby'ye yarı dönük olan Miles başını kitaptan kaldırıyordu. Önce, başı önünde olan Diana'ya, sonra da başı önünde olan Lisa'ya baktı. Diana başını kaldırırken Miles tekrar kitabına döndü. Diana önce başı önünde olan Miles'a, sonra da başı önünde olan Lisa'ya baktı. Lisa başını kaldırırken Diana tekrar kitabına döndü. Lisa önce başı önünde olan Diana'ya, sonra da başı önünde olan Miles'a baktı. Miles başını kaldırırken Lisa tekrar kitabına döndü. Derin bir sessizlik hüküm sürüyordu. Danby gözlerini Lisa'ya dikti. Lisa bacaklarını hafif altına almış, koyu gür saçları sayfaların üzerine dökülmüştü. Gömlek yakalı, lacivert düz bir elbise giyiyordu, boynunda yeşil bir fular vardı. Danby onu ilk kez kahverengi yağmurluğun dışında bir şeyle gördüğünü düşündü. İlk defa bir elbiseyle görüyordu. İlk defa elbisesinin içindeki bedenin hatlarını görmüştü, çoraplı dizlerinin kadifemsi kıvrımını inceledi, bacaklarını seyretti. Mavi yeşil kareli yumuşak yatak odası terliği giyiyordu. Danby Lisa'nın vücudunun kıvrılmış ağırlığını, lacivert elbisesini zorlayan göğüslerini, kalçanın biçimli kıvrımını, ayak bileğinin narinliğini, ve diz çöküp o yumuşak ayaklardan birini eline almanın nasıl bir şey olacağını düşündü. Gözlerini bir an kapattı. Açtığında Diana'nın şaşkın bir yüz ifadesiyle dosdoğru perdedeki açıklığa baktığını gördü.

Danby hemen kıvrılıp ayağının altındaki yumuşak toprağı ve kırılgan bitkileri ezerek pencereden uzaklaştı. Kaldırımdan tekrar çimlere geçti ve uzun, sessiz adımlarla bahçenin dibine çekildi. Porsuk ağacı kemeri dikildi karşısına ve ortasındaki karanlık bir boşluktan duvarla kemer arasındaki kapalı yere girdi. Bir öbek ıslak, yapışkan şeyle uğraştı, herhalde bir şenlik ateşi kalıntılarıydı. Pencereleri ışıklı evler şimdi her tarafını sarmış gibiydi, belirsiz, boş, suçlayan gözler. Küçük bir ışık ona duvarı; çatıların, bacaların ve ağaçların dış hatlarını; siyah kırmızı Londra göğündeki yağmurun silik çizgilerini gösterdi. El yordamıyla duvarı bulmaya çalıştı.

Duvar daha da uzamışa benziyordu. Kendini yukarı çekmeye çalıştı ama kollarında güç kalmamıştı, olanca ağırlığıyla gerisin geri yapışkan küllerin üzerine düştü.

Hemen yanında birisi belirdi.

"Danby, sen misin?"

"Diana!"

"Şşşş. Ötekiler seni görmedi."

"Diana, ne kadar üzgünüm bilemezsin–"

"Fısıltıyla konuş, bağırma! Buraya nasıl geldin?"

"Duvarların üzerinden geldim."

"O zaman duvarların üzerinden geri dönsen iyi olur!"

"Tabii, Diana sen geldiğinde yukarı çıkmaya çalışıyordum."

"Sen su katılmamış bir aptalsın. Gecenin bir vakti buraya böyle gelmemelisin."

"Diana, sana yazmayı düşündüm–"

"Şükürler olsun, Miles seni görmedi. Tanrı aşkına git hadi. Kalkamıyor musun?"

"Hayır. Biraz zor. Mesele şu ki, Diana, sana yazıp–"

"*Yazma*, budala. Gündüzleri beni rahatlıkla görebilirsin. Telefon et yeter."

"Diana, *açıklamak* istiyorum–"

"Sana ne olduğunu hiç anlayamadım. Korktuğunu falan düşünmüştüm. Şimdi olana bak!"

"Diana, ben–"

"Sarhoş musun?"

"Evet."

"Tamam, kalk. Danby tatlım sana kızmadım. Zararı yok. Birden ümitsizliğe kapıldın. Beni görmen gerekti. Gayet iyi anlıyorum. Ama n'olur artık git!"

"Diana, ben–"

"Mızmızlık etme, Danby. *Git* hadi."

"Pekâlâ. Biraz güçsüzüm. Lanet duvara çıkamıyorum."

"Bir şeye basıp çıksan iyi olur. Buralarda bir yerde bir tahta sandık olacaktı."

Danby öne uzandı. Kolunun yanındaki yağmurluğun parlak renkli kolunu görebiliyordu. Sandığın yarısı toprağa gömülmüş gibiydi. Çıkarken vıcık diye bir sesle beraber birkaç taş da şıkırdadı.

"Şşşş!"

Danby sandığı acemice alıp duvarın dibine koydu. Üstüne çıkmaya başladı.

"Ah, Danby, delilik bütün bunlar."

"Tatlım aslında senin sandığından daha büyük bir delilik."

"Aman dikkat et. Bileğini incitme, olur mu?"

"Sırılsıklam oluyorsun, Diana. İçeri girsen iyi olur. Ben artık iyiyim."

"Elin nerede?"

Danby karanlıkta elini uzatınca Diana'nın iki eliyle sıkıca tuttuğunu hissetti. Aynı kuvvetle karşılık verip hemen geri çekildi.

Parlak bir ışık aniden kemer çitin üzerini aydınlatıp bacağını duvarın üstüne koymak üzere olan Danby'nin üzerine odaklandı. "Ne dolaplar dönüyor burada?" diyen Miles'ın sesi duyuldu.

Diana çabucak geri çekildi. Danby bacağını indirdi ama yine sandığın üzerinde kaldı. Işıktan kamaşan gözlerini kapattı.

"Nedir bu komedi?" dedi Miles. "Bahçemde ne halt karıştırıyorsun?"

Danby yavaşça sandıktan aşağıya indi. "Şu el lambasını yüzüme tutmasan nasıl olur acaba?"

Lamba aşağı inince yağmur damlalarının oluşturduğu çizgiler, ezilmiş otlardan yuvarlak bir alan, dağılmış toprak ve ateş külleri göründü. Danby şimdi Miles'ın silüetini görüyordu, çok büyük siyah bir şemsiyenin altında dimdik duruyordu.

"Afedersin," dedi Daby.

"Soruma cevap vermedin," dedi Miles. "Burada ne arıyorsun?"

"Sadece şeyi görmek istemiştim–"

"Yani gözetliyor muydun?"

"Hayır canım. Kapıyı çalma cesareti bulamayınca duvara çıkıp sonra da–"

"Yüzsüz herif, duvarımıza çıkıp güllerimizi ez!"

"Sonra Diana beni gördü, sonra da–"

"Diana nerede gördü seni? Sen ne anlatıyorsun?"

"Danby oturma odasının penceresinden bakıyordu, perdedeki bir açıklıktan," diye Diana'nın açık, soğukkanlı sesi duyuldu. Geri çekilip karanlıkta öteki duvarın yanında durmuştu.

Miles lambayı onun bulunduğu yöne doğru kaydırdı, ıslanmış

çoraplar, çamurlanmış terlikler göründü.

"Ne demeye bana söylemedin?"

"Kim olduğundan emin değildim."

"Yani davetsiz bir misafirle tek başına ilgilenmeye mi çıktın?"

"Aslında, yani Danby olduğunu gördüm de–"

"Burada herkes kafayı yemiş anlaşılan."

"İzin verirseniz," dedi Danby, "benim gerçekten gitmem gerekiyor." Sonra tekrar sandığa çıktı.

"Hayır, gitme. Birkaç şey söyleyim de öyle."

"Hiç sohbet havamda değilim," dedi Danby. Bacağını kaldırmaya başladı.

"Sarhoşsun, değil mi?"

"Evet. Artık ben kaçıyım."

"Bu gece buraya neden geldiğini biliyorum."

"Miles–" dedi Diana.

Danby bacağını indirdi.

"Miles," dedi Diana, "konuşsak iyi olur–"

Danby sandıktan aşağıya güm diye indi. "Diana, *bir şey* söyleme. Her şey daha sonra açıklığa kavuşacak."

"Evet, Diana, devam eder misin," dedi Miles. "İçeri gir lütfen. Lisa'ya da bir şey söyleme. Ben bu deli ayyaşla ilgilenirim."

Hoşça kal dercesine belli belirsiz bir hareketle parlak yağmurluk karanlıkta gözden kayboldu.

Lambanın ışığı yerde ikisinin arasında parlak bir daire yapmıştı.

"Sana bir şey söylemek istiyorum," dedi Miles, "umarım ona göre hareket edecek anlayışın vardır."

"Neymiş?"

"Onu görmek istedin, öyle değil mi?"

Danby kafasını toplamaya çalıştı. Miles kimden söz ediyordu? "Evet. Hayır."

"Şaşkının tekisin. Kapıyı çalmaya utanmana şaşırmadım."

"Sorun yaratmak istemedim," dedi Danby. "Hiç–istemedim."

"Zaten yaratamazsın. Ama itiraf edeyim, sinir bozma becerin hayli yüksek."

"Ne demek yaratamazsın?"

"Çünkü dışarı çıkacaksın ve dışarıda kalacaksın."

"Birbirimizi anladığımızdan pek emin değilim." dedi Danby. "Ben Lisa'yı görmek istemiştim."

"Biliyorum. Ama görmeyeceksin. Ayrıca ısrarcı mektuplarınla canını sıkma."

"Aman tanrım! Mektuplarımı sana göstermedi, değil mi?"

"Hayır. Ama birden fazla yazdığını söyledi."

"Ee, neden olmasın? Birine âşık olmak suç değil ya. Hem sana ne oluyor? Senin işin mi bu? Sen babası değilsin ki? Abisi bile değilsin. O yetişkin bir kadın. Serbest."

"Serbest değil. Mesele de bu zaten."

"Ne demek istiyorsun?"

"Onun kalbi bağlı. Sözü var. Başka birini seviyor."

Danby duvara sırtını dayadı. Yağmur yüzüne vuruyordu; sessizce omurlarından aşağıya süzülüp önce soğuk, sonra sırtının ortasına gelince sıcak oluyordu.

"Emin misin?"

"Evet, eminim. Çıldırmış gibi göründüğüm için kusura bakma ama bunu bilmen gerekiyor. Belki böylece artık uzak durursun."

Danby derin derin nefes aldı. Yere, sırılsıklam olmuş leylak rengi odun külüne baktı. "Bak, Miles, dediğini duydum. Ama ben âşığım. Yani sadece senin demenle–"

"Âşık mı!"

"Evet. Lisa gerçekten sözlü mü–?"

"Lisa seni ilgilendirmez. Bağlı olmasaydı bile–seninle ilgilenmezdi. Senin ilgin onu sıkıyor, o kadar. Ama artık biteceğine inanıyorum."

"Bana böyle emirler yağdıramazsın–"

"Bu konudaki düşüncesini biliyorum. Sadece sana bilgi veriyorum. Galiba böyle sarhoş olup kız peşinde koşmak senin hep yaptığın bir şey. Lisa'da aldandın işte. Şansını bir sonrakinde dene."

"Ben ciddiyim, tamam mı!"

"Can sıkıyorsun. Artık git. Çık arazimden. Geldiğin yoldan git."

Yerdeki ışık çemberi titredi, sonra yukarı fırladı, Danby gözlerini kapattı. Işık tekrar aşağıya inip söndü, şemsiyenin silüetinde bir değişiklik yoktu.

"*Lütfen* dinle–"

"Söylenecek başka bir şey yok. Seni duvarın üstünde görünce içeri gireceğim."

"Kahretsin, Lisa'nın ne düşündüğünü senden öğrenecek değilim. Kendime yakışır şekilde davranmaya devam edeceğim."

"Eğer onunla yine iletişim kuracak olursan serserilik etmiş olursun."

"Onun senin korumana ihtiyacı yok! Tanrı aşkına seni neden ilgilendiriyor?"

"Ne oluyor, Miles?"

Karanlık bir silüet kemerin altında belirip daha sonra çitin karanlığındaki Miles'ın yanına doğru yaklaşınca soluklaştı. Yağmur gittikçe artan bir şiddetle şakırdamaya başlamıştı. Danby ellerini açıp sırtı dönük olarak avuç içlerini duvarın sert, pürüzlü yüzeyine bastırdı.

"Lisa!"

"Kim o, kiminle konuşuyorsun?"

"Danby."

"Ben de bir ses duydum sandım."

"Ona gitmesini söyledim. İçeri dön lütfen, Lisa."

"Bir dakika."

Yağmurun ani bir atağı uzun bir iç çekiş gibi sessizliği doldurdu.

"Miles, Danby'yle biraz konuşmak istiyorum. Bizi yalnız bırakır mısın?"

"Lisa, saçmalama! Sarhoş o."

"Lütfen, Miles."

"Budalanın ne yapacağı belli olmaz."

"Hayır, hayır–"

"Tamam, içeri gelin o zaman. Burada sırılsıklam olup konuşmanın bir anlamı yok."

"Hayır, burada. Sen git, Miles. Bir dakikadan fazla sürmez. Lütfen."

"Her tarafın ıslanacak. Seni bırakmak da hiç işime gelmiyor."

"Sadece bir dakika, Miles."

"Peki, peki. Terasa dönüyorum. İhtiyacın olursa seslen. İşte, lambayla şemsiyeyi de al."

"Lambayla şemsiyeyi istemiyorum. Git yeter, sadece bir dakika."

Miles şemsiyeyi indire kaldıra kemerden dışarı yürüdü, ayaklarının çayırlara vurunca çıkardığı ses duyuluyordu.

Danby duvarı bırakıp ileri atıldı. Sonra biraz kazara, biraz da kendi isteğiyle ıslak yapışkan toprak ve küllerin üzerine yere atılıp diz çöktü. "Ah, Lisa, Lisa–"

"Kalk lütfen. Buraya neden geldin?"

"Seni görmek istedim. Pencereden baktım. Ah, tanrım–"

"Çok mu sarhoşsun?"

"Hayır."

"Kalk o zaman."

"Lisa, sana bu işin ciddi olduğunu söylemek istiyorum, korkunç, kesin."

"Kusura bakma–"

"Lisa, Miles birini sevdiğini söyledi. Bağlı olduğunu söyledi."

"Aman tanrım–"

"Doğru o zaman?"

"Evet, doğru," dedi bir anlık suskunluktan sonra.

Danby yavaşça ayağa kalktı. Kalkışı zor oldu. Dizi şiddetli ağrıyordu. Donuk bir sesle, "Yine de ümit edeceğim," dedi.

"Etme. Mektupların için teşekkür etmek istedim. Sana minnettarım. Tanrı biliyor seni incitmek istemiyorum. Ama lütfen beni o şekilde düşünmemeye çalış. Bende sana göre bir şey yok, hiçbir faydası yok işte. Lütfen buna inan. Faydasız bir şey için zamanını boşa harcamanı istemiyorum. Hiç iyi değil."

"Başka bir şey söyleme," dedi sesini yükselterek, "başka bir şey söyleme. Beni bağışla."

"Gel evden geç. Buralardan öyle–"

Danby çoktan duvarın tepesine çıkmıştı. Aradaki bahçelere nasıl girdiğini sonradan hatırlayamadı. Belki de uçmuştu. Biri arkasından bağırdı. Lisa değildi. Son duvardan garajların yanındaki şeride kendini bıraktı, tökezledi, düştü. Bir garaj kapısına çarptı ve yere yuvarlandı. Süründü, kalktı, sokak lambalarının aydınlattığı ıslak kaldırıma çıktı. Bir süre yağmurda iki direk arasında dikildi, başı dönüyor, hafif sendeliyordu, dönüp Kempsford Gardens'a baktı. Sonra yavaşça Old Brompton Road'un yolunu tuttu. Bir kere daha durup geriye baktı. Sonra daha dikkatle bakmaya başladı. Yan yoldan karanlık bir silüet daha çıkmış, ters yönde Warwick

Road'a doğru kayıp gidiyordu. Danby yağmura rağmen gözlerini dikkatle dikti. İnceliği ve yürüyüş biçimi tanıdıktı.

Danby hızla geriye doğru yürümeye başladı. Gölge adımlarını hızlandırdı. Danby koşmaya başladı. Gölge koştu. Danby daha hızlı koştu. Warwick Road'a az kala bir elektrik direğinin altında gölgeyi yakalayıp yakasına yapıştı.

"Nigel!"

Nigel kıvrandı, kurtulmaya çalıştı, ama Danby sıkı tutuyordu. "Nigel, domuz, casus! Sen de bahçedeydin!"

"Boğuyorsun, bırak!"

"O bahçede miydin?"

"Evet, evet, dur, dur–"

"Her şeyi duydun!"

"Beni öldürüyorsun."

"Seni pis casus!"

"Lütfen, lütfen, lütfen–"

Danby aciz ve artık direnmeyen adamı kuvvetlice ileri geri sarstı, sonra da kendisinden öteye attı. Nigel kaygan kaldırımda sendeledi, kaydı ve düştü, başının yan kısmını direğe gürültüyle vurdu. Hareketsiz yattı. O zamana kadar yürüyüp uzaklaşmış olan Danby, Nigel silkinip kalkıncaya kadar bir süre durdu. Danby tekrar dönüp yağmurun ve rüzgârın gücüyle yüz yüze geldi, yolun ortasında yalpalayarak yürüyordu.

XXIII

Nigel ikiz erkek kardeşinin yatağının başucunda yere diz çökmüştü. Will çok derin uykudaydı. Yağmur yumuşak dokunuşlarla sessizce dam penceresinin üzerinden aşağıya süzülüyordu. Sokak lambalarından gelen çok soluk bir ışık, eski pirinç karyolayı ve Will'in yastığın üzerinde bir ağırlık gibi duran uykudan şişmiş, geniş, yuvarlak yüzünü aydınlatıyordu; bıyığın altındaki üst dudak hafiften titriyordu.

Kenara açılmış yatak örtüsü, mor beyaz puanlı pijamanın içindeki sağ kolu gösteriyordu, eli yatağın ucundan aşağı sarkmış ve büyük sol ayak mor beyaz puanlı pijamanın bir kısmını daha ortaya koyuyordu. Nigel, biraz ip, iki tane kalın, delikli lastik bant ve yarım metre uzunluğunda düz bir sopayla silahlanmış halde dikkat-

lice el ve ayakların pozisyonunu inceledi.

Ayaktan başlamaya karar verdi. Sopayı ve ipin bir ucunu sessizce yere uzattı ve ipin öteki ucunu da kardeşinin yürümekten aşınmış, mis kokulu ayağının tabanına yaklaştırdı; tabanı yüzüne salak bir ifadeyle bakıyor gibiydi. İpin sonunda kement düğümü vardı, düğümün bulunduğu alanda delikli lastik bant ipe geçirilmişti. Nigel büyük bir dikkatle kement düğümünü tabanla temas ettirmeden salak şişmiş ayağın üzerine çekti. Lastik bant çarşafın üzerine inerken çok hafifçe topuğun pütürlü kenarına dokundu ve Nigel çabucak etrafa baktı. Will'in yüzünde hafif bir gülümseme belirdi, ama uyumaya devam etti, küçük yudumlarla bir şey içermiş gibi horlama sesleri duyuldu. Bacaklarını kıpırdatarak hafif kaydı, o böyle yaparken Nigel kementin üst kısmını sol eliyle tutarak sağ elini yatağın altına gömdü ve kement düğümünü Will'in ayak bileği üzerinden gevşek bir şekilde geçirdi. Kementin üst kısmını çok hafifçe pijamalı bacağın üzerine yatırdı, yine Will'in yüzüne baktı, gülümsemeye devam ediyor, horlamalar arasında kıpraşıyordu.

Nigel diz çökme pozisyonundan sessizce doğrulurken ipin yerdeki öteki ucunu kaldırdı ve bir an yatağın ayak ucundaki pirinç parmaklıklara baktıktan sonra ipin serbest ucunu parmaklıkların arasından uyuyan ayağın yakınına getirdi, sonra iki parmaklık geri ve yatağın uzak yanındaki pirinç ayağın etrafından geçirdi. İpin ucunu yüksekte tutarak sessizce yatağın baş ucuna yan yan kaydı, delikli lastik bantlı ikinci kement düğümünü yatağın başındaki parmaklıklardan geçirdi, iki demirden geçirip tekrar yatağın uzağındaki pirinç direğe getirdi. Serbestçe sallanan el bileği daha az güçlük çıkardı. Nigel ipin orta kısmını sol elinde iyice yukarı kaldırarak sallanan kement düğümüne geçirdi ve düğümü pijamanın kol ucunu çok hafifçe kavrayacak şekilde sıktı.

Mekanizma artık neredeyse tamamlanmıştı. Nigel ipin gevşek ortasını omzuna attı ve tekrar ayakla ilgilendi, düğümü çok dikkatlice ayak bileğindeki kemiğin üzerinden geçirdi. Yatağın ayak ve baş ucundaki ipi ayarladı, demirlerden aşağıya yatağa doğru çekip geri çekildi, ipin ortasını kendine doğru çekti. Sopayı kaldırıp ipin karşısına dayadı ve ipi sopanın etrafında döndürerek sessizce ve bilerek kısaltmaya başladı.

Will bir şaşkınlık ve nidayla uyandı. Nigel geri çekildi, ipe sıkı-

ca sarılıp daha hızlı kıvırdı. Kement düğümü sıklaştı, lastik bilezikler birbirine yapıştı ve Will'in el ve ayak bilekleri yatağın ayak ve baş ucundaki demirlere doğru gergin bir şekilde çekildi. Will bağırdı.

"Şşşş, Will, teyzeyi uyandıracaksın."

"Pis herif, yine yaptın!"

"Bu sefer daha dâhice," dedi Nigel. "Kurtulabileceğini pek sanmam."

"Piç kurusu!"

"Önemli olan lastik. Bunu daha önce düşünmeliydim."

"İpi çöz n'olursun, bileğimi kırıyorsun."

"Sanmam. Şu sandalyeye doğru döneceğim de, kusuruma bakma." Nigel ipi bir eliyle gergin bir biçimde tutarken, öteki eliyle duvara dayalı duran ahşap sandalyeye uzandı. İleri doğru eğilerek sopayı sandalyenin alt kısmındaki iki ahşap çubuğa sıkıştırdı. Sandalyeye oturdu.

"Nigel, biraz gevşet, ağzına sıçıyım, kahrolası demir bileğime geçti, damarımı kesecek."

"Daha önce böyle bir hikâye duymuştum. Yerinde olsam çırpınmazdım, daha kötü olur."

Yatağın baş ucuyla ayak ucu arasında gerili duran Will vücudunu büzmüştü, sol eliyle pirinç parmaklıkları dolanıp tutsak olan sağ bileğine ulaşmaya çalışıyordu. Parmaklar lastik bileziğin gerili yüzeyini zayıfça tırmaladı.

"Bu salak şey kan dolaşımımı durduracak. Beni öldürmek mi istiyorsun?"

"Pek değil. Çırpınma, Will, iyi olacaksın."

"İpi çöz, beni parçalıyorsun."

"Lütfen, de."

"Lütfen, alçak herif."

Nigel sandalyeyi bir gıdım ileri oynattı."

"Yeterli değil."

"Sessizce yat, kaslarını gevşet ve beni dinle."

"Acılar içindeyken nasıl dinleyebilirim?"

"Acılar içinde değilsin. Acı dediğin nedir ki? Beni dinle."

"Canın cehenneme."

"Eğer sana bu şekilde davranılıyorsa çok şiddet sevmenden do-

layıdır. Eğer düşünebilme yeteneğin olsaydı bunu çok önceleri anlardın. Elbette şiddet seven adamlar şiddeti daha az seven ama daha zeki adamlar tarafından kafeslere konup bedenleri gerilir. Onlara laf anlatmanın tek yolu budur."

"Seni asla dinlemeyeceğim, bir saat çığlık da atsam dinlemeyeceğim. İpi çöz, bileğim kırılıyor."

"Kırılmıyor. Dinledin bile Will. Sert adamlar sonunda dinlerler, çünkü onların yararınadır. Hatırlıyor musun, hani on yaşımızdayken söylediğim şeyi yapmadığın için seni bileklerinden inşaatın iskelesine asmıştım."

"Evet, inince sana ne yaptığımı da hatırlıyorum!"

"Olsun, ama sonuçta dediğimi de yaptın."

"Ne salakça şeydi. Sen hep sapığın tekiydin."

"İşte bak, acı içinde olduğunu tümden unuttun."

"Unutmadım. Bu lanet aletlerinle bir gün beni öldüreceksin. Bileğim kanıyor. Bakabilir misin?"

"Beni öyle kandıramazsın, Will. Eğer sence sakıncası yoksa ışığı yakacağım. Görünüşün çok ilginç."

Nigel sandalyeyi biraz eğip ışığı yaktı. Yatağın üzerindeki abajursuz lambanın ışığı, el ve ayak bileklerinden bağlanmış, gerilip kıvrılmış olan Will'i ortaya çıkardı. Önü açık pijama, bağlanmış parlak göğsünü ortaya koyuyordu, göğsünün ortasına doğru koyu siyah kıvırcık kıllar iniyordu. Will boşta kalan eliyle bağlı bileğine yine bir hamle yaptı. Sonra nefes nefese kalıp hareketsiz uzandı, gözleri yerinden çıkacak gibi olmuş, kırmızı suratıyla Nigel'a bakıyordu, gıcırdayan dişleri bıyığının altından parlıyordu. "İpi yine germişsin lanet olası."

"Bir parça, belki. İşte."

"Bu numarayı bir daha yaparsan, seni öldürürüm."

"Hayır, hayır. İtiraf ediyorum, son seferinde biraz etkisiz kalmıştı, ama çıkmak için kendine verdiğin zarar tamamen kendi hatandı. Eğer hareketsiz durup sana söyleyeceklerimi dinleseydin canın hiç yanmazdı."

"Seni tımarhaneye kapatmak gerek."

"Aptallık etme. Çocukluğumdan beri üzerimde yumruklarını konuşturuyorsun. Kurnazlığını ve deham sayesinde ödeşiyoruz. Sana önemli bir şey söylemek istiyordum, tamamen senin yararına

bir şey diyebilirim, ve eğer önlem almadan karşına çıksaydım üzerime kudurmuş gibi saldırırdın, o yüzden bir kere daha bağladım seni."

"Böyle şeylerden hoşlanıyorsun."

"Belki de, Will. Bunu kardeş sevgisinin bir biçimi olarak görmelisin."

"Tanrım!"

"Kan sudan daha koyudur, Will, özellikle de ikiz kan. Sen benim öteki yarımsın, tuhaf, kaba, yabancı bir yarı, kuşkusuz önemsiz bir yarı, bana sevgiden daha güçlü ektoplazmik bir zorunlukla bağlı."

"Sen benden hep iğrendin, Nigel."

"Ne yazık ki sen çok salaksın, anlayışın da kıt."

"O lanet pul için beni sattın."

"Olağan cezalardan biri, sevgili Will. Senin yanlışlarına bir set çekmem gerekiyor."

"Sen hep eziyet ettin bana."

"Nefsi müdafaa olarak. Bir de bana ihtiyacın olduğu için. Senin bana bir hıyarın meleğe; yumuşak sırtın kırbaca; yalvaran bir boynun baltaya olan ihtiyacı gibi ihtiyacın var. Ruhla ilkel malzemelerin her birlikteliği ıstırabı içerir."

Nigel sandalyeyi birkaç santimetre geriye eğince Will çığlık attı.

"Dur, Nigel, dur, acıdan bayılacağım!"

"Saçma. İşte al, daha mı iyi? Şimdi sağa sola kıvranmayı bırak da söyleyeceklerimi dinle."

"Kim yumruklad ı seni? Birilerinin bunu yaptığına sevindim."

Nigel'ın yüzünün bir yanı ciddi şekilde ezikti, maviye çalan gölge gitgide morlaşarak gözün etrafını çevreliyordu.

"Danby."

"Danby mi? Danby ne alaka? Umurumda olduğundan değil de. Buradan kurtulunca öteki gözünü de ben morartacağım."

"Boşver. Dinle, Will. Dinliyor musun yoksa daha da geriyim mi?"

"Dinliyorum alçak herif, anlat bakalım. Şu lanet ipi biraz gevşet."

"Lütfen."

"Lütfen."

"Tamam. Şimdi dinle. Adelaide hakkında."

"Adelaide hakkında mı? Ne olmuş Adelaide'a?"

"Adelaide'ı seviyorsun, değil mi?"

"Seviyorsam sana ne? Onun peşinde olduğunu biliyorum. Londra'ya döndüğünde onu elde etmek istedin."

"Hayır, istemedim."

"Adelaide'dan uzak dur, yoksa gerçekten gününü gösteririm. O kız bana ait, onu alacağım. Bu uğurda onu öldürmem gerekse bile onu elde edeceğim. Ayrıca o beni seviyor."

"Sen böyle hayal edebilirsin. Ya başka birisi varsa?"

"Ne demek başka birisi varsa? Kimse Ad'in peşinde olamaz ki. Hiç kimseyi görmüyor, hiçbir yere gitmiyor."

"Gitmesi gerekmiyor. Her şey evin içinde oluyor,"

"Ne demek istiyorsun be? Tanrım, yani–"

"Hayır. Danby."

"Ne demek Danby? Bana işkence etme!"

"Danby Adelaide'ın sevgilisi. Adelaide Danby'nin metresi. Yıllardır böyle. Bilmen gerekir diye düşündüm."

Will derin derin nefes alırken hareketsiz uzanıyordu. Sonra çok yavaşça konuştu, "Nigel ipten kurtar. Söz veriyorum, yemin ediyorum sana zarar vermeyeceğim."

Nigel ayağa kalkıp sandalyenin ayakları arasındaki sopayı çekti. İpi serbest bırakıp burguyu açtı. Will kaskatı biçimde dönüp yatağın üzerinde oturmak için doğruldu. İnleyip bileğindeki sıkıştırılmış lastik prangaya asılmaya başladı. Nigel çıkarmasına yardımcı oldu, sonra ayak bileğindekini çıkardı. Will hafif inleyerek bileğindeki ve topuğundaki ezikleri ovmaya başladı. "Sana inanmıyorum, Nigel," dedi.

"Doğru söylüyorum."

"İspat et."

"Adelaide'a sor. Bu arada şuna bir bak. Danby'nin yazısını tanırsın."

Nigel Will'e birkaç şekilde yırtılmış sonra tekrar birleştirilmiş bir kâğıt parçası uzattı. Kâğıtta şunlar yazıyordu: *Tatlı Adelaide, çok geç geleceğim için galiba bu geceyi kendi yatağımda geçireceğim, seninkinde değil. İyi uykular, küçüğüm. Senin D'ciğin.*

Will kâğıdı iyice inceledi. Sonra kulakları tırmalayan uzun bir çığlık attı, kendini bırakıp yüzünü yastığa gömdü.

"Şşşş, böyle ses yapma–"

Will tekrar oturdu, yüzü buruşmuştu, çenesi titriyordu, acı ve öfkeyle gülümsüyordu. "Öldüreceğim o adamı. Ötekini de."

"Saçmalama, Will–"

"Onları öldüreceğim. Yıllardır, diyorsun. Yıllardır. Onca zaman beni aldatıp, başka kimse olmadığına yemin edip, ona hediyeler almama, ellerinden öpmeme izin veriyordu."

"Evet, biliyorum, ama şimdi beni dinle–"

"Evlenecek tiplerden olmadığını söylüyordu! Evet, tabii değil, lanet orospunun teki çünkü! Ben de hayatımı onun ayakları altına sermiştim. Onu liğme liğme edeceğim. Danby'yi de öldüreceğim. Şimdi gidip onları yataklarında bulacağım. *Tatlı Adelaide!* Aman tanrım, öldürecek bu beni. Giysilerim nerede?"

"Dur, Will, dur da *dinle*. Giysilerini sakladım zaten, bulamazsın. Bak dinle–"

"O zaman çıplak giderim. Çekil yolumdan Nigel. Beni deli ettin."

"Kapı kilitli. Otur, *otur*."

Will kurcalayıp durduğu kapı kolunu bıraktı. Bir an kaskatı kesildi, gözleri dönüyordu, sonra bütün ağırlığıyla yatağın üstüne geri çöküp yüzünü ellerine gömerek inledi. "Ah, Adelaide, Adelaide, seni sevmiştim, seni ne kadar çok sevmiştim."

Nigel sandalyeyi yakınına çekti. Dağınık siyah saçlarını ve kuru hıçkırıklarla titreyen omuzlarını okşadı.

"Kes şunu, Will. Bu gece bir şey yapamazsın. Düşünmen lazım. Şimdi gerçeği biliyorsun, bu da seni onlara karşı daha güçlü kılar. Düşün. Ve Adelaide'ı incitmeye çalışma. 'Onu tanrıya ve ona batıp sokmak üzere göğsünde bekleyen o dikenlere havale et.' Danby'ye gelince, onu cezalandırmanın bir yolunu düşünürüz. Sana yardım ederim. Birlikte yaparız."

Will hıçkırmayı bırakmış, yatağa oturmuştu, bir kere daha sağ bileğini büküp ovuyordu. Gözleri ıstıraptan donuk ve boştu, ağzı yarı açıktı, tükürük akıyordu. "Onun böyle–"

"Ya, o bile. Bileğini kesmedim, değil mi?"

"Birlikte geçen çocukluğumuz. Sanırdım ki–İnsanın annesi ta-

rafından ihanete uğraması gibi bir şey."

"Her erkek annesi tarafından ihanete uğrar."

"Ona sonsuz güvenim vardı. Başka bir hayatı olmadığını sanıyordum. Yıllardır, diyorsun. O şişko domuzla. Karnını deşeceğim. Genç kızken beni çok severdi. Çok da güzeldi. Çok da masum. O zamanlar mutluyduk."

"Üçümüz."

"Üçümüz. Kol kola gezerdik, hatırlıyor musun?"

"Onu aramıza alıp."

"Elektrik direğinin etrafında halat çekme yarışı yapardık."

"Sen hep kazanırdın."

"Ona seksten bahsettiğimiz günü hatırlıyor musun?"

"Bize inanmamıştı!"

"Tanrım! O kadar net, o kadar yakın."

"Şantiyeyi, kara hindiba topladığımız boş araziyi."

"İskeleye tırmanışımız."

"Tuğlaları çalışımızı."

"İngilizce ve Fransızca oynayışımızı."

"Bir-ki-üç tıp oynayışımızı."

"O, her şeyin iyi olduğu hayatımızın başlarına ait."

"Biz kaçmadan önce."

"Tiyatrodan önce."

"Bütün o korkunç şeylerden önce, biliyorsun."

"Biliyorum. O bütün bunlardan ayrıydı. İlk zamanları sakladığını hissediyordum, çocukluğumuzu, benim için sakladığını."

"Her şeyi taptaze, saf olarak sakladığını."

"Bana gülüyor musun, Nigel?"

"Yo, yo. Gel, söz vermiştin–"

"Adelaide seni görmeye senin evine gitti mi, sen Londra'ya döndükten sonra?"

"Hayır."

"O zamanlar senin için hafiften kafayı üşütmüştü. Onun peşinde olduğunu düşünmüştüm."

"Hiç değil."

"Peki sana bütün bunları söyleten ne? Senin ne yararın var? Onu seviyorsun da aramıza girmeye mi çalışıyorsun!"

"Hayır!"

"Sen elde edemiyorsun, benim de elde etmemi istemiyorsun."

"Yemin ederim ki hayır."

"Peki, neden o zaman? Delilikten mi? Yoksa bana acı vermek için mi? Yoksa Danby'ye acı vermek için mi?"

"Sadece delilikten."

"Danby'den nefret ediyorsun. Ona karşı bir hıncın var. Ondan mı? Sahi sana neden vurdu?"

"Hayır, Will, ondan değil, kesinlikle değil."

Artan yağmur karanlık dam penceresine vuruyor, aşağıya doğru kararlı biçimde akıyordu. Kardeşler bol ışıklı çatı katı odasında diz dize vermiş, birbirlerinin gözlerinin içine bakıyorlardı.

XXIV

Viski şişesi neredeyse boşalmıştı.

Danby ellerini yüzüne kapamış yatağında oturuyordu. Adelaide sırtını konsola vermiş yerde oturuyordu. Yüzü şişmiş, gözleri ağlamaktan neredeyse kapanmıştı. Derin derin nefes aldığı ağzı baygın bir biçimde açık duruyordu. Arada bir titriyor ve gözlerinden iki büyük gözyaşı daha iniyordu. Jüponunun üzerine bir bluz giymişti, ama eteği yoktu.

Pencerenin perdeleri yarıya kadar çekilmişti. Ertesi akşamın dokuzuydu, hava çoktan kararmıştı. Yağmur yağıyordu, şiddetli ve arsızca. Sert ve kötü bir rüzgâr, yağmuru neredeyse yatay hale getirip cama atılan bir avuç çakıl taşı gibi pencereye çarpıyordu.

Uzaktan bir ses duyuldu. "Danby!"

Danby inleyip yüzünü ellerine daha derinden gömdü.

"Danby!"

Danby ayağa kalkıp Adelaide'a bakmadan onun yere uzattığı bacaklarının üzerinden atlayarak yukarı yöneldi. Her tarafı ağrı ve sancı içindeydi.

"DANBY!"

Danby Bruno'nun kapısını itip açtı, ışıktan gözlerini kısıp elinin altından Bruno'ya baktı. Lamba gün boyu Bruno'nun üzerinde kıpırdanıp durduğu, rahatsız, dağınık yatağı aydınlatıyordu.

"Danby, neyin var?"

"Bir şeyim yok. Ne istiyorsun?"

"Bana neden öyle bakıyorsun?"

"Nasıl?"

"Sanki beni iyi göremiyormuşsun gibi."

"Sarhoşum. Ne istiyorsun?"

"Nigel nerede?"

"Bilmiyorum."

"Bütün gün hiç görünmedi. Dün gece de yoktu."

"Önemli değil. Hadi uyu, Bruno."

"Uyumak için çok erken. Hem çay da içmedim. Seslendim defalarca, ama kimse gelmedi."

"Sana çay yapayım."

"Danby, gitme, lütfen, kapıyı kapa. Nigel'ı affet, olur mu, onunla bozuşma."

"Nigel'ın tüydüğünü sanıyorum."

"Nigel mı? *Olamaz*. Beni terk etmiş *olamaz*–"

Bruno'nun sesi titriyordu. Darmadağınık yatağında dümdüz yatıyordu, yatak örtüsünden sadece büyük kafası ve pençe görünümündeki bir eli görünüyordu. Danby ayak kafesi üzerinden ona kaşlarını çattı. Çok uzaklardaymış gibi görünüyordu.

"Çayı şimdi yaparım. Yanında bir şey ister misin?"

"Gitme Danby. Yağmur çok berbat, rüzgâr da. Bir süre önce aşağıda birisinin çığlık attığını duydum gibi geldi."

"Duymuşsundur."

"Neydi?"

"Adelaide kahkahadan çığlık atıyordu. Kızarmış ekmek falan? *Evening Standard*'ı da getireyim yukarıya."

"Kızın adı ne?"

"Hangi kızın adı?"

"Gelen kızın. Yani Miles'ın–"

"Lisa."

"Bugün gelmedi."

"Boşver o kızı, Bruno."

"Ne demek boşver?"

"Artık önemi yok."

"Ne demek artık önemi yok? Doktor sana ne dedi, seni aradı mı?"

"Hayır, tabii ki aramadı."

"Benim işimin bittiğini söyledi, sen de Nigel'ı sepetledin, kıza da gelmemesini söyledin–"

"Bırak bunları Bruno, doktor hiçbir şey söylemedi."

"Öleceksem tabii artık önemi yok olur–"

"Bruno, kapa çeneni. Zırvalıyorsun. Sana çay getireceğim."

"Çay may istemiyorum."

"O zaman uyu. Işığı kapatırım."

"Bu gürültüde uyuyamam, rüzgâr pencereyi döverken. Yağmur mu, dolu mu?"

"Yağmur. Doluya benziyor."

"Danby, gitme. İhtiyarla biraz otur. Bütün gün yalnızdım. Öğle yemeğinde tepsiyi önüme attın."

"Afedersin."

"Yanıma otur lütfen, Danby, lütfen."

"Olmaz. Sarhoşum."

"Lütfen–"

"Işık açık mı kalsın, kapalı mı?"

Danby güçlükle gözlerini yatağa odaklayıp yastıktaki kafaya, çarşafa iyice gömülmüş sakallı çeneye, battaniyeyi belli belirsiz kaldıran küçülmüş bedene, yalvarırcasına açılmış kahverengi, zayıf ele baktı.

"Yatağımı yapar mısın, Danby? Yastıklarımı düzelt hiç değilse."

Danby gidip yastıkları üstünkörü yumruklayıp şişirdikten sonra tekrar kapıya geçti. "Işık açık mı kalsın, kapalı mı?"

"Danby, korkuyorum, gitme."

Danby Bruno'nun yüzünden aşağıya yaşların indiğini gördü.

Gözlerinin altındaki kızarmış kırışıklardan ve torbalardan aşağı iniyordu.

"Hadi uyu Bruno, tamam mı?" Danby ışığı söndürüp kapıyı kapattı. Merdivenlerin başında durup kulak kabarttı, ama ihtiyar adamın odasından başka ses gelmiyordu. Aşağıya inip odasına geçti. Adelaide yerinden kımıldamamıştı.

Danby şişeye uzanıp viskinin kalanını kadehine doldurdu. Bütün ağırlığıyla kendini bırakıp oturdu. "Yat artık Adelaide." Yağmur makineli tüfek gibi pencereyi çıtırdatıyordu. Rüzgâr uluyor, haykırıyor sonra yine uluyordu.

"Seni seviyorum, seni seviyorum, seni seviyorum."

"Yeter Adelaide, iyi bir kız ol."

"Benimle evlenmeyi hiç düşündün mü, bir saniye bile olsun hiç *aklından geçirdin* mi?"

"Bilmiyorum. Sus artık. Bıktım."

"Sürmeyeceğini biliyordun. Benimle sadece gönül eğlendirdin. Daha iyi bir şey, ciddi bir şey, kendi sınıfından bir şey çıkana kadar beni elinde tuttun."

"Sınıfla ilgisi yok."

"Yok mu? Öyleyse bana neden pislikmişim gibi davranıyorsun, geldiğin gibi çıkıyorsun?"

"Geldiğimde memnun olmuştun."

"Çok aşağılık bir laf."

"Tamam. Katılıyorum. Artık susalım."

"Bizimkisinin gerçek olduğuna hiç inanmadın."

"İnandım, Adelaide. Bunun olacağını düşünmemiştim, düşünmedim işte."

"Düşünmedin! Tabii düşünmezsin! İstediğini kopardın ya."

"Eğer seni rahatlatacaksa pisliğin biri olduğumu biliyorum."

"İyi, umarım onunla mutlu olursun, beni mahvedip hayatımı benden aldıktan sonra."

"Sana daha önce de söyledim, o benimle ilgilenmiyor, başka biri var, beni istemiyor, bana çekilmemi söyledi."

"Tek kelimesine inanmıyorum. Beni yatıştırmak için söylüyorsun. Yarın da sepetleyeceksin."

"Saçmalama, Adelaide. Tekrar başlama."

"Saçmalamıyorum. Ben bir hizmetçiyim. Ben senin hizmetçinim. Unuttun mu? Senin ücretli elemanınım."

"Bunları daha önce de söyledin."

"Senin hizmetçin olmaktan memnunum, *memnun.*"

"N'olur yat artık."

"Sana nasıl taptığımı düşününce! Sana nasıl taptığımı asla bilemeyeceksin."

"Senin salaklığın."

"Aşkımı aldın, bundan memnundun, şimdi de bana salak mı diyorsun?"

"Afedersin, yani–"

"Her neyse, ona söyledim, Ona *söyledim.*"

"Sen ne diyorsun ya?"

"O kibirli orospuya seninle benden söz ettim. Bilmiyordun, değil mi? Sevgili olduğumuzu söyledim. Yıllardır sevgili olduğumuzu söyledim. Uzak durmasını söyledim."

"Aman tanrım." Danby ayağa kalktı. Kamburunu çıkarıp boş viski şişesine baktı. "Ne zaman?"

"Geçen hafta."

"O ne dedi?"

"Umurunda değilmiş gibi yaptı."

"Adelaide bunu yapmana üzüldüm."

"Üzüldüğüne sevindim."

"Beni daha kötü görebileceği için değil–Görebilir de–Her neyse, önemi yok."

"Zavallı benden hiç söz etmedin, değil mi? Beni halledeceğini, halının altına süpürebileceğini düşündün–"

"Boşver, boşver. Önemi yok. Hiçbir şeyin önemi yok."

"Seni çok sevmiştim–"

"Yine ağlamaya başlama. Dayanamıyorum."

"Seni çok sevmiştim ve çok mutluydum–çok mutlu–" Adelaide hıçkırığa boğuldu."

"Yat artık–yoksa dışarı giderim–"

"Kendimi öldüreceğim. Artık varolamam. Kendimi öldüreceğim–"

Danby kapıya doğru yürüdü.

Aniden pencereden başka bir gürültü duyuldu. Camda döven yağmur daha düzenli ve ısrarlı bir takırtıyla vurmaya başlamıştı. Danby kımıldamadan kaldı. Adelaide ağlamayı bıraktı. Takırdama

tekrar geldi, daha gürültülü, daha kasti, ağlayan rüzgârın fonunda tehditkârdı. Adelaide ile Danby önce birbirlerine sonra da pencereye baktılar. Yarı çekili perdelerin arası boştu, yansımalarla bölünmüştü. Danby perdeyi geri çekip ileri eğilerek dışarı baktı. Pencereye dayanmış bir el oldukça net görünüyordu. Adelaide çığlık attı. Danby dışarıda karanlıkta karşısında sessizce dikilen büyük bir cüsse görüyordu. Hemen ardından camın kırılma sesi duyuldu, Danby geriye sıçrarken ardından camın kırıkları da odaya dağıldı.

Danby yuvarlanıp Adelaide'ın bacakları üzerinden atlayarak merdivenleri ikişer ikişer çıkıp yukarı koştu. Ön kapıyı hızla açtı. Yağmurun dalgalanan perdesi arasından kaçan kişiyi gördü, yolun köşesine ulaşıp sonra da gözden kaybolmuştu. Danby yağmurun eşiğinde bir an durdu, ıslak rüzgâr suratına çarpıyor, kalbi hızlı hızlı atıyordu. Kapıyı kapatırken bir zarfın üzerinde durduğunu fark etti. Yerden alıp ağır ağır aşağıya doğru indi.

Adelaide kalkmıştı. Bluzunu boğazına kaldırmış, sıkıca tutuyordu. Soğuk hava kırık camdan içeri esiyordu. "Kimmiş?"

"Bilmiyorum. Her kimse notunu bırakmış herhalde. Bana yazılmış." Danby zarfı yırtıp açtı. İçinde şunlar yazılıydı.

> Adelaide'la olan ilişkini biliyorum. O benimdi ama onu bir süprüntü gibi atıyorum. Senin olsun. Yalnız o orospuya söyle eğer aynaya bakabilmeyi istiyorsa yoluma çıkmasın. Seni de kendi yöntemimle cezalandıracağım. Seni düelloya davet ediyorum. Silahlar tabanca olacak. Yeri sen seç. Eğer bu davetimi reddedersen seni korkak olarak damgalayacağım, hizmetçinle olan aşağılık ilişkini herkese ilan edeceğim, evinde ve işinde her şekilde sana eziyet edeceğim, ta ki hayatını bir ıstıraba çevirene kadar. Eğer davetimi kabul edersen seni öldürmek ya da sakat bırakmak için elimden geleni yapacağım.
>
> Will Boase

Danby bu garip destanı kalkık kaşlarıyla okudu. Sonra Adelaide'a uzattı.

Adelaide mektuba baktı. Elinden yere düştü. Parmaklarını çığlık atmamak için ağzına kapattı. Sonra sesi ağlamaklı çıktı. "Onu kaybettim, onu kaybettim, onu kaybettim, beni gerçekten sevmiş olan tek erkeği kaybettim."

XXV

Lisa yakası kalkık kahverengi yağmurluğuyla oturma odasının kapısında duruyordu. Yerde yanında yünlü ekoseden büyük bir valiz vardı. Güneşli, yağmurlu bir ışık içeriyi tuhaf bir şekilde aydınlatıyordu. Miles pencerenin yanında duruyordu.

"Kapıyı kapat, Lisa."

Lisa soru sorarcasına holü göstererek bir hareket yaptı.

"Yukarıda," dedi Miles. "Beni görmeden evden gideceğini sanmıyor herhalde!"

"Eklemek istediğim bir şey yok–hiçbir şey–"

"Onun acısına mı? Hiç fark etmez. Ya bizim acımız?"

"Konuşmasak daha iyi," dedi Lisa. Kapıyı kapattı.

"Ama konuştuk. Gerekliydi."

"Belki. Ama iyi olan bir şey varsa, gerektiğinden fazla konuşmadık."

"Sen bu meseleye–cerrahi bir müdahale gibi bakıyorsun."

"Tek yolu bu."

"Doğru yol olabilir. Emin bile değilim. Ama kesinlikle tek yol değil. Doğal değil."

"Doğru olan genellikle doğal değildir."

"Tanrım, kanımı donduruyorsun Lisa."

"Biliyorum. Seni seviyorum, Miles." Bu kelimeleri soğuk bir şekilde söyledi.

"Seni seviyorum. Seni fena seviyorum. Seni ömrümün sonuna kadar seveceğim. Her zaman seni düşüneceğim."

"Her zaman olmaz, Miles."

"Eğer hikâyenin sonu sanıyorsan bunu, çok yanılıyorsun. Bu boyutta bir şeyi öyle soğukkanlılıkla atıp kurtulamazsın."

"Soğukkanlı değilim, Miles. Şimdi Diana'yı çağıracağım."

"Hayır, hayır, hayır, henüz değil."

Miles kapıya geçti. Kapıya yaklaşırken Lisa odaya çekildi. Yüz yüze geldiler.

"Lisa, yağmurluğunu çıkar."

"Hayır."

"Başka bir şeye karar vermek için henüz çok geç değil. Hiçbir zaman geç olmayacak, şimdi de geç değil."

"Konuşmak yok," dedi Lisa, "konuşmak yok. Ne kadar çok konuşursak, sonrasında o kadar çok acı çekeriz. Hem bundan başka yapabileceğimiz bir şey olmadığını biliyoruz."

"Çok az tartıştık."

"Böyle bir durumda tartışmanın ne demek olduğunu bilirsin."

"Ah Lisa–delirmiş gibi davranıyoruz."

"Ümit olmadığını *gör*, Miles, *gör* artık. Beni sevmeden önce, beni sevdiğini anlamadan önce diyelim, burada yaşamam mümkündü. Acı vericiydi, ama iyiydi de. İdare edilebilir bir hayattı. Ama şimdi bana da, Diana'ya da işkence olur. Diana'yı bırakamayacağını biliyorsun. Zaten seviyorsun da. Bizi iki evde idare edemezsin. Diana'yla sen kabullenseniz bile ben yapamam. *Gör* artık, modeli, mekanizmayı gör. Zorunluluğa karşı mücadele edemezsin."

"Başka bir şey yok mu, aklımıza gelmeyen bir şey?"

"Hiçbir şey."

"Diana'yı terk edebilirim. Biz aslında enine boyuna–"

"Terk edemezsin. Miles, böyle şeyler konuşmamalıyız. İnsan olarak devam etmeliyiz, *edebiliriz* de. Kimse aşktan ölmez. Şimdi hepsi çılgınca ve abartılı. Âşık insanlar bunu itiraf etmekten hiç hoşlanmazlar ama, altı ay sonra kendimizi daha iyi hissedeceğiz."

"Ben altı ay sonra iyi olmayacağım Lisa. Bunun ikimiz için ne kadar önemli olduğunun farkında değilsin. Hayatım boyunca beklediğim bir şeydi."

"Farkındayım, Miles. Seni ne kadar sevdiğimi biliyorsun. Bekledim de. Yıllarca bu aşkla bekledim. Böyle biteceğini bilmiyordum. Bilsem de yine sever ve beklerdim. Ama doğrudan yıkıma götürecek bir yolu izleyemeyiz, Diana'nın yıkımına, senin yıkımına, benim yıkımıma. Onu terk ederek nasıl birlikte yaşayabiliriz? Böyle bir hareketten sonra şiir yazabilir miydin, ben insanlar için yaptığım şeyleri yapmaya devam edebilir miydim?"

"Abarttığımızı söylüyorsun. Belki de Diana'yla ilgili kısmı abartıyoruz. Belki iyi olacak, daha iyi–"

"Sen Diana'yla evlisin, o sana ömrünü verdi. Bu bir hesap meselesi değil."

"Tanrım, elbette bir hesap meselesi olmadığını biliyorum–"

"Şimdi benim açımdan durumumu görüyorsun. Eğer birlikte gitseydik o zaman da Diana'nın açısından görecektin."

"Sorun şu ki bununla yüzleşemiyorum. Daha önce inanmamıştım, o yüzden senin bu görüşüne kaçınılmaz diye ses çıkarmamıştım. Ama şimdi dayanılmaz bir şey var karşımda, o halde bu görüş yanlış. Bir alternatif *olmalı*. Gidemezmişsin gibi hissediyorum, öyle korkunç uzaklara çekip gidemezmişsin gibi–"

"İnan, Miles, inan. Bak, işte uçak biletim. Londra–Kalküta."

Lisa çantasını açıp kırmızı uçak biletini çıkardı. İki eliyle havada tutup gösterdi.

"Ne zaman?"

"Bilmesen daha iyi. Miles, sana delicesine âşığım, şu an her zamankinden daha çok seviyorum. Bayılabilirim. Gittiğime inanmaya başladığın şu anda daha da çok seviyorum. Bu aşkı *öldürsek* bile kirletmemeliyiz. Anlamıyor musun?"

"Aşk ve ölüm. Bana pek romantik gelmiyor, Lisa."

"Romantik değil, Miles. Gerçek bir ölüm. *Birbirimizi unutacağız.*"

"Hayır, hayır, hayır. Çok şey feda ediyorsun–Diana'yla benim için–çok fazla şey–"

"Diana'yla senin için hiçbir şey feda etmiyorum. Fedakârlığı kendi aşkıma yapıyorum. Bu kadar aşkla başka bir şey yapamam."

"Yani uzlaşamam mı diyorsun?"

"Uzlaşmak. İmkânsız olan bir şey–seni daha önce tanımış olsaydım–"

"Ah tanrım, tanrım, daha önce, ilk önce–Neden imkânsız, imkânsız olamaz–"

"Artık burada olmayacağım."

"Yine buluşacağız."

"Yine buluşmayacağız."

"Parvati'nin ülkesine gidiyorsun."

"Hep gitmek istemiştim."

"Gerçekten bu iş var mı orada?"

"Evet. Çocuk Esirgeme Vakfı'yla her şeyi ayarladım. Kalküta'da bürolarına gideceğim, sonra da kırsal alanda bir yerlere. Hintçe öğrenmem gerekecek. İşim başımdan aşkın olacak."

"Benim işim olmayacak. Burada keder içinde olacağım. Seni özleyeceğim."

"Şiir yazarsın. İnan, Miles, anla artık, kabul et."

"Mümkün değil. Bana yardımı olmaz, Lisa. Kendimi kolu kanadı kırılmış hissediyorum."

"Tanrıların var, Miles. Seni ödüllendirebilirler."

"Böyle bir şey için ödül vermezler."

"Bilemezsin."

"Bana yazacak mısın?"

"Hayır."

Miles elini ona doğru uzattı, parmaklarını yağmurluğun kolu boyunca gezdirip bileğinin sıcaklığına kadar getirdi. Sonra hayli yavaşça kollarına aldı. Lisa kollarında hareketsiz kaldı, sadece başını omzuna koydu. Miles'ın paltosuna doğru konuştu, "Buraya gelmek benim hatamdı, Miles. Hiç gelmemeliydim. Gizlenemeyen

sırlar vardır."

"Seni seviyorum. Sadece senin sırrın değildi."

"Sana aşk bulaştırdım."

"Cüzzam değil. Ah, Lisa, bu azalmayacak. Merhamet et–" Alnını, yanaklarını öpmeye başladı.

Lisa yavaşça çekildi. "Bu konuşmayı yapmamalıydık, Miles. Diana'ya yardım etmeye çalışacaksın, değil mi? Bu senin ödevin, tembellik etme. Ona olumlu şekilde yardım etmelisin. Onun da bizimkinden farklı bir acısı var. Ama ben bundan söz etmemeliyim."

"Lisa, sanki bizi ölüme mahkûm ediyormuşçasına öyle korkunç ses tonuyla konuşma."

"Artık gerçekten gitmem gerekiyor. Di'ı çağıracağım."

"Yo, yo, yo, daha olmaz, lütfen– Ah Lisa, söyleyecek daha çok şey olmalı–hiçbir şey ayarlamadık– Nerede olacağını bilmiyorum– bazı şeyleri düşünecek vakit bulunca birkaç gün sonra buluşalım. Senin böyle gitmene izin *veremem.*"

Lisa kapıyı açıp seslendi, "Diana."

Diana ağır ağır merdivenlerden aşağıya indi. Özenli ve şık bir mavi tüvit elbise giymişti. Küpeleri vardı. Ağlamıştı.

"Gidiyorum, Di. Bana kızma. Bruno'ya ziyarete gitmeyi unutma."

"Bruno seni istiyor, beni değil," dedi Diana, kardeşine gözlerini dikip zorlukla konuşmuştu.

"Çok geçmeden seni isteyecektir. Elini tutup onu okşa, yani gerçekten okşa–"

"Tamam, tamam."

"Di, benimle istasyona kadar yürür müsün? Yo, Miles, sen gelme. Di beni istasyona kadar geçirecek. Yağmurluğunu al tatlım, hâlâ biraz yağıyor."

Lisa holden geçti, Diana arkasından ağır ağır Miles'a bakmadan takip etti. Miles kapı eşiğinde durup onları seyretti. Holün kapısı açılıp mavi yağmurlu ışıkla dolu caddeyi gösterdi.

"Hoşça kal, Miles."

Kapı kapandı. Gitmişlerdi. Miles oturma odasına dönüp oturdu.

Final değil, diye düşündü. Şimdi *düşünmeliyim.* İçinde bir ümit dolaşıp acısını azalttı. Pencereden parlak gökyüzünden hafif hafif

yağan yağmurun düştüğü ıslak bahçeye baktı. Nerede kalacağını söylememişti, ama o bulabilirdi. Belki Diana biliyordu. Her neyse, ne zaman olsa Kalküta'ya uçabilirdi. Lisa gerçekten ölüyor değildi, sonsuza dek gidiyor değildi. Hayır, hayır, hayır, diye düşündü, *Lisa'nın ölüm cezasını kabul etmeyeceğim.*

XXVI

Bruno uyuyordu. Düzeltilmemiş kaba sakalının iyice büyük gösterdiği koca kafası rahatsız bir biçimde yana yatmış, ağzı açık, ıslak alt dudağı donuk gri kılların arasından görünüyordu. Uzun, titrek bir iç çekişle nefes alıp verdi. Boğumları şişmiş kara benekli elleri titreye titreye sarıya çalan beyaz ince yatak örtüsünü biraz kavradı. Diana onun rüya görüp görmediğini düşündü.

Bruno Lisa'yı istemişti. Diana onun gittiğini söylemişti. Ne zaman döneceğini ve Miles'ın da gidip gitmediğini sormuştu. Lisa'nın Miles'la evli olduğunu sanıyor gibiydi. Diana muğlak bir cevap verdi. Bruno huysuz ve dalgın davranmıştı ve iki kere yüksek sesle, sanki Diana yokmuş gibi, "Zavallı Bruno, zavallı Bruno," demişti. Diana sonunda sohbete benzer bir şey başarmıştı,

Bruno'nun oturduğu çeşitli evlerden ve Londra'nın farklı kısımlarının nimetlerinden konuşmuşlardı. Londra'nın nasıl değişmekte olduğunu, Roma ya da Paris kadar güzel olup olmadığını konuştular. Bruno bir parça canlanma belirtileri gösterdi. Diana Lisa'nın sevdiği gibi onu okşayamıyordu, ama biraz çekinerek de olsa, Bruno itiraz etmeden, elini tutup zaman zaman dalgın bir biçimde parmaklarını sıkıyordu. Fiziksel açıdan daha az korkar olmuştu, ama koku dayanılacak gibi değildi ve onun iç organlarını ve acınası ölümcüllüğünü korkunç bir sezgiyle görüyordu. Bir deri bir kemik kalmış vücudu tuhaf ve acınasıydı, battaniyenin altında olduğu pek belli olmuyordu, sanki geride sadece kafayı bırakıp erimeye hazırmış gibiydi. Öğleden sonranın bir saati konuşmaya benzer bir şekilde geçmişti. Danby'yle, kendisini henüz hazır hissetmediği için, karşılaşma riskini göze alamamıştı. Tam gitme vakti geldi diyecekken Bruno, Diana'nın elini tutmuş bir halde aniden uykuya dalmıştı.

Diana'nın canı sıkılmış ve yoksa ölüyor mu diye merak etmişti hemen. Elini ihtiyatla kurtarıp ayağa kalktı. Bruno'nun nefes alıp verişi düzgün ve düzenli görünüyordu. Diana sandalyeyi oynatıp ayağa kalkarken bile, Miles ile Lisa'yı hatırlayınca hissettiği ıstırabının ani şiddetiyle Bruno'ya gösterdiği ilginin yoğunluğunu ölçebiliyordu. Bir süre yukarıdan Bruno'ya baktı, bir hayalete dönüşüp neredeyse görünmez olana kadar. Sonra kapıya doğru ilerlerken bir Flaman resmindeki apaçık ortadaki bir detay gibi mermer üstlü kitaplığın üzerinde duran büyük bir uyku hapı kutusu gördü. Onun ne olduğunu biliyordu çünkü nasıl uyuduğunu sorduğunda Bruno bahsetmişti. Diana kutuya gözlerini dikip öylece durdu.

Diana o ana kadar durumu Miles'la konuşacak gücü kendinde bulamamıştı. Miles bir iki kere yarım ağızla konuya değinmek istemiş, ama Diana kabullenmiş görünen bir hareketle geri çevirdiğinde rahatlamış gibi görünmüştü. Lisa'nın gidişinin ardından geçen iki günde evde iki çılgın gibi yaşamışlardı, ikisi de kendi özel fırtınalı cehennemlerinin içine gömülmüştü. Yine de bütün bunlara rağmen belli derecede bir normallikle yaşamayı başarmışlardı. Diana alışverişe çıkıyordu, Miles büroya gidiyordu. Aynı yatakta uyuyorlardı, daha doğrusu saatlerce kıpırdamadan, konuşmadan yan yana uyanık uzanıyorlardı. Diana sessizce ağlıyordu, gözyaşla-

rını silmiyor, yastığı ıslatıyordu. Gündüzleri alabildiğine kibar ve düşünceli ve evhamlı ve epey resmi oluyorlardı. Gündelik alışkanlıklarındaki tek belirgin değişiklik yemek meselelerindeydi. Konuşulmadan, karşılıklı rızayla ciddi ciddi oturup yemek yiyormuş gibi yapmayı bırakmışlardı. Diana yemek salonuna bir tür büfe açıyor, yemek yiyebildikleri için biraz utançlı bir yüzle, genellikle ayrı ayrı, oradan bazen bir şeyler atıştırıyorlardı.

Diana başka bir vesileyle Lisa'yla da konuşmuş değildi. Kardeşine hiçbir yorumda bulunmamıştı, Lisa da ablasıyla konuşmaya teşebbüs etmemişti, ama iki defa Diana'nın elini alıp avcunda sıktıktan sonra yanağına yaslamış, o da boş gözlerle hiç karşılık vermeden bakmıştı. Diana Lisa'nın, Miles'ın geceki o ziyaretinden sonra gitmeye karar verdiğini tahmin ediyordu. Hindistan'daki işi ayarlayıncaya kadar geçen sürede sesini çıkarmamıştı. Gidişini ayrılacağı günün sabahı ilan etmişti, Diana Miles'ın da kendisi kadar şaşkınlığa uğradığını görmüştü. İstasyona kadar yapılan son yürüyüşte Lisa soğuk, bir iş resmiyetiyle hızlı hızlı konuşmuş, Diana suskun kalmıştı. Lisa Hindistan'a hareketinden önce Miles'ın kendisini bulmaya çalışmasına engel olması gerektiğini anlatmıştı Diana'ya, denese de başaramayacaktı. Diana'ya nereye gittiğini söylemedi. İstasyona geldiklerinde yine Bruno hakkında konuştu. Gözleri kapalı kucaklaştılar, birbirlerini şıkıca sardılar. Sonra Lisa gitti.

Diana o gün ve ertesi gün sokak sokak dolaştı. Parklardaki ve kilise avlularındaki banklara oturdu. Durumu kafasında binlerce defa canlandırdı, bir işkence gibi hissetmeden düşünmenin yolunu aradı ama bulamadı. Başlangıçta Miles ile Lisa'nın beraber kaçacaklarına inanmıştı. Ama artık onların sonunda kesin olarak aşklarını onun uğruna çarmıha gerdiklerine inanıyordu. İlk bakışta hangisinin daha kötü olduğu pek açık değildi. Onların beraber kaçabilecek olmalarını düşünmekle bir yargıya varmıştı, böylesi bir durum onların dürüstlüğünden çok, yoğun ve müthiş bir şey olan aşklarıyla ilgiliydi. Diana olanların mahiyetini tam olarak anlamıştı, ilk dehşet şokuyla birlikte akla gelmeyen şey olmuş, hayatı tümden değişmişti. Yemek masasında bir an Miles'la Lisa'nın birbirlerine bakışlarını gördüğünde evdeki bu büyük, olgunlaşmış canavarı fark etmişti. Bunu tahmin etmemişti. Miles'la birlikte uzun

süre Lisa'ya duydukları acıma, kardeşinin kocasını cezbedecek yetenekte biri olduğunu görmesine engel olmuştu.

Diana'nın ürkmüş, korkmuş imgelemi artık başka bir seçeneğe tutunamıyordu. Miles'ın kaçması korkusu azaldığında onların fedakârlıklarını kabul etmek çok daha kötü, çok daha zor görünmüştü. Onların kurbanı olmak daha iyi olurdu. Bu, en azından, elinde olmadan hissettiği ve Miles'ı evin duvarları içinde kafese kapatılmış bir yaratık gibi ileri geri adımlayıp, titrerken gördükçe de şiddetinden bir şey kaybetmeyen aşırı kıskançlık ve içerlemeyi haklı çıkarıp daha katlanır hale getirirdi. Onun için de ev, bahçe tamamen değişmiş, bir hapishaneye, bir yalnızlığa dönüşmüştü. Miles bir şekilde hatasız davranmış olsa da Diana'dan minnettar olmasını bekleyemezdi. Hatasız davranış neredeyse her şeyden çok acı veriyordu. Bu durum ondan aşağılayıcı bir biçimde minnet talep ediyordu. Onun hakkında nasıl konuşmuşlardı? Onları seyretmemeye çalışmıştı. O, evde oturup kendisi hakkındaki yargıları beklerken, onlar evin dışında günleri beraber geçirmiş olabilirlerdi– "Zavallı Diana'yı bırakamazsın." "Zavallı Diana'nın kalbi parçalanır." "Ne de olsa senin karın, Miles. Senden başka kimsesi yok." "O senin gibi güçlü ve bağımsız değil, Lisa." Lisa'yla ne tuhaf yer değiştirmişlerdi. Artık kanadı kırık kuş Diana olmuştu, bundan böyle hep kanadını yerlerde sürüyecekti.

Keşke kaçsalardı, diye düşündü Diana, o zaman hayatta kalabilirdim. Elbette korkunç olurdu. Evin birden boş, o alışıldık insan sıcaklığından yoksun olduğunu hayal etti. Bir kulübedeki hayvanlar gibi çok uzun süre birlikte yaşamışlardı. Ama tek hissedebildiği geri dönülmez bir şekilde değişen evliliğinin boş ıstırabıydı. "Hiçbir şey asla eskisi gibi olmayacak, asla." Ama gitmiş olsalardı, diye düşündü, o zaman bütün enerji, bütün gurur, bütün benlik hayatta kalmak için çalışacaktı. Onlara ve bütün dünyaya nasıl hayatta kaldığımı göstermek isterdim. Daha az burukluk hissederdim. Yardım arar, başka yerlerde bulurdum. Alıkoymuş, kazanmış bir eş olarak kimseye çekici gelemem, hele kendime hiç. Her şekilde kaybediyorum. Lisa onu elimden aldı, evliliğimizdeki sevgiyi yok etti, yeni bir hayatım da yok, sadece eski hayatın ölü biçimi kaldı. Doğru hareket ettiler, sırf bu yüzden aşağılandım. Acım ve burukluğum sonsuza dek içimde mühürlü kalacak. Birlikte onun için

büyük aşklarını feda etmeyi planladıkları evli kadının bu korkunç rolünü oynayabilecek hiç enerji kaynağım, varlık gücüm yok. Bununla, yok olma ölçüsünde aşağılandım. Er ya da geç Miles lafını edecektir. Bana olan aşkının gerçek bir şey olduğunu hissetmem için kibar, yumuşak konuşacaktır. Ama ben o şeyi *gördüm*, onların aşkını. Miles'la ben hiç böyle sevmemiştik.

Birlikte kaçmamaya karar vermişlerdi. Ama ya Diana kaçıp onları birbirine bıraksaydı? Burada bir şekilde bu acı çemberinden bir çıkış var mıydı? Gözü kararmış gibi düşündü. Adres bırakmadan yurt dışına bir yerlere gidebilirdi. Ama temelli gittiğine pek inanmazlardı. Onu *beraber* sevgiyle ararlardı. Ama zaten Diana'nın parası yoktu, kazanacak becerisi de. Bilinçli bir delilikle Danby'ye gitmeyi bile düşündü. Eğer Danby'ye gitse, Miles'la Lisa *o zaman* inanıp rahatlarlar mıydı? Diana bütün korkunç düşünceleri sırasında Danby'yi hep aklında tutmuştu. Onun için bir duygu alıkoymuştu, bir minnet, sevgi, Miles'dan tatil yapmak gibi bir şeydi. Şimdi hiç değilse aşk için yeni bir yer vardı. Miles'ın Danby'nin sarhoşkenki ziyareti hakkında bir şey söylememiş olmasını tuhaf bulmuştu. Herhalde Miles'ın kendi ıstırabı Danby'nin hareketlerini gözardı ettirmişti. Ama sahiden Danby'ye koşmanın bir anlamı var mıydı? Danby onu ne yapacağını bilemeyebilirdi. Sonunda kendini dönülmez ve kölevari bir biçimde Miles'a bağlı olarak gösterecek bir karmaşayla sonuçlanabilirdi. Başka yolu yok muydu?

Diana uyku hapı kutusuna baktı, sonra tekrar Bruno'ya baktı. Konuşurkenki gibi başı biraz kalkık ve yana yatmıştı. Şimdi tam karşısından bakarken bile gözleri ne zaman açık ne zaman değil söylemek zordu. Belki de sessizce onu izliyordu. Diana ona arkasını dönüp yatağın yanına geçti. Nefesini tutup üzerine eğildi. Et kıvrımları arasındaki gözleri sıkı sıkıya kapalıydı, ağzından yavaşça derin bir nefes bıraktı, ıslak kırmızı alt dudağı nefesle birlikte uzayıp geri çekildi.

Diana odanın ortasında durup pencereden dışarı, elektrik santrali bacasının arkasından hızlı hızlı geçen gri bulut katmanlarına baktı. Hastalıklı bir korku düğümlendi boğazına. Bütün acı dolu yılları yok etme gücüne sahipti. Miles'ı sevmişti, hâlâ şiddetle ve ıstırapla seviyordu onu. Ama artık gelecek, aşkın sönüşünün uzun gri saatleri değil miydi? Miles bu fedakârlıktan dolayı onu asla af-

fetmeyecekti. O da onu asla affetmeyecekti. Birbirlerinden soğumalarını izleyerek yaşlanacaklardı. Ama sahneyi o terk ederse, o giderse, temelli giderse, aşkı koruyan o olacaktı: Miles'ın, kendisinin, Lisa'nın aşkını. Bu açıkça herkes için doğru çözüm, tek çözüm değil miydi?

Diana nefesini tuttu, az kalsın sendeliyordu. Kapıya doğru gidip uyku hapı kutusunu aldı. Kapıyı açtı.

Uzun boylu, zayıf, koyu saçlı bir adam kapının hemen dışında sahanlıkta dikiliyordu.

"Ay!" dedi Diana. Adamın hareketsizliği ve aniden burnunun dibinde bitmesi tehditkâr ve tekinsiz geldi.

"Özür dilerim," dedi adam yumuşak bir şekilde. "Sizi korkutmak istememiştim. Bruno'nun yanında biri var mı diye dinliyordum."

Diana kapıyı kapatıp uyku hapını çantasına attı. "Onunla konuşuyordum, ama uyuyakaldı."

"Adım Nigel. Hemşireyim. Hemşire Nigel. Galiba erkek hemşire demem gerekiyor, kadın yazar dedikleri gibi, gerçi neden öyle dediklerini de anlamıyorum çünkü hemşire olan erkeklerden çok, yazar olan kadınlar var, sizce de öyle değil mi?"

"Ne yazık ki gitmem gerekiyor," dedi Diana. Merdivenlerden aşağıya doğru yürümeye başladı.

Fakat ön kapıya daha ulaşmadan Nigel yanından fırlayıp hole geçmişti. Sırtını kapıya dönüp dikildi. "Daha gitmeyin."

"Acelem var," dedi Diana.

"Şimdi olmaz."

Diana karşısında emin olamadan kalakaldı. Nigel sallanarak uzattığı kollarıyla kapıya dayanırken yüzü çok donuktu, sanki uykusuzdu. Diana'nın aklı karıştı, panikledi. "Lütfen yolumdan çekilin."

"Hayır, Mrs. Greensleave."

"Kim olduğumu biliyorsunuz–"

"Sizi iyi tanıyorum. Bir dakika şuraya gelin, sizinle konuşmak istiyorum. Lütfen."

Çantasının sapından tutup Diana'yı kibarca ön odaya doğru çekti. Oda toz, rutubet ve terk edilmişlik kokuyordu, perdeler yarıya kadar çekilmişti. "Burası oturma odası. Gördüğünüz gibi kimse

gelmiyor buraya. Lütfen oturun." Diana'yı hafiften itti, bunun üzerine o da kahverengi pelüş kanepeye bir tutam toz kaldırarak düştü, sonra da hapşırdı. Nigel perdeleri açıp soğuk bulutlu ikindi ışığını içeri aldı.

"Ne istiyorsunuz?"

"Bilmeniz gereken bir şey var."

"Neymiş?"

"Danby kız kardeşinize âşık."

Nigel pencerenin önünde ileri geri yalpalarken Diana gözlerinin içine baktı. "Galiba kafan karışmış," dedi. "Danby kız kardeşimi doğru dürüst tanımaz bile."

"Delice âşık olacak kadar tanıyor."

"Galiba kardeşimle beni karıştırıyorsunuz. Hayır, Danby'nin– Her neyse sizi ilgilendirmez."

"Sizi karıştırmıyorum. Sizden hoşlanıyordu. Sonra Lisa'yla tanıştı, âşık oldu."

"Yanılıyorsunuz," deyip ayağa kalkmaya yöneldi.

"Şuna bakın öyleyse." Nigel, Diana'nın eline iyice yırtılıp sonra bantla yapıştırılmış bir kâğıt tutuşturdu. Danby'nin Lisa'ya yazdığı ikinci mektubun müsvettesiydi.

Diana hepsini okudu. Sonra kâğıt elinden yere düştü. Kanepeye sırtını dayayıp gözlerini önüne dikti. Bu kesin bir işaretti. Danby'nin aşkının onu intihardan kurtaracağını biliyor, çok iyi biliyordu. Ama şimdi–Lisa Danby'yi de almıştı. Diana eliyle çantasını kavrayıp kutuyu yokladı. Eve gidip, diye düşündü, yok bir otele gidip hemen yapmalıyım. Son gelmişti. Demek Danby'yi de. Lisa dünyayı ilhak etmişti. Yanağından bir yaş indi. Nigel'ı unutmuştu.

Nigel yanına oturmuştu. "Önemli olabilir diye bilmenizi istedim."

"Önemli değil," dedi gözyaşını silerek. Kalktı.

"Durun. Söyleyecek bir şeyim daha var."

"Ne konuda?"

"Miles ve Lisa hakkında. Ümitsizliğe kapılmamalısınız."

"Bütün bunları nereden biliyorsunuz?"

"Çünkü ben tanrıyım. Belki şimdi tanrı dünyada böyle çıkıyor ortaya, gözardı edilen, herkesin itip kaktığı, üstüne bastığı küçük çılgın bir kişi. Ya da sahte tanrı da olabilirim, ya da milyonlarca,

milyonlarca sahte tanrılardan biri. Çok önemi yok. Sahte tanrı gerçek tanrıdır. İnsan herhangi bir dine tutunabilir."

"Bırakın gideyim," dedi Diana. Nigel omuzlarından tutmuştu.

"Hınç duymamalısınız. Onlara kızmamalısınız. Bir dirhem hınç, bir dirhem öfke olmamalı. Bu bir ödev. Ödev *bu*. Yeni bir cennet, yeni bir dünya yaratmak. Sadece siz yapabilirsiniz. Mümkün de, mümkün de."

"Bırakın gideyim. Bu sizi ilgilendirmez."

"İlgilendirir. Sizi seviyorum."

"Saçmalama, daha önce hiç karşılaşmadık."

"Karşılaştık. Tırabzanları boyuyordum. Saçıma boya sıçramıştı."

"Ama o–kesin başka biriydi–" Diana elini yüzüne kapattı. Hafiften delirdiğini düşündü.

"Ayrıca ben herkese âşığım."

"O zaman aşk olamaz. Ellerini çek lütfen."

"Neden olmasın? Tanrı olduğumu söylemedim mi?"

"Galiba sen delisin–ya da hap almışsın."

"Belki. Sana Diana diyebilir miyim, Diana? Çok güzel olduğunu biliyor musun?" Nigel kollarını Diana'nın omuzlarından aşağıya doğru kaydırmaya başladı. Diana karşı koydu ama Nigel şaşırtıcı ölçüde güçlüydü.

"Çığlık atmamı mı istiyorsun?"

"Atmazsın. Ayrıca, kim kurtaracak ki? Bruno mu? Seninle konuşurken sevecenlikle tutmak istiyorum seni, o kadar."

Kolları hapsolmuş Diana diziyle bir yol bulmaya çalıştı. Eski kanepeden biraz daha toz bulutu yükseldi. Diana hapşırdı, Nigel daha sıkı sarıldı. Istırap ve çaresizlik gözyaşları yanaklarından aşağıya süzüldü. Çırpınmayı bıraktı.

"Tamam, tamam, zavallı Nigel'a karşı koyma, o seni seviyor. Miles'la Lisa'yı affetmelisin."

Diana'nın gözyaşları bir süre akmaya devam etti. Nigel sıkı sıkıya kucakladığı için silemiyordu. Sonunda, "Nasıl?" diye sordu.

"Bırak kendi bildikleri gibi çiğnesinler seni. Belki de doğru olanı yaptılar, gerçi gururla yaptılar, atlarının üzerinde. Onların gururunun da bazı küçük zorunlulukları var. Anla ve bağışla."

"Benim de gururum var," dedi Diana.

"At onu. Ağır bir taş gibi düşüp gitsin."

"Onların doğru şeyi yapmış olmaları," dedi Diana, "beni pek ilgilendirmiyor. Büyük bir fedakârlık yaptılar. Minnettar olmam gerekiyor. Ama olamıyorum. Birbirlerini müthiş seviyorlar."

"İkisi de kendini daha çok seviyor. Kendilerine, hayatlarına olan aşkları başka yol bırakmadı. Hiçbir şey feda etmediler. Onları ihya edecek şeyi yapmaya karar verdiler."

"Bunu seninle konuşacak değilim," dedi Diana. Ama bu defa kendini kurtarmaya çalışmadı.

"Konuşuyorsun, canım. Korkunç olan şey şu ki, bu yüzden kimse ölmeyecek! Miles gönenecek, sen de bir çocuğa bakar gibi ona şefkatle bakacaksın."

"Birlikte gitmeliydiler. Miles ebediyen hınç duyacak. Beni küçük görecek. Artık aramızda sevgi olamaz. Onun düşüncelerini, Lisa hakkındaki düşüncelerini, benim hakkımdaki düşüncelerini kaldıramam."

"Bir insan başka insanları pek düşünmez. Onlara benzeyen, kendi amaçları için süsleyip püslediği fantazmaları düşünür. Miles'ın düşünceleri sana dokunamaz. Onun düşünceleri Miles hakkında. Bunu da anlayıp bağışlamalısın. Kendisinden memnun olacak, onun gülümsediğini göreceksin."

"Peki, ya ben?"

"Herkesin haykırdığı şey. Sakin ol. Bırak üstünden geçsinler. Kızgınlık ve nefreti gönder gitsin. Onları sev, bırak yürüsünler üzerinden. Miles'ı sev, Danby'yi sev, Lisa'yı sev, Bruno'yu sev, Nigel'ı sev."

Diana başını Nigel'ın omzuna koymuştu. Göz yaşları yanaklarında ve Nigel'ın ceketinde kuruyordu. "Nasıl yapacağımı bilmiyorum."

"Nasıl yapmaya çalışacağını biliyorsun. Herkes bilir."

"Her şey çok çılgınca. Danby'yle Lisa da. Şimdi her şey bir rüya gibi, kâbus gibi, hiçbir şey açık değil."

"Çoğunlukla bir rüyadır Diana. Yalnızca küçük parçalar nettir, onların da birbirine uyması şart değil. Acı çektiğimiz zamanlar her şeyin büyük bir makine olduğunu düşünürüz. Ama makine bizim acımızın bir fantazmasıdır sadece."

"Evet, bir makine gibi göründü," dedi Diana. Doğrulup oturdu,

saçını geriye attı. Nigel kollarını gevşetmişti.

"Bak geçmeye başladı bile."

Diana arkasına yaslanıp Nigel'a baktı. Yüzünün bir yanını mavi mor karışımı bir ezik kaplıyordu, yarı kapalı gözüne koyu bir halka çizmişti. "Sen ne yapmışsın öyle?"

"Bir parça gerçek dünyaya çarptım. Acıtabiliyor."

"Zavallı Nigel–"

"Şunu da alayım. İhtiyacın olmayacak." Nigel'ın eli çantaya dalıp uyku hapı kutusunu kavramıştı. Kutuyu alıp cebine koydu. Diana yüzünü sildi, kurumuş gözyaşlarını cildine yedirdi. "Evet, galiba olmayacak. Ama nedenini bilmiyorum. Bana sadece saçmaladın."

"Elbette, elbette. Saçma tanrının saçma rahibiyim! Sahte doktor bir tür doktor değildir, ama sahte tanrı bir tür tanrıdır, Diana. Seni eve bırakayım."

XXVII

Danby ışığı yaktı. Mürekkep, kâğıt ve yıllanmış kâğıt artıklarının birbirine karışmış kokularıyla havayı küfle dolduran matbaanın alt katı terk edilmiş, düzensiz, kargaşa içinde, soğuk, gardı düşmüş, ama yine de tuhaf bir şekilde hareketsiz ve perdesiz kara pencereler karşısında birden dikkat kesilmiş görünüyordu. İnsanların koşuşturması ve makine sesi olmadan burası hep çok tuhaf görünürdü. Saat sabahın beşine geliyordu.

Danby odada yürümeye başladı. Önceki gün sanat okulundan gelen eski Albion makinesinin yanında durdu. Dökme demiri donuklaşmış, biraz da paslanmıştı. Boyaya, yağa, sevgiye ihtiyacı vardı. Bu mütevazı, kullanılmayan haliyle bile güç ve güzellik abidesiydi. *Cope, Londra.* 1827. Karşı ağırlık olarak iş gören büyük

demir çiçeği okşadı, kolu sallayınca makine kolayca, sessizce, sakin bir güçle oynadı. Oradan ayrılıp odaya girdi.

Yan tarafta, uzakta taş basamaklı merdivene açılan bir kapı vardı. Basamaklar mini bir yük iskelesine iniyordu, artık kullanılmayan bu yerden de demir bir merdivenle ırmağa, ya da sular çekilince Thames'in çamurlu kıyılarına iniliyordu. Danby kapının kilidini açıp dışarı baktı. Gökyüzünde çok belirsiz bir ışık görüyordu, aşağıdaki koyu siyahlığa ters düşen gri bir loşluk. Karşıdaki santralin bacalarının dış hatlarını çıkarmaya çalıştı, ama bulamadı. Suyun öteki yakasındaki ışığı yanık iki ya da üç pencere gözünü başka tarafa çekti, Stadium Street'in matbaadan görülemediğini bildiği halde bir an Bruno'yu düşündü. Nehrin yüzeyi artık görünmeye başlıyor gibiydi. Belki de bir yanılsamaydı. Belki duyduğu zayıf nehir sesi de öyleydi ya da kulağında sabit bir mırıldanıştı. Çamur ve sudan hoş, serin bir koku geliyordu. Suların çekilmesine hâlâ biraz zaman vardı.

Danby geriye adımlayıp saatine baktı. Yağmurluğunu çıkardı, titredi, sonra tekrar giydi. Soğuk hava ezilmiş omzunu acıtıyordu. Ana bölüme bir kulübe gibi yerden fırlamış olan küçük, sarsak ahşap büroya gidip ışığı yaktı. Danby'yle Gaskin'in kullandığı büro dağınıktı, masada mektuplar yığılmış, bazıları hâlâ açılmamıştı. Danby kendisini çalıştırmayı, görevlerini yerine getirmeyi başaramamıştı. Duvar kâğıdı olarak altmış yıl öncesinin satış ve tiyatro ilanlarını içeren afişler kullanılmıştı. Danby dolabı açıp kendisine bir kadeh sek viski doldurdu. Kendisini gülünç derecede heyecanlı hissediyordu.

O zaman zorunlu görünen ama artık pek net olmayan sebeplerle Will Boase'un saçma düello teklifini kabul etmişti. Elbette "düello"nun bir komedi olacağını biliyordu, ikizlerin kurusıkı doldurulmuş tiyatro tabancalarıyla onu şaşırtmak ve aşağılamak için sahneleyecekleri bir şey. Yine de şimdi korkutucu bir deney gibi geliyordu, önceden görülemeyen ve şiddetli bir şey, hızlı ve hazırlıksız rol alacağı, azimle oynamayı zor, onurla oynamayı imkânsız bulacağı bir *happening*. Kendisini tamamen hasmane insanların eline teslim ettiğini hissediyordu.

Ne var ki kendisini böyle teslim etmek önceleri istediğini sandığı bir şeydi. Şiddetli bir olayın kurbanı olmak istemişti. Will'in

mektubunda kullandığı "cezalandırma" kelimesi onu ele geçirmişti, Danby'nin şimdi tek bir fail olarak gördüğü ikizler, bir kaderin, ona yönelmiş, kesinlikle onun olan bir kaderin aletleri gibiydi. Düello fikri bir son fikriydi, Danby'nin belli belirsiz bildiği sahte bir sonun elbette, ama her ne olursa olsun böyle küçük zorlama bir felaket bir dönemin kapanışını sembolize edebilirdi.

Lisa'nın gittiğini biliyordu. Kempsford Gardens'a uğramış, Diana da ona boş odayı göstermişti. Diana onun temelli yurtdışına gittiğini söylemişti. Danby detay sormadı. Yurtdışına yalnız gitmiş olacağını sanmıyordu. Boş odada Diana'yla suskun durdu. Danby ancak ayrıldıktan sonra Diana'nın, kendisiyle Lisa hakkındakileri biliyor göründüğünü anladı. Miles söylemiş olmalıydı. Ertesi gün ve daha ertesi gün büroya gitti. Bruno'ya her zamanki gibi bakıyordu, öğle vakti yemek yedirmek için eve gidiyordu. Üç günlük aradan sonra Nigel dönüp görevine başladı. Ne var ki Nigel artık hasım olarak vardı, zayıf, hor gören, yargılayan bir melek. Danby onunla rahatsız, özür diler gibi konuşuyordu, gülümseyişinden kaçıyordu. Adelaide eşyalarını çeşitli valizlere yerleştirmiş, sonra da ihtiyacı olan şeyleri bulmak için her gün yeniden açmıştı. Gideceğini bildirmiş ama henüz gitmemişti. Her gün zamanın büyük bir bölümünü evden uzakta geçiriyordu. Mutfak kirli kap kacak ve bozulmuş yemeklerle doluydu. Danby ne zaman Bruno'ya yemek yedirecek olsa kullanılmış bir tabağı sıcak suyun altına tutuyordu. Kendisi birahanelerde yiyordu.

Danby Adelaide'a çok acıyordu. Güzel güzel devam edip giderken çok doğal, kolay ve hoş görünen şey şimdi daha çok bir suç gibi görünüyordu. Neden suç olduğunu pek çıkaramıyordu. Adelaide'ın, onu kendinden küçük gördüğü için evlenmek istemediğini söylemesi yüzünden değildi. Onu kendinden küçük gördüğüne inanmıyordu. Ne var ki, basit, sıradan bir şekilde sevdiği hiç kimseyle evlenemezdi. Linda'yla da evlenemezdi. Belki de suç, kendisinin sevdiğinden daha fazla sevilmesine izin vermekteydi. Belki de birinin, ikinci derece bir sevgi karşılığında sorumluluk üstlenmesine, gönülden bağlanmasına göz yummaktaydı. Tam olarak doğal bir sevgi sayılmazdı. Kendi gerçekliği vardı, eve aitti, alçakgönüllü bir ev cini gibi, Stadium Street'teki eve aitti, oradaki mutfağa ve yatak odalarına. Ama yine de, zavallı, zayıf bir şeydi;

Danby'ye unutmuş olduğu bir gerçekliğin hayàtına yeniden girişi gibi gelen şeyin dokunuşuyla hemen kırılıyordu.

Fakat hangisi gerçekti? Bazen kendi kendine Lisa'nın bir rüya karakteri, bir hayal görüntü olduğunu, olması gerektiğini söylüyordu ve zaman geçtikçe bunun daha da çok farkına varıyordu, ta ki sonunda onunla gerçekte hiçbir zaman karşılaşmamış olduğu ve onun hiçbir zaman gerçekte var olmadığı kanısına varıncaya kadar. Gwen'e benzeyen bir kız yüzünden bir an aklını yitirmişti, hayatı boyunca topu topu beş altı kez gördüğü koyu saçlı ve düşünceli ağızlı, ciddi, dolu bir kız. Aklını yitirmişti, çünkü Lisa ona çok önceleri evliliğindeki her şeyin nasıl olduğunu, kendisinin nasıl olduğunu, nasıl olmaya yöneltildiğini hatırlatmıştı. Lisa bir anı meleğiydi, kaybın hatırlatıcısı.

Yine de onun sadece bir hayal görüntüden ibaret olmadığını biliyordu. Gwen'in mezardan kalkmış hali değildi. Gwen'den çok farklıydı. Danby de Gwen'in kocasından çok farklıydı. Gwen'in müthiş bir şekilde sevdiği kişiden daha yaşlı, daha şişman ve daha sarhoştu. Ama belki de aynı zamanda bu ima, bir şekilde Danby'nin acısının en derinlerine inmişti, daha zeki bir adamdı. Yıllar ona en azından potansiyel olarak iyi bir şey getirmişti. Bu örtülü, küçük iyilik, belli belirsiz ama yoğun olarak Lisa'yla bambaşka bir hayatta olabilecekleri düşünürken Danby'nin içinde ıstırap çekiyor gibiydi. Ona öyle geliyordu ki, öyle sıradan varoluşuna, Adelaide'a kötü davranışına ve gönüllü olarak aptalı oynayışına rağmen dünyada bir şey bulmuştu, Lisa'nın ışıltısıyla aniden parlayan ve canlanan küçük bir anlayış kırıntısı. İçten içe varlığının bölünmüşlüğünü hissediyordu, üstün olanın büyüklüğüyle, olmayanın küçüklüğü ve değerini. Ama aklına bu düşünceler geldiğinde asla net olmuyorlardı, günlerinin çoğunu Lisa'yla öteki adamı düşünerek bir ıstırap koması içinde geçiriyor, nefesini kesen, kendini toparlamasını engelleyen özlem ve kıskançlığın fiziksel acılarını duyuyordu.

Çılgın "düello"yu bekleyiş umutsuz ruh haline neredeyse bir rahatlama sağlamıştı. Yıkıcı ve delice bir şeyin imgesi gibi gelmişti, aynı zamanda uygun ve zorunlu bir şeyin. Ağrıyan ve yoksun kalmış olan bir yürek zorunluluğa özlem duyar. Danby tutuklanmak, hapsedilmek, cezalandırılmak ve yargılanmaktan memnunluk du-

yardı. Rüyalarında, kocaman bir mahkemede bir kadın sesi yankılanarak ilk çocukluğuna kadar dayanan yanlışları tekrarlıyordu. Bugünkü durumunu kaçınılmaz gösteren herhangi bir şey acısını dindiriyordu. Akılcı bakışının ona başarı imkânının kesinlikle olmadığını göstermesi yeterli değildi. Onun istediği bu imkânsızlığın ispatıydı. Görünüşe göre rastlantıların işkencesi devam ediyordu. Keşke onunla daha önce karşılaşsaydı, keşke şu öteki adam olmasaydı, keşke Lisa onu Diana'yı öperken görmemiş olsaydı, keşke kolayca olabileceğini düşündüğü o farklı ve daha iyi kişi olsaydı. Düello çağrısını kabul etmiş, hatta seve seve karşılamıştı, çünkü düello öteki düzene aitti, yasal olana, zorunlu olana.

Fakat şimdi, ışığın altında, tanıdık her şeyin yabancılaşmış ve eğreti göründüğü soğuk daracık büroda, planın çılgınlığı farklı ve daha meşum bir havaya büründü. Pencerenin tıkırdayıp Will'in tantanalı mektubunun geldiği andan itibaren Danby sadece kendini düşünmüştü. Bu karşılaşmayı kendisi açısından ortaya çıkaracağı ya da yapacağı bir şey olarak düşünmüştü. Will'i, bir şekilde üzerine gönderilen bir kör fail olarak düşünmüştü sadece. Kendine bir kadeh daha viski doldururken Will'i daha dikkatli düşünmeye başladı. Onun hakkında gerçekten çok az şey biliyordu. Will'in hakkında kesin olarak bildiği tek şey nefretinin derecesiydi. Ama bu nefret onun davranışını tam olarak nasıl etkilerdi? Will çocukluklarından beri Adelaide'ı severdi. Adelaide'ı bir şekilde ona ayrılmış saf, tatlı bir bakire olarak düşünürdü. Bu kadarını mektubu gönderdikten sonra Adelaide'ın gözyaşlarına boğulmasından öğrenmişti. Bu hayal kadını öylesine, gayri ciddi bir şekilde baştan çıkaran bir adama karşı Will ne hissederdi, böyle bir adam için nasıl bir kader biçerdi? Will'in bir şekilde onu aşağılayacağı Danby'ye artık daha açık görünüyordu. Şafak vaktini, terk edilmiş yeri başka bir amaçla mı önermişti? Belki de Nigel'la yanlarında başka adamlarla gelecek, Danby'yi iyice bağlayıp bir güzel dövecekti. Böyle şeyler duymuştu.

Kadehini bırakıp ana atölyeye geçti. Pencereler daha donuklaşmıştı. Işıkları söndürünce daha yakındaki kıyıyı ve çok solgun sarımsı gri renkteki suyun parıltılarını ve hareketini görebiliyordu. Karşı yaka titrer gibi görünen bir sis tabakasıyla kaplanmıştı, molozlarla dolu nehir kıyısını gösteren sarı bir ışık yayıyordu.

Danby'nin tüyleri diken diken oldu.

Arkasından bir ses geldi, irkilip döndü. Dış kapıyı konuştukları gibi açık bırakmıştı. Odanın öteki tarafında iki insan vardı, birisi uzun ve ince, diğeri kısa ve şişmandı.

"Aa," dedi Danby, "günaydın." Işığı tekrar yakmak istemedi. Ziyaretçilerini tanımaya yetecek kadar ışık vardı sadece. Kalbi hızla çarpmaya başladı.

Koltuğunun altında büyük bir sandık taşıyan Will kapının yanında duruyordu. Nigel parmak uçlarında kayarak ileri yürüdü. Pencereye kadar gelince Danby yüzünü rahatlıkla görüyordu.

"Yanında kimse yok mu?"

"Hayır. İkinci biri olmadan da idare edebilirim diye düşünmüştüm!"

"Biraz kuraldışı da," dedi Nigel. Bir an durup gözlerini Danby'ye dikti. Yüzü gerilmiş gibi görünüyor, saadet dolu bir heyecanla parlıyordu, morarmış eziği yanağında ve gözünün altında görünüyordu.

"Bütün bunlar düpedüz saçmalık değil mi?" dedi Danby yüksek sesle. "Bundan vazgeçip eve gitsek iyi olur. Niye geldiğimi de anlamış değilim."

Will kapıdan öne doğru çıktı. Beş adım kadar ötede durdu, renkli matbaa makinelerinden birinin tepsisine sandığı koyup Danby'ye soğuk, şiddetli bir nefretle baktı.

"Pekâlâ," dedi Danby. "İstediğinizi yapın. Küçük oyununuzu oynayın. Ama çabuk yapalım. Eve gitmek istiyorum." Bu adam tiyatrocu, diye düşündü, ama korkunç derecede ciddi de. Şimdi kaçamam. Gitmeye kalkışsam üstüme atılır. Her neyse sadece iki kişiler.

"O zaman aşağıya inelim," dedi Nigel. "Sular çekilmeye başladı, değil mi? Burası çok iyi bir seçim."

Danby kapıyı açtı. Soğuk, su kokulu hava holü doldurdu. Denizin kokusunu duyuyordu. Derin bir nefes alıp basamaklardan aşağıya elini duvarda sürüyüp hafif sendeleyerek indi. İskeleyi geçip nehir kıyısına inen demir merdivene geçti. Çakıllı, eğimli çamura çıkınca Will'in merdivenin üst basamağındaki büyük plastik tabanlı çizmelerini gördü.

Duvarın temelinden suya yaklaşık altı metre yüksekliğindeki

kıyı artık nehrin ortasında asılı duran sis bulutundan gelen soluk ışıkla açık seçik görünüyordu. Sisten geldiği anlaşılan başka bir şey daha, bir sessizlik de, sahneyi dengede tutuyordu. Danby yapışkan çakılların üzerinde yürürken kendi çıkardığı sesten korktu. Suyun başında durup gözlerini dikti. Sular henüz çekilmemişti ve nehir düzenli bir şekilde akıyordu. Parlak bir çamur hattı sarımtırak ışığı yansıtıyordu. Onun üzerinde yüzey daha düzensiz, kalın, taşlı, plastik torbalar ve araba lastikleriyle ve yeşil şişelerle ve Thames'in uzun süredir kendine sakladığı çok donuk dal parçalarıyla doluydu. Temiz, parlayan ışık, çöplerle dolu sahneye sanki insan aniden bir sanat eseriyle karşılaşmış gibi çok hassas, amaçlı bir görünüm veriyordu.

Will hâlâ demir merdivenin yanında dikiliyordu, sandığın bir kenarını basamaklardan birine dayayıp mandalını açmaya çalışıyordu. Nigel aynı süzülme hareketiyle Danby'nin yanına geldi. Işık yüzüne vuruyordu. Yüzünde kadim zamanlardan kalma bir tebessüm belirdi.

"Nasıl devam etmek isterdiniz? Özel bir isteğiniz var mı?"

"Nasıl istersen," dedi Danby.

"Çeşitli şekillerde mümkün–"

"Sen karar ver. Yeter ki başla."

"Will'in istediği, ortadan yirmi adım yürüyeceksiniz, sonra iki tarafa da bir çizgi çekeceksiniz. Sonra ikiniz de bu çizgilerden bir yirmi adım daha gideceksiniz. Ben işaret verince ileri doğru yürüyüp çizgiye ulaşmadan herhangi bir an, ya da ulaşınca ateş edeceksiniz. Ateş emri yok, ne zaman isterseniz o zaman ateş edin."

"Bak Nigel, bu komediyi iptal edemez miyiz?" dedi Danby alçak sesle. "Will'le ben sadece konuşsak? Onun neler hissettiğini biliyorum–"

"Ondan özür dilemek mi istiyorsun?"

"Hayır! Benim istediğim uygarca bir konuşma–"

"Mümkün değil. Anlamıyorsun. Will seninle konuşamaz, *konuşamaz*." Nigel elini Danby'nin kolunun üzerine koymuştu. Nigel'ın dişleri takırdıyordu.

"Bu düpedüz delilik–"

"Burada bekle. Will'e haber vereceğim."

Nigel'ın adımları ezerek, emerek çakılların üzerinden geçti,

Danby mırıltılarını duyuyordu. Kendini sersemlemiş gibi hissediyordu, aşırı sarhoşluğun başlangıcındaki gibi bir duyguydu. Uçuk renkli detaylı sahne yanlara doğru kayıyormuş gibi göründü. Nigel geri gelip Danby'nin eline bir şey tutuşturdu.

"İşte. Tabanca kullanmasını biliyorsun, değil mi?"

Danby elini havaya kaldırdı, elinde ince uzun namlulu çok güzel bir düello tabancası vardı. Kabza çok düzgündü, elinde ısınmıştı, kıvırcık damarlı gül kahvesi bir ağaçtan yapılmıştı. Namluda ve kabza altında gümüş kakma çiçek figürü vardı. Danby bu tuhaf ağır nesneye büyülenerek bakakaldı.

"Namlu hizasından bakacaksın. Dirseğini kırmasan iyi olur. Fazla geri tepmez."

"Senle kardeşin iyi eğleniyorsunuz," dedi Danby.

"Dolu. Eğer onu incitmek istemiyorsan uzaktayken ateşle. Çizgiye kadar yürümen gerekmiyor, unutma."

"Siz filmlerde oynamalısınız!"

Revolverleri çok iyi bilen ve zaman zaman tabancalarla da oynamış olan Danby silahını inceledi. Gerçekten doluydu. Kuru sıkıydı elbette, ama doluydu. Görünüşe göre ikizler oyunu sonuna kadar götüreceklerdi.

"Yere bir mendil bırakacağım, ondan sonra istediğiniz zaman ateş edebilirsiniz."

"Tek eksiğimiz bir cerrah!"

Nigel coşkulu bir şekilde gözlerini dikti, kıkırdadı ve süzülüp uzaklaştı.

Işık artıyordu. Will demir merdivenin öteki tarafına geçmişti. Danby Nigel'ın nehrin sürüklediği çer çöple kıyıda iz yaparak yürüyüşünü seyretti. Soğuk bir meltem esmeye başlamış, sis öteki yakayı hâlâ göstermese de biraz geri çekilmişti. Danby yağmurluğunun yakasını kaldırdı. Bütün bunlar gerçekse eğer, diye düşündü, belki de öleceğim. Lisa, neredesin şimdi, diye düşündü.

"Buraya lütfen," dedi Nigel. Danby'nin taşlı çamura çizmiş olduğu çizginin gerisine geçmesini işaret etti. Epey ilerisinde Will'i görebiliyordu, kaskatı, dimdik, sağlam, küçük, tehlikesi büyük bir taş güllesi gibiydi. Mor bir şeyler görüyordu, Will'in atkısı ya da gömleği olmalıydı.

"Aranızda altmış adım var," dedi Nigel. "Öteki geçmemeniz

gereken çizgi, dal parçalarıyla işaretlendi, oraya gelmeden ateş edebilirsiniz." Eli Danby'nin yağmurluğunun koluna değdi, düzeltir gibi yapıp parmağıyla dokundu.

"Seni o direğe çarptığım için üzgünüm," dedi Danby. "İstemeden oldu." Çok ince sisli bir yağmur başlamıştı. Nigel'ın siyah saçları, parıldayan yağmur taneleriyle ince bir tabaka halinde kaplandı.

"Önemi yok. İyi şanslar. Eğer ilk sen ateş edersen yan dur, risk daha az olur. Işık hâlâ yeterli değil, muhtemelen seni ıskalar."

Nigel ayrıldı. Bu oyun beni korkutmak üzere planlanmış, diye düşündü Danby. Pes etmemi istiyorlar, sinirlerimin boşalmasını, bırakmaları için yalvarmamı, kaçmamı istiyorlar. Çok gülünç. Yine de elinin ayağının titrediğini hissetti.

Nigel Will'le Danby'nin ortasında bir yere gelmişti. Başının üzerinde beyaz bir mendil sallıyordu. Aradaki yirmi adımlık mesafeyi gösteren iki çizgi küçük odun parçalarıyla güzelce işaretlenmişti. Nehirde uzaklarda bir vapur ağır ağır geçiyordu. Mendil dalgalanarak yere düştü.

Will tabancasını dikkatlice kaldırdıktan sonra kolunu uzatıp namlu hizasından bakarak çok ağır bir şekilde yürümeye başlamıştı. Danby gözlerini dikti. Hasmıyla arasında manyetik bir çekim alanı varmışçasına o da hareket etmeye başladı. Kalbi güm güm atıyor ve düzensiz bir biçimde çarpıyordu. Sol elini göğsünün üzerine koydu. Tiyatro bu, dedi kendi kendine, sadece tiyatro. Fakat bu sahnenin gücü onu çoktan bir aktör yapmış ve kendini tabancayı kaldırıp tetiği yoklarken bulmuştu. Bütün bunlar budalacaydı, ama aynı zamanda korkunçtu, grotesk, müstehcen, değersiz bir maskeli oyundu. Bitir şu işi, diye düşündü. İçgüdüsel olarak tabancayı ağır ağır ilerleyen ama hâlâ uzakta olan Will'den kenara tuttu, sonra da namluyu nehir tarafına indirip tetiği çekti.

Tabancanın atılışı, patlamanın kulakları sağır eden sesi başka bir olayın üstüne denk geldi. Suyun hemen kenarında çamurda yatmakta olan yeşil bir cam şişe parçalara ayrılarak ortadan kayboldu.

Danby hareketsiz kaldı, patlamanın yankıları hâlâ kulaklarında çınlıyordu, şişeye gözlerini dikti. Demek tabanca gerçekten doluydu.

Beyaz dumanlar çıkaran tabancayı elinden bıraktı, tabanca pa-

rıldayan gri çamura tok bir sesle düştü. Tekrar almak için eğilince hemen önünde altın ışık kubbesinin altında ilerlemekte olan Will'i gördü. Danby düşünmeye başladı. Kendi kendine, hemen bir şeyler yapmalıyım, dedi, ona engel olmalıyım, bütün bunlar bir hata. Kıpırdanmak istedi ama elleri ayakları hareket edemeyecek kadar ağırdı. Öylece donakaldı, şaşkınlıkla bakarken tabancayı kendisine doğrultmuş gölge gittikçe büyüdü. Evet leylak rengi bir gömlek giyiyordu. Leylak rengi bir gömlek.

Ya bu adam beni öldürürse, diye düşündü Danby. Beni öldürmek istiyor, benim ölümümü istiyor. Bunun bir oyun olmadığını anlamalıydım. Ama benim zararsız olduğumu biliyor olması lazım, onu incitmek istemedim, bunun bir hata olduğunu açıklamalıyım, hata sonucu ölmemeliyim. Kim anlardı acaba? Elini kaldırdı. Ayağını oynatmaya çalıştı ama çamura gömülmüş gibiydi. Orada elini kaldırmış haliyle bir sinyal levhası, bir totem gibi durdu. Yağmur şiddetleniyordu.

Will odun parçalarının olduğu çizgiye ulaşıp durmuştu, tabancayı dikkatle nişan aldı. Aralarında otuz metreden az bir mesafe vardı.

Ona engel olmak gerek, diye düşündü Danby, ona seslenmeliyim. Fakat bedeni korku ve kurşun darbesinin beklentisiyle kaskatı kesilmişti. Aklı kafasının üzerinde başka bir kürede dolaşıyor gibiydi. Kendini kalbinde Will'in kurşunuyla Thames'in kıyısında ölmüş yatarken gördü. Sevmediğim bir kız için ölüyorum, diye düşündü, ölüyorum çünkü sevemedim, tam da aşkın eşiğinde ölüyorum. Buna değmezdim. Hareket etmeye, kenara adımlamaya, hatta Nigel'in tavsiye ettiği gibi yan durmaya çalıştı. Ama hâlâ özenle ve incelikle nişan almış olan Will'e bakmaktan kendini alamıyordu.

"Hayır, hayır, hayır!" Kara bir şey sahnenin ortasına atlamıştı, endişeli bir şekilde hoplayıp zıplıyordu, Nigel elini sallıyor, bağırıyor, kollarını açıyordu. Danby'nin önünde hopladı, çakıllı çamurun üzerinde dans ediyor, ayakları çakıl taşlarını saçıyordu.

"Çekil aradan salak herif!"

Will bağırınca Danby ileri atılıp Nigel'ı belinden yakaladı. Birlikte sendelediler. Danby Nigel'ın omzundan kendisine nişan alınmış tabancayı görüyordu. Ayağını Nigel'ın ayak bileğine takıp

yere iteledi. Will yine bağırıp ateş etti.

Danby kafasının yanından ıslık çalarak geçen kurşunu duyunca patlama dizlerinin bağını çözdü ve taşların üzerine kendini bırakıp oturdu. Nigel boylu boyunca yerde uzanıyordu. Danby'ye baktı. Sonra gözleri kapandı, yüzüne bir saadet ifadesi geldi. Patlamanın yankıları bitti ve ortalığı tuhaf bir sessizlik kapladı.

Danby Nigel'ın omzunu sallamak için uzandı, ama kolunda hiç derman kalmadığı için öylece durup huşu içinde kendinden geçen yüze baktı. Bir şeyleri ezerek gelen ayak sesleri duyuldu.

Dumanı hâlâ tüten tabancası yanında sallanır duran Will, "Hanginizi vurdum?" diye sordu. Yüzü beyaz, ağzı açıktı ve korkudan titriyordu.

"Şansın var ki hiçbirimizi," dedi Danby. Kalkmaya yeltendi.

"Nigel, Nigel–" Will kardeşinin yanında yere diz çöktü.

Nigel'ın gözleri açıldı. "Merhaba, Will. Sanırım cennete gidip geldim."

"İyi misin, salak herif?"

"Evet. Ama bak. Polis görüyorum."

Yandaki sığır küspesi fabrikasına ait iskelede üniformalı biri göründü. Birisi uzaktan bağırıyordu. Danby arkasını dönüp ters yönde kaygan kıyı boyunca yürümeye başladı. Sonra yürümenin aptallık olduğunu anlayıp koşmaya başladı. Sis kalkıyordu, ışık sayesinde bir dizi mavnayı, köprünün dış hatlarını ve yağmurla pürüzsüzleşmiş, üzerinde minik yağmur noktacıkları oluşan nehrin yüzeyini görüyordu.

Su, kilise avlusunun altındaki tuğla duvara çarpıyordu. Kıyı bitiyordu. Danby ayaklarıyla su sıçratarak ilerliyordu. Arkasından bağırışlar duydu. Suları iyice sağa sola sıçratarak daha derine indi, sonra birden huzura ermişçesine ayaklarını yerden kesip daha derine dalarak kendini Thames'e bıraktı. Mavnalara doğru yüzmeye başladı. Son mavnanın kıç tarafından geçti, kıyı artık gözden kaybolmuştu.

Aniden huzur ve sükûn gelmişti. Danby ağır ağır suyun durgun yüzeyini pek bozmadan kurbağalama yüzüyordu. Soğuk değildi. Sakince ilerleyen akıntı onu da usulca yanına aldı. Sanki bütün günahları, çok önceleri unutmuş oldukları da dahil, affedilmiş gibi garip, huzur dolu bir hafiflik hissediyordu. Sis kalkmış, yağmur

azalmıştı. Arkasından soluk bir güneş parlıyordu, mükemmel bir gökkuşağının oluştuğunu gördü, Londra'nın üzerine asılmış, Thames'in üzerinde kuzeyden güneye bir köprü kurmuştu. Danby ona doğru yüzdü. Battersea Köprüsü altından yüzdü.

XXVIII

Yağmur yağıyordu, dur durak bilmeden yağıyordu. Adelaide ışığı yanık odasında dikiliyordu. Korkuyordu. Dışarısı uzun süredir karanlıktı ve akşam mı yoksa gece mi kestirmek zordu. Yağmur bütün öğleden sonrayı karartmıştı. Saati durmuştu. Herhalde artık geceydi.

Bir sel uyarısı daha olmuştu. Ama böyle bir sürü uyarı yapılmış, hiçbir şey olmamıştı. Karanlık dayanılmaz derecedeydi ve dinmeyen şiddetli yağmur pencereleri dövüyordu. Ev onun için korkunç olmuştu. Sanki kötü bir ruh tarafından ele geçirilmiş gibiydi. Mutfağa bakmaya bile tahammül edemiyordu. Nigel'dan korkuyordu, Danby'den korkuyordu, Bruno'dan korkuyordu. Kendisi dışında evde kimse yokken Bruno'nun birden ölüvermesinden

korkuyordu. Öteki:lerse esrarengiz bir şekilde gelip gidiyorlardı. Belki bir gün gidip bir daha geri gelmeyeceklerdi. Kendisi de gitmek istiyordu, eşyalarını günler önce toplamıştı, ama bir yere kıpırdamak istemiyordu.

Burada kalamam, diye düşünmeye devam etti Adelaide, bir otele çıkmalıyım. Ama parasını otele harcamak istemiyordu. Hayatında hiç otelde kalmamıştı, nasıl seçeceğini de bilmiyordu. Başka bir iş bulmalıyım, diye düşündü. Ama bu fikir kâbus gibiydi. Canı hiç çalışmak ya da yeni insanlar görmek istemiyordu. Artık yaşayabilecek gücünün bile kalmadığını hissediyordu. Her zaman sevmiş olduğu insanın Will olduğunu sonunda anlamıştı. O sinirlerine çok dokunmuş olan patırtı gürültü şimdi kendi doğasıyla manyetik bir güçle birleşiyordu. Tepki vermiş, boyun eğmişti, ama çok geçti. Danby'yle geçen yıllar içi boş bir rüya gibiydi. Çocukluğundan gelen bu lordu tanımalıydı, kendi üzerinde kurduğu otoritesini hiç sorgulamamalıydı. Ayrıca o kaba saba gerçeklik, Danby'nin cazibesi uçup gitmişti. Adelaide Danby'ye olan aşkını unutmuştu. Şimdi anlayamadığı sebeplerden ona karşı iyi davranmış olduğu anlaşılıyordu. Danby'ye karşı düşmanlık duymayı bırakmıştı, ama yine de onunla karşılaşırım diye büyük endişe duyuyordu. Haksızlığa uğrayıp kullanıldığını hissetmiyordu. Ona karşı bu yeni kayıtsızlığıyla birlikte Danby'yle eşit olduğu hissi bütün acılarını ortadan kaldırıyordu. Öfkesi kendine yönelikti, salaklığına ve körlüğüneydi. O yıllarca, yıllarca ayaklarının ucundaydı, o biricik olan, ama şimdi temelli kaybetmişti.

Adelaide ağlayarak yatağının ucuna oturdu. Kafasından yüzlerce barışma senaryosu geçirdi, kendini önüne atıp, onun kızgınlığını kabul edip affını kazanma senaryoları. Ama gerçekten onu görmeye çalışmanın yararı olmadığını biliyordu, onu yeterince tanıyordu. Will ona saldırabilirdi, incitebilirdi ve bütün bunlar hayal edilen şiddetin ihtişamına hiç uymuyordu. Çirkin, aşağılayıcı olurdu, her şey biterdi. Nigel'dan aracılık etmesini istemeyi düşünmüştü, hatta teyzeden bile. Ama bildiği kadarıyla Will, Nigel'dan nefret ederdi, ve Will'le karşılaşma korkusundan teyzenin yanına da uğrayamıyordu. Will'e bir mektup yazmıştı. *Lütfen beni affet. Şimdi seni sevdiğimi biliyorum.* Ama sahte göründü, zayıf, şimdi kalbinden geldiğini hissettiği o korkunç güce hiç uymuyordu. Mektubu sırf

bir şey yapmak için yollamıştı, inançsız birinin kilisede mum yakması gibi bir şeydi. Will onu artık hiç affetmezdi. Sonsuza dek ondan nefret edecekti.

"Adelaide!"

Daha önce de seslenmiş ama Adelaide dikkate almamıştı. Ruhsuz bir şekilde kalkıp merdivenlerden çıkmaya başladı.

"Adelaide!"

"Geliyorum, geliyorum, bağırma."

Bruno'nun odası karanlıktı. Ortadaki ışıkla abajur açıktı. Perdesiz pencere, camları döven yağmurla dolu parlak karanlık bir boşluktu. Bruno'nun yatağı dağınıktı, yatakta yan yatıyordu, başı sanki boynu kırılmış gibi rahatsız bir biçimde yana kaymıştı. Yatağın kenarından yere güm diye bir örümcek kitabı düştü.

"Ne oldu?"

"Nerde herkes?"

"Bilmiyorum."

"Danby nerde, Nigel nerde?"

"Bilmiyorum."

"Yağmur çok berbat."

"Çay falan mı istiyorsun?"

"Hayır. Kendimi berbat hissediyorum. Yastıklarımı düzeltebilir misin, Adelaide? Kimse bana bakmıyor. Ölsem kimsenin haberi olmayacak."

Adelaide nefesini tutup Bruno'nun bir deri bir kemik omzundan kavrayarak gezgin yastığı arkasına attı. Battaniyeleri ve yatak örtüsünü düzeltti. Bruno biraz güçlükle kırmızı beyaz çizgili pijamasının kollarını aşağıya indirerek zayıf kollarını yatak örtüsünün üzerine yerleştirdi.

"Şu kitabı alabilir miyim? Perdeleri çeker misin?"

Adelaide perdeleri hızla çekip kitabı yatağın üstüne attı. "Başka bir şey var mı?"

"Elektrik sobasını açar mısın? Sanki kış gelmiş!"

"Yatağını böyle dağıtmazsan, bu kadar üşümezsin."

"Her yerim ağrıyor, kıpırdamadan duramıyorum. Adelaide, ajans Thames'in taşacağını söylüyor."

"Onu hep söylüyorlar."

"Rüzgâr karayelden esiyor ve Teddington'daki setteki taşma–"

"Aman, kafanı yorma."

"*Evening Standard*'ı yukarı getirebilir misin?"

"Gelmedi."

"Adelaide, bir termofor verir misin? Çok üşüyorum. Sana zahmet verdiğim için çok üzgünüm."

Adelaide banyoya gidip bir termoforu sıcak su musluğundan doldurdu. Aceleyle bir havluda kurulayıp odaya getirdi. Yatağın ayak ucuna yerleştirirken yine nefesini tuttu. "Uzanabiliyor musun?"

"Evet. Korkunç sıcak."

"Bir şeye sarayım."

"Yo, boşver."

"Bir battaniye daha ister misin?"

"Yok, yok, ağırlığını kaldıramam. Adelaide, dışarı çıkıp gerçekten taşıyor mu bir bakar mısın?"

"Saçmalama! Taşsa bizi uyarırlardı. Sadece sular yükseliyor. Her zaman olmadık şeyler çıkarırlar."

"Adelaide, lütfen git bir bak. Ah tanrım, Danby dönse."

"Git bak derken ne demek istediğini anlamıyorum! Yağmur dışında bir şey görünmüyor. Eğer dışarı çıkarsam iliklerime kadar ıslanırım."

"Hadi, birini ara, polisi ara– *Lütfen*, Adelaide–"

"Niye böyle yaygara kopardığını anlamıyorum. Tamam, arıyorum."

Adelaide Bruno'nun kapısını kapatıp merdivenlerden aşağıya indi. Merdivenler her zamankinden daha karanlıktı. Holde telefon rehberini aradı, numaraya bakmak için oturma odasına getirmek zorunda kaldı. Oturma odası boş ve delice görünüyordu, kavisli büyük ön pencereler karaydı ve gürlüyorlardı. Adelaide bir yerden içeri sızıp halıya koyu lekeler yapan suları gördü. Tekrar telefonun yanına gidip numarayı çevirmeye başladı. Sonra çevir sesinin gelmediğini fark etti. Telefon çalışmıyordu. Telefonu açıp kapattı, ama yine ses yoktu.

Adelaide telefonu bıraktı. Holdeki loş ışıkta dikildi, elini ağzına kapattı. Sokak kapısını açmaya gitti, ama karanlıktan üzerine şiddetli bir yağmur çarpınca hemen geri kapattı. Yağmur o kadar sıkı yağıyordu ki sokak lambalarını örtüyor, her taraf karanlıkta kalıyordu. Ah birisi yardım etse, ah birisi gelse, diye düşündü. Komşu-

lar hep yaşlı insanlardı, zaten o da pek iyi tanımıyordu. Danby bir gelse. Yalnızlık, gürültü, dehşete düşmüş Bruno birden tahammül edilemez olmuştu. Dışarı çıkayım, diye düşündü Adelaide, Cheyne Walk üzerindeki King's Arms'a kadar gideyim. Orada ışıklar ve şakacı insanlar olur ve onun paniğine gülerlerdi. Yukarı Bruno'ya seslendi, "Bir şey yokmuş. Polis bir şey olmadığını söylüyor. Ben bir dakikalığına bakıp geleceğim. Geç kalmam."

Yağmurluğunu giydi, başının üzerine bir eşarp geçirdi, anahtar elinde kapıyı açtı. Dışarı çıkınca kapıyı tekrar kapatmak bayağı zordu. Yağmurla rüzgârın ağırlığı yatay hücum ederek kapıyı elinden çekip itiyordu. Kapıyı çekti, birkaç basamak aşağıya inip yol boyunca yürümeye başladı. Mazgallar taşıyor, kaldırımların üzerinden sular akıyordu. Ayakkabılarının içi su dolmuştu. Birkaç adımdan sonra durdu, sırsıklam olmuştu. Hava yoğun su karanlığındaydı. Bu fırtınada dışarı çıkmak delilikti. Ama yine King's Arms'dan gelen ışıkları ve kahkahaları düşündü, aceleyle yürümeye devam etti.

Fakat Adelaide Cremorne Road'daki kavşağa geldiğinde yorgunluk ve dehşetten soluk soluğa kalmıştı. Giysileri vücuduna yapışmış, hareketini engelliyordu. Su ayak bileğine gelmiş gibiydi. Yağmurun sesinden, suların çalkalanmasından anlamak güçtü. Biraz ötede, yağmurun yarattığı perdenin arkasında korkunç bir gürleme sesi duymaya başladı. Köşede durup Cheyne Walk'a baktı, ama yağmurun yoğunluğundan bir şey göremedi. Birisi kapıdan ona seslendi, sonra kapıya vurdu. Adelaide artık suyu hissediyordu, gittikçe kuvvetlenen, ayak bileğini çevreleyen suyu. Karanlıktan bir adam belirdi, koşuyor ya da koşmaya çalışıyordu. Adelaide'a bağırdı, "Oraya inme!"

"Neler oluyor?" diye bağırdı Adelaide. Gürültü sesini neredeyse boğdu.

"Dalga kırandan su geliyor. Oraya gitme, geri dön! Polis–" Adam yükselen suyun içinde hoplaya zıplaya gözden kayboldu.

"Ay, ay, ay!" diye bağırdı Adelaide korkuyla, dönüp koşmaya başladı. Ama artık koşmak sayılmazdı. Daha çok su içinde ilerlemekti. Ayaklar aşağıya inerken akan suya kapılıyordu. Adelaide'ın ayakkabılarından biri çıktı, ötekini de ayağından o fırlattı. Soluk soluğa tırabzanlara tutundu. Sonra ayaklarını daha yükseğe kaldır-

maya başladı, suları yararak panik içinde ağladı. Yukarı pencereden birisi histerik biçimde bağırıyordu. Adelaide kendi kapılarına ulaşıp dereden basamaklara çıkarak anahtarı deliğine soktuğunda bir şey oldu. O ana kadar yağmurun parıltısını görüyordu, dönen suların dağınık ışıltılarını, karanlıkta gezen ışık parçacıklarını. Ama şimdi sadece karanlık vardı, sanki kadife bir bant kafasına sarılmış gibiydi. Kapıyı itip açtıktan sonra tökezleyerek içeri girdi. Ne olduğunu anlamakta gecikmedi. Evdeki ışıklar gitmişti. Elektrik santralini su basmış olmalıydı.

Adelaide kapıyı yaslanarak kapatırken hâlâ korkudan kendi kendine ağlıyordu. Bruno'nun yukarıdan çığlık çığlığa bağırışını duydu. İçerdeki karanlık yoğun ve boğucuydu. El yordamıyla merdivenlere geçti.

"Adelaide, Adelaide çabuk gel, ışıklar–"

Ellerini öne doğru uzatmış Bruno'nun kapısına düşe kalka ulaştı.

"Adelaide, neler oluyor? Sel mi geldi!"

Odaya girip karanlıkta onun elini buldu. Birkaç kuru küçük dal parçası tutmak gibi bir şeydi. "Bir şey yok. Sadece yağmur suyu. Santrale su dolmuş olmalı." İhtiyarı korkutmamak için. Eğer paniğe kapılırsa ben de yıkılacağım.

"Polisi aramadın, ben duydum–"

"Aradım. Her şey yolunda."

"Hayır, değil. Bu gürültü sadece yağmur değil. Thames duvarlardan taşıyor olmalı. Aşağıya da gelir. Git bak. Birkaç mum getir, karanlıkta çok kötü–"

Adelaide kapıyı bulup tırabzanlara iki yandan tutunarak merdivenlerden aşağıya indi. Sadece su, dedi kendi kendine, içeri gelse de önemi yok ki, bize yukarıda bir şey yapmaz. Bir de şu korkunç gürültü olmasa. Danby bir gelse. Ama böyle gök yere inerken kimse gelemez. Holdeki masanın çekmecesinde elektrik lambası olacaktı, diye düşündü. Yön ve mesafe duygusunu kaybetmiş gibiydi. Sağa sola gidip geldikten sonra masayı bulup lambayı ele geçirdi. Lambayı yakıp ışığını yatak odasıyla mutfağa inen merdivenlerden aşağıya tuttu. Bu sefer aşağıdan yeni tuhaf bir ses geliyordu, bir çağıltı ve hışırtı vardı. Küçük ışık aşağıya karanlığa yöneldi ve susuzluğu giderildi. Adelaide aşağıya birkaç basamak

indi. Işık çemberi akan suyu gösteriyordu. Adelaide bakakaldı, ürktü, büyülendi. Sonra, giysilerim, eşyalarım, diye düşündü.

Merdivenin altında ayak bileğine gelen suyun içine daldı ve yatak odasına geçti. Yerde iki, yatağın üzerinde bir valiz vardı. El çantasını kaptı, valizleri sudan çıkardı ve el lambasını kalçasına bastırıp eşyalarıyla tekrar merdivenlerden çıkmaya çabaladı. Onları basamak basamak atlatıp giriş katına kadar geldi. Bruno bağırıyordu. Kulak asmadı, üçüncü valizi almak için tekrar aşağıya fırladı. Başka ne almalıydı? Mantosunu. Askıdan alıp sırılsıklam olmuş yağmurluğunun üzerine giymeye çalıştı. İmkânsızdı. Kolları macun gibiydi; korkudan tir tir titriyor, soğuktan ağlıyordu. Valizi, sarmalanmış mantoyu ve bir geceliği merdiven sahanlığına sürükleyip tekrar aşağıya koştu. Mutfakta bir yerlerde mum olacaktı, ama nerede? Merdivende durup lambasını hemen altında akıp duran sulara tuttu. Suların yükselmesi durumunda ne olacağını düşünemiyordu. Çağıltı sesi şimdi çok yakınındaydı, bunun sokaktan evin yanındaki basamaklardan aşağıya inip yol seviyesinin altındaki arka bahçeye dökülen suların çıkardığı ses olduğunu anladı. Sular yan kapının altından içeri giriyordu herhalde.

Eşyalarımı bulmalıyım, kurtarmalıyım, diye düşündü Adelaide. Suya indi, bacaklarıyla suyu yardı, Danby'nin odasına geçti. Bahçeyi görebilmek için ışığı pencereye tuttu, ama camdan ötesini göremiyordu. Gidip pencereyi kaldırdı. Gürleme ve şırıltılar kaotik bir gürültüyle içeriyi doldurdu. Dışarıda hiç ışık yoktu. Adelaide el lambasını yakıp pencereden aşağıya tuttu. Elinde garip bir ısırılma hissi vardı. Suya dokunduğunu fark etti. Sel bahçede yükselmiş ve evin içindeki su seviyesini geçmişti. Bahçe göl gibiydi. Adelaide deli gibi pencereyi tekrar kapatmaya çalıştı ama sıkışmışa benziyordu, ellerindeyse hiç güç kalmamıştı. Çok geçmeden dışarıdaki su pencerenin alt pervazına ulaşırdı. Ağlayarak, neredeyse çığlık atarak pencereye asıldı sonra da el lambasıyla aydınlatarak odaya geri döndü. Danby'nin büyük bir saç fırçası komodinin üzerinde, çevresindeki kargaşadan izole bir şekilde garip bir sükûnet ve sıradanlıkla duruyordu. Uzanıp aldı ve sol elindeki lambanın ışığı hızla sağa sola kayarken açık pencerenin çerçevesine vurmaya başladı. Cam kırıldı ve üzerine parçalar düştü.

Adelaide pencereden geri çekildi. Ayağında keskin bir acı his-

sedip hemen Danby'nin yatağına oturdu. Otururken el lambasının dalgalanan ışığı yatağın ayaklarının yanında yüzen bir şeyi aydınlattı. Pul koleksiyonunun olduğu büyük siyah ahşap kutuydu bu.

"Adelaide! Adelaide!" Bruno'nun sesi, evi ele geçirmişe benzeyen gürlemeyi delip geçti.

Adelaide kutuyu bir eliyle almaya çalıştı, sonra iki eliyle alıp Danby'nin yatağının üzerine koydu. Geriye yaslanıp çoraplı ayağını kaldırdı. Sanki tabanına bir cam parçası batıyor gibiydi. Lambayı dikkatle tutup ayağını inceledi, elini üzerinden ihtiyatla geçiriyordu. Sırılsıklam olmuş çorapta hızlı hızlı kırmızı bir leke oluştu. Adelaide gözlerini dikip inledi. Araştıran eli soğuktan kaskatı kesilmişti.

"Adelaide pulları al!" Bruno'nun çığlığı yine duyuldu.

Adelaide lambayı ahşap kutuya çevirdi. Yana yatmış, birkaç çekmecesi de açılmıştı. Pulların o aşina renkli yüzleri selofan ambalajlarının içinden görünüyordu. Adelaide'ın gözünün önüne bir şey düştü. Başından almayı düşünmediği ıslak eşarbıydı. Tekrar arkaya itti. Çağlayan suların ve akan yağmurun gürleyen karanlığı içinde kendini inlerken buldu yine. Vücudu soğuktan titriyordu, ayaklarıysa acıdan büzülmüştü. Pullara baktı. Şunlardan birkaçını Will'e götürsem ne olur, diye düşündü. O zaman beni affeder mi? Selde kaybolmuş gibi yaparım. Kaybolabilirler de. Ben burada olmasaydım hepsi kaybolurdu. Tufan bu, dünyanın sonu, kimin ne yaptığı kimin umurunda? Işığı sabitleyip soğuktan hantallaşmış ıslak bir elle uzandı. Burun Üçgenleri neredeydi? Hangilerinin değerli olduğunu bir bilseydi. Bunları yukarı çıkar, diye düşündü. Yukarı çık, üstüne kuru giysiler al, ısın ve ne yapacağını düşün. Ayağa kalktı ve tekrar ayağındaki keskin acıyı duydu. Tek ayağın üzerinde ağlayarak kutuyu kaldırmaya çalıştı, ama çok ağırdı.

"Adelaide, pullar, pullar!" Çığlık atan ses birden yakınlaştı.

Adelaide bir dizi yatağın üzerinde çekmeceleri kutudan çıkarmaya çalışıyordu, ama çekmeceler arkadan kutuya bağlı görünüyordu. Ancak o kadar çıkabiliyorlar ve orada kalıyorlardı. Soğuktan hantallaşmış ellerle ümitsizce selofan zarflara asıldı. Onlar da bağlıydı.

Aniden yeni su sıçrama sesleri duyuldu ve Adelaide'ın bacağından bir şey tuttu. Kutuyu bıraktı ve yatağın ayak ucunu kavradı.

Birikmiş sular açık pencereden içeri giriyordu herhalde. Adelaide haykırıp kendini kapıya attı. Şimdi ayaklarını hızla akan sudan kaldırmak mümkün değildi. Kendini kapıdan dışarı çekip basamaklara ulaştı, tırabzanları kavradı. Ayağını en alt basamağa atmayı başardı. Yanan el lambası avcunun içinde kısılmıştı, eli ileri uzanırken ışıklı etin su mermeri gibi olduğunu gördü.

"ADELAIDE, PULLAR, PULLARI KURTAR!" Bruno'nun korkunç sesi hemen tepesindeydi.

Sonraki basamağa ulaşınca lambayı kaldırıp yukarıyı aydınlatabildi. Çığlık attı. Bruno mutfak merdivenlerinin başında, tırabzan tokmağına dayanmış dikiliyordu. Pijamasının sadece üstünü giymiş, ince bacakları, bir böceğinki gibi ince bacakları dizlerden kırılmıştı. Kocaman, şişmiş kafası yukarıda dalgalanıyor, ışıkla kare kare olmuş büyük küplerden oluşmuş, karnavaldaki ahşap kafalara benziyordu. Bruno sendeledi, ileri eğildi, incecik elleri tırabzana tutunmuş, dizleri çökmüştü. Hemen ardından kafa üstü düşüp başını Adelaide'ın omzuna vurmuştu. Adelaide lambayı düşürdü ve tepesindeki Bruno'yla arka üstü kabaran kara suya düştü.

XXIX

"Bilirsin," dedi Miles, "kırlangıçlar sinekleri yakalarken gagalarının çıtırtısını insan gerçekten duyabilir. Dinle bak."

"Bu yıl erkenciler," dedi Diana. "Keşke bizle kalsalar da başka yerlere gitmeseler."

"Onlara hak veriyorum. Köydeki sessiz sakin bir çiftlik evine gidiyorlar."

Sakin, güneşli bir akşam üstüydü, sonbaharın gücüne sahip o bahar akşamlarından biri, yetişen bitkilerin renkle çalkalandığı ve sessizlik soluduğu zamanlar. Miles'la Diana Brompton Mezarlığı'nda yürüyerek ağır ağır konuşuyorlardı. Şimdi merkeze yaklaşmışlardı, Fulham Road ile Old Brompton Road'dan gelen sesler böcek mırıltılarını andıran bir vızıldamaya dönüşmüştü. Miles'la

Diana bir banka oturdular. Miles kolunu Diana'nın omzuna attı.

"Burası ne kadar sessiz, köy gibi. Kırlangıçların neden kalmadıklarını anlamıyorum."

"Isındın mı canım?"

"Evet, Miles. Güneş sıcak, değil mi? Her şey ne kadar yeşil, sık sık sulanan büyük bir otlak gibi."

"Galiba insan kışın *yeşili* unutuyor."

"İnsan pek çok şeyi unutuyor. Her bahar bir sürpriz."

"Her bahar bir sürpriz."

"Otların yeniden büyümesi harika bir şey. Şunun üzerindeki ışığa bak."

"Bugün gördüğünde Bruno nasıldı?"

"Aynı. Beni tanımıyor. Sanırım artık Danby'yi de tanımıyor. Arada bir konuşuyor, mantıklı gibi geliyor söyledikleri, ama bağlantı yok. Sadece şimdiki zamanda yaşıyor gibi."

"Yaşamak için iyi bir yer, Diana. O düşüşten sonra hayatta kalması bir mucize."

"Doktor uzun sürmeyeceğini söyledi. Tümden kopmuş, gördün sen de."

"Acınası."

"Hayır, acınası değil. Sadece kopmuş."

"Pulları hâlâ sormadı mı?"

"Allahtan sormadı."

"Kaybolduklarına bayağı sevindim."

Pul koleksiyonu selde yok olmuştu. Kutu herhalde pencereden yüzüp gitmişti. Sular çekildiğinde bahçede devrilmiş olarak bulunmuştu, bazı çekmeceleri kayıptı. İçinde kalan az miktardaki pulsa tamamen mahvolmuştu.

Miles karısının omzunu hafifçe sıktı. Miles'ın son zamanlarda başına gelenler tamamen beklenmedik şeylerdi. Sahibini böylesine şaşkına çevirebilen güçteki hayatı ne kadar karmaşık bir şeydi! Miles, her şeyin adeta içinin dışına çıktığını hissediyordu. Biçim aynıydı, ama renk farklıydı, dokusu farklıydı. Bu yenilenmiş eski dünyaydı ya da belki de gerçek anlamda ilk defa görülen dünya.

Lisa'nın ayrılışından sonraki birkaç gün fiziksel acılar içinde yaşadı. Lisa'nın gitmesine, sokaktan aşağı inip gitmesine izin vermişti ve acı çektiğini düşünmüştü. Onun ayrılışını neredeyse bir

gün sonra yaşamıştı, sanki bu haberin kana karışması için zamana ihtiyaç vardı. Sonunda girince gerçek acı başladı. Yemeden içmeden kesildi, uyku uyumaz oldu. Her sabah işe gidecekmiş gibi evden ayrıldıysa da büroya hiç gitmedi. Gün boyunca sokaklarda dolaşıyordu. Bir gün Warwick Road'da kaldırımda Diana'nın yanından geçti, içine kapanık gergin yüzünden onun da benzer şeyler yaşadığını anladı. O Miles'ı görmedi. Akşamları oturma odasında kitap okuyormuş gibi yapıyordu. Diana sekiz civarında yatmaya gidiyordu. Aynı yatağa yatamayan Miles şöminenin önündeki kilime uzanıp kıpırdamadan, gözleri açık geceyi geçiriyordu. Sırf uykusuzluktan öleceğini düşünmeye başlamıştı.

Önceleri Lisa'yı bulacağını, Lisa'yı bulması *gerektiğini* düşünmüştü. Nasıl olup da onu gözünün önünden ayırdığını anlayamıyordu. İki ev. İşe yarardı. Israr edebilirdi. Diana'ya nerede olduğunu sormuştu, ama belli ki Diana bilmiyordu. Çocuk Esirgeme Vakfı'ndakiler de bilmiyordu. Mektuplaşma adresinin Kalküta'daki büroları olduğunu söylüyorlardı. Onu bulmayı hayal ediyordu, belki sokakta rastlardı, ya da havaalanında durdururdu. Bir akşam Kempsford Gardens'daki kapıda Lisa'nın anahtarının hafif gürültüsünü hayal etti. "Miles, geri döndüm, mecburdum. Seni asla bırakmayacağım." Hindistan'da bir buluşma hayal etti, Lisa kollarında ağlar ve gülerken etraflarında hayretler içinde esmer yüzler. Ama seyahat acentalarına gitmedi ya da Londra Havalimanı'na. Hatta yazmadı bile. İçindeki çok küçük bir şey onun gittiğine inanıyordu, onu gerçekten kaybettiğine, o yanan inancı içinde tutmak için fiziksel acıyla kıvrandı.

Bütün bu zaman zarfında Diana'yla pek konuşmadılar. Diana gittikçe artan bir şekilde zamanını yatak odasında, daha doğrusu yatakta geçirmeye başladı, bir hayli de ağlıyor gibiydi. Merdivenlerde karşılaştıklarında bir iki kere Miles'a gülümsemeye çalışmıştı acınası şekilde, ama Miles'ın yüzü gülümseyemiyordu, bir keresinde de koluna istekle dokunduğunda Miles elektrik çarpmış gibi irkildi. Diana hıçkırıklara boğularak mutfağa geçmişti. Miles uykusuzluktan sersemlediğini biliyordu, ama o konuda bir şey yapmaya niyeti yoktu. Bitkin bedeninin acı çeken kafasına merhametli bir şiddet uygulamasını sabırla, teslimiyetle bekliyordu. Beşinci günün akşamına doğru trans haline geçmekten öte uykusunun gelmediği-

ni anladı. Çevresindekileri artan bir canlılıkla görebiliyor ama onlardan rüya benzeri bir çaresizlik içinde uzakta duruyordu.

Daha sonra uykuya benzemeyen bir bilinçsizlik halinden uyandı. Gece olmuştu ve yere uzandığı oturma odasına mehtap vurmuştu. Miles öldüğünü sanmıştı. Sanki ruhu bedenini terk etmiş, o da yanında bir muhafız gibi duruyordu. Ay ışığında yattığı yerde kim olduğunu ve başına neler geldiğini hatırlamaya çalıştı. Sonra hatırladı. Parvati dün uçak kazasında ölmüştü. Havalimanında onunla nasıl ayrıldıklarını hatırladı. Parvati çekine çekine el sallıyordu, ince eli saçlarının yanında titreşiyor, sonra saç örgüsünü arkaya atıyordu. Miles'ın özellikle beğendiği kırmızı ve altın rengindeki sari vardı üzerinde. Hâlâ çok inceydi, çocuk karnında belli olmuyordu. El sallıyordu, Miles gülümseyişindeki parıltıyı görüyordu, Parvati sonra kapıya geçti. Yıllardır ilk defa gerçekten ayrılıyorlardı. "Hemen gelirim, sevgilim, hemen gelirim." diye tekrarlıyordu Miles boş koridora bakarken Parvati'nin ona söylediğini. Ama şimdi ölmüştü, bir dağ yamacında parçalanıp dağılmıştı, dünyadan temelli gitmişti, başka bir yerde de yaşamıyordu, Parvati ve çocuğu. Miles başını ay ışığından öte tarafa çevirdi, alnını halıya dayadı. Orada gözleri açık uzandı ve onun ölümü üzerine düşündü de düşündü. Dünyadan temelli ayrılmıştı. Artık hiç var olmayacaktı.

Diana sabahleyin onu hâlâ orada yatarken buldu, belli ki felç olup kımıldayamamıştı. Doktor çağırdı ve Miles seke seke yatağa geçmesi için ikna edildi. Bir süre sonra daha makûl oldu, sıradan bir yatalak gibi sızlanmaya başladı, termofor ve çorbayı kabul etti. Acınası bir şekilde Diana'nın eline bakar oldu, bir dakika bile yanından ayrılmasına dayanamıyordu, ama yine de onunla çok az konuşuyordu. Derken sonunda konuşmaya başladı. Onunla Parvati hakkında bütün bir gün boyunca, iki gün boyunca konuştu, ona her şeyi anlattı, çocuğu, her şeyi, en başından beri hatırlayabildiği her şeyi. Parvati King's Parade'de bisikletle gezerken onunla nasıl tanıştığını bütün detaylarıyla anlattı, ah demişti şu harika kızın sarisi bisikletin tekerine bir takılsa gidip onunla konuşabilirim. Sonra sari tekere takılmış, Miles kurtarmak için koşmuş ve çay içmeye davet etmişti. O reddetmişti. İki gün sonra onunla siyasi bir toplantıda karşılaşmışlardı, bu defa kabul etmişti. Hatırlayabildiği her şeyi Diana'ya anlatıyordu, havalimanındaki el sallayışına ve saç

örgüsünü arkaya atışına kadar her şeyi. Ve holde elinde gazeteyle tek başına ayakta duruşunu anlattı. Diana gözyaşları içinde dinliyordu.

Ondan sonra Lisa hakkında konuştular. Diana çocukluklarını ve Lisa'nın o zamanlar nasıl göründüğünü anlattı. Bazı eski fotoğrafları bulup Miles'a gösterdi. Evliliklerinden, neden olduğundan ve nasıl olduğundan konuştular. "Seni aşka ikna etmiştim, Miles. Parvati gibi değildi, Lisa gibi değildi." "Sen beni tekrar yaşamaya ikna ettin. Belki sadece sen yapabilirdin." Miles'ın aşklarından, Lisa'yı uzun zamandan beri sevip sevmediğinden, önce onunla tanışmış olsa evlenip evlenmeyeceğinden bahsettiler. Çok uzaktaki bir geçmişten bahseden çok yaşlı iki kişi gibi alçak sesle konuşuyorlardı. Miles bir şeylerin değiştiğini, dünyanın oldukça farklı göründüğünü, içinin dışına çıktığını o zaman fark etmeye başlamıştı.

Acı azalmamıştı. Belki de azalmıştı, çünkü artık normal davranıyordu, yemeklerini yiyor, bürosuna gidiyordu. Acı sanki yerinde duruyor, ama o acının etrafında büyüyor, onu daha kolay tutabiliyordu. Artık o acı bedenini eğip germiyordu. Onu içinde nadide bir yumurta gibi yavaşça, itinayla taşıyordu. Tramvayda dimdik oturuyordu, bürosundaki sandalyede çok sessizdi, acısını besliyor, bedeninin onu dikkatle, hafifçe tutmasını sağlıyordu. Parvati'yi çok düşünüyordu, Lisa'yı çok düşünüyordu. Nereye gitse gölgeleri de onunla geliyordu. Ve kaybını tek bir kayıp gibi yaşıyordu, anlamadan, teselli bulmadan, gözleri onun üzerine açılıyor gibiydi, olanlara baktıkça daha da büyük açılıyordu ve içindeki büyük yumurtayı besliyordu.

Bu süre içinde Diana sık sık onu bırakıp Lisa'ya gitmesini söylüyordu. Sözlerini duyuyor ama hiç cevap vermeden gülümseyip kafasını sallıyordu. Sözlerin artık pratikle ya da hayatının gündelik düzeniyle hiç bağlantısı yoktu. Artık Lisa'nın imkânsız olduğunu biliyordu ve öyle kalmak zorunda olduğunu. Aslında onun rolü, ödevi, hizmeti buydu. Onu sevmekten asla vazgeçmeyecekti. Ama belki bir daha onunla asla görüşemeyeceğini hissediyordu. O bir parmaklığın, bir perdenin arkasında kendini adamış, ayrılmış, geri çekilmişti. Miles onun soğuk erdemine tapacaktı. Onu son gördüğündeki o muhteşem kabullenmeyişi hatırladı. "Konuşmak yok." "Bana yazacak mısın?" "Hayır." Aslında düşüncesinde Lisa değiş-

meye başlamıştı bile. Yıllarca tanıdığı kız, o hasta kız, yoksun kız, sessiz kız çoktan başka bir şeyle gölgelenmeye başlamıştı. Çelik bir çubuk gibi soğuk ve güçlü, uzun boylu soğuk bir melek oluşuyordu, yanından asla ayrılmayacak gibiydi. Ölüm meleği, belki de Parvati'nin ölüm meleği.

Tabii Miles ne olacağını biliyordu. Gizli gülümseyişi belirdi yüzünde, tek başına gülümsedi, Diana'ya gülümsedi, Diana ona Lisa'ya gitmek için geç olmadığında ısrar ederken Diana'nın üzerinden öteye gülümsedi. Artık acelesi yoktu, zira başka bir gücün ellerindeydi. Güneşli bahar akşamları Diana'nın rutubetli dediği küçük yazlık evde otururdu. Hava soğuk ya da yağmurluyken çalışma odasındaki penceresine oturup Earls Court Sergi Sarayı'nın tepesinden aşağı kayan hızlı, gri bulutları seyrederdi. Hava kararduğında orada karanlıkta oturup Londra'nın kızıl gökyüzüne bakardı. Düşünceleri belirsiz, dalgalı ve sıcak olurdu. Altlarındaki karanlık oynayıp yer değiştirdiğinde birbirlerinden kopmaya başlarlardı. Dağılıp imgelere dönüşürlerdi.

Miles şiir yazmaya başladı. Kolay yazıyordu. Koca parçalar, büyük karmaşık parçacıklar bütünleşip geliyordu. Etrafında imgeler yüzüyordu, çoklukları neredeyse onu kör ediyordu. Âşık olmakta bir kesinlik zarafeti vardı. Sanatta bir kesinlik zarafeti vardı ama çok nadirdi. Miles bunu ilk defa şiirde kendi sesini duyduğu zaman hissetmişti. Artık kendine alçakgönüllülükle şair demenin zamanının geldiğini düşündü. Yeterince uzun süre beklemiş ve inançla beklemeye çalışmıştı. Ama şimdi nasıl beklemesi gerekirdi, bunu bilmediğini ve girmesi gereken büyük hizmet için yaptığı bütün girişimlerin yanlış olduğunu düşünüyordu. Büyük öteki seyredip gülerken o, hayatın yüzeyini germiş, çekmiş, çizmişti. Şimdi onun işine yaramış olanı, gerçek dünya bariyerinin içine onu geçirmiş olanı Miles biliyordu, ama hayatının işi başladığı için bakışını çevirmişti. Daha derinde ve daha sakin olarak biliyordu ki çılgınlık onu terk ettiğinde –uzun süremezdi– işinin bütün aletleriyle baş başa kalacaktı.

Diana'yla Miles kollarını bellerine dolayıp tekrar mezarlığın kapısına doğru dönüp yürümeye başlamışlardı. Yaşlı bir çift gibi çok ağır yürüyorlardı. Akşam güneşi yeni otların oluşturduğu kemerin üzerine parlıyor ve ıslak toprağın zengin kokusu sıcak hava-

da geziniyordu. Ihlamur ağaçlarının bulunduğu yol yeni yapraklarla kaplanmıştı.

Diana, "Yazlık evde bir elektrikli soban olsa iyi olur," dedi. "Ayarlaması zor olmasa gerek."

"Sıcak günler geliyor artık."

"Evet, ama orası *rutubetli*. Hem orasını gerçekten sıcak tutabilirsek kışları da çalışabilirsin."

"İyi olurdu. Özellikle kar yağarsa."

"Özellikle kar yağarsa. Bütün evi cereyandan uzak tutmam gerekecek elbette. Şu pencere ve kapılara yalıtım için konan şeye ne deniyordu?"

"Hatırlamıyorum."

"Yarın hırdavatçıya sorarım."

XXX

Adelaide'ın gözyaşları açık çekmeceye düştü, karma karışık pembe mavi iç çamaşırları üzerinde ıslak lekeler yaptı. Doğrulurken gözyaşları yeni siyah takımının kollarına düştü, kumaş o kadar ince fitilli bir kadifeden yapılmıştı ki üzerinde yanar döner kadife gibi gri bir pus oluştu. Gözyaşlarını leke yapmasın diye eliyle sildi. Tuvalet masasındaki aynada kendine baktı. Otel odasında uzun bir ayna yoktu. Fırfırlı beyaz bluzu –o da yeniydi– üstüne uymamış gibiydi. Aceleyle satın almıştı. Fırfırlar ceketin yakasından zarafetle çıkmıyor, içeride buruş kırış sıkışıyordu, onları çıkarmaya çalıştığında bluz belden yukarı sıyrılıyordu. Ama onun için de, bluzun üzerinde iyi durmayan mavi boncuklu kolye için de, artık bir şey yapılamazdı. Uzunluğunun uymadığını anlamalıydı. Kolyeyi çıka-

rıp valizine attı. Sonra aynayı ayarladı, geri durdu, sonra dikkatle bir sandalyenin üstüne çıkmaya başladı. Ama bu yöntemle sadece alt yarısını, siyah, fitilli eteğini, şeffaf naylon çorapları ve çelik tokalı siyah rugan ayakkabıları görebiliyordu. Olsun, diye düşündü, cenaze için gayet iyi görünüyorum.

Yine çok dikkatle sandalyeden indi. Adelaide daima düşmekten korkar, sandalyenin üzerinde ayakta dururken hep başı dönerdi. Küçük siyah kadife şapkasını alıp kendinden olabildiğince uzakta tutup tozunu silkmeye başladı, gözyaşları yere düşsün de elbisesine ya da şapkasına damlamasın diye biraz da öne eğilmişti. Bu kadar uzun süre ağlamak nasıl mümkün oluyor acaba, insan göz yaşı tükenir diye düşünüyor. Nereden gelir şu gözyaşları? Gözünde kocaman bir gözyaşı deposu canlandırdı, ömür boyu gözyaşı: Ve daha ne kadar gözyaşı dökeceğini düşününce akan gözyaşı iki katına çıktı. Son zamanlarda çok ağladım, gözüme zarar verecek, diye düşündü, görünüşümü kalıcı şekilde değiştirecek. Gerçekten durmam gerek, ama nasıl? Aynada yüzünü inceledi. Gözleri, kızarmış cildinin büyük halkalarıyla kırış kırış çevrelenmişti. Yüzünün tamamı kızarmış, şişmiş ve sıcaktı, yüzeyi kuru ve yarı kuru gözyaşlarıyla parlıyordu. Tanrım, felaket görünüyorum, diye düşündü Adelaide. Bu yüze nasıl makyaj yapabilirim ki?

Saçlarını taramaya başladı, dökülen saç tellerinden oluşan yumakları ara ara oteldeki çöp sepetine atıyordu. Saçları her zamankinden fazla dökülüyor gibiydi. Rengi de tutmamıştı. Garip bir kuaföre gitmek zorunda kalmış, kız da saçını çok daha açık bir kahverengiye boyamıştı. Ne kadar dikkat çektiğini merak etti. Kısa saça alışık değildi, her sabah aynada şaşırıyordu. Kestirdiği saçın uzun bir bölümü onunla seyahat ediyordu. Kuaför satın almak istemiş, ama Adelaide, bu kesik tuhaf nesneden ürkse de, kabul etmemişti. Yeni kafasını eliyle okşadı. Kısa saçın onu daha genç göstereceğini ummuştu. Ama şimdi sadece dağınık gösterdiğini düşünüyordu. Kısa açık kahve bukleleri kulaklarının arkasına mı atsa yoksa serbest mi bıraksa karar veremiyordu. İki şekilde de kötü görünüyorlardı. Belki de saçını kestirmesi korkunç bir hataydı. Ama neden yaptığını gayet iyi biliyordu.

Adelaide saatine baktı. Valizlerini toplamayı daha bitirmemişti. Büyük valizi aşağıdaki kapıcıya bırakabilirdi. İç çamaşırlarını

küçük çantaya tıkıştırmaya başladı. Çekmeceleri gözden geçirip gardıroba baktı. Dağınık yatağa baktı ve iki nemli mendil buldu. Unutmadan kâğıt mendil almalıydı. Otelde çok kalmamıştı ama çarşaflar kararmıştı. Adelaide'ın yüzü dışında her şey hazırdı. Ağlamasını durdurabilmek ümidiyle makyajı ertelemişti. Artık makyajını yapıp bunun gözyaşlarını kontrol etmesini umut edecekti. Lavaboya iyice eğilip yüzünü soğuk suyla yıkadı bir süre. Sonra kuruladı, sonra fondötenle düzeltmeye başladı. Parmaklarının dokunuşu yanan yanaklarının acısını dindirdi. Bir süre gözlerini kapattı. Şimdi sıra pudradaydı. Tam inci pembesi ruju şişmiş dudaklarına sürecekken güzelce pudralanmış yanaklarından iki büyük gözyaşı yuvarlanıp indi. "Allah kahretsin!" dedi Adelaide. Eli kaydı ve ruj çenesine gitti. Yüzümü yıkayıp tekrar başlamam gerekecek, diye düşündü. Yok, yapmayacağım. Nasıl göründüğümün artık gerçekten önemi yok. Sonra tekrar etti, nasıl göründüğümün artık gerçekten önemi yok. Bunun doğru olduğunu ve hayatındaki büyük değişimlerin göstergesi olarak ortaya çıktığını hissediyordu. Düşüncesinin ciddiyeti iki büyük gözyaşı daha akıttı. Serseri rujunu mendille silmeye çalıştı. Öyle kolay çıkmıyordu, ama pembe iz, kızarmış yüzüyle iyi kaynaşıyordu. Yanaklarını hafifçe sildi ve şapkasını taktı. Telefonun çalışı taksinin geldiğini haber veriyordu.

Adelaide iki çantayı dar merdivenlerden, pirinç saksılardaki tozlu çiçeklerin yanından geçerek aşağıya indirdi, büyük çantayı kapıcıya bıraktı. Taksiye bindi. Aman tanrım, diye düşündü, şimdi yine ağlayacağım. Ağladı da. Yandaki arabalardaki insanlar merakla bakıyorlardı. Taksi yavaşça Kuzey Londra'nın trafiğine dalarken kendini hıçkırıklara bıraktı. Sonunda varmışlardı. Adelaide sırılsıklam bir mendille yüzüne hafif hafif dokundu, yine pudralamak istedi ama pudra da ıslanmıştı. Yeni siyah rugan çantasını çıkararak taksiciye parasını ödedi. Bir gazete standıyla manava yeni getirilmiş birkaç kasa meyvenin kalabalıklaştırdığı kaldırımı geçti. Kaldırımda bir domates yuvarlanıp parçalandı, sulu kırmızı içi ayaklarının dibinde açıldı. Adelaide kenarından geçip dar, karanlık koridordan ilk kattaki büroya çıktı. Kapıyı çalıp içeri girdi.

Teyzeyle ikizler oradaydı. Teyzenin üzerinde yakası kürklü çok uzun bir manto vardı, başında da tamamı tavuskuşu tüyünden yapılma bir şapka. Bir de büyük kırmızı yeşil broş ve birkaç tane de

parlak yüzük takıyordu. İkizler kara elbiseler giymişti. Will kırmızı bir gül, Nigel da beyaz bir gül takmıştı. Kayıt memuru Adelaide'ı karşılamak için öne çıktı.

"Merhaba," dedi Adelaide onun yanından ikizlere bakarak.

Nigel gelip biraz beceriksizce yanağından öptü. Gülümsüyordu. Will'in yüzü put gibiydi. Bıyığını Hitler'inki gibi yapmıştı. Gelip Adelaide'ı öptü, o da yanaktan. "Tanrım, yüzün yanıyor," dedi. "*Moya meelaya devooshka.*" dedi teyze. "Kes sesini teyze," dedi Will. Adelaide bayılacak gibi olup oturdu.

"O halde," dedi memur biraz civelek biçimde, "Neden burada bulunduğumuzu hatırlamamız gerekiyor, değil mi. Şimdi bir bakalım, içinizden hangi beyefendi evlenecek? Hanfendiyi yanlış evlendirmeyeyim, değil mi?"

"Damat benim," dedi Will. "Aman, Ad, bırak ağlamayı, su musluklarını kapat ha? Hiç onurun yok mu? Gören olsa asılmaya gidiyorsun sanır."

"Galiba evlenirken hepimiz öyle hissederiz, ha, ha," dedi memur. Nigel gülümsedi. Teyze, "*Svadba, soodba, slooshba,*" dedi.

"Şba, şba bambaşka teyze. Hadi Ad, kendini toparla. Her şeyi iptal etmeyeceksin, değil mi?" dedi Will.

"Hayııır," diye ağladı Adelaide.

Teyze, "*Ya tosha,*" deyip burnunu çekmeye başladı.

"Toslama teyze, Ad, akıllı ol yoksa gerçekten kızacağım. Gel yanıma otur, hadi. Bırak artık, yoksa şimdi seni ağlatacak bir şey veririm bak."

Adelaide öne çıktı. Mendiliyle uğraşmaktan şapkasını yassıltmıştı, rujunu da yine dağıttı. Titreyen dudakları arasında ıslık çalar gibi soluyordu. Teyze'nin yüzünden yaşlar akıyordu. Nigel gülümsüyordu.

"Sanırım ikiniz de prosedürü biliyorsunuz," dedi memur. "Çok basit küçük bir tören, ama arkasında yasaların ve toplumun gücü ve ciddiyeti var, bir katedralde evlenmişsiniz kadar bağlayıcı."

Adelaide inleyip ıslak mendilini ağzına kapadı. Hâlâ gülümsemekte olan Nigel gözünden bir damla yaş sildi.

"Önce adlarınızı kontrol etmeliyim, tam adınızı, baba adlarını da. Sen Adelaide Anne de Crecy..."

Nigel'ın yüzü gözyaşlarına boğuldu. Hâlâ gülümsüyordu.

"Ve sen, Wilfred Reginald Boase..."

"Aman tanrım!" dedi Will. Yüzü kızardı, gözleri yaşlarla dolup taştı. "Tanrım! Afedersin, Ad."

"Ve babanın adı– Hay allah– Hay allah–" Memurun kalemi titredi, eli mendiline uzandı.

Adelaide evlilik hayatındaki acıları ve güçlükleri tahmin etmişti, tahminleri doğru çıktı. Yılların geçmesiyle Will'in siniri düzelmedi, düzensiz tiyatro hayatının sebep olduğu kronik bir hazımsızlık sıkça girdiği nöbetlere yardımcı olmadı. Adelaide önceleri uysalca boyun eğiyordu. Daha sonraları o da bağırıp karşılık vermesini öğrendi. Ama kavgalarından sonra utanç duyuyor ve yorgun düşüyordu. Will kavga ettiklerini bile hatırlamıyor gibiydi. Ne var ki Adelaide kötü şeyleri önceden görmede başarılı olduysa da, iyi şeyleri önceden görmede başarılı olamamıştı. Will'le kaderiymiş gibi, köşeye sıkışmış bir ruh haliyle evlenmişti. Evliliğiyle ilgili olarak mutluluk fikrini hiç aklına getirmemişti. Ama mutluluk da vardı. Adelaide Will'le yatakta olmaktan ne kadar çok zevk alacağını ve bu zevkin her ikisinin de yolunu aydınlatacağını anlayamamıştı. Ağlayıp yeni adı Adelaide Boase'u ilk defa imzalarken, daha sonra ve güzel günlerde Will'in huysuzluklarına rağmen uzun boylu ikizlerinin (çift yumurta, Benedick ve Mercutio) Oxford'da okuyacaklarını, Will'in İngiltere'nin en ünlü ve popüler aktörlerinden biri olacağını, büyük bir değişim geçiren Adelaide'ın Lady Boase olacağını hayal bile edemezdi.

Daha yakın zamanda teyze ölünce karşılaştıkları sürpriz beklenmedik bir servet getirdi, mücevherleri on bin sterlin değerinde çıktı. Teyzenin anıları da İngilizce'ye çevrilince çok satar kitap oldu, aynı zamanda Çar rejiminin son günleriyle ilgilenen tarihçiler açısından da bir bilgi hazinesiydi. Adelaide'la Will Rusça öğrenip teyzenin anılarını orijinalinden okuyacaklarını söyleyip durdular hep, ama hiç öğrenmediler. Fakat Benedick bir Rusça uzmanı oldu. Mercutio matematikçiydi.

XXXI

Danby yatağının kenarında oturuyordu. Saat akşamın onuydu. Odanın duvarları hâlâ biraz rutubetliydi, ama yatağı termoforla kurutmayı başarmıştı. Sıcak günlerde yatağı güneşe çıkarıyordu. Elektrik haftalarca kesikti, çünkü bütün eve yeni tesisat çekilmesi gerekiyordu. Neyse ki eğer gerekli formları doldurursa bunu devlet karşılayacaktı. Ve neyse ki havalar da mevsim normallerine göre daha sıcaktı.

Oda fazla zarar görmemişti. Döşemeden çamuru çıkarmak zor olmuştu. Suyun içeri ne kadar çok çamur getirdiği şaşılacak şeydi. Halı zaten çamur rengindeydi, ama duvarlar yerden bir metre yukarıya kadar lekelenmişti. Duvarlar kurumadan yeni dekorasyon yapmak anlamsızdı. Neyse ki devlet onu da ödeyecekti. Danby yukarı-

da yatıyordu hep, ama bu gece aşağıya kendi odama insem mi diye düşünmeye başlamıştı. Bruno gece çağırdığında yakın oluyordu ama o yukarıyı sevmemişti. Fakat Bruno artık geceleri nadiren çağırıyordu. Daha iyi uyuyor gibiydi, zamanının çoğunu uykuda geçiriyordu.

Danby matbaaya gitmeyi bırakmış, günlerini evde geçirir olmuştu. Birisinin Bruno'yla kalması gerekiyordu. Nigel eşyalarının büyük bir kısmını geride bırakarak ortadan kaybolmuştu ve Danby bu aşamada yeni bir hemşire tutmanın gereksiz olduğunu düşünüyordu. Bruno'nun bu kadar uzun yaşamasına doktor şaşırdı. Diana hemen her gün ikindi vakti geliyor, o Bruno'yla otururken Danby de birahaneye gidip bir nefes alıyordu. Bazen holün kapısından çıkarken Diana'nın Bruno'ya söylediklerini duyuyordu, ama asla ne konuştuklarını sormuyordu. Bruno'yla bazen kendisi de o an gerekli konularda konuşuyordu: yemek, hava, Bruno'nun odası gibi şeyler. Bruno bu konularda oldukça akıllı konuşabiliyordu, ama aklının geri planında kayma var gibiydi, Danby sık sık Bruno'yu ona şaşkın bir halde bakarken yakalıyordu, sanki Danby'nin kim olduğunu bilmiyor, sormak da istemiyor gibiydi. Diana da onun için bir şaşkınlık sebebiydi, halbuki Danby her fırsatta, "Diana'yı bilmez misin, Miles'ın karısı?" diyordu. Fakat Danby kendi kimliğini açıklamıyordu. Bruno'ya Gwen'i hatırlatmak istemiyordu.

Danby Diana'yla hüzünlü ama tuhaf şekilde tatlı bir ilişki kurmuştu, bir erkeğin çok önce boşandığı karısıyla kurabileceği türden. Birbirlerini yanaktan öpüyor, ellerini güçlü şekilde sıkıyorlardı. Bruno'nun bakımı ikisi arasında ciddi ve melankolik bir bağ kurmuştu. "Bugün nasıl?" "Çok kötü değil. Biraz çorba içti." Danby Diana'nın tek başınayken Bruno'nun ölmesinden korktuğunu biliyordu. O hiç böyle bir şey söylememişti ama endişeyle, "Uzun kalmazsın değil mi?" dediğinde Danby anlamıştı. Bu ölüm bekleyişi tuhaf ve korkunçtu. Danby her sabah Bruno'nun sessiz sedasız ölüp ölmediğini merak ediyor, acı ve rahatlama şoku içinde battaniyelerin biraz inip kalkışını görüyordu. Bu son dönem boyunca Bruno'yu boş, ruhsuz bir sevgiyle sevmeye başlamıştı ve sonunda o büyük farkı, varlıkla yokluk arasındaki mesafeyi ölçebilmişti. Bruno'nun evdeki varlığı gerçek bir şeydi, çok olumlu, çok derinden etkileyiciydi. Yine de bunu bir kirletme olarak hissetme-

mek de imkânsızdı. Danby bir gün Bruno'dan tamamen arınmış bir şekilde eve gelip ceketini çıkarıp viski şişesini alacağı zamanı dehşet ve özlemle bekliyordu. Ama o zamanla bu zaman arasında dayanılması gereken o korkunç, öngörülemeyen *şey* vardı.

Bruno düşüşünden sonra fiziksel olarak da değişmişti. Takma dişlerini kullanmıyordu, yüzünün alt kısmı çökmüştü. Kafası sanki küçülüyor gibiydi, yüzünü bıngıl bıngıl gösteren çatlaklarla dolu etler kemiklere doğru çekilmeye başlıyordu. Kafatasının alt kısmını çevreleyen ince beyaz saç halkasının çoğu yastığın üzerine dökülmüştü, kafatası neredeyse tamamen açıktı. Bruno'nun sadece gözleri aynı kalmıştı, dar, nemli, korkutucu ölçüde şaşkın, garip bir zekâ taşıyordu. Kendisine hizmet edenlere bu şaşkın, hasmane biraz da korku dolu gözlerle bakıyordu. Bu çekilip küçülmüş yüzü sadece bazen Diana için bir tebessümle açılıyor, gözleri sanki zevkten kırışıyordu.

Miles iki ya da üç defa uğramış ve Bruno'yla daha çok tek taraflı bir konuşma yapmıştı. Danby bir keresinde kapıdan geçerken Miles'ın kriketten bahsettiğini duymuştu, ama Bruno'nun bir şey söylediğini duymamıştı. Miles onunla tamamen bir ilgisizlik atmosferi yaratıyordu. Şirindi. Danby'yi küplere bindiren bir cilveyle yaklaşıyordu Bruno'ya. Doktorun söyledikleriyle ilgili kısa sorular soruyordu. Görevini yerine getiren bir adam gibi davranıyor ve bundan büyük memnuniyet duyuyordu. Karşılaşılacak acı ve esrarın tamamen uzağında gibiydi. Evi bıyık altından gülümseyerek ve kendi kendine mırıldanarak terk ediyordu. Danby Miles'dan nefret ettiğine karar verdi. Bir zamanlar Miles'ın içinde yaktığı sevgiye benzeyen o garip duygu kaybolup gitmişti. Artık Miles'ın Gwen'e benzediğini düşünmüyordu. Onu sırıtan kocaman bir sıçana benzetiyordu. Aynı zamanda Miles'ın kendisine karşı artan nefretini de seziyordu, Diana'nın konuşup konuşmadığını merak ediyordu. Muhtemelen konuşmamıştı.

Danby Adelaide'ın evliliğini duyunca hem canı sıkıldı hem rahatladı. Artık onun kulakları sağır eden ağlamalarını duymadığına göre cazibesini hatırlayabilirdi. O, yıllar boyunca tatlı bir kız arkadaş olmuştu ve ona bir yolunu bulup ifade etmek istediği utançla karışık bir minnet duygusu vardı. Evlilik hediyesi olarak elli sterlin vermeyi düşünmüş, çeki de yazmış ama yollayıp yollamama konu-

sunda karar verememişti. İşler çığırından çıktığında insan nasıl davranacağını bilemiyordu işte. Sonunda çeki göndermedi. Will yırtıp parçalarını geri gönderirdi.

Danby perdeleri çekti. Dışarısı çok karanlıktı, mehtap yoktu, biraz da yağmur yağıyordu. Bruno çağırırsa duyabilmek için bitişiğin kapısına bir şey koyup açık bıraktı. Daha önce yukarı çıkıp baktığında ihtiyar derin uykudaydı. Uykusunda ölsün, diye acılı bir yürekle dua etti. Uykusunda huzur içinde, anlamadan ölsün. Ama bu gece olmaz, bu gece olmaz. Zavallı Bruno. Danby battaniye ve çarşafları geri çekip yatağı yokladı, yatmak için yeterince kuru mu diye bakıyordu. İyi görünüyordu. Stadium Street'deki ev Danby'ye hiçbir zaman bir yuva gibi gelmemişti, ama kuru avluya bakan küçük odasını seviyordu. Avlu şimdi sadece gri çamur alandan ibaretti, kuru havada çatırtılar duyuluyor, ıslak havada koyu tutkal gibi oluyordu. Danby temizlemeye biraz niyetleniyor, ama nasıl yapılacağını bilemiyordu.

Tekrar yatağına oturup tuvalet masasındaki aynada kendine baktı. Bir sürü ak saçı, oldukça iyi dişleri olan şişman bir adam. İç çekti. Keşke Lisa'yı görmemiş olsaydı, keşke o başka bir şeyin, gerçekten yaşamanın ya da her ne ise onun tadını almamış olsaydı. Adelaide'la sevişmekten oldukça memnundu, Diana'yla cilveleşmekten çok mutluydu. Bu varlıklar onun sıradan tatsız tuzsuz dünyasına ve sıradan yarı karanlık bilincine aitti. Lisa'yla karşılaşma alacakaranlıktan gün ışığına, griden renkliliğe, gölgeden madde ve cisme ani bir geçişti. Bunların ne olduğunu unutmuştu. Belki yine unuturdu. Belki bütün bunlardan geçip sonunda güneşin buğulu ve farklı bir şekilde ışıdığı büyük durgun bir göle çıkacaktı. Belki bir tür huzuru yakalayacaktı, yaşlı bir insanın huzurunu, meleksiz sıcak bir geri çekilişin huzurunu. Kadınsız da, diye düşündü. Şimdi başka bir kız bulabilir miydi? Lisa'yı gördükten sonra bunu hiç istemiyordu.

Şimdi nerede olduğunu merak ediyordu, öteki adamla hayal edilemez bir saadet evinde. Onun bu dünyaya ait olduğunu, kendisiyle aynı yeri işgal ettiğini düşünemiyordu. Onu galaksi dışında bir çeşit ışık saçan bir yumurta içinde hayal ediyordu, onu sonsuza dek uzakta tutan uzay-zaman dizisinin garip katlarından birinin içinde. Bu muğlak imge onun için gerekliydi, böylece elini kolunu

bağlayacak derecedeki kıskançlık ve arzuyu frenleyebiliyordu. Olasılığın olmadığı yerde özleme de yer yoktu. Lisa bir görüntü, bir hayaldi, olasılık değil. Ama ne var ki ne kadar bilmek istemese de görmüş olduğu şeyin, ah ah, *dokunmuş* olduğu şeyin onu sevme ihtimali olan gerçek bir kadın olduğunu biliyordu.

Danby her an ağlayabileceğini düşündü. Yıllardır gözünden hiç yaş akmamıştı. Şimdi son zamanlarda akşam geç vakitlerde ve sabah erken saatlerde ağlıyordu. Gözyaşları garipti, tatlı tatlı rahatlatıyor, biraz da cesaret kırıyordu, sanki vücudu acayip bir fiziksel değişim geçiriyormuş gibi. Bruno'nun onu ağlarken görmemesine özen göstermeliydi. Kalkıp kapıya giderek kulak kabarttı. Yukarıdan hiç ses gelmiyordu. O zaman yukarı çıkıp ön kapıyı kilitleyip kilitlemediğini kontrol etmesinin iyi olacağını düşündü ve yukarıya ayak uçlarında çıktı. Şükürler olsun Bruno geceleri uyuyordu.

Herhalde ikinci postayla gelmiş olan bir mektup paspasın üzerinde duruyordu. Danby hemen el yazısının yabancı olduğunu gördü ve o an mektubun Lisa'dan gelmiş olabileceğini düşündü. Eli ayağı titreyerek aceleyle mektubu açtı. Oldukça uzundu ve galiba Nigel'dandı. Danby kapıyı kilitleyip zinciri taktıktan sonra tekrar aşağı indi. Bir süre hiçbir şeye bakmadan üzgün oturdu, Nigel'ın mektubu elinde buruşmuştu. Ah şu boş umutlar olmasa, şu ani saçma olasılıklar, şu ümitsiz arzuların yerine gelmeyecek şart cümleleri olmasa. Gözlerini kapattı ve bir gözyaşı yanağından aşağıya süzüldü. Sonra Nigel'ın mektubunu okumaya başladı.

Çok sevgili Danby,

Umarım ödevimi yerine getiremediğim, habersiz ayrıldığım, sormadan, izin almadan gittiğim için beni bağışlarsın. Bruno'yu bıraktığım için üzgünüm, son ana kadar bırakmayı düşünmüyordum. Umarım iyidir ve hâlâ Nigel'ı hatırlıyorsa sevgilerimi göndermek isterdim, ama hatırlamadığını sanıyorum. Çünkü bir anlamda Nigel hiçbir zaman var olmadı, Bruno gölgeleri hafızasından atmadığı için hafızasındaki hiçbir imgeyi de atmaz. Seninle sadece bir kere konuşmak için yazıyorum, çünkü bu bana büyük bir zevk veriyor (aşağıda göreceksin) ve neden gittiğimi de açıklamaya çalışmam gerek diye düşünüyorum. Bu ve öteki şeyler.

Aşk garip bir şey. Hiç şüphe yok ki dünyayı döndüren sadece ve sadece o. Tek önemli etkinliğimiz. Onun dışında her şey toz, çınlayan

ziller ve can sıkıntıları. Ama öte yandan nasıl bir bela olduğu da malum. Nasıl da imkânsızı hayalinde yaratır, ulaşılmazın ayaklarına sarılır. Herkesin herkesi dilediği gibi *sevebileceği*, tuhaf bir düşüncedir. Doğada bunu yasaklayan hiçbir şey yok. Kediler krallara bakabilir, değersizler iyileri, değersizler değersizleri, iyiler iyileri sevebilir. Veee bir bakmışsınız: Büyük ışık belki gerçeği belki yanılsamayı ortaya koyarak yanıyor. Ve ne acıdır ki, çok sevgili Danby, gizleme kalbi yer bitirirken insan nasıl çoğu zaman yalnız seviyor, solipsizm içinde, beyhude bir kapsül içinde. Bu bir gelenek meselesi değil. Aşk gelenek dinlemez. Her şey olabilir, yani bir şekilde, korkunç bir şekilde, imkânsız diye bir şey yoktur. Ah, ben de bunu düşündüm canım ve bu acımın önemsiz bir parçası değildi hiç. Sen beni sevebilirdin. Bu ne yazık ki mantıksal olarak mümkündü. Fakat benim gitmeme sebep, görünenin olanaksızlığını anlamam değil, çok büyük aşkımın çok büyük bir yıkıcı olduğunu bilmemdir. Eğer aziz olsaydım seni sever ve bunu sana söyler, senin yanında kalır, sana hiçbir zarar vermez, seni zararsız hava gibi çevreler ve seni ne kadar sevdiğimi fark etmemeni sağlardım. O büyük meleksi şeyin tahmin edilemez gücü, bir kere karanlık gizliliğinden sıyrıldığında bizi sürüklerdi –nereye mi? Bilmiyorum, ama aşağıya. Senin rezil bir rolü oynaman gerekecekti. Bense–

Hayatımın öteki büyük aşkı, herhalde tahmin edersin. Birbirinize yönelttiğiniz dolu silahlarla sizi önümde görmek bir fanteziyi yaşamaktı. Ve sırası geldiğinde ikiniz de nasıl elimde bir heykel çamuru gibiydiniz. Size istediğimi yaptırmam ne kadar kolaydı. Ama tanrısal güçlerimi düşünmemeliyim–bitirmeye karar verdiğim imkânlı-imkânsız işkencesi orada yatıyor. Büyük bir *happening*'di, öyle değil mi, düellomuz? Sonucun ne olacağını bilmemek cehennem azabıydı, ruhların Rus ruletiydi. Beni bağışla.

Kendimle başa çıkmanın en iyi yolunun İngiltere'den ayrılmak olduğuna karar verdim. Bir arkadaş Hindistan'da Çocuk Esirgeme Vakfı'nda nasıl iş bulabileceğimi söyledi, Kalküta'ya gidiyorum. Adres bırakmıyorum, imza da atmıyorum. Ben sana iyi dileklerde bulunmuş ve hafızanda ister uzun ister kısa bir zaman yer tutacak olsun iyi dileklerde bulunacak bir canım. Ayaklarından öpüyorum.

Danby mektuba gözlerini dikti. Olağanüstü ve tuhaf bir acı hissetti. Nigel'ın onu sevdiğini bilmiş olmak istedi. Gerçi ne yapabilirdi ki? O "rezil rolü" mü oynayacaktı? Evet, çok belaydı aşk. Herkes aşk için yanıp tutuşuyor ama ne kadar nadiren ulaşıyordu.

Nigel Danby'yi seviyor, Danby Lisa'yı seviyor, Lisa– Hepsi ne kadar acı ve saçmaydı. Ey tanrım, ne kadar yapayalnızım, diye düşündü. Aşkın sesi, doğru ses olmasa da, o ulaşılmaz gerçek dünyadan şüphe götürmez bir aksanla gelmişti ona. Gözleri yine dolu dolu olmaya başlıyordu. "Allah kahretsin," dedi Danby yüksek sesle. Gözyaşlarını sildi, ceketini ve kravatını çıkardı. En iyisi yatmaya gidip bu kendine acımayı bir güzel unutmak. Acı ve içki sayesinde derin uyuyordu. Bir an durup şiddetlenen yağmuru dinledi, pencere camlarını takırdatan rüzgârı dinledi. Gömleğinin düğmelerini çözdü.

Birden yanı başında keskin, düzenli bir ses duydu. Danby gömleğini yakalayıp donakaldı. Bir saniye sonra ses yine geldi, daha yüksekti ve art arda devam etti. Birisi telaş içinde pencereye vuruyordu. Will! Danby kesin Will bu, diye düşündü, günümü göstermek için geldi. Hiç kıpırdamadan durdu. Cama tekrar vuruldu, ısrarlı, talepkâr ve şiddetliydi. Şimdi camı kıracak, diye düşündü Danby. Ne yapayım şimdi? Polis mi çağırsam? Evde yokmuşum gibi mi yapsam? Beni perdedeki açıklıktan görebilir mi? Tanrım, bunlar neden oluyor? Danby kendini yorgun ve yaşlı hissetti. Yatmaya gitmek istedi. Yarı deli biriyle kavgaya tutuşmak istemiyordu. Çok saçmaydı. "Kim o?" diye bağırdı. Cevap gelmedi, sadece pencere vuruluyordu, bir kere daha sert ve keskin bir şekilde vuruldu. Danby tereddüt etti. Sonra sessizce odadan mutfağa geçti. Uzun bir bıçak alıp tekrar yerine bıraktı. Geri dönüp pencereye gitti. *"Kim o?" Tak, tak, tak, tak.* Danby perdeleri açtı. Karanlık ve yağmurdan bir şey görünmüyordu. Sonra sert bir şekilde pencereyi yukarı kaldırıp odada geriye çekildi.

Sonunda pencerenin pervazı üzerinde çamur içinde kalmış ayakkabılarla uzun bir bacak göründü. Ama bir kadın bacağıydı. "Yardım eder misin?" dedi Lisa.

Danby pencereyi kapatıp perdeyi tekrar çekti. Lisa yatağın üzerinde oturuyordu. Yağmurluğunu çıkarmıştı, ayakkabılarını da çıkarıyordu. Saçları başına yapışmış, boynuna doğru kıvır kıvır olmuştu.

"Böyle geldiğim için kusura bakma, içeriye bu kadar çok çamur getireceğimi bilseydim böyle yapmazdım. Bruno yüzünden zili çal-

mak istemedim. Bir havlu verebilir misin?"

Danby mutfağa gidip bir havluyla döndü. Lisa yüzünü ve saçını kurulamaya başladı. Danby pencerenin yanında durmuş, konsola dayanarak ağzı açık öylece bakıyordu. Vücudunun merkezinden kızgın demir geçmiş gibi aşırı bir acıyla kaskatı kesilmişti.

"Habersiz geldiğim için üzgünüm," dedi Lisa. Saçı küçük sıkı buklelerden oluşan bir yığın olmuştu, düzeltmeye çalışıyordu. "Tarağını alabilir miyim?"

Danby acı yüzünden yavaşça hareket ederek tarağı zorlukla eğilerek uzattı. Dişleri çatırdamaya başlamıştı, dişlerini gıcırdatarak ağzını kapattı.

Lisa saçını tarıyordu. Zor oluyordu. "Ne fırtınalı bir gece," dedi.

"Aman tanrım!" dedi Danby. "Aman allahım!"

"Otursana, Danby. Pencerenin yanındaki o sandalyeye otur. Bruno nasıl?"

Danby kaskatı bir şekilde oturdu. Acıyla inledi. Ellerini yüzüne kapatıp tekrar inledi. Alçak ve titrek bir sesle, "Niye geldin?" dedi.

"Bruno nasıl? dedim."

"İyi. Yok, ölüyor. Ama sakin, zararı yok. Niye geldin?"

"Açıklayacağım," dedi Lisa. "Önce bir özürle başlamalıyım. Sana yazmam daha iyi olabilirdi. Ama çok uzun bir süre emin olamadım, sonunda her şey netleşince seni hemen görmek ve söylediğim gibi, açıklamak istediğimi anladım." Biraz soğukça konuşuyordu, Danby'ye gözlerini dikmiş, saçını taramaya devam ediyordu.

"Ne yaptığını bilmiyorsun," dedi Danby.

"Henüz değil. Ama kısa bir zaman sonra göreceksin."

"Yani beni görmeye böyle gelerek. Her şeyi bin kere daha kötü yaptın. Açıklanacak bir şey yok. Şikâyetçi değildim. Seni aramıyordum bile. Kesinlikle yapacağın bir şey yok. Bu acıyı çekmem gerekiyor. Tanrım, keşke gelmeseydin!"

"Ne yazık ki açıklamayı dinlemen gerekecek," dedi. "Gerekli– benim için"

"Açıklaması yok!" dedi Danby. "Seni deliler gibi seviyorum, o kadar. Herkes herkesi sevebilir. Değersizler iyileri sevebilir. Kediler krallara, kraliçelere, prenseslere, meleklere bakabilir. Dişlerimi

gıcırdatıp sineye çekmeliyim. Sempatine ya da salak açıklamalarına ihtiyacım yok!"

Lisa hafiften kaşlarını çatarak bakıyordu, dudakları küçük bir hoşnutsuzluk sonucu bükülmüş gibiydi. Havluyu kullandıktan sonra yüzü pembeleşmişti. Saçı, taramayı bitirip arkaya düzelttikten sonra boynuna doğru ıslak bir şekilde kıvır kıvır olmuş, yağmurdan koyulaşmıştı. Islak çoraplı ayaklarından birini altına aldı, yastığı duvarla sırtı arasına koydu. Rahat edince, "Şimdi dinlemeni istiyorum," dedi.

"Gitmeni söylemek üzereyim," dedi Danby. Kızgınlığa benzer bir şey hissetti.

"Hayır. Bunu yapamayacağını sanıyorum."

Haklı, diye düşündü. Tanrım, tanrım, neden bunlara katlanmam gerekiyor?

"Konuşacağım ve sana bazı sorular da sorabilirim," dedi Lisa. "Bir soruyla başlamak istiyorum. O gece Kempsford Gardens'a geldiğinde Miles birine âşık olduğumu söyledi. O kişinin kim olduğunu biliyor musun?"

"Âşık olduğun kişiyi mi? Hayır."

"Miles."

Danby yere baktı. Dirsekleri dizlerinde, elleri yüzünde yavaşça ileri eğildi. Ağlamak olmaz, diye düşündü. Eğer bir başlarsam susamayabilirim. Miles. *Miles*. Sustu.

"Afedersin," dedi Lisa. "Seni incittiğini biliyorum, ama gerekli. Miles'a âşık oldum, hâlâ da âşığım. Diana'yla evlendikleri gün onu ilk gördüğümde âşık olmuştum. O bütün yıllar boyunca sevdim ve asla bunu öğrenmeyeceğini sandım."

Danby ellerini gözlerine bastırıp susuyordu.

"Ama çok yakınlarda öğrendi, daha doğrusu ben söyledim. Böyle yapmamam gerekirdi, ama çok zordu, yani psikolojik bakımdan, çünkü o zamana kadar o da bana âşık olmuştu."

Danby susuyordu.

"Beni ne zamandan beri sevdiğini bilmiyorum," diye devam etti Lisa, aynı sakin sesiyle. "Ona göre uzun süredir. Ama bana kalırsa daha yakınlarda âşık oldu."

Danby başını kaldırdı. Gözlerinde yaş vardı, saklamaya çalışmadı. "Tanrı seni kahretsin, neden bu lanet aşk hikâyesiyle bana iş-

kence ediyorsun?"

"Bunu açıkça ortaya koymak için gerekli. Ben Miles'ı seviyorum, o da beni seviyor."

"Hadi defol," dedi Danby.

"Fakat," dedi Lisa sözünün kesilmesine aldırış etmeden, "Miles Diana'yla evliydi."

"Bu bir kâbus," dedi Danby. "Bütün bunların ne yararı var? Ah Lisa, Lisa, düşüncesiz ve zalimsin ya da nasıl bir durumda olduğumun farkında değilsin. Seni keşke bir daha görmeseydim, konuşmasaydım. Çok geçmeden acım dinerdi. Şimdi gelmiş bana Miles'dan bahsediyorsun, hem de *Miles*'dan. Birini böyle incitmek için delirmiş olmalısın."

"Afedersin," dedi. "Ama bunun gerekli olduğunu göreceksin."

"Ne diye gerekliymiş? Ne kadar güçlü olduğunu görmek istiyorsan işte görüyorsun. Eğer bir erkeğin küçülerek–"

"Sus ve dinle lütfen–"

"Bruno'yla burada bir çeşit huzur bulmuştum. Yani huzur değilse bile gerçek bir şey. Senin–imkânsız bir şey olduğunu anlamaya başlıyordum. Şimdi hepsini bozdun. Buraya, odama gelerek ne yaptığını bilmen mümkün değil–"

"Doğal olarak iyileşmeye başlıyordun–"

"İyileşmeye başlamıyordum! Asla iyileşmeyeceğim! Allah seni kahretsin, kahretsin, kahretsin!"

"Öyle bağırma. Sana söyleyeceklerimi dinler misin? Yardımın gerekiyor."

"Miles'a ulaşmana yardım edeceğim herhalde! Tanrım, Lisa herhalde bunu istemiyorsun– Bu olamaz–" Danby dik oturdu, yüzü acıyla buruşmuş bir şekilde Lisa'ya bakıyordu.

"Ne düşünüyorsun?"

"Seni ilk gördüğümde, Lisa, kollarımda, aman tanrım, kollarımda Diana vardı. Asıl seni sevdiğime, bunun ciddi, farklı, müthiş bir şey olduğuna seni ikna edebilmek için artık ne umudum vardı? Sadece kadın peşinde koşan bir erkek olduğumu düşünüyorsun. Diana'yla da aynı ölçüde ilgilendiğimi düşünüyorsun. Benden Diana'yı uzaklaştırmamı, böylece senle Miles– Sen çok kötüsün!" Danby ayağa kalktı. Ellerini biraz çaresiz, biraz tehditkâr yukarı kaldırdı."

"Otur ve bana bağırmayı bırak."

"Bu şeytan işi. Beni delirtmek istiyorsun. Seni öldürmemi mi istiyorsun?"

"Aptallık ediyorsun. Sakın bana dokunma!"

"Dokunmak mı–seni boğmak istiyorum!" Danby inleyip arkasını döndü, konsola dayanıp yüzünü kapattı. "Ah, Lisa, Lisa, Lisa–"

"Dinlemeni istiyorum ve *düşünmeni* istiyorum. Eğer aklını kullansaydın az önce söylediğini söylemezdin. Diana'yı Miles'dan uzaklaştırmanı istemiyorum. Zaten yapamazdın da."

Danby yine inledi.

"Miles'la ben bizim için bir geleceğin olmadığını hemen anlamıştık. Sen bizi nasıl insanlar sanıyorsun?"

"Âşık insanlar."

"Romantik aşk mükemmel değildir."

"Âşık insanlar öyle olduğunu sanır."

"Fazla değer verilmiş bir durum. Ayrıca insan iyileşir. Sen bile iyileşmeye başlamışsın!"

"Hayır. Sen de iyileşmemişsin. Miles'ı yıllardır sevdiğini söylüyorsun."

"Göz görmeyince gönül katlanıyor."

"Her neyse, Miles'la bir yolunu bulursunuz. İkiniz de adamakıllı zekisiniz."

"Dinle. Aşkımız için yapacak bir şey yoktu ve yok. Miles Diana'yı bırakamazdı. O Diana'yla evli, Diana ona bütün hayatını vermiş. Aşkımı ona söyledikten ve onun aşkını da tattıktan sonra o evde kalamazdım–"

"Londra'da başka evler de var."

"Miles'la benim için yok. Biz öyle yaşayamayız."

"Deneyebilirsiniz. Yattınız mı?" Danby saç fırçasına gözlerini dikmiş hâlâ sırtı dönük duruyordu.

"Hayır. Tabii ki hayır."

"Niye tabii ki? Siz aziz değilsiniz."

"Hayır. Biz rahat, bencil insanlarız. Yıkıma ve deliliğe giden bir yola girmek istemedik."

"Evet, ben hâlâ rahat bencilliğinin hangi yanının bu dayanılmaz hikâyeyle seni bana getirdiğini öğrenmeyi bekliyorum!"

"Sana söylediğim gibi, ayrılmamız gerektiğine karar verdik,

ben de hemen gitmemin ikimiz için de daha kolay olacağına karar verdim ve Hindistan'da Kalküta'da Çocuk Esirgeme Vakfı'nda kendime bir iş buldum."

"O zaman neden Kalküta'da değilsin," dedi Danby, "neden Stadium Street'de, yatak odamda, ayakkabılarını çıkarmış yatağımda oturuyorsun?"

Sessizlik oldu. Danby nihayet başını kaldırıp baktı. Lisa tuhaf bir yoğunlukla ona bakıyordu. Biraz durup devam etti. "Hindistan'a gitmemeye karar verdim. Çok zor ve kritik bir karardı."

"Demek ki Miles'a dönüyorsun, geçerken uğrayıp her şeyi bana anlatmak istedin!"

"Hayır, Miles'a dönmüyorum."

"O zaman ne yapacaksın?"

"İşte bu kısmen," dedi Lisa, "sana bağlı."

Danby yavaşça pencerenin yanındaki sandalyeye oturdu. Lisa'ya kızgın ve sert baktı. "Lisa, sen neden bahsediyorsun?"

Lisa bu defa Danby'ye hasmane denebilecek şekilde baktı. "Her şeyin berrak bir şekilde görülmesini istiyorum, ama kolay olmayacak."

"Doğru!"

"Herhangi bir şekilde aldatılmanı istemiyorum."

"Aldatılmıyorum da öldürülüyorum galiba."

"Miles konusunu açıkça anlatmak–"

"Açıkça anlattın! Ne istiyorsun Lisa, Miles'ı kıskandırmak için beni kullanmak mı istiyorsun?"

"Tuhaf," dedi, "sanırım senin o gün mezarlıkta benimle o şekilde konuştuğunu görünce bana âşık olduğunu anladı–başka birinin olabileceğini görünce."

"Dokunaklı geçmişi anlatmasan da olur. Demek, istediğin bu?"

"Hayır. Miles'la ilgili hiçbir planım yok."

"İmkânsız," dedi Danby. "Onu seviyorsun. O seni seviyor. On defa açıkladığın gibi. İmkânsız. Ona dönmeyi düşünüyorsundur."

"*Hayır.*"

"Peki, o halde benden ne yapmamı istiyorsun?"

Lisa, geldiğinden bu yana ilk defa kafası karışmış göründü. İç çekti, bakışını indirdi, saçlarını geriye düzeltmeye başladı. "Hindistan'a gitmemeye karar verdim–"

"Devam et."

"Bütün o yılları–o evde geçirdim–Miles'a âşık olup, nerede uyuduğunu bilerek–her gece–"

"O kısmı geç."

"Öyle süresiz devam edebilirdim, devam edeceğimi de sanıyordum. Ama aniden onun beni sevdiğini söylemesi benim ona–"

"Lisa, bana yine oyun yapma, dayanamıyorum."

"Gideceğimi düşündüğümde aynı kişi, önceki kişi olduğumu sanmıştım. Hindistan'a gitmeye karar veren kişi–"

"Devam et, devam et."

"İşte, o aynı kişi olmadığımı keşfettim."

"Sen ne diyorsun tanrı aşkına?"

"Ayrıca bilmeni istiyorum ki," dedi yüzüne doğrudan bakarak, "beni sevdiğine kesinlikle inanıyorum, yani senin dediğin gibi, ciddi, farklı, müthiş."

Danby dik dik baktı. Bayılacak gibi oldu, sandalyeden ileri kaydı. Kısık bir sesle, "Tanrım, seni teselli etmemi mi istiyorsun?" dedi.

Lisa büyük bir dikkatle ona bakıyordu. "Öyle ifade edilebilecek bir şey var, evet. Tam olarak anlatmanın son derece zor olduğunu söylemiştim. Miles'la–geçen o tecrübe–beni değiştirdi. Belki kötü yaptı, zaman gösterecek. Öylece gidip, yalnız yaşayamayacağımı anladım. Artık gitmek istemiyordum."

"Of, Lisa," dedi Danby. Ellerini gözlerine götürdü. "Hiç faydası yok," dedi. "Bundan ölürüm."

"Belki. Belki de bir şey olmaz."

Danby ona bakarak ileri uzandı. "Şimdi beni dinle. Sen kendini kandırıyorsun. Gidip yalnız yaşayamayacağını söylüyorsun. Tamam, ama beni sevmez ve başkasını severken bana gelmenin ne anlamı var? Yalnızlığın için tek bir çare olduğunu, onun da bu olmadığını anlamıyor musun? Beni sevmiyorsun. Beni kesinlikle tanımıyorsun. Belki sadece şu an için sana âşık olduğumdan bana minnet duyuyorsun. Seni kısa bir süreliğine eğlendirebilir, coşturabilirim, birkaç gün, birkaç hafta belki. Sonra Miles'a dönersin. Ben de kendimi öldürürüm. Ya da Miles'ı. Ya da seni."

"Hayır," dedi Lisa öne doğru dikkatle eğilerek. "Hepsini düşündüm. Miles'a dönmeyeceğime inanmalısın. Anlaman gerek. Miles

tamamen imkânsız."

"Anlamıyorum. İnsanlar âşıkken hiçbir şey imkânsız değildir. Sen delirmişsin, kesinlikle delirmişsin. Burada neler yaptığının da kesinlikle farkında değilsin. Büyük bir yangın, Lisa. Öldürücü bir şey."

"Miles'ı unutmak istiyorum, unutacağım da," dedi Lisa. "Nasıl yapacağımı biliyorum. Acı çekeceğim ve çektireceğim, bunu biliyorum. Miles benim manastıra kapandığımı ya da öldüğümü sanıyor. Onun huzuru beni, bir melek gibi, ulaşılmaz görmekte yatıyor. Benim sonuçta bir kadın olduğumu öğrenince korkunç acı çekecek."

"O zaman gelip seni alacak."

"Hayır. O zaman beni sevmeyi bırakacak."

"Demek ki bütün bunlar Miles'ı iyileştirmek için!"

"Saçmalama. Danby, dinle, senden hoşlanabileceğim, seni çekici bulabileceğim hiç aklına gelmiyor mu? O gün mezarlıkta ve o gece bahçede bir şeylerin olduğu? Beni sevdiğin için minnettarım, ama hepsi bu kadar değil. İstenmek çok büyük bir şey, ama hepsi bu değil. Miles'ı seviyordum ama seni de görebiliyordum. Böyle herhangi biri gibi gelip teselli edilmek isteyemezdim. Günlerce, haftalarca seni düşündüm. Seni düşünmek beni Hindistan'a gitmekten vazgeçirdi. Yani birini ve kendimi mutlu etmek istemem garip mi? Bahçede, küllerin üzerinde diz çökmüşken nasıl hissettiğini düşündüm ve o an sana dokunmayı ne kadar çok istedim. Kempsford Gardens'daki onca yıldan sonra kendimi koruma güdümü kaybettim. Karanlık bir kafeste yaşıyormuşum. Şimdi kurtuldum. Bu kurtuluş acı çektirdi, bir süre daha acı çektirecek, ama insanın alışabileceği yalın bir acı. Ben delirmedim Danby. Daha önce sakin bir şekilde, *bencil bir şekilde* hiç bu kadar aklım başında olmamıştı. Ben bir kadınım. Sıcaklık ve aşk istiyorum, sevgi, kahkaha, mutluluk, bugüne kadar yokluğunu çektiğim her şey. Çile çekmek istemiyorum."

"Beni hiç tanımıyorsun–"

"Kalbini gördüm. Sen beni tanımıyorsun. Benim iyi olduğumu hayal ediyorsun. Fakat o kendini inkârla geçen yıllar hiçbir şey göstermez. Sen benim–başka biri gibi olduğumu düşünüyorsun."

"Hayır," dedi Danby, "hayır. Seni görüyorum. *Seni* görüyorum."

"O halde birbirimize güvenelim."

"Dur bi dakka," dedi Danby, "çığlık atmadan önce, ne öneriyorsun?"

"Çok basit bir şey. Birbirimizi daha iyi tanımaya çalışmayı. Mesela beni akşam yemeğine çıkarabilirsin."

"*Seni–akşam yemeğine–çıkarmak mı!* Delireceğim, herhalde deliriyorum," dedi Danby. Hıçkırıklarla gülmeye başladı. "İşe yaramaz, Lisa. Fantezi bunlar. Sen beni terk edersin, ben de ölürüm."

"Peki, eğer riske girmiyorsan–" Lisa uzun bacağını uzatıp ayak bileğine masaj yaptı. Sonra ayakkabılarını giyip mantosuna uzandı.

Danby dizlerinin üzerine düştü, başını Lisa'nın kucağına koydu. Lisa yorgun, hüzünlü bir zafer tebessümüyle kuru beyaz saçları okşadı.

XXXII

Bruno uyanıyordu. Şükürler olsun gece değildi. Artık uyanmak farklıydı. Sıcak bir suya çok ağır ve sessizce girmek gibi acıya giriliyordu. Bu acı fiziksel acı değildi, ama yanı sıra o da vardı. Bazen içeride bir sıkıntı, bir çöküş duygusuyla ani kasılmalar oluyordu. Ama bunlar kısa ve nadir oluyordu. Şimdi huzur bulmayan beden durmadan ağrıyordu, bu bedene uyku bile, düğümlenmiş ellerin ayakların üzerine alacakaranlığını taşıyan bir bulut gibiydi. Öteki acıysa zihnin acısıydı ya da lanetlenmiş bir hayvan ruhu ve bedeni olarak bütün varlığının. Bu ruh ve beden sanki şeffaf ektoplazmada birleşiyorlardı, uzayda belli belirsiz yer kaplamış, bilincin acısıyla kör bir şekilde çırpınan bir şey. Uykudan bu ektoplazmik bilince dönmek her zaman ıstırap veriyordu. Hâlâ buradayım, diye düşündü.

Günler düzenini kaybetmişti. Çorba, lazımlık, çorba, lazımlık. Karanlık ve ışık, pencerede yağmur, her şeyden daha kötü güneş ışığı, çarşafların kırışık griliğini, duvar kâğıdındaki lekeleri ve yıllardır temizlenmemiş pirinç kapı kolunu gösteriyordu. Bruno normal düşünemediğini biliyordu. Belki de doktorun ağrı kessin diye verdiği son haplardandı. Yeni haptı, rengi farklıydı. Aklının merkezinin neredeyse her yeri kaplayan, etrafından dolaşması gereken siyah büyük bir kutu tarafından işgal edildiğini hissediyordu. Sadece insan isimleri değil, eşya isimleri de aklından çıkıyordu, başını çevirdiğinde uçup giden kuşlar gibi kâh sağ yanında kâh sol yanında dolaşıyordu isimler. Başını gerçekten de çeviriyordu hayretler içinde, sadece ışığını gördüğü, yakında olduğunu hissettiği bir açıklık alanı arıyordu.

İnsanlar gelip gidiyordu. Danby'yle Gwen onunla sık sık oturup bazen birbirleriyle bazen onunla konuşuyorlardı. Onun hoşuna gidiyordu. Koyu saçlı genç bir adam vardı, ama çok uzun süre önceydi. Bruno genç adamı sormak istedi ama ismini hatırlayamadı. Kendi kendine, "Genç adam, genç adam–" dediğini duydu. Kimse anlamışa benzemiyordu. Miles gelmişti. Bruno Miles'ı tanıyordu, ismini biliyordu, söyledi de. Ama onunla konuşmamıştı. Miles'ın ziyaretleri sinema gibiydi. Miles hareket ediyor, konuşuyor, Bruno da seyrediyordu. Miles alışılmadık bir hararetle ileri eğilip konuştuğunda Bruno başını onaylar biçimde sallayıp gülümsemeye çalışırdı. Acı ektoplazması yüzünden şimdi gülümsemek zordu, ama çok çaba sarfederek gülümseyebiliyordu, ama bazen bu acayip şeyin bir gülümse olup olmadığını merak ettiği de oluyordu. Ve uzun süredir kendisiyle olan, soluk saçlı, tatlı güler yüzlü bir kadın vardı. Bruno kim olduğunu bilmiyordu.

Zaman geçiyor, Bruno geçişini seyrediyor, yüzü bir tür kurnazlıkla kasılıyordu. Zaman daha önce hiç *gözle görülür* olmamıştı. İnsanlar ona geliyor, bir şeyler getiriyor, çorba, lazımlık, *Evening Standard*, iki ciltlik kendi kitabı *Büyük Avcı Örümcekler*. Akşam gazetesindeki ve örümcek kitabındaki resimlere bakıyordu. Eğer gece uyanmışsa inliyor ve zamanı inleyerek geçiriyordu, bir fincan ya da bir lokma zamanın içine bir inleme damlatıyordu. Bazen saatlerce hiç durmadan inliyordu. Bazen Danby'yle Gwen gelip onunla konuşuyor, yatak örtüsünü düzeltiyor, yastıklarını yapıyor-

du. Onlar gidince yine inliyordu.

Durum bugün için böyleydi. Geçmiş bambaşka bir yerdeydi, son derece net ve onun yakınına uzanıyor gibiydi. Gözünün önünden film şeridi gibi görüntüler geçiyordu. Hatırlamak sayılmazdı. Bir gün Twickenham'daki evin bahçesinde Sambo'nun mezarını gördü. Miles yavaşça ona doğru yürüyordu. Köpeğin mezarını belli etmek için küçük düz bir taş vardı. Adını bu taşa kazıtmayı istemişlerdi ama hiç gerçekleşmedi. Sık sık annesini görüyordu, bazen lamba ışığında uzun saçını tararken, bazen güneş ışığında altın yapraklar arasından ona seslenirken, "Bruin, Bruin, neredesin canım?" Bir keresinde Maureen'i tüylerden yapılma bir döşek üzerinde çok kısa bir etekle mışıl mışıl uyurken gördü. Hafızadaki bir görüntü olamazdı bu. *On sente dans, işte bana verdikleri para, Tanrım nasıl yükleniyorlar omuzlarıma.* Gwen'i atkuyruğu saçıyla kolsuz okul önlüğü içinde elinde Latince okuma kitabı *Kennedy's Latin Primer*'ı tutarken gördü. Eskiden ödevlerine yardım ederdi. Gwen'in çocuk gibi kocaman elyazısıyla kendi küçük elyazısını yan yana gördü. *Amo, amas, amat.* Latince her şeyin başladığı yerde başlar. Ama nerede biter, diye düşündü Bruno, *nerede* biter?

Ölüyorum, diye düşündü, ama *nasıl* bir şey? Sadece bu acı, bu korku mu? Çünkü korku vardı, bir şeyin korkusu. Ölüm geldiğinde hayal edilemez fiziksel bir acı mı olurdu, insan ölümü yaşar mıydı, uzun sürer miydi? Ama Bruno'nun korktuğu bu gelecekteki şey değildi. O şimdi onunla olan bir şeyden korkuyordu, yok olmaktan dehşete düşen varlığının zayıflığından. Gece inleyen şey farklı ve daha az korkunçtu. Çok daha fazla acı çekebilecek potansiyeli vardı, bir şekilde bunu bilmezlikten gelmeyi başarmıştı herhalde. Aklının bir yanıyla daima *ondan* öteye bakmayı başarmalıydı ve kişiliğinin yapısının taşıyamayacağı şeylerle bozulmasına izin vermemeliydi. Eski dürüstlük anlayışı burada devreye girmeli, tamamen farklı meseleleri ele alacak bir alışkanlık, ona yardım etmeye kandırılacak bir şey. Gözyaşları vardı. Bruno gözyaşlarına aldırmıyordu, bir çeşit düşünceydi onlar. Zamanın ağır hareketine ve renkli resimlere bakarken ağlıyordu. Dehşet yoktu burada. Dehşet, köşesinde bekletilmeliydi. Hayatta kalma oyununu sonuna kadar oynamalıydı. Önemli bir şeydi bu.

Başka önemli bir şey daha var, diye düşündü Bruno, yoksa aynı

şey mi? Öteki şey neydi? Yapmam gereken bir şey. Eğer Tanrı var olsaydı benim yerime yapardı. Bruno rüyasında tanrıyı görmüştü. Tanrı onun üzerinde güzel bir *Erisus niger* gibi asılı duruyordu, ince, neredeyse gözle görülmeyen altın bir iplik üzerinde sallanıyordu. Tanrı başka bir ipliği Bruno'nun üstüne salmıştı, iplik Bruno'nun hemen başı üzerinde ileri geri gitmeye başlamış, Bruno onu tutmuş o da kopmuştu. İpliğin ince kırılgan yapısına dokununca ıstırap veren, ama aynı zamanda tatlı bir fiziksel his yaratmıştı. Sonra aniden *Erisus niger* gittikçe büyüyüp Bruno'nun babasının yüzüne dönüştü. Yüz bütün gökyüzünü kapladı.

Tanrı benim için yapardı, ama Tanrı yok, diye düşündü Bruno ciddi ciddi. Kadınları düşünmeye başladı. Maureen'i kafede önünde satranç tahtası masada otururken gördü, kırmızı beyaz taşlara bakıp ara sıra bir tanesini oynatıyordu. *Mavidir gözleri, Mavi gözleri hiç sevmedim, Ama onun mavidir gözleri, Şimdi zaafım bu.* Mauren'in başında, kulaklarını da kapatan kırmızı beyaz kareli küçük kloş bir şapka vardı. Şapkanın satranç taşlarına uyduğunu daha önce niye hiç düşünmemişti? Maureen bunu kasten mi yapmıştı? Bir ara ona sormalıydı.

"Sormalıyım," dedi yüksek sesle.

"Ne oldu, Bruno?"

"Sormalıyım."

Solgun saçlı kadın gelip yatağının üzerine oturdu, hep yaptığı gibi elini iki avcunun içine aldı. Kadının büyük oval fildişi yüzü yorgun ve hüzünlü görünüyordu. Uyuduğunu sanıp sessizce ağlarken Bruno iki kere görmüştü. Kimdi bu kadın? Kaç yaşında olduğunu merak etti. Yüzünde kırışıklar yoktu, ama genç bir kadın yüzü de değildi.

"Ne oldu, Bruno tatlım?"

"Ağda sinek var," dedi Bruno.

Büyük bir *Araneus diadematus* pencerenin dışında köşeye güzel bir küresel ağ örmüştü. Genellikle ağın ortasında başaşağı sallanırken ya da pencerenin yanındaki bir çatlakta otururken görülüyordu. Şimdi ağın içinde bir sinek çırpınıyordu, örümcek de hızla ona doğru gidiyordu.

"Sineği kurtarayım mı?"

Bruno sineği kurtarmak isteyip istemediğinden emin değildi.

Örümcek çoktan sineğe ulaşmış, etrafına iplik çekmişti. Kadın pencereyi açmış, elini ağın içine daldırmış, o güzel simetriyi bozmuştu. Örümcek geri çekildi. Tutsak sinek bir iplikte asılı kaldı.

"Çok geç. İkisini de buraya getir. Kupada, fincanda."

Kadın sineği çıkarıp kupaya koydu, biraz zorlanarak da örümceği fincanla yakaladı. İkisini de Bruno'ya getirdi.

Sinek dermansız bir şekilde ayaklarını ve kafasını oynatarak çırpınıyordu. Kanatları, etrafındaki iplikle çoktan vücuduna yapışmıştı. Örümcek kızgındı, fincanın kaygan tarafından kaçmaya çalışıyordu. Kadın fincanı hafif dairesel hareketlerle örümcekten tarafa oynatıyordu, böylece yine fincanın dibine düşüyordu. Bir süre sonra hareketsiz kaldı.

"Ne şişman örümcek."

"Sen korkmuyorsun," dedi Bruno. "Kadınların çoğu korkar."

"Örümceklerden korkmam. Severim bile. Sinekleri de severim."

"Acı bir şey. Bak haça, sırtındaki büyük beyaz haça bak. Orta çağda bu haçtan dolayı onun kutsal olduğu söylenirdi."

"Sineği öldürsek mi acaba?"

Bruno düşündü. Doğaya müdahale etmişlerdi, şimdi de şaşkındılar. "Evet. Örümceği de tekrar yerine koy."

Kadın sineği yere bırakıp ayağıyla ezdi. Örümceği dikkatle tekrar ağın içine koydu. Örümcek dosdoğru yuvasına koşup neredeyse görülmeyecek gibi büzüştü.

"Pencere açık kalsın lütfen."

Sıcak ilk yaz havası odayı doldurdu. Tozlu sokakların kokusu, Thames'in özel kokusu, hem çürümüş hem taze, ferahlatıcı bir şeylerin kokusu hafif çiçek kokularıyla karışmıştı.

Ne hissediyorlar, diye düşündü Bruno. Sinek kanatları güçlü iplikle vücuduna ezilerek yapıştığında acı duymuş mudur? Örümcek çay fincanındayken korkmuş mudur? Hayat bu uç noktalarda ne kadar gizemliydi? Ama uç noktalardan ortalara gelindiğinde gizem azalıyor muydu? Belki Tanrı olsaydı yarattıklarına aynı merakla bakıp ne hissediyorlar diye sorardı.

Ama Tanrı yoktu. Hayatımın büyük küresinin ortasındayım, diye düşündü Bruno, ta ki kör bir el ipliği kapıncaya kadar. Yaklaşık doksan yıldır yaşıyorum ve hiçbir şey bilmiyorum. Doğanın

korkunç ritüellerini seyrettim ve kendi varlığımın basit içgüdüleri içinde yaşadım, şimdi sona geldiğimde bilgelikten eser yok. Benimle bu küçük zavallı yaratıklar arasında ne fark var? Örümcek ağını örer, o kadar. Ben bilincimi örüyorum, bu konuşma tiryakisini, çok yakında sesi kesilecek bu aylak gevezeyi. Ama hepsi bir rüya. Gerçeklik çok zor. Hayatımı bir rüya içinde yaşadım, şimdiyse uyanmak için çok geç.

"Öteki şey *neydi*?" diye sordu Bruno.

"Hangi öteki şey, canım?"

"*Öteki* şey."

İnsan ölümün bir uyanış olduğuna inanabilse. Bazıları buna inanıyor. Bruno kapıda asılı duran sabahlığına baktı. Artık yatağından ayrılmadığı için onu hiç kullanmıyordu, sabahlığın da her gün aynı olan o katları sertleşiyordu. O katları nasıl iyi bilirdi. Gittikçe uzuyor, büyüyor, koyulaşıyor gibiydi. Güneş ışığı bile şimdi o koyuluğu atmıyordu. Hepsinden acısı, diye düşündü Bruno. Gözyaşlarına boğulup gerçek hiçbir şeyi görmedim. Gerçekliği. O başka bir şey. Ama artık çok geç ve ben de onun ne olduğunu bile bilmiyorum. Etrafına bakındı. Güneş ışığı korkunç küçük odayı, yeşil sarmaşık desenli soluk, lekeli duvar kâğıtlarını, pürtüklenmiş donuk kapı tokmağını, neredeyse gözle görülmeyen örümcek gibi süslemeli ince Hint işi yatak örtüsünü, köşede tozlanmakta olan bir dizi şampanya şişesini aydınlatıyordu. Artık şampanya içemiyordu. Ve sabahlık.

Bruno'nun gözlerinden yaşlar döküldü, yüzündeki kemiklerden süzülüp sakalına indi.

"Ne oldu tatlım? Ağlama."

"Hatırlayamıyorum. *Hatırlayamıyorum.*"

Aslında gayet basit bir şey, diye düşündü. Maureen ve Janie'yle ve bütün bunlarla ilgili. İnsan şimdi arkasından koştuğu her şeyin, istediği her şeyin ne kadar anlamsız olduğunu anlıyor. Sona gelmişken önemli olan bir şey varsa önemli olan tek şey olmalı. Keşke bunu o zaman bilseydim. İyi ve anlayışlı olmak sanki kolay olurmuş gibi geliyor, çünkü başka hiçbir şeyin önemi yok. Ama o zaman insan rüyada oluyor.

"Geriye döner mi?" dedi Bruno. "Dönemez, değil mi?"

"Ne demek istiyorsun, tatlım?"

Kadın yatakta yanı başına oturmuş yine elini tutuyordu. Bruno artık cinsel bir haz duymuyordu. Korku öldürmüştü.

"Ah bir geriye döndürülebilse, ama döndürülemez."

Bazı insanlar buna da inanıyordu. Hayatın, bedeli verilerek geri alınabileceğine. Ama alınamaz, çok korkunç olur. Sadece birkaç kişiyi sevmiş, onları da kötü sevmişti, çok bencilce. Her şeyi birbirine karıştırmıştı. İnsan sadece ölüm söz konusuyken mi aşkın nasıl olması gerektiğini açıkça anlayabiliyor? Ah keşke şimdiki bilgisi, başka-hiçbir-şeyin-önemi-yok-olduğu bilgisi bir şekilde geçmişe gidebilse, küçük bencil aşkları temizlese, karmaşaları düzeltse. Ama mümkün değil.

Janie sona geldiğinde bunu öğrenmiş miydi? Bruno ilk defa tam bir kesinlikle bunu görüyordu. Janie biliyordu herhalde. Bu durumda bilmemek mümkün değildi. O Bruno'ya lanet okumak istememişti, onu affetmek istemişti. Ama o şansı vermemişti Bruno.

"Janie, çok üzgünüm," diye mırıldandı Bruno. Ardından gözyaşları geldi. Ama sonunda bildiği için memnundu.

Sabahlık ona doğru kaymıştı ve yatağın ayak ucunda duruyordu.

Galiba gidiyor, diye düşündü Diana. Of, neden bu acıyı çekmem gerekiyor?

Bruno günlerdir saçma şeyler söylüyordu, aralıklarla da ağlıyordu. Pek yemek yemiyordu ve bütün hareket gücü vücudunu terk ediyor gibiydi. Büzülüp küçülmüş eli ayağı yatak örtüsünün altında hareketsiz duruyordu. Sadece kafada, belki gözlerde çok geçmeden sönecek olan ateşli bir şiddet alevi yanıyordu.

Diana elini tuttu, Bruno ancak hissedilir şekilde karşılık verdi. Gözlerini kırparak yaşları uzaklaştırıyordu. Diana öteki elini Bruno'nun yanağını silmek için kaldırdı. Bruno'nun artık elini kaldıracak gücü kalmamıştı. Hemen hemen vücudun bütün işlevleri azalıp zayıflayarak doğanın ellerine düştüğü halde gözlerin, yaş döken gizemli gücünü teslim etmeyişi ne tuhaftı.

Diana kendi gözlerinde de yaşları hissedip boş elini yaşları silmek için çekti. Kendi gözyaşlarıyla Bruno'nunkiler kendi yanağında birbirine karıştı. Bu korkunç zamanda Bruno'yu çok sever olmuştu.

Eğer Bruno şimdi giderse Danby kendini çok kötü hissederdi. Lisa'yla gece dışarı çıkmışlardı. Onları gitmeye Diana ikna etmişti. Sonra Bruno aniden halsiz düşmüştü.

Diana Danby'yle kız kardeşinin pek aklı başında olmadıklarını düşünüyordu. İkisi de coşkuyla kendinden geçmiş gibiydiler. Lisa'daki fiziksel değişim öyle büyüktü ki Diana tanımakta güçlük çekti. On değil, yirmi yıl daha genç gösteriyor ve hayatında hiç görmediği kadar güzel görünüyordu. Hemen her zaman gülüyordu, Diana'nın daha önce duymadığı yeni bir gülüştü bu. Belki de bütün o yıllar boyunca Lisa'nın gülüşünü unutmuştu. Danby'yle yatmışlar mıydı? Lisa'nın görünüşü pek tereddüde yer bırakmıyordu. O ölüm evinde saadetlerini saklama gayretleri dokunaklı ve başarısızdı. Dinamik ve ümit dolu bir hayatı sunmaktan kendilerini alıkoyamıyorlardı. Bir zafer gösterisi sunmaya engel olamıyorlardı.

Miles'ın kızgınlığı aşırı ve komik olmuştu. Bu durumda Miles'ın komikliğini algılamak Diana'ya buna katlanmak konusunda yardım eden şeylerden biri olmuştu. Diana'nın söylediğine Miles bir süre inanamamıştı. Meseleye *imkânsız* olarak bakıyordu, *kesinlikle çelişik* olarak. Şaşkınlıktan kocaman açtığı gözleriyle Diana'ya bakakalmıştı. Bir *yanlışlık* vardı, Diana yanıldığını anlayacaktı, kesinlikle yanlış anlamıştı. Çünkü doğanın böyle akıl almaz şekilde yanılması... Diana nihayet söylediklerinin, yani Lisa'nın kendini Hindistan'da yaşamaya adamadığının, Londra'da Danby'nin yeni spor arabasıyla gezip tozduğunun, Danby'yle nehir kıyısındaki restoranlarda yemek yediğinin, son derece şık yeni elbiseler giydiğinin doğruluğuna Miles'ı ikna edince Miles öfke ve lanet dolu bir gün yaşadı. Danby'ye lanet etti, Lisa'ya lanet etti. Bunun sürmesinin mümkün olmadığını söyledi. Lisa pişman olacak, tanrım, pişman olacak! Kendisinde telafisi mümkün olmayan hasarların olduğunu ilan etti. Ertesi gün suskundu, kaşları çatık, konsantre olmuş, Diana'ya cevap vermiyordu. Üçüncü gün Diana'ya bilmece gibi konuşup, "Her şey bitti," dedi, sonra yazlık evinde çalışmaya gitti. Diana bahçeden aşağıya yürürken, yazmakla meşgul Miles'ın yüzünde bir kere daha o garip meleksi gülüşü gördü.

Lisa Miles'a hiçbir şey yazmamış, Diana'ya da hiçbir açıklama-

da bulunmamıştı. Diana bir sabah Stadium Street'de Danby'yle görüvermişti onu. Onun hemen anlayacağını varsaymışlardı. Ona gözleri ışıl ışıl biraz özür dilercesine, biraz çocuklar gibi gönlünü yaparcasına baktılar. Ve Diana'ya öyle gelmişti ki sanki ona görür görmez anneleri gibi davranmışlardı. Diana'nın da gözünün önünde neler olup bittiğini anlaması biraz vaktini almıştı. Çok acı bir açığa vuruştu. Diana düzenli olarak Bruno'yu ziyaret etmeyi üstlenince Danby'yle olan yeni ilişkisinde belli bir tatlılık bulur olmuştu. Onu gerçekten unutmamış olduğunu hissediyor ve unutmaya çalışmak için de bir sebep göremiyordu. Onun çekiciliğini daha dağınık ve huzurlu bir şekilde rahatlatıcı bir sıcaklık ve teselli eden bir varlık olarak görüyordu. Bruno'yla ortak varoluşlarında Diana'yı iyileştiren bir şey vardı. Danby'nin mutsuz olduğunu görebiliyordu. Onun kederine saygı duyuyor ve onu teselli edebileceği bir zamanın gelmesini dört gözle bekliyordu. Bu noktada biraz muğlak hissediyordu. Aşırı noktalar olmayacaktı. Ama enkazdan bir şeyler kurtarılabilirdi. Zavallı Bruno ölünce, diye düşündü, Danby'yi düşünüp ne yapılabileceğine bakacağım. Aslında onu çok düşünüyordu, özellikle akşamları Kempsford Gardens'daki oturma odasında yalnızken; onun görüntüsü bir tür mutluluk getiriyordu.

Ama şimdi. Lisa Miles'ı ondan almış, şimdi de Danby'yi almıştı. Miles'ın kızgın bağırışlarını dinlerken kendi acısıyla cebelleşiyordu. Küskünlüğü nasıl sona erebilirdi? Danby'ye ne kadar bel bağlamış olduğunu şimdi anlıyordu. Aslında Miles ona, en azından rakibinin ortadan çekilmesine sevinmiş olması gerektiğini söyleyince ancak meselenin bu yanını fark etti. Danby Hindistan'dan daha ileri bir finaldi. Hindistan'daki bir Lisa ilahe gibi bir şey olurdu. Diana'nın son gördüğü gibi Danby'nin arabasına oturup kolunu koltuğun arkasına uzatmış bir Lisa gerçekten düşmüş bir Lisa'ydı. Miles hınçla konuşmuştu, "Eh, dünyayı ve bedeni seçti. Dua edelim de şeytanı da bulmasın!" Doğal olarak Miles'ın aklına Diana'nın sevineceği dışında bir şey gelmiyordu. Aslında kendi duyguları içine gömülüp gittiği için Diana'nın duygularıyla ilgilenmiyordu. Üstesinden gelir, diye düşündü Diana, üstesinden gelir. Sonunda gerçekten hepimiz eşleştik. Miles ilham perisine kavuştu, Lisa Danby'ye. Ben de Bruno'ya. Böyle olacağını kim düşünebilirdi?

Diana kendini sonunda uçsuz bucaksız bir yalnızlık içinde buldu. Danby'yle Lisa ona karşı endişeli ilgileri ve boyun eğmiş nezaketleriyle ölmüşlercesine bir kayıptı onun için. Ve Miles'ın kendi hakkında ne kadar az düşünmüş olduğunu, karısının gerçek varlığını ortaya koymak için hayal gücünü ne kadar az kullandığını fark etmeye başlıyordu. Hayal gücü daha farklı ve egzotik muharebelerle meşguldü. Parvati hakkında konuşurken ona ne kadar yakın gelmişti, ama şimdi sadece kullanıldığını düşünüyordu. Miles geçmişteki ilişkilerinde bir krize ihtiyaç duymuştu, belli bir sıkıntıya ihtiyaç duymuştu, o da bunu başarması için yardım etmişti. Şimdi Miles her zamankinden daha çok kendine yeter biçimde kendine dönmüştü. Diana dikkat çekmek için kendisinin de Danby'ye âşık olduğunu söyleyerek onu bu durumundan sarsmayı düşünmüştü. Ama acıya bir de saçmalık eklemekten başka bir işe yaramayacaktı.

Ve şimdi, diye düşündü, ölmekte olan birine çok bağlanarak en aptalca şeyi yaptım. Aşkların en anlamsızı değil mi bu? Ölümün kendini sevmek gibi bir şey. Bruno'nun bakımı başlangıçta sadece kaçınılmaz bir teselli gibiydi. Mecburi bir şeydi, bir görev, bir ödev, ayrıca Miles'ın oturup trans halinde ve kendine dönük bir şekilde gülümsediği Kempsford Gardens'dan uzaklaştırıyordu onu. Bir de Danby'yle doğal bir ilişkiye götürmüştü onu. Daha sonraları Danby'nin yaklaşması bir işkence olmuştu. Ama o zamana kadar Bruno'yu sevmeye başlamıştı, onu boş, endişesiz, ümitsiz bir aşkla seviyordu. Bruno ona acı dışında hiçbir şey veremezdi. Günler geçtikçe Bruno'nun daha zayıfladığını, daha az aklı başında olduğunu, oraya onun ölümünde yer almaya geldiğini, kendisinin de ölümü tattığını düşünüyordu.

Diana yaşlandığını hissediyordu ve bir gün aynaya bakınca kendini başka birine benzetti. Kendini Lisa'ya benzetti, Lisa'nın eski haline. Sonra her şeyin değişik göründüğünü fark etmeye başladı. O şiddetli burukluk gitmişti. Yerinde daha önce yaşadığından daha soylu ve korkunç bir acı vardı. Her gün oturup Bruno'nun bir deri bir kemik elini tutarken acı üzerinde kafa yoruyor, ne olduğunu ve nerede olduğunu, kendisinde mi yoksa Bruno'da mı olduğunu düşünüyordu. Ve sarmaşık yapraklarını, pürtüklenmiş kapı tokmağını ve Bruno'nun eski şabahlığının cebindeki yırtığı daha önce hiç tec-

rübe etmediği bir açıklık ve yakınlıkla gördü. Kempsford Gardens ile Stadium Street'in arasındaki bildik yollar sanki bilinmeyen bir şehrin yolları gibi görünüyordu, onlarda keşfettiği pek çok yeni şey vardı: Pencerelerdeki saksılı çiçekler, duvarlardaki düzensiz basamaklar, kaldırım taşları arasındaki ıslak yeşil yosunlar. Küçük toz yığınları ve köşelere atılmış kâğıt atıklar bile dikkatini çekiyordu. Yoldan geçenlerin yüzleri esrarengiz bir açıklıkla parlıyordu, sanki onun aldatıcı şimdiki zamanı bir saniyelik alan içinde düşünebilmeyi sağlamak için uzatılmıştı. Diana bunun ne anlama geldiğini merak ediyordu. Bruno'nun da bunu yaşayıp yaşamadığını merak etti. Ona sormak isterdi, ama o şu an çok uzakta görünüyordu, kendi şaşkınlığı ve düşünceleri içine sarmalanmıştı. Bu yüzden birlikte, el ele oturup kendi düşüncelerini düşündüler.

Diana artık hissetmez oluncaya kadar acı arttı, bu acıyla tamamen değişip değişmeyeceğini merak ediyordu ya da Bruno'yla yaşadığı son günleri unutup eski haline dönüp dönmeyeceğini. Eğer hatırlayabilirse değişmiş olacağını düşündü. Ama ne şekilde? Hem hatırlanacak ne vardı? O kadar önemli görünen, şimdi anlayabileceği, kaybetmekten çok korktuğu şey neydi? Ömrünün sonuna kadar böyle acı çekmeyi dileyemezdi.

Kendi hakkında düşünmeye çalıştı ama orada da bir şey yoktu. Şeylerin o kadar önemi olamaz, diye düşündü, çünkü insan hiçbir şey değildir. Ama insan insanları sever, bu önemli. Belki bu acı Bruno'ya olan karşılıksız aşktandı. İnsan bir şey değildir, ama insanları sever. Nasıl olabilir? Miles'a, Lisa'ya, Danby'ye olan hıncı tümden gitmişti. Onlar gönenecekler ve sen de onları çocukları seyreder gibi seyredeceksin. Kim söylemişti bunu ona? Belki de kimse söylememişti, belki sadece kendi düşüncelerindeki bir cindi. Rahatla. Bırak üstünden yürüsünler. Onları sev. Bırak aşk dev bir kemer gibi başların üstünde açılsın. İnsanın ölümün eşiğindeki çaresizliği Diana'nın şimdi kendi vücudunda hissettiği bir şeydi. Ölüm gerçeğini yaşadı ve bundan bir şey kazanmadığını hissetti ve arzudan arındı. Fakat aşk hâlâ vardı ve var olan tek şeydi.

Diana'nın elini tutan yaşlı, benekli el sonunda yavaşça kendini bıraktı.

Irish Murdoch yine felsefeci yazar kimliğiyle çıkıyor karşımıza. Romanda ele aldığı aşk, rastlantı, gerçeklik gibi temel konular kimi zaman kurmacanın dokusu içinde erimiş olarak, kimi zaman da üstünde yüzen bir çiçek demeti gibi yoğun bir halde sunuluyor. Ölüm döşeğindeki ihtiyar Bruno büyük bir kaygıyla geçmişini ve bugününü düşünürken hayatı yeniden yorumlama noktasına gelir. Sürekli gerçekliği sorgular. Yaşamış olduğu pek çok şeyin bir rüya olduğunu, aslında hayata hiç dokunmamış olduğunu keşfeder. Her şey bir rüyadır ve herkes bir başkasının rüyasında var olmaktadır. Bruno düşüncelerini geliştirirken çevresindeki insanlar da kurlaşmadan aşka kadar çeşitli ilişkiler içine girerler. Bazen beklenmedik bir biçimde bir uçtan bir uca savrulup yer değiştirirler. Yazar, benmerkezci yapıları yüzünden ötekini "ıskalayan" ve bunun için de sık sık yanılan; sözde aşkı ararken başkalarını nesne olarak gören karakterler aracılığıyla insanın iç ve dış dünyasındaki bocalamalarına ve buradaki bir ahlâk anlayışı eksikliğine dikkat çekiyor.

Sözgelimi bir aşk ilişkisinde insanın işleyebileceği en büyük suçun belki de karşısındakinin daha fazla sevmesine izin vermesi olabileceği söylenirken tartışmaya açılan yarı örtülü soru-cevaplar da var: Yürümeyen ilişkilerdeki sorun "doğru kişi" sorunu mudur, yoksa "tekeşlilik" sorunu mu? İnsanların anlayışlarına göre kılıktan kılığa giren bir tanrı hangi durumlarda yararlı olabilir? Aşk amaç mıdır, yoksa...?

Roman yer yer sinematografik atmosferlerle, yer yer de felsefi diyaloglarla örülmüş. Bazen bir dramın ya da gülmecenin, bazen de bir fikrin peşinden sürükleniyoruz. Her iki durumda da sürükleyici ve canlı bir roman.

